

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis Barzaei Herovm Helvetiorvm Epistolae

Barzaeus, Johannes

Fribvrgi Helvetiorvm, 1657

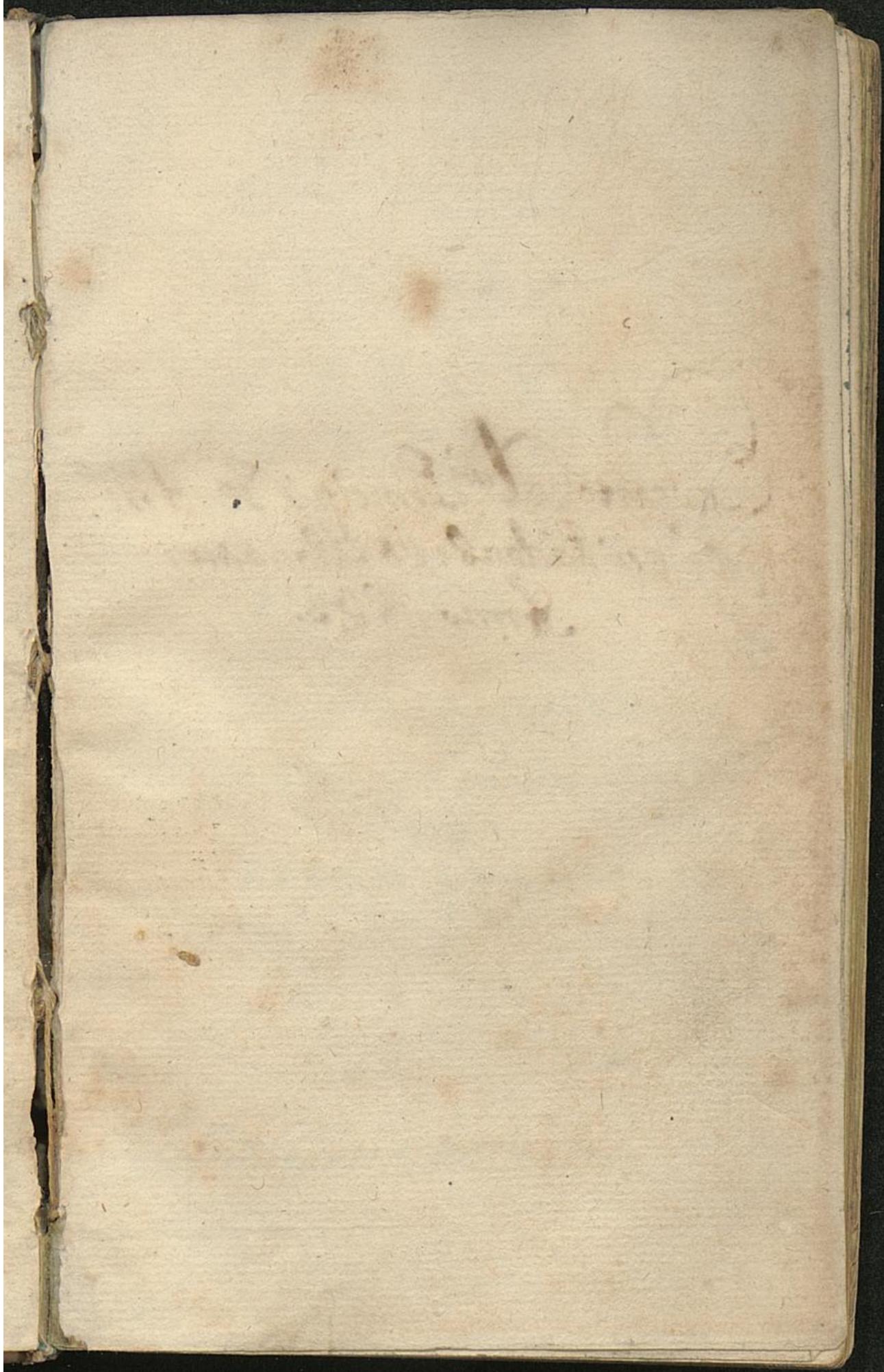
urn:nbn:de:hbz:466:1-13014

X
IV 29.

Th. 6026.

St 1V
39

Ex Legato Cl^m Princeps Ferdin.
epi Laderb: et Ilonaster:
Anno 1683.

20 p Synapsi.

IOANNIS BAR-
ZÆI
HEROVVM
HELVETI-
ORVM
EPISTOLÆ.

Cum facultate Superiorum.

FRIBVRGI HELVETIORVM,

Apud

DAVIDEM IRRBISCH,
ANNO M. DC. LVII.

Collegij Socii Ioseph Paderb.

Liber tang

Ferdinandi Fürstenbergij.

Dieß ist ein wahrer

Wahrheit, 16. 11.

GENEROSSIMIS,
EXCELENTISSIMISQVE
VIRIS, AC DOMINIS

Dn: Dn: Dn:

CONSVLIBVS,
PRAETORIBVS, LAND-
AMMANNIS, SENATORIBVS,
AC POPVLO VNIVERSO
POTENTISSIMAE REIP.

Tredecim Ciuitatum
HELVETIORVM.

HAS
HEROV M HELVETIORVM
EPISTOLAS

*Libertatis assertæ, Indolis fortis-
simæ, Virtutis invictæ,*

INDICES

L. M.

OFFERT, DICAT, CONSECRAT.

Quibus enim alijs, Viri Magnificentissimi,
quam Heroum Heluetiorum filijs, Nepoti-
bus, agnatis? Hæredes estis paterni nominis & indo-
lis; paternæ magnanimitatis, atq; virtutis; quid nî

) (2

5

EPISTOLA

et hæredes paternarum laudum, gloriæ, honorum? Si excellentiæ in homine existentis testimonium, est Honor; si Viri virtute prædicti vel soli, vel certè præ reliquis, teste Aristotele, sunt honorandi: quotusquisq; proditus est, qui cognitæ Heluetiorum excellentiæ, virtuti heroicæ, fortitudini singulari, testimonium datus, eosdem maximopere, negauerit, esse celebrandos? De Q. Fabio Maximo, de Publ. Scipione Africano, de reliquo nobilium flore Quirinum refert Salustius; Eos dicere ac testari fuisse solitos, Cum maiorum suorum imagines intuerentur, fuisse sibi animos ad virtutem vehementissimè accensos: flamma quidem tam effice, ut quiescere prius nequierint, quam Parentum ac heroum illustrium gloriam virtute sua adæquassent. Profero et ego, Viri Excellentissimi, maiorum Vestrorum imagines, nullo quidem vel Zeuxidis penicillo expressas, vel Bryaxis marmore sculptas, vel Mentoris arte cælatas: sed gracili rudioris Camenæ filo contextas. Excellentia nimirum, et virtute refertißima Proauorum facinora: quorum intuitu, generofissimo Nationis Helueticæ sanguini, ad imitationem animus, ad virtutem impulsus, ad promerendam gloriam stimulus subministretur: ut Ascanios, ut Iulios vestros,

ad antiquam virtutem animosq; viriles,
Et pater (aliquis) Aeneas, & auunculus exci-
tet Hector.

Eam tamen amentiam nunquam admisi, ut putarem; vel leuibus Elegijs, seu Versuum quorumcunq; angustijs, aut innumeras Heroum Helueticorum ima-

DEDICATORIA.

imagines exprimi, aut eorum adreas comprehendi, aut præclarissima Parentum gesta posse explicari. Epitomen rerum magis insignium & ex Heroibus non nisi pauculos, veteranos præsertim, adduco: cum modernos, quos Patria universa complectitur, quos Gallia, quos Germania, quos Insubria, quos Illyris, quos Roma ipsa hoc seculo excellentes vidit, nec nominare verecundia, nec libelli tenuitas commemorare patiatur. Heroum vero titulus quo iure debeatur Heluetijs, unus ad instar omnium, encomio publico testatus est, Illusterrimus Exercitus Gallici Imperator Triuultius qui cum Heluetios circiter vi- gesies mille, Anno M. D. XV contra L. Gallorum armatorum millia, ad Mariagnam Insubricam, ge- nerositate inaudita pugnantes confexisset: attonitus, eosdem non è vulgo gregarios, non ab experientia veteranos, non à virtute triarios milites; sed omnes ac singulos eminente titulo, genuinos appellauit H E- R O E S: Elogio insigni, & tantis Viris vel maxime conuenienti. Heluetijs inquam,

Quos hostiū domitores hodiēq; miratur Europa,
Protectores suos veneratur Ecclesia,
Amicos, Socios, Confoederatos, amplectuntur
orbis Christiani diademata.

Quorum Amplissimo Nomi*ni* hasce mea qua-
lescunq; elucubrations humiliiter offero: in quibus
dum primarios Libertatis vestræ Assertores, prælia
& victorias magis insignes, Fœdera cum Principibus
quibusdam pacta produco: dum erroneas multorum
opiniones, quin & calumnias, quibus Heluetiorum

EPISTOLA DEDICATORIA.

Dominatus imperitè iuxta ac iniuriosè proscinditur,
refello: dum iustissima & iniicta hactenus arma
commemoro: diuinam Clementiam submississimè ob-
testor, ut perniciosos quietis publicæ alastores, tech-
nasq; uniuersas florentissimæ patriæ contrarias dig-
nanter inhibeat: ne exterarum gentium triumpha-
tores Heluetij intestinis sese consumant disidijs: sed
ut gloria virtutibus suis obtenta, felicitate diuinitus
indulta, Libertate à Pontificibus, à Cæsaribus & Re-
gibus confirmata, in multitudine & abundantia pa-
cis, constantissimè perfruantur. Schönenvverd, VII.
Idus Maij, die, S. BEATO Heluetiorum Apostolo,
Natali. Anno M. DC. LVI.

Excellentiss. Potentiss. ^{rumq;}
DD. VV.

Infimus Seruus

Ioannes Barzæus Surseenfis Hel-
uetius, Ecclesiæ Colleg: in Schö-
nenvverd, sub Magistratu Solo-
dorensi, Canonicus.

ANA-

106

ANAGRAMMA HELVETICVM
Illustrissimo & Excellentissimo

Domino

DN. IOANNI DE
LA BARDE, EQVITI,
MATROLARVM AD SE-
QVANAM COMITI, &c.

Christianissimo Galliarum & Nauarræ Regi
ab Consilijs intimis, & ad Heluetios, Rhæ-
tosque LEGATO,

Cuius Operâ

Inter eundem Inuictissimum Regem

LVDOVICVM XIV.
ET
POTENTISSIMOS
HELVETIORVM
CANTONES

Fœderis & Amicitiæ pristinæ restauratio,
hoc ipso tempore, est instituta.

Honoris & Obseruantie ergo consecratum.

Tredecim Ciuitates apud Heluetios, Tigu-
rum, Berna, Luceria, Vria, Suitia, Vnder-
valdia, Tugium, Clarona, Basilea, Fribur-
gum, Solodurum, Scaphusia, et Appenzella.

X 4

ANA-

ANAGRAMMA.

Cultura Astreæ, Superum reuerentia, Zelus
Pupilli ac viduæ, gloria amata DEI,
Illibata fides, humili, Concordia, pastu,
Augustum Nobis hunc tribuere gradum.
Viderat Hectoreâ genitos ab origine: Francos
Iupiter, Helueticis se sociare plagis:
Et noua diligeros meditari Fœdera Reges,
Cumq; isthac firmam jungere gente fidem.
Atq; ait: Egregios quâquâ inclita Gallia gignit,
Quantos nec Priami nouerat aula, Viros:
Helueticis stipata tamen si prodeat armis,
Gloria cùm fuerit maxima, maior erit.
Astreæ ac Superis, magniq; Tonantis honori
Quæ magis inuigilet, Natio nulla patet.
Pupillo, ac reliquis in turbâ paupere censis
Publica perpetuam cura ministrat opem.
Mutua in æternum creuit Concordia Fœdus,
Quod neq; vafra suis rumpat Arachna stro-
Indole frugali, patrioq; assueta salino, (phis.
Fercla Syracosiae non amat vlla gulæ,
Contenta est humili, luxûs inimica, paratu,
Nec petit Attalicas sobria mensa dapes.
Technarumq; expers, Pelopis periuria nescit,
Nescit Dulichios Helueta terra dolos.
Inuiclata manent promissi pondera verbi,
Illibata, homini facta DEOquæ, fides.
Impostor Metius, venali Curio linguâ,
In totâ hac nullam fert regione tribum.
Hæc pietas, hæc tanta fides, & Martia virtus,
Gloriaque excelsi semper amata DEI,
Nec minus eximiæ Libertas aurea terræ, Iam

45 (0) 50

Iam populo augustum contribuere gradum.
Felices nimium, quos pacto Fœdere Amicos,
Quos belli socios Gens ita fortis habet,
Talia dum prudens meditatur Gallia, FOEDVS
Vtrenouet, lapidem sedula quemq; mouet.
Tanta sed ô cuñam dabitur prouincia & natum
Postulat ad quæuis non nisi summa virum.
Iudicium magni res hæc desiderat Argi,
Indiget hic oculis Lynceus ipse suis.
Ingenio doctas qui non transcendit Athenas,
Ne quicquā Helueticas ambit, obitq; plagas.
MATROLARVM ergo, luce hac, his dotibus auctus,
Grāde hoc præcipitur munus obire COMES.
Illi immensā renouantur Fœdera curā,
Tessera in antiquam surgit amica fidem:
Iungitur Hectoreis, Gens Herculis æmula, Frācis,
Liligerò Helueticum fragrat odore solum.
Suitiadūm fidei custodia Regis, & ampli
Tutamen regni, perpeti laude, datur. (bores,
Quis modo, quis tantos, ORATOR magne, la-
Quis referat meritum, Vir preciose, tuum!
Gallica Mæonios, Te, Clio induta cothurnos,
Te celebret patrij Curia, plebsque soli:
Te sacra Maiestas, Te Cardo & nata Coronæ
Purpura, supremum tollat ad vsq; gradum.
Perge, age, & Heluetios vt nōsti, ita suspice; Re-
Qui tribuere fidem, jure merentur opem. (gi
Cedite, & ad vestras posthac remigrate Myce-
Dorica & Inachijs castra referta dolis. (nas,
Dextera belligeros si fouverit Helueta Gallos,
Palma triumphales cinget vbiique manus.

Ab Authore, qui supra,
L E-

LECTOR INGENVE.

Dvm Heroum Heluetiorum Epistolas tibi propono; nec priscos Orgetoriges, nec Nu-
meios aut Verodoctios Iulio Cæsari iam cognitos; nec etiam hodiernos Regibus ipsis Cæsaribusq; fa-
miliares Heroas adduco: sed eorum nonnullos, qui vel circa Libertatis restauratæ tempora, consiliis &
actis suis celebres; vel in prælijs pro eadem Libertate suscep-
tis, inq; Fœderum sanctionibus fuere insignes.
Quæ quidem tametsi iam pleraq; vernaculo sermone à varijs variè tractata, & cantilenis suis dudum fue-
rant inserta; charactere tamen latino, ac præsertim metrico rariū sunt explicata. Quæ pertractanti
mihi, si obscuritatem aliquam, si voces à pura latini-
tate alienas, si versus barbariei magis, quam Helico-
nidi affines obijcias: consuetæ phrasæ, ac vulgi auri-
bus notiori, de industria nonnunquam paruisse me
intelligas. Si requisitam politioris correcturæ limam
deesse arbitreris: Eam in Lectoribus minimè defutu-
ram, persuadere tibi poteris. Quot enim Lectores, tot &
censores, quot censores, tot & opusculi erunt correcto-
res: imò quot Epistolæ, tot fastidientium rugæ; quorum
supercilijs territi Versiculi minus scitè tornati, deli-
caciorem incudem non sunt detrectaturi. Vbi tamen
rogatum te velim, si unius forte aut alterius epistolæ
materies, ob regionis maximè religionisq; differen-
tiam tibi futura sit contraria; Poëtæ ipsi indifferen-
& ingenuè scribenti, stomachabundus ut ne suc-
censeas; sed ad alia palato tuo magis placitura te
conuertas. Ad gustum cuiuslibet arbitrari se scribere,
planè est despere. Cuius intuitu, nec exterarum gen-
tium

tium ab Heluetijs olim triumphatarum inuidiam,
nec ullam lectoris candidi bilem arbitror mouendam.
Poëtarum acutissimo Virgilio non est quod indignen-
tur Rutuli, si Troianorum fortitudine scribuntur vi-
cti. Si deniq; aliquarum Heluetiæ Ciuitatum ac gen-
tium facinora, memoratu quoq; ac cedro suâ dignis-
sima, alto hic silentio queraris esse præterita: anna-
les ipsos ac libros chronicos, isti vel alteri loco singu-
lares, museo nostro abfuisse, & ob id plurima Hero-
um nostratium gesta, Versibus nostris intacta, eman-
sisse, prudentissime Lector, agnosce: mihiq; nil nisi
epitomen aliquam producenti, dignanter ignosce.

IN
EPISTOLAS HEROICAS
HELVETIORVM

Hendecasyllabo hocce prolusit, & ea-
rundem Authori, D. Auunculo suo, Nepos
applausit

Michaël Furer, Ecclesiæ
Colleg: Solodori Sa-
cellanus & Succentor.

Quid terrâ genitûm calumniosos
Titanum juuat eloqui triumphos?
Octo jugeribus quid explicatam
Miramur Tityi fuisse molem?
Iactat Pieriæ caterua Cirrhæ
Vires Enceladi, paremq; magnis
Tydiden Superis, tricorporemq;
Cantat Geryonem. Crotoniatam,
Propter terribiles viri lacertos,
Pindus non sinit emori Milonem.
Sunt qui tres Herilo stetisse in uno
Affirment animas: Pholusq; grandem,
Et cum terribili Mimanta Rheto,
Et cum semideo Gygen Typhæo,
Centenas perhibent tulisse dextras.
Viuunt oarminibus, librosq; replent
Neruosi Oromedontes, ac Titorni,

Cœiqr;

5(0)50
Cœiq; Iapetiq; Cœneiq;
Antæiq; truces, Iouisq; terror,
Audax Thessalicæ propago Phlegreæ:
Et quicquid sibi fabulosa quondam,
Vanâ credulitate finxit Hellas.

Fabellis positis, amice Lector,
Ut veros oculo sereniore
Heroum tuearis iconismos:
Colchos ne pete, Bistonesuè Thracas,
Neu claram Ducibus suis Achaiam:
Iurata sibi lege Fœderatas,
Sub Cœlo Heluetico, require terras.
Gens hæc Sutiadum, reapse veros
Quanquam centimanos, tricorporesq;
Non fert Geryones: Themistocleis,
Quos nullæ quatiant timoris alæ,
Ditata est animis: Epaminondæ
Producit genium: Milonianas.
Exæquat generositate dextras:
Ad lauri decus ac trophyæ natos
Profert Pancratios, & æqua summis
Belli fulmina gignit Africanis.
Illorum specimen, simulq; partas
Deuicto toties ab hoste palmas
Si spectare voles, in hoc libello
Expressas lege lucubrations.

S Y-

46(0)30

SYNOPSIS.

LIBER I. Exponit primarios Libertatis Helueticæ Assertores.

1. Stirpis Habsburgo-Austriacæ Maiestatem.
2. Trium Pagorum, & Monasterij Einsidensis immu-
3. Antiquissimam populi libertatem. (nitatem.
4. Præfectorum Imperialium-inurbanitatem.
5. Eorundem austoritatem.
6. Guilielmi Tellij historiam.
7. Præfecti Rozenbergensis interemptionem.
8. Trium Ciuitatum perpetuam Confœderationem.
9. Arcium quarundam occupationem.

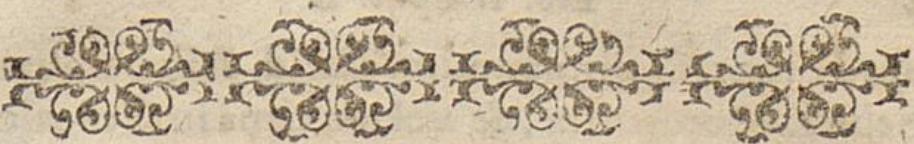
LIBRO II. Describuntur conflictus & Victoriæ potiores.

1. Pugna Morgartensis.
2. Laupeñsis.
3. Sempacensis. extinctio.
4. Occupatio Aragou: & Turgouïæ, atq; Nobilitatis
5. Conflictus acerrimus ad Diui Iacobi Basileæ.
6. Prælia contra Carolum Burgundum, Elicurti,
Gransonij, Morati, & Nanceiæ.
7. Pugna Dornacensis.

LIBER III. Complectitur Miscellanea.

1. Obsidionem Solodori, & Diuos Martyres Thebeos.
2. Fœdus Austriacum.
3. Fœdus Gallicum.
4. Merita in Ecclesiam.
5. Vitam & mortem B. F. Nicolai à Flûe.
6. Actus quosdam generosiores Heluetiorum.
7. Pugnam Yrensem, & dotes Henrici M.
8. Heluetiæ politiam & disciplinam bellicam.
9. F. Nicolai Eremitæ dogmata & admonitiones.

HE-

HEROV M
HELVETIO-
R V M
E P I S T O L A E.

L I B E R P R I M V S.

De primarijs quibusdam Affer-
toribus Helueticæ Libertatis.

E P I S T O L A E I.
A R G V M E N T V M.

IMPERII Romani Principes cum in diu-
turno illo Germaniae interregno de Imperatoris
noui successione dissiderent, maturo tandem suffragio
Cæsarem dixerunt Heluetium, Rudolphum Comitem ab
Habsburg, Heroem pietate in Superos & virtute
bellicâ inter coæuos eminentem. Id quia Electoris
Moguntini operâ potissimum euenit! Eadem Archi-
præfuli gratias agit Rudolphi Auunculus, Hartmannus
comes à Kyburg, inter celebres Heluetiæ Regulos,
ac heroës & ipse illustris. Enarrat 1. hac Epistolâ
egregiam Rudolphi Nepotis sui indolem, virtutesq;
iam ante fastigium Imperiale ostensas; quas videre est
apud

apud Franc. Guilimannum. Aegid. Albertinum.
Sebast. Munsterum, & vel maximè in Genealo-
gia Habsburg, R^{mi} Dominici Tschudj Abba-
tis Murensis &c.

HARTMANNVS COMES A KYBVRG,
VVERNERO COMITI DE FALCKENSTEIN,

Archiepiscopo Moguntino, S. R. I. per
Germaniam Archicancellario Principi
Electori &c.

De Domus Helueto-Habsburgiace majestate.

ELVETICAS rumore nouo quæ
percultit vrbes,
Percultit & nostros, nuncia fama, lares.
Candida Pegaseis hæc nuper ut appulit
alis,
Multorum ambiguam, fecit in aure fidē.
Rumor erat bifidus, varijq; in plebe susurri,
Fama tamē solus, tota, RODOLPHVS, erat.
Fama Rodolphus erat, Vir gente Habsburgius, ortu
Heluetus, illustris sanguine, stirpe Comes.
AEgida cūi Pallas, clypeum Bellona Pelasgum,
Alcides gladium, Mars dedit ipse sagum.
Quem velut Helueticā rediuiuum in carne Metellum
Castra inimica horrent, agmina amica stupent.
Inclita quā molleis ad Rhenum pampinat yuas,
Et Basilea suo claret amœna situ. (phus
Magnanimus, nec Marte minor, quā m mente Rodol-
Sparsa, in Rauriacis, castra locabat, agris:
Iamq; sibi infenos sensit Basilea maniplos,
Et durā pressos obsidione focos.
Cūm subitò optatam Fama internuncia pacem,
Et noua cum optatā jubila pace, tulit.
Ipsa deauratā volitabat fulgida rallā,
Signabantq; imam talia verba stolam.

Roma.

Romano Imperio, tot jam labentibus annis.

Quod sine Rege fuit, quod sine lege fuit,
Egregium jam lecta dedit Francfordia Regem,

Imperij summis Vrbs habitata viris.

Palma Habsburgiaco cessit suprema Rodolpho;

HELVETIO famulas dat modò Teuto manus.

Ista peregrinæ fuerant volitantia famæ

Symbola, inauratis symbola ducta notis.

Quæ simul ac Comitem penetrauit fama Rodolphum;

Bellonæ clausas ocyùs esse seras,

Ferrea lethiferi compescere frena Gradiui,

Et paci tutas, præcipit, esse vias.

Ipse Numâ grauior, nihil istâ inflatus ab aurâ,

Cæsareâ dignas spargere fronte faces.

Condere mucronem, canere inter castra Réceptum,

Classica, & hostiles soluere pace tubas.

Plauditur ergò nouo certatim Cæsari, & omnis

Heluetiæ festum plebs jubet esse diem.

Parciùs ista quidem, nec tanto Principe dignus.

De famâ memorat tam locuplete, stylus,

Sint Regi Regum meritarum encomia laudum.

Regia qui tanto dat quoque sceptræ Viro.

At Tibi quis meritas. Elector ô inclite, grates?

Quis referat curæ præmia digna tuæ?

Cetera namque meam postquam suggessit in aurem

Fama, diserto istos addidit ore sonos.

Ille, Moguntinam qui gestat vertice mitram,

Scuta gerens graphicâ nobilitata Rotâ;

Ille Archipræsul, cui dat de jure supremum,

Electoralis lessio & ordo, gradum;

Indolem ad astra tui dum fert, Hartmannæ, Nepotis;

Actaq; conscriptos personat ante Patres:

Induperatorem communia vota Rodolphum,

Ordo Habsburgiacum vult sibi quisque Ducem.

Illijs auspicijs, hoc Præsule agente, repulsam

Sceptri Alphonsus habet, sceptræ Rodolphæ habet.

Quam verè humanas diuina potentia fortes,

A mari, ad extreum dirigit usque mare!

Ille opifex mundi, qui res hominumq; Deumque,

Dum ecedere, leuat; dum tumere, premit:
 Dum quasi desertum, generoso Cæsare, regnum,
 Dum Romam insigni vult stabilire basi:
 Imperij fessos qui ferret alacrius axes,
 Impigrum ab Helueticis legit Atlanta jugis.
 Ille potens animis, illi Mauortia virtus
 Naturæ eximijs accumulata bonis:
 Hic vel centoculo dum stat vigilantior Argo,
 Commisum solitâ fulciet arte gregem:
 Inter enim Heroës, quos fert Europa, supremum
 Obtinuit, nullo non tribuente, locum.
 Gratulor Imperio, quod in vno eodēq; Rodolpho,
 Agnoicit veterum cuncta talenta Ducum.
 Fortuna Augusti, Pompeij gratia Magni.
 Audax AEmathij mensque manusque Ducis;
 Traiani pietas, & quicquid Roma decoris,
 Armipotens quicquid laudis Achaia tulit;
 Electo stabilem posuere in Cæsare sedem,
 Firmabuntque istam facta & agenda fidem.
 Quanta per Heluetios, per & acres quanta Tribocos
 Sunt Habsburgiacâ, parta trophyæ, manu!
 Irruit aduersum quoties Rudolphus in hostem,
 Aduerso toties victor ab hosteredit.
 Olli semper idem pugnare ac vincere; ab ipso
 Qui quasi victor adit, non nisi victus abit.
 Utq; virum nōris, perpende insignia stirpis,
 Signato inuenies congrua signa suo.
 Explicat in medio sese imperterrita campo
 Bellua, quæ fuluas spargit vtrinque juba.
 Ille timor nemorum, rex ille horrorque feratum,
 Nescius inicto vincula ferre jugo,
 Impauidi stirpemque notat Geniumque magistri,
 Et loquitur scuto, cui famuletur hero.
 Talis in hostileis ruit ipse furitque phalangas.
 Qualis in obiectam bellua fulua feram,
 Usque adeò obnixus ferro non cedere, summo
 Vertat ut ipse sibi, non superasse, probro.
 Nulla fatigatum viderunt castra Rodolphum,
 Nec Rhomphæa vllum, nec parit hasta, metum.

Actio

Habsburgiacæ stirpis eminentia.

6

Actio siqua Viro supereft generosior, addi

Se sine supremam, non finit ipse, manum.

Indoleque heroâ per muros milite fractos

Mauult, quâm patulas Vrbis inire fores:

Qualis ab Iliaco Cæsar prognatus Iulo

Hinc obiit munus militis, inde ducis;

Munia sic belli subit unus cuncta Rodolphus,

Dux aciem verbo dirigit, ense præit.

Consilijs Ithacus, dextrâ est Telamonius Ajax,

AEacides animo, Iulius ipse fago:

Qui domet infidos, erit hic tibi Scipio, Pænos:

Qui reprimat Brennos, iste Camillus erit.

Inde triumphalem dudum statuere quadrigam

Numina, & emeritis laurea ferta comis.

Atque ita decretos subit ipse, videtque triumphos,

Sele in Cæsareo dum videt esse throno.

Gratulor Ordinibus, quos tantâ ambage tuentur

Inter Hyperboreas, Teutona regna, plagas.

Hæc membra Imperij, clavum moderante Rodolpho,

Cum verè Augustum sint habitura caput,

Libera in antiquas poterunt emergere vires,

Auxiliatricem Cæsare dante manum.

Qui Constantini viguere ætate, migrabunt

Rursus in optatos, ferrea sœcla, dies:

Sentiet esse sibi Patronum Ecclesia, & inter

Barbara, Tarpeiam proteget, arma, Petram.

Carolus alter erit, nec regni in ouile rebelles,

Admittet virtus tam generosa, lupos.

Quanta Viro pietas! quanta est reuerentia Diuûm,

Dum vocat æthereos in sua vota choros!

AEquius haud alibi, sed nec venerantius ullum

Numinis ingenium terra Alemanna capit.

A Ioue principium solitus captare Rodolphus,

Prima litat cælo munera, prima D E O.

Quâm bene belligeræ juncta hic stat Libra Mineruæ!

Quâm bene fert sociam Palladis hasta Themim!

Vincit Aristidem culturâ juris & æqui,

Pompilium antestat religione Numam.

Gratulor Heluetie, quæ quanquam illustria belli

Fulmina, & egregios germinat alma viros.
 Et Martis pullos, & dignas Hercule mentes.
 Parta quibus magnum gloria pandit iter.
 Ut tamen Imperium tam insigni fulsit Atlante,
 Tanto etiam famam fulsit Atlante suam.
 Eoo Phaëthon dum surget ab æquore, dumque
 Hesperio fessos gurgite tinget equos;
 Viuet honos, Virtusque animi, nomenq; Rodolphi,
 Fulget in Heluetico qui quasi Iaspis agro.
 Viuet, ubi rubras Nabathæo, è littore gemmas
 Vdus Erythreâ, colligit Afer, aquâ.
 Quaque alios populos ipso sub cardine mundi.
 Respicit hirsutis, Mænalis Vrsa, genis.
 Dumque adeo clari fulgebit fama Rodolphi,
 Quid nisi fama almæ fulgeat Heluetia?
 Gratulor Habsburgo; Tuque alti ô gloria Rheni,
 Perge Habsburgensem tollere ad astra Domum!
 Ut tamen Habsburgo dignè quoq; gratuler, ecquis
 Suffectura mihi Pindarus ora dabit?
 Cecropias Regina sibi quæ vendicat arces,
 Digna simul patrem Pallas habere Iouem.
 Mella locuturis si affunderet Attica labris,
 Aridaque Ambrosio tingeret ora fauo:
 Arcem ego, Cecropias præituram laudibus arces,
 Hac quoque venturos pangerem ab arce Duces.
 Nam mihi si verâ prælusit imagine Morphœus,
 Visaque signa ratam sunt habitura fidem;
 Vincet Erycteas, Habsburgi gloria laudes,
 Vincit ut Euxinas aurifer Hermus aquas;
 Lucifugis nî fortè ululis, te judice, cedat
 Accipiter reliquas palmifer inter aues.
 Ardua quâ celsas Kyburgi Regia turrets
 Explicat, æthereo tecta propinqua polo,
 Nuper anhelanti curisque Hippocratem agenti
 Fortè mihi lumen pressit vtrumque sopor:
 Sparsitque in vincitos vix prima papauera sensus
 Sole ipso medium jam superante diem.
 Cùm noua luciduli species affulsit Ephebi,
 (Asuperis missus quid nisi Ephebus erat?)
 Vultus

Vultus Adonis erat, nitido frons æqua Smaragdo,
Ardebat geminæ præ Phaëthonē genæ;
Visus erat pulchris radiare micantiūs astris.
Et superare tuas, fulue Pyrope, faces.
Qualiscunque fuit, blandi velut aura susurri,
Visus erat tales edere voce sonos.
Macte tuâ virtute Comes, quem clara Kyburgi
Heluetiæ primis, æquat origo, viris.
Vtilis est pietas, & magno turgida quæstu,
Quæque sui immemores non finis esse Deos.
Illa Tibi, illa tuis centuplum exercita fructum,
Illa redundantes grata refundet opes.
Læta tuo generi fulgebunt astra, regentque
Fata tibi agnatam prosperiora domum.
Vanaque ne Morphei reputes hæc phasmeta; magnis
Turgescent titulis hinc Soror, inde Nepos.
Et licet ampla tuo sit laus ac fama Kyburgo,
Habsburgi majus surget ab arce decus.
Pergama Dardanio quæ quondam diruta bello.
Pergama tantorum stirps & origo Ducum,
Auspicijs jam læta nouis melioreque fato
Regiam in Habsburgi sunt habitura basi.
Illam, Hartmanne, petram nec Laryssæus Achilles,
Nec grauis armati machina sternet Equi.
Ipsamet Odrysio quæ fulguris instar ab Hæmo,
Impia Christicolis inferet arma plagis,
Erectura licet sit iniquas Thracia cristas,
Non expugnandam sentiet esse Domum.
Fulcra dabit Domui generosus prima Rodolphus:
Hic basis, hic tanti culminis auctor erit.
Illijs auspicijs quondam caput inclita tollet
Austria, perpetuos hinc habitura Duces.
Crescit ò in quantos stirps hæc vñita triumphos!
Quanta erit hinc Regum gloria! quanta Ducum!
Mille Habsburgiacam cingent diademata gentem.
Excedet numerum purpura, gaza fidem,
Dardanius jactatur equus, qui carcere ventris
Effudit tantos, tam locuplete, viros.
Atque tot Heroës, & Achiuæ robora pubis;

Quid tamen ille merus, quid nisi fucus erat?
 Nunc vt in Habsburgo reuirescunt ardua Troiæ
 Pergama, Troianus sic reuirescit equus.
 Ille triumphales vtero producet Atridas,
 Et fœtu Pyrros prospere nouos.
 Partus erit felix, sed partus vbique Leonum,
 Nescius à primo degenerare gradu.
 Hinc oritura suis, quæ exornent tempora ramis,
 Crescit in Aæstriaco plurima laurus agro.
 Plurima laurus erit, lauroque inserta virenti;
 Cinget Regales, plurima mitra, comas.
 Tessera stirpis erunt, diademata, sceptræ, coronæ,
 Et fisci stabiles diuitioris opes.
 Gloria stirpis erunt Alberti, Caroli, Othones,
 Maxime-cum Natis-AEmiliane tuis:
 Cumque Sigismundis, & VVilhelmi & Leopoldi,
 Vix habituri alios Marte, togæue pares:
 Et tot Fernandi, Friderici, totque Philippi,
 Nomina proh quantis annumeranda Viris!
 Carolus hos inter, quantumuis Quintus, habebit
 A totâ primi posteritate gradum:
 Quique Secundus erit Fernandus nomine; bello,
 Hoste triumphato, Prole, Secundus erit.
 Illorum nomen populis fatale regendis,
 Oceani extremos tender ad vique sinus.
 Austria Pannonijs, adiuncta Bohemia Quadis,
 Tuque metallifero Dalmata note solo;
 Stiriaque & Iæuis annexa Croatia Sclavis,
 Tecto sagumque amplæ, Marcomanumq; plagæ,
 Vtraque Danubij parebit, & vtraque Rheni
 Ripa, dabitque suas Ister & Oenus aquas.
 Et tamen extendens tam vastis brachia terris,
 Non capiet tantum Tætonis ora genus,
 Regia Parthenope, simul & Trinacia Zancle,
 Quidquid & è Siculis prospicit AEtna jugis;
 Cantaber & Calaber, Tartessus & alta Saguntus,
 Subiicit pronas officiosa manus.
 Proferet Hesperiam, sua, trans, insignia, Calpen,
 Quâ sua Marmoricus cærula claudit Atlas.

Vique

Vsque adeò extremos dominabitur inter Iberos,

 Dictura aurifero jura suprema Tago.

Herculez nec limes erunt, nec meta, columnæ,

 Quæret in Eois vltima Bætra fretis:

Quæret in orbe nouum superatis Gadibus Orbem,

 Atque inibi partas vix numerabit opes.

Sceptra per Antæcos, per & Afros tollet & Indos,

 Per, quæ Aurora suis, regna, colorat equis.

Iura dabit, quacunque suas fert Mexica gazas,

 Quâ venit è rubro concha Erycina salo;

Quæque Europæis modò sunt incognita terris,

 Coget regna suo plura subesse jugo.

Hactenus aligeri præлага oracula, quorum

 Pars bona Lethæas jam penetrauit aquas,

Obstupui, fugitque sopor, vatemque requirens,

 Conspicor ante oculos nil nisi inane meos.

Quæ tacitæ perplexus ego dum mente reuoluo,

 Pensito virtutes dumque, Rodolphe, tuas:

Verè, inquam, superis fulsit mihi visus ab astris

 Morpheus, & veri vox fuit ista D E I.

Albus erat certè, nec candiore putârim

 Lumine Dictynnam posse micare nouam.

Hæc Tibi dum, Princeps, meditatis exaro verbis,

 Quid nisi diuinam commemorabo manum?

Rex ille astripotens, varijs qui temperat horis

 Et terram, & vasti stagna profunda freti;

Qui Regum mitras, qui dirigit orbis habenas,

 Sidere qui cœlum, qui replet imbre solum:

Qui summas animi, qui dignas Cæsare dotes

 Tam forti voluit participare Viro:

Heluetico qui sceptra dedit suprema Rodolpho,

 Nec priùs ambitum vexit ad Imperium:

Ad placitum firmare potest hæc omnia nutum,

 Quo regit humanæ lubrica fata rotæ.

Ille sibi exhibitum milleno munere cultum,

 Seruitijque omnem pensat ab axe, vicem.

Nam plura vt taceam, mihi visi oracula Ephebi,

 Quæ penè exciderant, hæc quoque verba dabant.

Næ tuus ille Nepos, panis velamine tectum,

Dum coluit tanto nuper honore, D E V M;
 Dum Comes, augustæ, per patria rura Synaxi
 Obuius, in medio flectere genua luto,
 Ingentiique fide Numen cælestè professus,
 Cernuus ardentes tollere ad astra preces;
 Insuper & Myſtam, Venerabile pignus habentem,
 Inſignire ſuo non dubitauit equo:
 Quanquam biffenus jam tranſiit annus, ab istâ
 Hauriet æternum relligione lucrum.
 Ergo vel ex iſto poterunt exurgere centrum,
 Cæſareo clari ſceptro & honore Viri.
 Armiger ipſe Iouis, magni ſi Cæſaris ales,
 Chaonis imbellem gignere nescit auem:
 Magnanimas, nec frena pati, nec vincula gñaras,
 Si conſtet, Leporem non generare, Leas;
 Quale per hanc Aquilam, per & iſtum, ô quale Leonem
 Exoriturum Orbi, credimus eſſe, genus:
 Imperij fasces fore ab iſtac ſtripe regendos,
 Plurima plus certam dant mihi ſigna fidem.

- A. Anno Christi. 1273. Mense Septembri postquam Imperium Rom.
 XXIII. annis Imperatore fuit deſtitutum.
 B. Historiam hanc obiter h̄c inſinuatam lege apud Guillimanum
 in Habſburg. l. 6. c. 4. & AEGID. Albertinum.

II.

ARGUMENTVM.

Trium Heluetiæ Pagorum & regionum
 Vraniæ, Sutiæ, & Vndervaldiæ Libertatem
 iam ab antiquo partam, atq; à nonnullis Cæſaribus
 ſtabilitam amantissimus patriæ ſuæ Rudolphus Habſ-
 burgius auctoritate Imperatoria confirmat Anno Chri-
 ſti, 1291. Imperij XVIII. Idemq; Vdalricum Mo-
 nasterij Einsidensis Abbatem XVIII. S. R. I. Prin-
 cipem, motu proprio, designat; Eiusq; ſucessores
 uniuersos Collegio Principum aggregandos, gratioſi-
 ſimè

simè decernit, Anno 1274. Imperij anno primo. De quibus videri potest Franc. Guillim. rerum Helueti- car. l. 2. Munsterus l. 3. Annales Eremitani R. P. Chri- stophori Hartmanni in Abbe Vdalrico II, &c.

RYDOLPHVS COMES AB HABSBVRG,
Romanorum Imperator semper
Augustus.

Conditionis Liberæ Víris Vraniæ, Suitiæ,
Vndervaldiæ.

*De ejusdem populi priuilegijs, ac dignitate
Monasterij Einsidlenfis.*

POnite corde metum. Quam Lydo creditis auro,
Quam Troiæ gazis, ac Persidis ære priorem,
LIBERA CONDITIO, quæ tanquam tessera verstræ
Propria telluri, tot fluctus inter & undas.
Cæsar is augustâ stabiliti poscit ab aulâ;
Cæsareâ nullam patietur ab aure repulsam.
Augent, non minuunt indulta ultronea Reges.
Martia, & in crebris virtus exercita bellis,
Integritasq; sacro, candorq; , fauorq; , laborq;
Præstitus Imperio, specioso nomine vestros
Si decorauit auos: si fortem imitata Gradiuum
Pectora, ab occasu super iplum Hyperionis Ortum
Cognita, ad eximiæ donanda encomia famæ,
Mundi supremis stimulum tribuere Monarchis:
Heluetici durate Viri: concessa perennem,
Ex parte Augusti, seruabunt jura vigorem.
Verba etenim Regum sunt sacramenta, nec ullos
Principibus consueta fouent diplomata fucos.

Teutoniæ comperta manent illustria trinum
Prælia Pagorum: quæque ipsis gratia magno
Fluxit ab imperio; Nobis, quos cura Tonantis
Ad regni primum jussit considere clauum.
Secura asseritur: fixasque, ratasque tenemus,

A 5

A quo.

A quocunque prius decretas Cæsare, leges;

Gratificaturi vestris nunc ergo petitis,
Vos ultrò eximiam seruili à nomine gentem
Dicimus: ac partum cum LIBERTATE decorem,
Authorata inter cimelia vestra probamus.

Membra sub Ausoniâ, sed non ingrata, coronâ
Viuite: Cæsareas, quocunque sub hoīte volantes
(Quod memori exemplo vestros fecisse priores,
Conscripti perhibent, monumento perpeti, fasti.)
Propugnate Aquilas: vestigia fortia Patrum
Ingenito prensate gradu: parilique deinceps
Indole Germani pretium defendite sceptri

Gratia nulla perit. Virtus sibi viuida merces,
Ipsa sibi pretium est: Stygias nec fertur ad umbras,
Nec moritura cauo Lethes sorbetur hiatu.
Floret, & obscenæ nusquam subiecta repulsa,
Indelibatam seruat post funera famam.

Vos quoq; quos virtus, ac grandis adorea Martis,
Dudum Pierio dignos statuere cothurno,
Lubrica Lethæ glacies non occulet vndæ.
Pyramides Pharias, Rhodiosque ætate colosso
Inclita magnanimum præcellit fama virorum.

Iura igitur Patriæ, virtutibus empta paternis
Nos firma astruimus. Magni vos cura fouebit
Imperi, & vt fidos tutabitur vsque clientes.
Liber erit judex, patrium quicunque tribunal
Ambiet: ac vestri, titulo quocunque, coloni
Sub seruili vllam non dicent judice causam.

Nec quippe ignaris operæ tam fæpe locatæ
Esse licet Nobis; manet altâ mente reposus
Heluetiorum animus, flagranteque Marte probatum
Cerbrius obsequium. Membranis credita viuunt,
Cæsareæ quæcunque olim sunt facta Coronæ
Auxilia, & stabiles in sceptræ Alemanna fauores.
Cimmerijs nec verò jacent sopita tenebris
Bella, per Alpinas iterumque iterumque cohortes
Flumineâ bellata manu, decorataque pulchris
Laurea, victori pignus solenne, trophyæ.
Fixa hærent anime trabeati celsa Quirini

Mania,

Mænia, vestrorum quondam virtute parentum
 Intrepidis asserta armis, totâque repulsi
 Hesperiâ Mauri: manet, æternumque manebit
 Helueticum, cui fama parens tam viuida, nomen
 Sic verò exorsos, quid Nos tam prisca morantur
 Tempora? Materies stat ab isto yberrima siècle.
 Prælia, Romuleam cùm necdum fronte tiaram
 Sortiti essemus, viderunt plurima vestræ,
 A Nobis agitata, plagæ: cinxere petitum
 Vndique telorum genera impetuosa Rodolphum.
 Alsatæ & Heluetij, Rhætiique ac Rauraci, eodem
 Impulsi stimulo (quod vos meministis & ipsi)
 Conciuere suas in viscera nostra sarissas.
 Curia Rhætorum, Sanctique-potentia-Galli,
 Et quæ cornigerum culturâ diuine Rhenum
 Nobilitant, Basilea ingens confisaque gazis
 Argentina suis, vno in nos tempore structas
 In medium duxere acies: fors nostra ferocem,
 Omnipotens experta fuit de finibus hostem.
 Toggenburgi acres, Lauffenburgæque, simulque
 Hombergæ Comites, ac Tauffensteinia nostrum
 Arma petuerunt jugulum: multique cruentâ
 Reguli in Heluetiâ, Bellonæ ardoribus vstii,
 Inuidiâ fotum simul excussere calorem.
 Creuit in aduersis virtus, & crebrior hostis.
 Fortunæ ac nostro dedit incrementa decori.
 Propositam nec quippe temel concessit arenam
 Perditus, & rarus meruit pugnando triumphos,
 Laurea belligero cessit repetita Rodolpho. a.
 Hæc dum Cæfareus placito sermone character
 Commemorat palmasq; refert, quas magnus Olympi,
 Quondam Habsburgiacis opifex impertijt armis;
 Vnâ etiam fas est vestratæ extendere famam.
 Agminibus nostris vbi se, pro tempore, vestri
 Iunixerunt cunei: belli feruente tumultu,
 Non expugnandis hostem inuasere lacertis.
 Qualis in Argolicas effebuit ira phalanges
 Hectoris Iliaci, cùm vel præ mænibus acrem
 Stare Neoptolemum, vel Martem accendere sanguinos

Audiuit Dolopes: Non illum ferrea Thracum.
 Myrmidonumque manus, non belli fulmen Achiul
 Terruit AEacides: sed nec clamosus amatæ
 Impetus Andromachæ, certique præambula fati
 Signa, à propositâ poterant auertere pugnâ.
 Irruit in medios, ceu fulminis ala, Pelasgos.
 Sic, ybi vocalis præsentem buccina Martem
 Rettulit, & rauco crepuere Habsburgia cantu
 Classica; præcipites sensere hostilia castra
 Hectoras Helueticos, quos vel vicina jubebat
 Suitia, vel sumptis Siluania & Vria signis
 Egressi, & armigero ferre adiumenta Rodolpho.
 Sensere, at miserâ demum sensere ruinâ. (tos,
 Habsburgo-Helueticos superari haud posse lacer-
 Aggrediendi omnes (laudanda superbia) primum
 Certatim petiere locum; nec tergore quisquam,
 Pectore sed forti dextrâque innotuit hosti.
 Vixtrices adeo, quas Nobis sæpe secundi
 Concessere Dij tam fausto fidere palmas.
 Quandoquidem vestræ quoq; promovere caturæ;
 Ne dubitate Viri, Virtus exercita Reges
 Esse jubet memores. Dona Imperialia vestros
 Ecce manent populos: Libertas aurea tantæ
 Debita virtuti, vestræ stat propria genti.

Ista quidem ternis vđum spestantibus Austrum
 Heluetiæ Pagis, nulli violanda deinceps
 Tradimus, ac nostro firmamus jura Sigillo:

Acta rei series, cum Nos ageremus ad ipsas
 Argoiæ Baias, vitreâ quâ Limagus undâ
 Badenæ accluem cursim præterluit Vrbem. b.

Hæc voto populi Nunc ad confinia vobis
 Atria, Cæsarei fiet reflexio verbi.

Inclitus ille locus, quem Suitia vestra supinis
 Prospicite cliuis; cui multâ pinifer umbrâ
 Lucas, & obscuræ penetralia inhospita siluæ,
 Nomen ab antiquo dederant: jam verò coruscis
 Conspicuus radijs, quanquam vel Theffala Tempe,
 Cultaque Pæstani præeat violaria Prati,
 Seruat ab umbrosâ memorabile nomen Eremo.

Illa,

Illa, Marianâ celebris reuerentiâ, EREMVS,
 Illa DEO sacrata ædes, domus ista stupendis
 Inclita portentis; cæloque proinde soloque,
 Cælique Aligeris jucunda, solique colonis:
 Quæ tûlit æthereo majorem à Numinis lucem,
 Promeret Aufonio majorem à Cæsare dotem:
 Nónne etenim Domus hæc (Vos inter viscera dictæ
 Progenitos terræ, luciique lociique peritos
 Alloquimur testes) Nonnè hæc est illa supremo
 Aula adamata DEO, quam maximus ille Sacerdos
 Ordine Melchisedech, cæli stillantis oliuð
 Vnctus, inauditâ terrarum ab origine pompâ,
 Tot Superum famulante globo, summiq; Senatus
 Agmine, & aligeris cinctus, sacrauit Ephebis?
 Illa DEO tam chara domus, nullique secundus
 Sub roseo Titane locus, cui Lucifer ipse
 Nunquam deficiens, verum de Lumine Lumen,
 Deque DEO sacer ipse DEVS, Matrisque Patrisque
 Augendo decòri; terræque hominumque saluti
 Immortalem ultro voluit conferre decorem:
 Congrua nonnè etiam famæ monumenta, suoque
 Gratificabundum decori mereatur honorem!
 Terribilem reuera AEdem, nimiumque beatas
 Hospitio cælesti aras; quas liuidus orci
 Rector, & insultans Erebæis curia laruis,
 Inuidiam confessa, fugit: quas ætheris alti
 Auctor, & è pulchro distillans gratia cælo
 Incolit, ac miris per continuata patratis
 Secula prodigijs, totum velut erudit orbem,
 Præ reliquis hanc esse Domum, quâ maximus aulæ
 Arbiter æthereæ Superum cimelia, & amplas
 Dispensare velit gazas: Vbi vota precesque
 Supplicis, intentas supremi Numinis aures
 Atque oculos Domini magis experiantur apertos.

Nota Orbi loquimur. Dictorum adducere testes
 Possimus hasce aures, quin & producere nostros
 Possimus ipsi oculos, quâm sit deuotio dicti
 Feruida Cœnobij: quâm turba illustret eundem
 Religiosa locum: quantis (seu Phœbus anhelos

Pro-

Prouebat altus equos; seu cœli frigida clausum
 Occulat umbrâ diem, croceis dum lutea bigis
 Ezeli summas necdum Tithonia pinnas
 Attigit, & nulli rupere silentia galli)
 Nouimus, & rerum docet experientia, quantis
 Inde à constructi primò fundamine templi,
 Sacra inibi plebes mercetur sidera votis.
 Ordine dispositas pulchro currente per horas.

Si trahitur gemmâ solidum magnetide ferrum,
 Si sua quemque trahit, genio inclinante, Voluptas
 Nos quoque (concepto quis succensabit amori?)
 Nos auctoratum Christo Archiprætule fanum,
 Nos facies tam augusta loci, tam mira Sacelli
 Traxit Maiestas. Nos vestræ affinis Eremus
 Allexit Patriæ: Nos illa hominumque Deumque
 Ambrosiam superans, & Hymetti mella Voluptas,
 Numinis alma Parens: quam cùm diuina replèsser
 Gratia, prodigium prius admirabile mundi,
 Inde triumphantum facta est Regina chororum.
 Et quem non traheret tam prodigiosus Eremi
 Hortus, vbi Elysias tam suavi germine mulcet
 Aura beata rosas? Vbi regia Nympha venustris
 Lilia fert calathis? Vbi diæ gratia Floræ
 Tam miram Clytien, semperque virentis Acanthi
 Proponens vultum, contritis mentibus omniem
 Explicat, è gremio Iesseæ Virginis, Hyblam.
 Ampla sit, ac miris Germania nostra facellis
 Fulgeat: illustres benedictæ Virginis ædes
 Gallia commemoret; septemque immensa Trionum
 Climata, magnificas structurâ qualibet aras
 Orbi proponant: sacro Marialis Eremus
 Cuncta præit pretio. Nec habet Domus ista secundâ,
 Nec tam præsentes alibi est cognoscere Diuos.
 Nouimus, hæc Clite quantos jam attraxerit olim
 Et quæ sublimi generatos stemmate alumnos;
 Seu Burgundionum lubeat de sanguine Regum
 Dicere Bennones: seu quos Alemanna serenos
 Protulit ora Duces, Eberhardosque, nouoque
 nomine Thielandos; seu flavi in margine ponti.

Quâ

Quâ Neptunicolis sua prostant regna Brittannis,
 Gregorios thalamis itidem regalibus ortos.
 Illis quot Comites? quot gente domoque Barones?
 Quantaque successit melioris copia stirpis?
 Pastorale pedum, veneranda insignia mitræ,
 Usque ad præsentes hodierni Antistitis annos,
 Non nisi ad exortas generoso semine dextras,
 Non nisi ad illustres posuere habitacula frontes.
 Nobilitas, quam nostra creat Germania, quamque
 Pænè infinitis, & Rhætica & Helueta tellus,
 Educat in Castris, quam denso examine, opimos
 Indignata focos, istas confugit ad aras!
 Copia quanta Virum, mota isthoc flamine, spretis
 Seclis lautitijs, aulasque exosa paternas,
 Semita quo se tandem securior hortos
 Ferret ad Empyreos, tam abstrusam intrauit Eremum!

Præcessorum igitur vestigia sponte securi
 Cæsarum ut illustrem studijs regalibus AEdem
 Deuinciremus, firmissima pondera priscis
 Sanximus indultis: mitraque pedoque verendum
 Illic Abbatem, Fratresque, Patresque locumque
 Tot titulus celebrem, nostri veneranda potestas
 Proteget Imperij: feruorque, animusque, manusque
 Virtusque, ac constans popularis cura Rodolphi,
 Numine propitio, dum spiritus hos reget artus.
 Muniet, & fidis exinde tuebituralis.

Spiritus Augustos qui quondam traxit Orthones,
 Vnâque Henricos, Conrados, Lothariosque, d.
 Cum reliquis, quos prima loci primordia largos
 Dicunt Patronos; stimulo Nos prorsus eodem
 Excitat, & titulis animum majoribus addit.
 Inde rei pretium, regnique Alemanniæ honorem
 Esse rati, magnâ si effulgeat ille cateruâ
 Principum, in Imperij quem forsque DEVISQUE supremo
 Constituit folio: Nos hujus & AEdis & Aræ
 Permoti omnigenâ, quæ peruolat æthera, famâ,
 Cænobiaracham ipsum, qui nunc florentis Eremi
 Temperat oblatos, pulchro moderamine, fasces,
 Iussimus ad solitam noua nomina ferre tiaram.

Iussi.

Iussimus VLRICVM genuino Principum in albo
 Ferre gradum; dicique sacro, stabilemque manere
 PRINCIPEM in Imperio. Generosus Præfusis ortus,
 Rara loci facies, lux prodigiosa Sacelli,
 Fratrum illustre genus; MEINRADO Martyre clarus,
 Ac dio toties perfusus lumine lucus.
 Hosce sibi titulos, pridem hunc meruere decorem.
 Religiorum clarissima nempe Domorum,
 Teutonicas Regina inter quæ præminet ædes.
 Ut scintilliferi radiantes inter Olympi
 Fulgida Luna faces; nostro prædigna videtur
 Calculo, & augustæ dignissima creditur Aulæ,
 Cui sublimatus det jura perennia PRINCEPS.

Olli propterea Regalia Principe digna
 Vltro largiti, quascunque prioribus annis
 Libera munificum fundauit dextera Regum
 Iussimus esse ratas, placito diplomate, dotes.
 Nec personalis morituraque Principe primo
 Gratia, in æternos sed erit durabilis annos.
 Stabit Cæsareum, nulli reuocabile, verbum.
 Perpetuò posthæc Abbas, dicetur, Eremi,
 Princeps Imperij: cui tota proinde corona
 Cœnobij, plebesque istas dispersa per oras,
 Insignem hunc titulum titulis superaddet auitiss.

Atque hæc Cæsareo sic auctorata sigillo
 Symbola, Germanas jam diuulgata per oras,
 Vila fuere etiam vestram concernere gentem.
 Principis VLRICI si Vos reuerentia fidos
 Cœnobio, membrisque suis cognôrit amicos
 (Mutua nempe sibi lueuit Vicinia tales
 Persuadere fidem) non Vos solius Eremi
 Mandritæque fauor, non sola reciproci amoris
 Argumenta manent: sed continuanda RODOLPHI
 Gratia, cum toto, quod nunc moderatur & auget,
 Teutoniæ regno, vestris, fidissima, terris,
 Perget in exhaustos Charitum diffundere riuos.

A. XIV. cruentis prælijs de hostibus triumphauit Rudolphus nov.
 immerito post dicto, IMPERATOR VICTORIOSVS Ioan. Iacob.
 Grasser. B. De his Guillim. l. 2. c. 15. Simlerus l. 1.

C. De

C. De Sacelli huius consecratione. Vide Christ. Hartmanni Annales, in Eberardo Abbate I. D. citatus locis compluribus.

III.

ARGUMENTVM.

ALBERTVS I. Habsburgo-Austria-
cus, Rudolphi F. Rom. Imperator, multorum
in Heluetia Comitatum, locorumq; Dominus, cum de
Principatu per eandem Heluetiam constituendo la-
boraret, Tres verò Ciuitates Vraniam, Suitiam, ac
Subsiluaniam, id temporis iam Liberas, & à solo
Imperio dependentes, sibi contrarias sentiret; Lega-
tione ad easdem facta persuadere conatus est, vt Do-
mui Austriacæ se se vtrò submitterent, eiusq; tutelam,
abdicato Imperio, acceptarent, optimo loco sub Prin-
cipibus Austriacis staturæ. Responsio erat negativa,
cuius tenorem præsenti Epistolâ Gualterus Fürstius,
inter primarios Libertatis Helueticæ vindices Trium
Ciuitatum verbis exponit, Guillimann. Rerum
Heluet. I. 2. &c.

GVALTERVS FÜRSTIVS, Vraniensis.
LIBERIS BARONIBVS A LIECHTENBERG,
ET OCHSENSTEIN, Maiestatis Cæ-
fareæ Legatis.

De antiquissima Trium Ciuitatum Libertate.

Si licet, Helueticæ telâ rudiore Mineruæ,
Magnatum augustos sollicitare lares,
Ibit ad illustres etiam mea charta Barones,
Mæonia quanquam non sit amicta stolâ:
Ibit, & vt placido voluatur Epistola vultu,
Quod sperare jubet stirps generosa, petet:

B

Suitia

Suitia bellipotens, lituo Siluania gaudens,
 Et jaculo in medijs Vria lata jugis,
 Et populi quidcunque capit Siluania, quicquid
 Vria telluris, Suitia gentis habet;
 Multiplicem cum pace jubent offerre salutem,
 Quicquid & ista suas plebs habet inter opes.
 Nuper ab augusta Romani Cesaris aulâ,
 Cum foret in nostras missus uterque plagas;
 Vnanimem lata tulit vicinia plausum,
 Principis electos digna locare viros.
 Grata fuit nostris Legatio tanta colonis,
 Pacisque omnimodam fecit vtrinque fidem,
 Gratior at quantò nostras venisset ad aures,
 Tentasset patrium nî mutilare statum!
 Turpe pecus mutilum, turpis discordia rerum:
 Turpius, indignum sponte subire jugum.
 Par generosorum, Vos ergo, illustre Baronum,
 Lumina Teutonici nobiliora Soli,
 Vos perarata meâ, concernit, epistola dextrâ,
 Publica pro patrijs fert tamen ora focis.
 Hæc populi respona dabit, summamque petitæ
 Expediet calamo non trepitante, rei.
 Quis Patriæ ritus, quæ Res sit publica nobis,
 Quâque sit Helueticus conditione Status,
 Credimus emeritos non ignorare Barones,
 Voluunt sidereos qui quoque mente polos.
 Inclitus Alberus, cui nunc Germania pronas,
 Rite triumphato, subiicit, hoste, manus:
 Qui populos, qui jura sacri, fascesque gubernat
 Imperij, plenas vix satur inter opes:
 Tela per & flamas nos experietur amicos,
 Fida simul belli pectora, fida domi:
 Fida sed Imperio: capit Induperator honorem,
 Nil præcisa, in nos, Austria juris habet.
 Austria Pannonici tellus uberrima regni,
 Et gaudensflauâ Suevia culta comâ:
 Ipsaque vicinis tellus habitata Tribocis,
 Atque in Teutonico natio crebra solo,
 Princibus subsint, dent annua pensa Dynastis:

Ita

Ista suos Comites nutriat, illa Duces:
 Nostra per & colles, distinctaque terra per undas,
 Nec terræ Comites, nec fouet ulla Duces:
 Stamus ab Imperio, nec conditione minori,
 Quam reliqua Imperij libera membra, sumus:
 Libera membra sumus, solumq; agnoscimus illum,
 Per septem geminos, quem legit utna, Viros.
 Mancipi exosum Siluania & Vria nescit,
 Nesciet externum Suitia ferre, jugum.
 Libera conditio, nulli subjecta Toparchæ,
 Patriam ab innumeris nobilitauit Anis.
 Hæc populi gaza est, hæc fuluo gratior auro,
 Hæc patriæ cunctis anteferenda bonis.
 Illius intuitu per tela, per arma, per hostes,
 Per sola, per sœui dura pericla sali,
 Per juga, per celsas confertim excurrimus Alpes,
 Irruimusque feros, absque pauore, rogos.
 Hæc populo hanc Patriam nulli facit esse secundam,
 Nec poterant ipsi plura dedisse Dij.
 Dispare Sotte sumus. Terrarum alat altera gemmas,
 Altera purpureo fragret onusta croco.
 Altera Palladiâ cultorem ditet Oliuâ,
 Proferat illa suo cara metalla sinu.
 Triticeas inarata alibi dent jugera messes,
 Ac bis maturas tollat ariilla comas.
 Prata Therapnæus fecundet, & arua Galesus,
 Tingat Achæmenios melle, Choaspis agros.
 Lesbia turgescat decumanis Vinea botris,
 Vnaque Brisæos impleat vna cados.
 Dispare sorte sumus: contenti viuimus illâ,
 Quam Superi nobis attribuere plagâ.
 Hæcluxu vt careat, tamen hanc à Numine sortem,
 Iugiter vt dici *Liberæ* possit, habet.
 Certè vbi Libertas patrias stat salua per aras,
 Deliciarum omnem fungitur vna vicem.
 Libertate igitur cunctis potiore metallis
 Exuere, immensis est spoliare bonis.
 Hæc facit, vt vestris assensum reddere votis,
 Parere arbitrijs, Natio nostra neget,

Hæc declaratæ prima argumenta repulsa,
 Parcat Majestas Cæsariana, dedit.
 Induperatorem (cui cætera præter, opimæ
 Aūstriacâ parent sub ditione plagæ)
 A populo nostro Legatio vestra poposcit,
 Velle ut ipse suum, sponte vocare, Duce,
 Proque clientelâ Romani Cæsar, omnem
 Aūstriaco posthac Principi habere fidem.
 Præ namque Attalico, Dux eminet iste, tributo,
 Ipsius immensas arca flagellat opes.
 Ille inter Proceres longè celeberrimus omnes,
 Inter & illustres gloria prima Duces,
 Principibus, quâ dote animi, quâ robore sceptri,
 Quâ genere & culti nobilitate soli,
 Principibus tantum Dux præualet iste coæuis,
 Noctiugæ quantum Lampas Eoa rotæ.
 Inde, quod asseritis, plebem defendere, & acres
 Arcere à patriâ scit regione Lupos.
 Nec Phalaris, sed tutor erit; juuenesque senesque
 Proteget auxilio, non premet ipse jugo.
 Aūstriacâ non stare solet Busiris in aulâ,
 Sanguine nil isto mitius orbis habet.
 Scinditur Imperium tragicâ persæpe ruinâ,
 Stante inter varios ambitione procos.
 Sequana, qui Francos; Bætis, qui lambit Iberos,
 Et qui Teutonicos, Albis & Ister, agros;
 Cæsaream, de more, solent ambire coronam,
 Instar & expositæ fluctuat ipsa pilæ.
 Inde sitibundus sœuitque furitque Gradiuus,
 Cæsar in extremâ dum latet Vtopiâ.
 Interregna quidem sœcli docuere prioris,
 Quis sit in Imperio sic titubante status.
 Eius enim membris quis ferre queatuè petatuè
 Auxiliatricem, sede vacante, manum?
 Austria Principibus semper prouisa benignis,
 Austria magnanimos sueta souere Duces,
 Ut sibi comissos tueatur ab hoste clientes,
 Semper habet vires, semper habebit opes.
 Quanta Ducum ditio, quâm larga potentia stirpis,
 Quamq;

Quamq; sit Austriaci sarcina blanda jugi,
Nōsse potest, quisquis Germana per oppida, quisquis
Teutona solerterem per, tulit, arua pedem.
Horrea formicæ quod si locupletia tantum,
Candida si tantum tecta, columba petit:
Quid vetet ad tantos etiam aspirare patronos?
Quid tam magnificos sponte subire lares?
Ista quidem thesis est, hæc vestræ summa dietæ,
Verborum arguto, mellificata fauo.
Gratia sit verbis. Repetendæ hic verò repulsiæ
Causa sub est, Fidei non violanda fides.
Absit ut Helueticam (grauior nî causa supersit)
Mutet Vertumni quælibet aura, rotam,
Absit, ut Augustus queat unquam dicere Nobis;
Quando fidem astruitis, non nisi verba datis.
Si minùs illustres, si Codri è stirpe Nepotes,
Scommata ne memorem deteriora, sumus:
Ore tamen nullum tegimus fallace Sinonem,
Nec Græcā infidos vendimus arte dolos.
Cæsaris augustas, at auorum ætate, sub alas
Contulit hoc nostrum, seque suosque, solum.
Tutelæ ejusdem tam longo à tempore pactam,
Truncabit ratio non nisi justa, fidem.
Tollitis Imperium? confessim tollitis omnem,
Cui parere velit Natio nostra, Duce.
Austriacam candore animi, virtuteque belli,
Præ reliquis claram, nouimus esse Domum.
Hanc in Romano veneramur Cæsare, eidem
Quicquid auet titulo conueniente, damus.
Nos habet ipsa suos, ut semper habebat, amicos;
Quicquid enim juris possidet ipsa, damus.
Si redditus ullos, si quos Collegia census,
Debita si allegant, qualiacunque, damus.
Vt verò Imperij fidis patiamur ab alis
Auelli populum, patria jura vetant.
Vt sub perpetui regionem hanc nomine feudi
Austria possideat, patria jura vetant.
Vt libertatem virtute ac sanguine partam
Occulat Eclipsis, patria jura vetant.

A reliquis jam facta licet sit sponsio terris,
 Sponsio per nostras non erit ulla plagas.
 Præteritos maturo animo si voluitis annos,
 Quæ petimus, priscis consona rebus erunt.
 Teutonicæ quis, quæso, tulit diadema coronæ,
 Qui Nos Imperij libera membra neget?
 Ille Palestinis celeber FRIDERICVS ab armis,
 Celsa frequentato vectus ad astra fago:
 Qui Solymorum Vrbi, vafris qui jura Sicanis,
 Immensâ rerum prosperitate, dedit:
 Fortè Fauentinam cùm milite cingeret Vrbem,
 Ac procul Vranijs castra locaret agris:
 Quàm pulchro nostram laudat diplomate gentem?
 Euehit Helueticam quâ grauitate fidem?
 Vriam, & annexas ulnis regalibus oras
 Suscipit, & nullam defore spondet openi.
 Affore constantem Rex astruit ipse fauorem,
 Somniant externum littera nulla jugum.
 LIBERÆ adhæc homines nos CONDITIONIS haberi,
 Præssuræque omnem, mandat, abesse notam:
 Vtque sub Imperij supremis jugiter alis
 Libera gens maneat, regia bulla jubet. a.
 RVDOLPHVM hic lubeat Friderico jungere, dignum
 Quem canat Ascreâ Castalis ipsa tubâ.
 Flos ille Helueticæ, decor ille ac gloria terræ,
 Imperij splendor, gentis & orbis amor,
 Cui Pompeianam victoria plurima laurum
 Debuit, & magnos vexit adusque Deos:
 Ille Quirinales meritus captare triumphos,
 Haud alio nostrum nuncupat ore Statum.
 LIBERA CONDITIONE, quam nemo exterminet, inquit,
 Publica tam fortis tessera gentis, erit. b.
 Sic Pater Alberti, qui, tantum habuisse Parentem,
 Iure potest primis annumerare bonis.
 Quæritis, unde suum Libertas tanta fauorem,
 Aut ubi tam firmam naæta sit ipsa basin?
 Præstata in aduersis, belliæque exercita virtus,
 Et bene propitijs fulcra dedere Dij.
 Nelædam placidas exemplis pluribus aures,

Historiæ

Historiæ hīc omnem res ager una vicem.
 Gens inimica D E O, totumque inuisa per orbem,
 E Saracenorum perfida, peste, lues,
 Seculo ab hinc quinto, cum densæ grandinis instar,
 Itala feralem ferret in arua pedem:
 Iamque alias, rursumque alias grassata per urbes,
 Fædè etiam Latios depopularet agros:
 Ausa fuit, Siculis jam tollens cornua prædis,
 Et nimium Hesperijs facta superba bonis.
 Ausa fuit dominam Mauorte lacestere Romam,
 Bellonâ socias anteferente faces.
 Ausonij tremere ergo viri, titubare Quirites,
 Et ρώμη Romæ nulla sat esse suæ.
 Namque licet totum de septem montibus orbem
 Conspiceret, tantis prodigiosa jugis:
 Ista tamen quassam septem de montibus urbem
 Protegere, ac tuto nesciit esse loco:
 Condita magnifico majestas AElia cultu,
 Sub Vaticanis crebrior Ara tholis;
 Alta super Parias laquearia structa columnas,
 Ac multo insignes marmore & arte lares,
 Impia barbaricum dum effudit turba furorem,
 Vulcani rapidis esca fuere focis.
 Quicquid erat ruri, vel quicquid in urbe decorum,
 Vel fera præda hosti, vel fera flamma fuit.
 Ante ubi certamen Liberque Cereisque gerebant,
 Area tunc Martis, Terra Laboris, erat.
 Temporis interea, quod nos docuere parentes,
 Hæc quoque terra suam ferre rogatur opem.
 Illa suas ex templò aries, illa excitat enles,
 Illa, intermissâ, fertur in arma, morâ.
 Suitij, & Vranij, Siluanique, Haselijque,
 Lecta manus juuenum, turba animosa virum,
 Emensi aërias, non lentis passibus, Alpes,
 Saluere Ausoniam læti alacresque jubent.
 Hanc duce Pusterlâ, turmasque acuente Guidone,
 Per juga, per celeres ut tetigere vias;
 Impauido hostilem quærentes pectore fæcem,
 Illiæ extremam præstò habuere manum:

Et nunc, O Socij, nunc Martia promite corda,
 Nunc in sacrilegos fortius ite viros:
 Mittite tela citi, validas vibrate macheras,
 Quæ superest, omnem præcipitate moram,
 Flagitij sentina æquas dabit improba pœnas,
 Vos modò, vos alacres vertite ad arma manus.
 Cernitis, ut vastâ nequeant properare rapinâ?
 Ut calcitrantes præda fatiget equos?
 Barbaricam torque te hastis, arcete sarissis.
 Exosam terris sideribusque, luem.
 Hos animorum ignes simul ac generosa secuta est
 Dextera, terribilem fecit in hoste necem.
 Cæpere ingentem Mahometica castra ruinam,
 Heluetio iratas iniijcente manus.
 Et vitam & spolium perdit Saracenus opimum,
 Nec compos prædæ prædo fit ipse suæ.
 Namque sibi viuos à tergo instare leones,
 Aut terrâ genitos, credit, adesse fabros,
 Cedit, & abjectis tandem sibi consulit armis,
 Mercurijque agiles imbuit arte pedes.
 Ostia, Parthenope, caput Orbis Roma, Tarentum,
 Oppidaque Hesperij nobiliora soli,
 Eiici ab hospitio Libycos videre colonos,
 Et noua festinâ querere tecta fugâ.
 Italiæ sic parta salus. Honor inde, decusque
 Prædaque nostrates plurima mansit auos.
 Sed Vaticanam, Legio fortissima, sedem
 Hæredem parti fecit, ab aße, boni.
 Reddidit attonitos virtus tam rara Quirites,
 Gratia nec tantis defuit æqua Viris.
 Cæsar & Antistes Romanæ maximus Vrbis.
 (Par, cui supremus fertur in orbe gradus)
 Continuò dignos tantâ virtute fauores,
 Curiam, & eximij libera jura fori,
 Largiter indulgent. Romani insignia regni
 Sub LUDOVICO tunc viguere PIO.
 Insula GREGORIVM redimibat mystica Quartum,
 Pontificum sacras quæ regit una comas.
 Papa quidem in Labaris præclara insignia, nostros,

Pro

Pro tanto obsequio, jussit habere Patres:
 Dixit & oppressæ T V T O R E S esse Sionis,
 Nomine perpetuis conueniente cedris. d.
 Romulidum Cæsar Nos Libertate perenni
 Cum totâ voluit posteritate, frui. e.
 Ingenui jure ergo petunt stabilire Nepotes,
 Quod tribuit charis candor & ardor Auis.
 Hæc licet Augustum non ignorare putemus
 (Ecquid enim tanti nesciat aula Viri?)
 Viluin est Helueticâ tamen hîc renouare Camænâ,
 Ut nostro patrias suppleat ore vices.
 Summa est, quam petimus, Verbis contenta duobus,
 Suminaque sat verbis dicta duobus erit,
 Poscimus, Albertus nostras tueatur ut oras,
 Quâ nuper tuitus fronte R O D O L P H V S erat.
 Viuat, & omnigeno sic vîctor ab hoste triumphet
 Cæsar, ut à Nobis nulla trophæa ferat.

A. Actum Fauentiae Anno 1240. Guillim. l. 2. B. Ut videre
 est in diplomate dato, in Baden, Anno 1291. Idem citatus. C.
 Acta hæc circa annum Christi 828. ut notat Io. Iacob. Grasserus
 in libro Heroum Helwetic. fol. 32. Iosias Simlerus fol. 11. & seqq.
 Apud Guillimann. est error Typographi in annis. D. E. Simler.
 citatus, & Guillim. l. 3. c. 1. fol. 320. Protectores & Defensores
 Ecclesiæ.

I V. A R G V M E N T V M.

Tribus Pagis ab Imperij tutelâ ad Du-
 cum Austriæ dominium transire renuentibus, Al-
 bertus indignans Præfectos destinat, Eos modò non
 quatenus Austriæ Dux, sed quâ Rom. Imperator
 triumphaturus. Vranij quidem ac Suitenses Gæsle-
 rum nati sunt; Peregrinum à Landenberg Silua-
 ni, Viros dignitate equestri, familiâq; insignes. Eo-
 rum metamorphosin & insolentiam hominibus Libe-

ris inuisam detestatur hac Epistolâ VVernerus à Stauff-
fakh, alter libertatis vindicandæ Triumuir. Pro cu-
ius recuperatione propinquos allicit, inq; Tyranni-
dis excisionem adminicula neutiquam defutura pro-
mittit. Guillimannus l. 2. c. 16. &c.

VVERNERVS à STAUFFACKH Suitensis,
VVERNERO BARONI AB ATTINGHAUSEN,
Vraniz Landtammano.

De Praefectorum Imperialium inurbanitate.

Libertatis amor, Patriæque excisa Tyrannis,
Magnanimâ quondam celebres virtute Quirites
Si Capitolini decorauit honore triumphi:
Si sua Miltiadem comitata est gloria, claras
Indole Cecropiâ quod sit tutatus Athenas:
Quid, Generose Baro, quid tantâ ambage moramur
Gratificaturâ Patriæ succurrere dextrâ?
Illa grauem perpessa luem, Chirone perito
Indiger, atque omnem Podalirij anhelat in artem.
Arida dudum ipsi miseros depascitur artus
Febris & insueto labefactat viscera tabo.
Macti animis, unâ quid propugnare labantem
Differrimus Patriam? miserandæ incendia flammæ
Confertim in primâ cur suffocare fauillâ
Vsque adeo ambigimus? Si me fidentius audis,
Si VVernerî aliquem sunt sensa habitura valorem.
Præcipitanda mora est, ignauaque febris, & omnis
E medio tollenda lues; querenda Galeni
Dextera, & indigno minuenda arteria morbo,
Centaurea quidem nos Thessala deficit, atqui
Centaurea istam quoque leniet Helueta pestem,
Macte animo, cordate heros: Te cura leuandæ
Si qua trahit patriæ; quæ Stauffackerus amicis
Versat consilijs, spectato pondere rerum,
Africo, & agnatis noli committere Cauris.
Propositi ergo breuem si vis cognoscere summam:

Quan-

Quanquam infacundâ melior mihi dextera linguâ,
Eloquar, & fido sinceræ mentis Achatî,
Suitensis populi suspecta grauamina pandam.

Cæsareas Aquilas, & magni sceptræ Monarchæ,
Legitimum quondam patriæ telluris asylum,
Absit ut insulsâ studeam conuellere linguâ.
Floreat Augustus, sacrique potentia regni
Bosphoron, & Scythicum victrix transcendat Araxem.
Ille quidem (Austriacas dum nos renuisse secures,
Nuper, & vnanimes pro libertate tribules
Vidit ab Ausoniâ velli non posse Coronâ)
Anceps consilij, dum spemque animumque Ducatu
Perdit in Heluetico; tribus hoc in climate Pagis,
Cæsareos (vindictâ animi gliscente) Tribunos
Destinat; ac sparsos per rura, per arua colonos
Primus inassuetis, turbatque premitque Tyrannis.
Ecquis enim talem titulo meliore farinam
Heluetus indigit? Fuerit mens Principis æqua;
Æqua parens certè prolem generauit iniquam.
Hoc Patriæ solenne malum est; hæc quercera febris
Occupat Heluetios: morbo languemus ab isto
Perditi in hanc vnam mea feruet Epistola pestem.

Trina quidem tellus, sic rerum conscientia testor
Sidera, Cæsareæ ne Majestatis ab ullo
Irritetur honos, in patria rura Dynastas
Principio ingressos, pronis exceperat ulnis
Obsequio tantos venerata decente Tribunos.
At dum infanda diu, dum indigna ac digna perinde
Perpessi fuimus, colubrinos Dipladas ipso
Fouimus in gremio. Prima indulgentia laxos
Parturij frenos: prolixior usus abusum
Condit: enormem tolerata licentia fastum,
Fastus contemptum Proiectâ hinc vilius algâ,
Vix digiti crepitum, vel amico nomine dignum
Censent Suitiadem: tanquam si tressis agaso,
Si calo Arcadicus, fungusù, aut turpiter emptum
Sit sale mancipium. Longi quæcumque sit anni
Conditio: seu signa Nepæ, seu sidera Capri,
Seu jubar Erigones, seu Cancri fulgeat astrum;

Felle, ac Sardois Præfetus amerior herbis,
 Fœnum habet in cornu, Taurinis cuncta lacesens,
 Incendensque oculis. Proh, quanta ferocia frontem
 Inquinat! in toruo quām dira stat excetra vultu!
 Et tamen hæc inter, lubeat si vera fateri,
 Dat veniam coruis, vexat censura columbas.
 Lex est in manibus: sola est violentia judex.
 Quando, sub absentis prætextu Cæsar is, ullæ
 Conduntur leges, Torquati Manlii iniquum
 Itur in Imperium. Clauſa est, & dormit honestis
 Curia pauperibus. Pro libertate, tributi
 Surgit origo noui. Censoria virgula nostros,
 Plusquām ſæuities plectit Rhadamanthica, mores.
 Secula Saturni dicas, ubi vindice nullo
 Omnia, Præfectis tellus inarata, ministrat.
 Secula Saturni terimus, sed ferrea quando
 Falce ſuā cogit sub iniquas omnia leges.
 Ille olim ut sobolem, ſic nostro tempore plebem,
 Efferus ad libitum dum congerit omnia, glutit.
 Articulo hoc vno leges profitentur Amici,
 Cælarei Satrapæ, Sibi quod communia dicant.
 Credita quæ nobis ſunt propria, ouesque, bouesque,
 Et pecora Heluetici, nullo discriminé, campi.
 Si quis, vt in populo, violentæ obſistere dextræ,
 Contraque imperium præruptis hincere verbis
 Audeat; ille ſuum per fasque nefasque piâclum
 Aut luit effoſſis oculis, aut ferre miſellus
 Cogitur in tetrâ pædorem ac vinclâ catastâ.
 Ut verbo referam, Ius ſumnum injuria ſumma eſt.
 Offendit ſanos pridem hæc insania ciues,
 Teque adeò, ut vocem non raro emiferis iſtam,
 Maior ab infestis petulantia, viſque nefasque,
 Surgit Præſidibus, grauior violentia plebem
 Opprimit, ingenui quām ſint tolerando coloni.
 Nuper fortè meas cum conieciſſet in ædes
 Lumina Gæſlerus, caperans liuente proteruum
 Nube ſupercilium, Quis, Stauffackhere, quis, inquit:
 Hæc tam magnificis ſpectata palatia tectis
 AEdificare jubet? Cuia hæc penetralia tantis

Ardua

Ardua structuris ? Ego cautior ore, cuique
E tetrico jam iniecta fuit responsio vultu;
Cæsaris Augusti tota hæc structura, tuoque
Seruiet arbitrio: quanquam, si scire laboras,
Non nisi fulta meo surgit mihi fabrica fundo,
Vos Domini, solus nos rerum enutriat usus.
Ille; Penes nostrum stabit res vestra deinceps
Imperium. Tuguri congestum cespite culmen
Vos decet; ad nostrum spectant hæc atria censum.
Rustica nobilitas, & paupere nuper ab Hylo
Edita progenies, plebeiam fauce polentam
Glutiat, atque casis viuat contenta salignis.
Suitiacum submissa tegant gurgustia cætum.
Tu caue, néqua meo fiat res absona verbo.

Audisti pestem? Tu, si tangâre paterni
Perditione soli; curabis idonea morbo
Pharmaca, & inuiso cuneum superaddere nodo.
Etsi Pœonias mihi nusquam Epidaurius herbas
Suggerat, ista tamen sapit hîc panacea; Priusquam
Dira per incautum serpent contagia vulgus,
Morbi primæuam dextrâ compescere culpam.
Si lex in manibus, Si jus injuria; nostris
Sit quoque jus manibus. Si res in cardine, cedat
Ex animo constante metus: Mens prodiga vitæ,
Nata tamen Patriæ, jamdudum inuadere magnum
Eluētatur opus, fortisque ardescit in ausus,
Nec patitur requiem: suprema pericula semper
Dant veniam culpæ: tamen hîc si juris auti
Fundituseuersum Patriotæ inquirimus usum,
De reprobâ nos ecquis amet traducere culpâ?
In scelus, audendum scelus est, in grandia Virtus:
Illam exercitijs, illam sudore parandam
Exposuere Dij: Nam quid submersa profundis
Proderit in tenebris? Plùs inter amara relucet,
Deserit ignauos, fortes amat ipsa Camillos.
Vt tua verba loquar, Quod plùs intenditur æquo,
Rumpitur, & rarum violentia durat in æuum.
Vt ne ergo innocuus rumpatur ubique colonus,
Ilia funestis rumpantur iniqua Tyrannis.

Hic

Hic ego (fabor enim) ne quid sine Numinē Diūām,
 Ne sine consilio fieret: solerter agendis
 Propositi rebus , vicinā è gente fideles
 Consilio junxi Socios : ut nempe grauatis
 E Patriæ Pagis saltem alter , & alter , & alter ,
 In , sua , conceptam , ferrent suffragia , causam .
 Hic equidem primum GVALTERO FÜRSTIO honorem
 Detulerim; quem mente grauem, quem Pallade dignum
 Repperi vtrāque virum . Certè hic ad maxima natus ,
 Plurima cui rerum comes experientia , nostris
 Congrua consilijs , quanto olim encomia vestræ
 Suggeret Vraniæ ! Concedimus inde secundas
 ARNOLDO ex MELCHTALL . Hic Vndervaldius ortu ,
 Fortunā locuples , Aiacem pectore spirans ,
 Improba Siluani fugiens aconita Tyranni ,
 Cessit in Vraniæ securas sponte latebras .
 His ego me Socijs in conjurata sacraui
 Fœdera , ut unanimi decretum pectore Verbum
 Staret in ore Trium . Numero DEVS impare gaudet:
 Scire cupis Verbum ? Superis in vota vocatis ,
 Vicinam patriæ miserati quisque ruinam ,
 Iurisjurandi Sacramentiique supremam
 Edidimus formam , Lethæas malle sub umbras
 Quemlibet , inque feram descendere mortis arenam ,
 Quām fastiditos rurique domiique Seueros
 Usque adeò , ac tantas populi perfette querelas .
 Exuet agnadam vel nostra hæc Vnio pellem .
 Induet antiquam vel Patria libertatem .

Ruttlismatta quidem placita hæc primaria ternis
 Consultata viris , ac juramenta supremo
 Vedit facta DE O , cùm noctem Libra diei
 Redderet æqualem , solitisque argentea bigis
 Delia , jān nono renouasset cornua motu .

Sic ego , sic Socij jurato fœdere pactam
 Condidimus legem . Quæris , quid tantula turba ,
 Dextera quiduè trium sit profectura Virorum ?
 Dicta lubens repeto : Tribus his aut lurida filum ,
 Aut , quod anhelamus , truculentæ Parca Chimeræ
 Disrumpet jugulum . Magnis sit plena periclis

Alez;

Alea; majorem dant magna pericula famam.
 Nonnè Viros aduersa probat, perque aspera duro
 Nititur ad laudem Virtus intertia, cliuo?
 Pessimus in dubijs augur, Timor; arguit ille
 Degeneres à stirpe animos, expersque vigoris
 Nec poterit patriam, nec rem fulcire labantem.
 Aurea Thessalicus nunquam asportasset lason
 Vellera, si pauidos imitatus pectora ceruos,
 Quodlibet ad folium venti spiramine tortum,
 Et motæ ad lunam trepidasset arundinis umbram.
 Illum per Siculas ducentem carbasa Scyllas,
 Nec Tauri æripedes, Vulcanum perpetè flammâ
 Naribus efflantes; nec custos arboris aurèæ,
 Et linguâ triplici, cristâque ac dentibus uncis
 Horridus ille Draco; nec mille pericula rerum
 Terrere à cœptis potuere ingentibus: illum
 Aurea ad extremos duxerunt præmia Colchos (tum
 Nos quoq; quin trahimur? quin fortia facta Paren-
 Prosequimur? stimulos jam vel Phryxea ministret
 Fabula. Inauratâ si vellus nobile massâ
 Intrepidum, per cuncta feri discrimina Ponti,
 Impulit heroëm: quid pectora nostra moratur
 Aurea LIBERTAS? Quid florem animosq; juuentæ
 Perdimus Helueticæ? Quid tanti nominis hæres
 Usque adeò stertit patrijs inglorius aruis?

Hæc ubi maturâ conscriptus mente Senatus
 Pensat, & heroos Patrum reminiscitur actus:
 Quisque suum stimulare animum, famâque perenni
 Moliri dignos cœpit propensior ausus.
 Inde inter reliquas fuit hæc accerrima nostri
 Formula concilij. Si portentosa Cyclopum
 Copia, Sicanio quæ ferrum exerceat in antro;
 Si cum terrifico, ferus ipse, Mimante, Typhæus
 Suspensum Helueticâ cum LIBERTATE trophæum,
 Cæli adamantæa, fixisset in axe, catenâ:
 Nos posito de corde metu, Nos præpere nisu,
 Nos adamantæam, cum Libertate, catenam
 Eripere; ac vincis, facto simul impete, ruptis
 Detrahere ex ipso non cunctaremur Olymbo.

Inuia

Inuia nulla via est virtuti: audacia vires
 Suggeret: audentes Deus & fortuna fouebunt.
 Illa expugnandas nos vtrò animabit in arces,
 Consiliumque dabit, quānam ratione leuandus
 Sit Patriæ populus? Virtusnè, astusuè, dolusuè,
 An Libitina furens sit propulsura molestum,
 Quo premitur gens nostra, jugum. Nec verò rebellem
 Cæsaris hinc poterit Majestas dicere gentem.
 Pars sumus Imperij, sub nullâ Principis hastâ
 Venum vñquam expositi; nullâ vel lege Tyrannis,
 Vel jure obstricti. Patrijs qui pellit ab oris
 Præfectos, patrio depellit rure Tyrannos.
 Induperatori, quem libera terra Patronum
 Haetenus agnouit, quis nostra grauamina pandit?
 Pandimus antè quidem, sed libro Supplice tetur
 Lauimus AEthiopem: thesis hæc valet vñica, Longas
 Cæsaris esse manus. In nostras ergo querelas.
 Outinam longas habuisset Cæsar & aures. b.
 Maturandam opus est: rebus pudor omnis ab artis
 Exulat, imbellem nec habent extrema pudorem.
 Nullum, animose Baro, nullum statuere trophæum,
 Nec statuent timidi. Paritur pax aurea bello:
 Si redi precibus, si flexo poplite nescit
 Pristina conditio, non inquirenda sit armis?
 Vix unquam obsequijs solet indurata moueri
 Improbitas; cælumque suo seruire Tonanti,
 Non nisi magnorum potuit post bella Gigantum.
 Alea jactanda est, quæcumque erit illa, parati
 Non deerunt animi. Thrasybulos atque Philenos
 Experiēre nouos. Rediuiui ad classica nostra
 Profilient Decij, quos nunc horrorque timorque,
 Ac metuendorum formido indigna Tyrannum,
 Pressat, & occultas inter jubet esse latebras.
 Re semel inceptâ dabit Vria vestra trecentos
 GVALTERO Socios: quæque est fiducia, nobis
 Attinghusanus sese sociabit & heros.
 Nec subtilianâ modicam de pube cohortem
 Attrahet ARNOLDVS: dabit experientia, rerum
 Euentusque fidem. Quæ pro communibus aris

Mili-

Militatque focus, quid ni bona causa triumphet?
Interim & ipse suos sibi STAVFFACKERVS amicos
In patrio firmabit agro; solerteque curā,
Vt ne immaturo deseuiat impete vulgus.

Quilibet è nobis, re sic urgente cauebit.

Ista quidem paucis; non omnia quippe papyro
Credimus: inde tamen, si sic consulta probāris
Fœdera, si Patriæ pro flore & amore fidelem
Egeris Harpocratem: Pro nostris denique cæptis
Pectora magnanimi si ostenderis æmula Bruti,
Vberiore istam texemus schemmate telam.

Ne tamen aduersus tibi cauſſet phasmatæ scrupus,
Coniuratorum nihil Vnio quæret iniqui,
Nil petet indigni. Stabunt sua jura Tonanti,
Stabunt Imperio: sed Libertatis ædemptæ
Vt reparetur honos, pubes auidissima stabit.

De tribus ergo Viris, qui sic jurata nouārunt
Fœdera, sic animo tecum, VVertere, voluta,
Nos, à consilijs in publica comnioda cæptis,
Nos, nisi fracta ruat conuexi machina cæli,
Labaturuè Orbis: nec Castra in rupibus altis
Condita: nec vallis munitæ in gentibus arces:
Nec tuba, nec lituus, nec flamma, nec hasta, nec arcus:
Landenbergiacæ nec fulmina propria bili,
Sed neque Gæſſlero consueta tonitrua terrent:

A. Anno Christiano 1307. Mense Septembri, Guillim. I.
2. f. 302. B. Legati n. apud Cæſarem de Præfectorum enor-
mitate questi, vix auditi, & domum absq; fructu sunt remissi
Anno 1305. Ut præter alios exponit Iosias Simler l. 1. f. 32.
Stettler l. 1. f. 28. in ann. 1305.

V.

ARGVMENTVM.

Q Vemadmodum à Gæſſlero Præfecto Vrij
ac Suitenses, sic à Landenbergero Vnder-
vvaldij seuerius fuere tractati. Ex illis fuerat Hen-
ricus an der Halden, ex Melchthall, Vir primarie in-

C

ter

ter suos authoritatis. Ad hunc cum fortè famulum suum, ut iuga boum præstantiora abduceret, Præfetus ablegasset: Arnoldum Henrici F. usq; adeò sensit resistentem, ut famulo vim facturo stimulum infligeret, ac pollicem egregiè pulsatum violaret. Erumpere ergo Arnoldus, & in locum à Præfidis furore tutum migrare: hic Arnoldi patrem atrocius pletere, oculum utrumq; euellere, bonisq; spoliare. Cruelitatem hanc efferam Præfecto ipsi Arnoldus Epist. hac obiicit: utq; sibi, Tyrannidem exuendo, consulat, liberalius exhortatur.

ARNOEDVS an der Halden de Melch-tall, Subsiluanus.

PEREGRINO A LANDENBERG,
Vndervaldiæ Præfecto.

De Sacraparum eiusdem regionis austeritate.

Hanc tibi vicinâ trutinandam mittit ab orâ
Ille, cui patrum subtrahit ira focum:
Subtrahit ira focum, quiq; ipfis charior aris,
Quiq; focis, dulcem subtrahit ira Patrem,
Nam quid ei supereft, geminos qui luminis orbes,
Quique omnem è gemino perdidit orbe diem?
Nec tamen illa meo venit jra aut febris ab æstu;
Flamma mihi cunctam fert aliena crucem.
Nôsse cupis, qualem designet epistolaflammam?
Pulsat, & ante tuas stat, Peregrine, fores.
Præcipitem Te fama refert agitare furorem,
Atrœaque tuum feruere bile jecur:
Et caput Arnoldi iam Diris deditum, & ipsi
Ultima funestas fata parare minas.
Desine neque tuis accendere, teque querelis,
Insanisque aliquem fluctibus adde modum.
Quos ego ab extremis cogor proferre medullis,

Tu

Tu magè, Tu questus corde reconde meos:
 Nec digneñis justas audire querelas,
 Iam pridem indignas qui vonis ore minas.
 Visus erat vester patrias ingressus in oras,
 Candida, per placidam, vela tulisse, ratem:
 Spirabant Zephyri: Typhonis nulla crepantis,
 Nullaque Vulturni flabra furentis, erant
 Cæsareos Satrapas (sic fallunt tempora) veros
 Quilibet è nobis credidit esse PIOS;
 Persuadere ullum poterat sibi nemo Neronem,
 Barbariæque omnem sustulit aura metum.
 Nobile principium prôh quæ fortuna secuta est!
 Verterunt rigidi quam tua vela Noti!
 Quæ tibi tam tristis frontem caperavit Erinnys?
 Mutauit vultum quanta Chimæra tuum?
 Tuque Peregrino quantum es peregrinus ab illo,
 Nuper in ista suum qui tulit arua pedem?
 Iurasti blandum fore Te, cum Præside, patrem,
 Vnicuique tuam pollicitatus opem.
 Fronti majestas, & erat sua gratia verbis,
 Illa supercilijs, hæc caruere minis.
 Tu patris & sponsi jam dudum oblite fauoris,
 Non contentus opem tollere, tollis opes,
 Tollis opes certè, si, præcipiente magistro
 Quod tollit famulus, tollere fertur herus.
 Ne tamen & vitam posses mihi tollere, caui;
 Atque pedem patriâ, cautus, ab æde tuli.
 Extuli ab æde pedem; mallem licuisset ab illâ,
 Tollere adhuc faluum, perditione, patrem.
 Nunc si judicio cupias contendere; cauissam
 Sub Rhadamantheo, si lubet, ede foro.
 Nuper in aprici secundo gramine campi,
 Quâ sua dilectus possidet arua parens,
 Corpore præstantes vidisti pascere tauros,
 Buceriâ insignes de meliore boues,
 Et virides tondere herbas, per & obuia cursim
 Pascua, perque hirtos luxuriare rubos.
 Frons torua, è nitido palearia pendula mento,
 AEqua ferè celsis, cornua bina, cedris,

Totaque in egregijs placuit tibi forma juuencis,
 Corrupitque oculos visa figura tuos.
 Et cuium pecus hoc? cuius hæc armenta? juuencos
 Ecquis tam fartos Alphesibæus alit?
 Tonderet nostras si par generosius herbas,
 Nonnè rei pretium grande, decusque foret?
 Hæc tibi scitanti patriarchum conscientia rerum
 Turba, repente istos edidit ore sonos.
 Henrici è Melchtall sunt hæc armenta, juuencos
 Ipse inter reliquas, hos quoque pascit, opes.
 Nec mora, cùm missio patris ad præsepio seruo,
 Ausus es assertam contemerare fidem:
 Ausus es iniuste peregrinam inuadere mandram,
 Inque tibi placitos, dicere jura, boues.
 Rabula namque tuus Sarnâ transmissus, ineptos
 Dum longâ euomuit garrulitate logos;
 Non timuit nostras, mentem jam edoctus herilem,
 Irruere & clausas ultrò aperire fores,
 Et lustrare pecus, multisque hinc inde profusis,
 Præceptum tandem sic aperire tuum.
 Nobiliora istos poscunt præsepio tauros,
 Hos sibi namque meus sistere mandat herus.
 Tu contrâ mussare, caue: tantique Dynastæ
 Imperium minimâ non inhibeto morâ.
 Iamq; mage instanti genitor, Quæ cauſa, quis, inquit,
 AEacus, in nostros dat tibi jura greges?
 Falx aliena meam cur obruat, improbe, messem?
 Vade age, verre tuam, sordide stentor, haram.
 Viuimus, atque tui non viuimus ære magistri:
 Non minuunt nostros æra aliena focos.
 Præsidis ad solitam, quâ fluctuat ipse, phrenesia,
 Iure meo partis cedere nolo bonis.
 Hunc neque prolati piperato scommate verbi,
 Sed neque morsum ullo, nouimus esse probro.
 Conscia mens recti ridet mendacia vulgi,
 Non facit Henricum, conscientia culpa, reuni.
 Si tamen ex me ullam proberet hæc vicinia noxam,
 Ultrò ego, delicti pro grauitate, luam.
 Ecquis inauditâ luit ulla piacula culpâ?

Dam-

Damnant innocuum, quæ tibi Rostra, reum?
 Vim facturo igitur, vis nostra resistet, & omni
 Protegam ego ipse meum, vique manuq; penum:
 Verna sub hæc; Ista nec flocci pendo loquelas,
 Perficiam famulus, quod mihi jussit herus.
 Ille tuos migrare boues, migrare juuencos,
 Atque Peregrinum jussit inire larem.
 Vsque adeonè suos jaetat plebs rustica tauros.
 Dura minusque ipsis officiosa Getis?
 Arua lacertosí posthac veritate coloni,
 Vestraque consuetis colla onerate jugis.
 Discite, obesa phalanx, stiue præcedere; glebam
 Vertat cum socio, prompta colona, viro:
 Brachiaque & firmos simul exercete lacertos:
 Findite quisque Suos, jam sine bobus, agros.
 Ut Cererem comedat, pubes Siluana laboret,
 Et vice toruorum ducat aratra boum a.
 Satque superque suum tulit Underualdia fastum:
 Cedere pollutæ neſciet Aula casæ.
 Ista quis ascribat tam crasso anathemata Mopso?
 Felle tuo tinctos, quis neget, esse sales:
 Fortè manu stimulum, pugna hac flagrante, gerebam
 (Cædam vinetum primus ut ipse meum)
 Et nimias dum expendo minas, nimiumq; proteruos,
 A famulo sparsos tam petulante, jocos:
 Battalogum pertæsus ego jam audire Thrasonem,
 In scurræ audaces, irruo fuste, manus;
 Irruo, & inflicto digitos dum verbere pulso,
 Clamat opem articulis, clamat agyrtæ suis:
 Et mox vipereâ genus omne lacestere linguâ,
 Et nimiū læsas ingeminare manus:
 Atque (ut lingua mali pars verè est pessima ferui)
 Blasphemæ extremas ore iterare minas;
 Ulricem Nemesin, Præfecti vindicis iram,
 Atque infernarum dira flagella strigum.
 Rebar ego, anguicomæ stygiâ de valle forores,
 Plura venena suis non habuisse labris,
 Cedendum ergo ratus, clam patre elabor in istum,
 Mittitur unde tibi littera nostra, locum,

Hoc scelus *Arnoldi* est; id quā sit lege piatum,
 Ne puter insonti scribere, scribo Tibi.
 Audi igitur, quæ fama tuos edisserat ausus,
 Gerrarum nullis fama referta logis.
 Cautior *Arnoldus* patriamque, patremque, suosque
 Postquam dictus erat deseruisse lares:
 Præses ab accepta liuensque furensque repulsa,
 Læsus & à questu, garrule serue, tuo;
 Henricum *Arnoldi* jam festum ætate parentem,
 Eximiâ clarum stirpe, domoque virum,
 Quem pietas, quem multa fides, quem candida virtus,
 Quem patriæ, ac ipsis vita probata Dijs
 Non fastiditum cunctis faciebat amicum;
 Tractat inhumano, jure silente, modo.
 Plectit, & elapsum dum nescit prodere natum,
 Torquet, ut imbellem Parthica tigris ouem,
 Cogitur ipse sui certè venialia Nati
 Plusquam mortalem, facta piare, luem.
 Hei quam terribiles, pro lælo pollice, pœnas
 Vidimus insontem sustinuisse virum!
 Induit æternam violento vulnere noctem,
 Perdit ab effossis lumen utrumque genis. b.
 Ereptos oculos, & inanem luminis orbem,
 Cumque oculis omnem clamat abesse diem:
 Clamat abesse diem, maioreque parte bonorum
 Orbatus, proprium clamat abesse penum,
 Sic facinus, sic ille sui leuiuscula Nati
 Prælia, pulsatam sic luit ipse cutem,
 Vi rapiuntur opes, pœnam perpessus iniquam
 Stat sine luce Pater, stat sine prole Pater.
 Hæc mihi fama refert de tanto Præside; anilis
 O utinam tantum fabula, fama foret.
 Sed mihi vera nimis, nimis est mihi seria fama,
 Plusque nimis, dulci est seria fama patri.
 Egregio certè dignos heroë triumphos!
 Et tam magnifico congrua bella viro!
 Non pudet illustres famæ tam ignobilis aures,
 Inque adeo fædum degenerâsse probrum?
 Quisnam è iure Canon, quæ lex, quis, barbare, Codex

Mandat

Mandat ferre tuas in bona nostra manus?
Tantanè Romanam redimitus fronte tiaram
Iura, in finitimas, dat tibi, Cæsar opes?
Quæ verò ob digitum tam imbelli vulnere læsum,
Tam jubet atroces regula ferre cruces?
Ut geminas sub fronte specus, tenebrasq; perennes,
Crimina patrauit qui quoque nulla, ferat?
Quas dare nō poteras, quasq; unquam reddere nescis,
Tollis vitales quā ratione faces?
Si crimen punis, Ego facti, ego criminis auctor;
Vertis in innocuum cur tua tela patrem?
Quis, Peregrine, Solon, vel quis sub sole Lycurgus
Annuit, ut Nati portet iniqua Parens?
Nempe verecundum monstrares ore pudorem,
Si qua foret probitas, si quis in ore pudor:
Sed Rozenbergæ, Sarnæque id temporis, omnis
Cessit ab arce pudor, regnat in arce rigor.
Regnat in Helueticâ iam, Quinta Essentia, terrâ,
Quæ vel Cecropiæ det paradoxa Stoæ:
Eripit hæc NOSTRVM, parit hæc Essentia VESTRVM,
In Paradigma T V V M, vertitur omne M E V M.
Prædia, tecta, domos, agrosque, bouesque, colonus
Quos putat esse S V O S, hos videt esse T V O S.
Suitia, cum socijs, Siluania & Vria, Cæsar,
Nunquid jure queunt dicere, verba dedit?
Quid nisi verba dedit, dum promittendo Cimones.
Sed cios patriæ Tarquiniosque dedit?
Fallor: in Augusto nulla est fallacia; fallis
Augusto factam tutè Tyranne fidem.
Sed neque Tarquinios ferimus, nec ferre Tyranno:
Quibit in Helueticō, jam tribus ulla, foro.
Quondam improvisi surgent ad classica Cauri,
Euertentque tuam flabra inopina ratem.
Iple ego, qui facto grauiter sum læsus iniquo,
Quando oculis cassum cogor habere patrem;
Sumere cùm possem meritas pro crimine pœnas,
Vindictam magnis non nisi trado dijs.
Hoc tamen insinuo: Nî tanta piacula cœsles
In tibi commissum continuare gregem;

Ni Pelusiaco dignos Busiride mores
 Lenierit blandi mitior aura Noti;
 Insultura tuo præsens Rhamnusia tergo,
 Non exspectatis stabit acerbæ flagris,
 Stabit, & ut sœuæ reddatur talio culpæ,
 In sua Gorgoneas conciet arma deas.
 Mens offensa nimis grauiori exæstuat irâ,
 Et quæ indigna venit pœna, dolenda venit.
 Pœna dolenda mihi te vindice, teque tyranno,
 Tu caue, ne fiat pœna dolenda tibi.

A. B. Hæc & alia hic asserta confirmat Guillimannus,
 lib. 2. c. 15. fol. 299. Simler. l. 1. f. 35. &c.

VI.

ARGUMENTVM.

GValtero Fürstio, VVernerio à Stauffackh,
 & Arnoldo an der Halden, primarijs pro li-
 bertate recuperanda Triumuiris, succedit hic VVil-
 helmus Tellius, qui audacior exequi primus non ti-
 muit, quod comitijs suis Triumuiratus iste diu mul-
 tumq; deliberauit. Historiam pilei in pertica pro-
 positi, Malo ab ipso infantis sui vertice decussi, cap-
 tiuitatis destinatæ, Gæsleriq; telo transfixi, Actor ip-
 se proponit, orbiq; iudicandam relinquit. Quæ qui-
 dem multorum, iam calamo præloq; explicita, in-
 differenter hic est introducta.

VVILHELMVS TELLIVS Vraniensis.
 IOANNI GVALTERO ARNOLDO, à Spiringen.
 De Sagittæ Tellianæ in pomum & Gæslerum
 emissione.

ELoquar, an sileam? Cinerisnè aspergine Lessum
 Exul, an exhaustis epinicia digna periclis,
 Lætitia

Lætitia stimulante canam? Mens ægra manusque
 Auspicijs jam functa suis, mihi mensque manusque
 Fluctuat, & dubia rerum suspenditur alâ.
 Eloquar? obticeam? quanquam meminisse paternus
 Horrescit portenta animus: paradoxaque rerum,
 Et contra ingenuos erecta Licentia mores
 Vberiorem optant calatum: tamen ipsa malorum
 Ilias, ac pando spectata tragœdia cœlo,
 Dant dextræ stimulus: rabiesque indigna pharetram
 Promere quæ jussit, jubet hanc quoq; promere chartâ.
 Aleæ jam TELLi jaæta est, dedit improba dignas,
 (Nec memorare pudet) dignas dedit improba pænas
 Vicitia: confixus jacet in pædore Tyrannus.

Hæc ego si taceam, calamoque intacta relinquam,
 Ipsi exemplò amnes colleisque, petræque lacuæque,
 Sideraque, & torti vicinia conscia teli,
 Historiæ immensam poterunt pertexere telam.
 Ambiguæ sed enim volitantia murmura famæ,
 Quæ solidam truncare fidem, quæ sæpe minutum
 Næcta sibi culicem, turritos tergorra barros.
 Audet hyperbolico confessim explodere rictu,
 Ingenitis assueta tropis; dum oblita decori,
 Detrahit, extollit, retrahitque, ac sæpius atrâ
 Thersitæ maculâ generosum obscurat Achillem.
 Hæc, inquam, ambiguæ tam discordantia famæ
 Sibila, plebeio ne tentent fortè susurro
 Tellium, & ingenui facinus traducere Telli:
 Ipsi ego tragicæ spectator & actor arenæ,
 Incæptam jaculo, superatam cuspidæ scenam,
 Sponte meâ referam: natoque, patrique paratas
 Præsidis insidias, geminæque vibrata sagittæ
 Spicula, & irati fatum exitiale duelli
 (Arbiter ut rerum sit cento & purpura) pandam.

VRANIAE natale solum quâ fulgida ceris
 Atria, quaque aulas generosâ pube referti
 Explicat AL TORFI, dudum tibi trita patentem
 Area fert tiliam; quæ curis apta leuandis,
 Dum laxat patulo diffusas stipite frondes,
 Crebrius acceptâ fauit conciubus umbrâ.

Hæc subter tiliâ (nostræ via prima quærelæ)
 Gæsleri imperijs, hodieque, erecta superbit
 Pertica, regalem prætendens pertica fastum.
 Huic superimpositus pompâ grauiore tumescit
PILEVS, infandas cum diro carcere pænas,
 Suppliciumque ingens, ac sœuam Præsidis iram
Communitans: positæ, si ciuis & accola, lanæ,
 Hac iter instituens, Præconis voce statutos,
 Præfectoque ipsi proprios, non ferret honores, a.
 Neſcius imperij, legisque à Præſide latæ
Tellius, Ecquid, ego, quid rustica pertica, dixi,
 Siue quid expositus tam grandi turget honore
Pileus? ut magnis etiam insanire Dynastis,
 Et populum indignâ libet exercere palæstrâ!
 Vidi ego de triuio (quis enim non talibus omnem
 Destinet anticyram?) vidi his ego fæpe reluctans,
 Indignansque oculis; & nudo vertice multos,
 Et trepidâ ceruice alios, & poplite flexo
 Transire innumeros: ubi passim à pectoris albi
 Indigenis, pinguisque inibi, crassiq; cerebri
 Simpliciore tribu, tam larga (urgente Toparchâ)
 Propositæ delata fuit reuerentia laruæ,
 Ad Pelusiaci quasi rursum erecta Canopi
 Numina, juratâ plebs cuncta litaret acerrâ.
 Nempe, quod anſa meæ docuit me sera ruinæ.
 Callidus ac veterem versans sub pectore vulpem
 Satrapa, sic animos, sic explorare fauores,
 Sic sibi deuotas poterat dignoscere mentes.
 Erecto quisquis ceruicem infletere signo,
 Aut famulum curuare genu, pronisque solebat
 Blandiri obsequijs; hic dignus amore Patroclus,
 Hic Pylades, hic luce magis venerandus Achates
 Audijt: infestâ tam festè affectus ab aulâ,
 Lethifero tanquam dotatus ab Hercule telo,
 Centum Erymantheis patriam saluâſſet ab apris,
 Ingenuus quem verò rubor, quem, mascula virtus.
 Helueticis cognata animis, tam friuola jussit
 Imperia, & rigidum sapientia scita Draconem,
 Non obſeruatâ, Zephyris committere, lanâ,

Ille

Ille truces exemplò iras, pñasque, minasque,
 Multasque Heluetico non dignas terre colono:
 Ille, ut contemptor Diuñ Mezentius, arctos
 Damnari ad Gyaros; ac si alter Herostratus imo
 Erutus ex Orco, concepta sponte, furentes
 Mulciberi flamas in templo stupenda superbæ
 Misisset Triuæ; furtouè audace Promethei,
 Exauctorato transgressus fidera currus,
 Empyreis sacrum clepsisset ab ædibus ignem.

Tellius è numero, dum susq; hæc deq; geruntur
 Posteriore fuit. Rebus dum nuper agendis
 Immoror Altorfl, nec tela, nec arma vibrantem,
 Insidias nec mente ulla, nec bella carentem,
 Non exspectatæ presserunt fata ruinæ.
 Stabat adorandi fatalis tessera signi
 Pertica, quam socius nimirum effulgere fecit
 Pileus, egregium pro tanto Præside signum!
 Transiui, fateor; curæque intentus herili,
 Nec caput inflexi, nec genua trementia fixi,
 Nec proclamatos impendi pileo honores:
 Exposito non facta fuit reverentia signo.
 Nulla tamen posito facta irreverentia signo:
 Transij & Helueticâ de simplicitate colonus,
 Omnia salua ratus, certatim hominesque, Deosque,
 Et tam clementem nimis offendisse Toparcham
 Arguor; ac multis ultroque citroque profusis,
 Per clandestinos, ut erat custodia, seruos
 Raptor, & indigno perpessus vincula tergo,
 Carceris in fœdas trudorque, trahorque latebras.

Obrut' hic equidé; Num me vaga turba Thrasones,
 Semihominem Cacum? num me, stimulante rapinâ,
 Incustoditos ex Præsidis arce juuencos,
 Buceriæque greges de pasto è rure, putatis
 Sacrilega duxisse manu? Mens effera Caci,
 Et manus Autolyci similique è germine fœces,
 Non sunt ingenui, non sunt ex indole Teilli.
 Quis furor, ô turbæ? quæ tanta licentia, Vernæ?
 Quid sceleris? quæ monstra tuli? quæ Numinæ læsi?
 Non patitur talem mens criminis inscia pompam.

State Viri, mecumque pari contendite telo,
 Et paribus pugnate armis: quid pila? quid hastas?
 Quidque tot exertas juuat uni inferre macheras?
 Si virtus animis, si qua est pollutia neruis.
 State viri, & nudos mecum exercete lacertos.
 Non terret numerus. Quid grex armatus inermem?
 Hérkle ego, si solito præsens mihi dextera ferro,
 Si telis animata foret (nec quippe trinodem
 Amphitryoniadæ libet hīc exposcere clauam)
 Hérkle, terebratis vestra inter viscera costis,
 In patulâ, spectante foro, testarer arenâ,
 Quid Satrapæ cumulus, quid posset Tellius unus.
 Sic ego; sed fungi salsa in conuitia prompti,
 Tu modò tu summæ transgressor reprobe legis,
 Quem puduit prono venerari vertice lanam,
 Iam modò, iam Sociam supplex venerare catenam,
 Cras ubi purpureus rursum sua lumina nobis
 Protulerit Titan (tibi quippe nec aurea lucem
 Cynthia nec rutilus dabit hoc in carcere Phœbus)
 Ipsuīmet tragicum tibi Satrapa præcinet actum,
 Mendaces aliàs reperi hac in voce prophetas
 Axem ergo medium Phaëton rediuius anhelis
 Cum tenuisset equis; è carcere ductus opaco
 Tellius, ante oculos & Præsidis ante tribunal
 Sistitur, hocce suam dicturus judice caussam.
 Ille ardens oculis, & toruam nubila frontem
 Obsitus, ore minax, alter feritate Lycaon,
 Tu quoque, Tu nostris, inquit, temerarie sceptris,
 Tu nostris adstare oculis? Tu Daue, supremum
 Arcadicâ grauitate audes contemnere Scitum?
 Quæ tibi Tisiphone, quæ mentem agitauit Erinnys,
 Ut Domini leges, ut in exorabile verbum
 Plusquam affectatâ violares, barbare, culpâ?
 Imperium nobis, fascesque reique gerundæ
 Independentes ignoras esse secures?
 Cæsarem, & Ausonium læsisti perfide sceptrum.
 Nunc tandem insidiæ, dudumque agitata patescent
 Consilia. At motam tu nunc stupor ex cute quercum.
 Pluribus ille quidem, sed ego breuioribus orsus,

Oedipus

Oedipus haud equidem, sed nec sum, ô Satrapa, Dau^o,
 Nec sine corde stupor, nec sum sine mente Choræb^o:
 De plebe īgenuus, patriæ, Regisque, Deiisque
 Præfectique sacras, sum liber amicus, ad aras.
 In jugulum, sic juro, tuum nec tela, nec ulla.
 Molior insidias, tolle hanc ē pectore curam.
 Præteriens quod verò tuum, cum schemate, contum,
 Rusticus externo non sim veneratus honore,
 Si scelus est, dolor est: Lex ignorata reatum,
 Quod reor, imminuet: potior mihi cura peculī,
 Et studium pecoris, quām res spectare forenses.
 Qualiscunque tamen, leuis est, si culpa vocanda est.
 Noui ego, præpositos, clauumque in plebe gerentes
 Dittini quāquam non sum de classe Platonis,
 Noui ego Magnates vulgo magis esse verendos.
 Id verò obsequij, suspensæ, ô Satrapa, lanæ
 Aut insensato confertim impendere truncō,
 Nullus ab Helueticā docuit me præco cathedrā.
 Da veniam fasso, leuet ignorantia culpam.
 Expositi certè tam obscura ænigmata gryphi,
 Delphica, quod dixi, mihi nec cortyna, nec ullus
 Oedipus explicuit, rudiorem agnosce colonum,
 Qui nisi peccāsset, quid Tute ignoscere posses?

Ille iterum flamasq; vomens irasq; volutans,
 Verbiq; impatiens, Quid garrule stentor inane
 Deblateras nugas? nulla hanc īscitia culpam
 Fecerit immunem: per rura per oppida sparsum
 Nescire edictum, nimis ignorantia crassa est.
 Ne tamen intereas, superest tibi meta salutis
 Vnica; tu paucis, quid factō opus, accipe verbis.
 Telifero certare arcu, torquere sagittas
 Certiūs, & curuo jaculari spicula cornu,
 Diceris ante alios hac tempestate peritus.
 Tu nouus Eurytion, cælum per inane volantes
 Diceris accipitres, ipsasque ē nube columbas,
 Tam dextrè emissio, tam scitè figere telo,
 Ac si Thessalicæ populator Acastus arenæ,
 Siue pharetratus te progenerārit Apollo.
 Quare age, si tantum torquendo nomen ab arcu,

Si

Si tibi fama venit; turbâ hac comitante penates
 Vise repente tuos, telumque audacter & arcum,
 Vnde tibi tantum peperisti nominis, affer.
 His te accinctum armis etiam tuus ille sequatur
 Pusio, maternis qui ludere doctus in ulnis,
 Non nisi pulcher Hylas, Matrisque, patrisq; voluptas,
 Deliciæque domus, patriæque Hiacynthulus audit.
 Hoc puero famuli, tu telo armatus & arcu,
 Este citi reduces. Præbere impensis aurem
 Cæstareis Satrapis, & Suitium & Vria discet.
 Paretur scitis, arcus cum duplice telo,
 (Sic præsaga meam monuere oracula mentem)
 Arripitur, vitaque mihi jucundior ipsa
 Filius ad sæcum trahitur cum Patre Tyrannum.
 Hic tandem eructans conceptum in corde venenum
 Barbarus, in magnâ juuenumque senumque coronâ,
 Experiamur, ait, quid nostri dextra Cydonis,
 Et tam famosi quid possint spicula Tellî
 Malum hoc, (ipse manu malum tum fortè gerebat)
 Malum hoc, ecce tui statuendum in vertice nati,
 Figes ipse tuo, Nati de vertice, telo:
 Hic locus, hæc statio; dabit hic tibi pusio metam,
 Centum ac vicenos faciet distantia passus,
 Sume celer jaculum; commissa piacula solus,
 Dæjciens pomum de vertice, diluet arcus:
 Sic volo, sic jubeo; nec verbo obfiste jubenti.
 Sistitur interea, palumque reuinctus ad hirtum
 Paruulus, imposito fului diademate mali,
 Cogitur inuisam patris exspectare sagittam.
 Territus imperijs, & iniquâ lege Tyranni,
 Menè, inquam Armeniâ reputas de tigride natuni?
 Me Libycam suxisse feram? nec monstra Pelori,
 Nec mihi Caucaseæ dant incunabula petræ.
 Tu Phlegethontæas potius tranare paludes
 Præcipe, & anguineâ redimentum terga cateruâ
 Cerberon, immisso licitari in prælia telo,
 Ad prolem, innocuam, nocitaram efferre sagittam,
 Quæ poterit ratio, quæ cogere cauilla parentem?
 Expirare equidem proceræ è vertice fagi.

Pen-

Pendulus, aut imam mihi, malo, dehiscere terram,
 Quām mihi tam charam jaculo præfigere prolem.
 Pluria dicenti, technasque dolosque neganti,
 Et nimis horrendum, nimis execrabile probrum,
 Quod vel Sicanios poterat terrere Tyrannos,
 Frustra eiuranti, Torque, inquit, & ejce telum,
 Aut refer insidias; Medium hīc non suppetit ullum.
 Sic volo, sic jubeo. Proh, quanta ærumna paterno
 Illapsa est animo? quæ cura? quis horror, & angor?
 Dirigi, tremuere artus, subitoque per imas,
 Heu quām terribilis transiuit mucro, medullas!
 Perstigit imposito dilectus pusio malo;
 Perstigit, & dulcem gemebundo murmure matrem
 Sæpius ingeminans, iterumque iterumque parentem
 Blæsulus, & turbæ pauidus tarragine, clamans,
 Anxium in afflito duplicauit corde dolorem.
 Ter volui torto dimittere spicula cornu,
 Ter trepidæ celsere manus: tandem ipse supremum
 Voce fatigo polum, palmisque oculisque leuatis,
 Summe Pater, cuī justa placent, qui semper egenos
 Respicias atque humiles: Tu cuncta tueris ab alto,
 Turerum ac regum tumidas moderaris habenas:
 Nunc inuita meā jacturum spicula dextrâ,
 Nunc, inquam, indignâ compulsum lege, benigno
 Respice præsidio, jaculumque, arcumque, manumque,
 Sortemque ancipitem, diuino dirige nutu,
 Si Tibi juris amor, si detestaris iniquum,
 Quo premimur, fastum: titubantem dirige dextram,
 Dirige mucronem. Confestim animosior arcum
 Arripio, pariterque oculos telumque fatigo.
 Icta repende fugit, volitansque sagitta per auras,
 Dante Deo dextramque simul, ferrumque regente,
 Figitur in medio præfixi cortice mali. b.

Cernere erat, crebram suspiria larga cohortem
 Ducere, nec ficto lacrimas effundere planctu.
 Aligeram cùm verò simul videre sagittam
 Stridore insolito, motoque per aëra gyro,
 Propositum penetrare scopum, saluoque pusilli
 Vertice, puniceum tam dextrè euertere pomum:

Tristia

Tristia conceptâ redimens præcordia curâ,
Omnis inaudito sonuit vicinia plausu.

Præses ut excussum tam icitâ cuspide *malum*
A ceruice, videt passus volitare trecentos,
Nigra colubrino suffusus corda veneno,
Inuidiâque fremens, oculisque hinc inde retortis,
Dum vibrante meas rimatur lumine vestes,
Alteram in interno reperit thorace sagittam:
Horrendumq; tonans; quid enim temerariè nequam,
Ecquid, ait, vetiti vult occultatio teli?
Num, scelus, hæc nostro seruâsti spicula collo?
Prome rei caussam, vel te crudele macellum,
Improbe, cumque arcta manet ingens pæna catastâ.
Iam Libitina reum, iam te Rhamnusia vindex
Arguit, & meritâ condemnat, perfide, furcâ,
Posteritas sed nequa meos incessere fasces
Ausit, Auernales si mox damnneris ad umbras;
Adde fidem verbo: Dabitur tibi libera vitæ
Gratia, si, fidis (quod strictius impero) labris
Dudum compositas inimico in pectore technas
Et mihi suspeeti pandas mysteria teli.
Sic ait, & dictum confirmat fulmine verbum.

Inde animosus ego; Seruatæ caussa sagittæ
A populi studijs, & consuetudine, pendet,
Vnica bellisequam non ornant tela pharetram.
Perpende Armenios, Thraæ scitare, Cydones
Confule, & Helueticæ mores disquire juuentæ:
Quis Schyta, quis Parthus, vel ubi Tyrinthius, heros.
Vnico in expositam jaculo descendit arenam?
Hercle autem à recto si fortè fuisset aberrans
Prima sagitta scopo, frontique infixa pusilli,
Innocuo dulcem maculâsser languine prolem:
Altera confestim, malè fusum ultre cruorem
Altera arundo tuas penetrâsser cuspide costas.
Duplicis hæc jaculi causa est: hinc disce fidelem
Telli candorem. Iam cetera scribere amantem,
Iam rege Phœbe manum, proprijsue edissere verbis,
Quis furor è tetrico, quæm immitia fulgura vultu,
Quantaque Gorgoneâ sint missa tonitrua linguâ!

Nun-

Nunquam ego Tarpeium simul explosisse putârim:
 Fulmina plura Iouem, quanquam ipsa Pyracmonis
 Cunctaq; Trinacriûm gestârit tela Cyclopum, (arma,
 Tandem ubi detonuit, rabiequè exterruit orbem,
 Si promissum, inquit, fieret reuocabile verbum,
 Tu modò, tu fractis, impostor callide, talis
 Feralem decorare rotam, vel stipite ab alto
 Pendulus, infestos deberes pascere coruos.
 Sed fidei sit firma fides, sint debita verbo
 Pondera. Vos famuli præcepta in herilia prompti,
 Ferte citi funes, date vincula, lora, catenas:
 Atque repente reum tam perniciofa professum
 Crimina, præualido constrictum fune, propinqui
 Ducite ad ora lacus. Mens est id temporis ipsum
 Findere naue lacum, Zephyrisque fauentibus, arcî
 Cussenâ censi festinam aduertere proram.
 Hic locus, hæc requies, hæc Tellî congrua sedes.
 Maturate viam, quassæ sua carbaña cymbæ
 Pândite, & in mediâ spolium hoc præpingue carinâ
 (Ne vafer erumpat) firmis religate catenis.
 Nos ubi prædictam ratis aduectârit ad arcem,
 Ut liceat tutis imposterum & esse quietis,
 Ex ejus meritas sumemus crimine pœnas:
 Régia, carcer erit; famulantûm turbâ, catenæ;
 Area, puluinus: rupes excisa, grabatus;
 Culcitra, strata filex; Thetis arcî proxima, potus;
 Cinnama, pædor; Arachneæ conopea telæ.
 Hic hilares sine Sole dies, sine sidere noctes
 Viuet; olorinas hic tollet vertice cristas.

Sic mihi Gæblerus. Qui verò moratur in altis,
 Inquæ humiles cæloque simul, terrâque-tuetur,
 Seriùs edocuit, quâm cassâ mole, superbus
 Et fremat, atque animo meditetur inania, mundus.

Veliferam laxare ratem, tortosque rudentes
 Soluere, & aërijs committere carbaña ventis,
 Iusserat immenso tumefactus Satrapa fastu.
 Iamque ferè medium faustis carchesia velis
 Obtinuere lacum, crebroque celeusmate turba
 Interim, & effusis in me sannisque probrisque,

Intempestiuo repleuerat astra tumultu:
 Cum Deus, ecce tibi, qui stagna tricuspidē telo,
 Quique lacus vitreos, ac falsas temperat undas,
 Hospitis impatiens, & iniquo scommate motus,
 AEolio nimium suppressit turbine plausum.
 Namque repentinus confundere nubila nimbus,
 Vela ferire Austri, diuellere linta Cauri,
 Atque unā Boreāque truces, Zephyrique, Notiique,
 Et rapidi mugire Euri, subitoque per omnem
 Bella mouere lacum; nullumq; verendo tridentem,
 Vndique laxatā malos incessere habenā.
 Inde simul terrerī omnes, rabieque, metuque
 Attoniti pallere viri, trepidare ministri,
 Tollere clamorem Præses; Consurgite Nautæ,
 Soluite vela citi, remos impellite serui:
 Et parili studio viresque, animosque, manusque
 Tendite, quaque licet motas superate procellas;
 Eripite è tantis vitamque animamque periclis.
 Cassus ubique labor: tragico bacchantur hiatu
 Circius, & Boreas, & inexorabilis Auster:
 Murmura rauca crepant, agitataque atrociūs unda
 Pulsat anhelantem, spumanti vortice, nauem.
 Credere tunc licuit, Gæssleri in Carbasa totam
 Iurasse AEoliam; Corique, Eurique; Notiique
 Conspirasse omnes in mutua prælia vires.
 Tandem igitur famuli, Quid pondus inutile cymbæ
 Tellius? afflictam propugnet & ipse carinam:
 Olli & dexteritas, & habentes robora nerui:
 Sulcet & ipse lacum. Placuerunt verba Tyranno.
 Erigor, ærati soluuntur corpore nodi,
 Laxantur manicæ: si curæ, ait, unica vitæ,
 Si tibi lucis amor, communem luscipe sortent:
 Aspice, terribiles ut scandunt sidera fluctus!
 Fare age, flectendis si qua est tibi gratia remis,
 Arbiter esto ratis: rege carbasa, dirige clavum,
 Quoque modo poteris præsentem auerte ruinam:
 Sic tibi, si motas vel Marte vel arte procellas
 Vincere, si tantam doceas euadere Scyllam,
 Nobilis erectas Hecatombe stabit ad aras.

Pareo,

Pareb, & eximijs vinclorum à mole lacertis;
 Cōsilijs jam certus ego considere transtris,
 Sollicitos agitare artus, insistere remis
 Acrius & velis, exemplo ac vocibus hortor.
 Ipse adeò immites studeo terebrare procellas,
 Syrtibus è medijs torquere ad littora clauum,
 Proramque anticipitem saxosque appellere ripæ.
 Multa quidem rupes, & crebræ ad littora petræ,
 Difficiles fecere aditus: tamen impete facto,
 Horrissonos postquam ventosa tragædia fatus
 Leniit, & motam Deus ipse tridentifer iram;
 Saxa per & scopulos Suitensi allabimur oræ.

Hinc propter ripam petrâ undiq; & undiq; clausam;
 Dum vehor, ambiguam cum libertate salutem
 Effugijque ansam meditâ examino curâ.
 Dumque rei satago, remosque manusque fatigo;
 Cerhimus è ripæ spatiōsum margine saxum
 Erigi, & à portu multam se extēdere in undam.
 Id ratus effugium, socios acclamo, cauere
 Hunc scopulum, & certam jubeo vitare charybdim.
 Illi iterum exanimis, dum prorâ excurrere querunt,
 Puppe petram feriunt. Telum ergo animosus & arcu
 Arripio, saltuque petram dilapsus in ipsam,
 Omnibus extēplo neruis ac robore toto
 Ocyus impulsam, ventis transmitto catinam.
 Inde vadum nactus, prærupta cacumina montis
 Saxa per & salebras, per & aspera tesqua, nec ullis
 Trita prius pedibus, caprearum more pererro:
 Semita nulla patet, silices & inhospita duram
 Dant mihi lustra viam, trepidi quâ cornua cerui
 Abiciunt, captantque citæ sua compita damæ.

Ad portum interea pertingere Præses, & acrem
 Scandere cæpit equum Brunnamq; unaque per agrum
 Pergere Suitensem: sed quanquam barbarus effig
 Bellerephonteo vectus per inane caballo,
 Cusseniacensem non viuus ijsset in arcem.
 Namque mihi stabilem facturus & ipse quietem,
 Anticipare vias, equitem preuertere cursu,
 Dumisque in medijs, Cusseniacum inter & Artham,

Propter iter, crebro quod pertransire solebat
 Satrapa vestus equo, bene testam intrare latebram.
 Hic ego venturum jaçulo præstolor & arcu:
 Præteritosque animo lusus, & facta Tyranni
 Effera perpendens, patriæque, mihique, meisque
 Gratari satagens, generosum eluctor in actum.
 Si potui, ô rerum moderator juste mearum,
 Malum ego si potui tortâ penetrare sagittâ;
 Iam quoque, summe Parens, cui munera laudis &
 Defero vindictam præsentis arundine teli,) (omnem
 Tolle ferum patriæ, tolle his è finibus, hostem.
 Sic inter densos dum obtestor sidera vepres,
 Arcumque intendo; montana volumina circum
 Tollitur hinnitus, quassataque pondere tellus
 Præsidis exosam monet aduentare cohortem.
 Eminet ipse prior, tergo sublimis ab alto
 Quadrupe dantis equi: largâque effusus habenâ,
 Instituens alacres obliquo tramite gyros,
 Cornipedem validum crebro spumantia morsu
 Frena cruentantem, ferratâ calce fatigat.
 Dumq; suas equus ipse jubas, eques ipse Smaragdos
 Explicat, & parilem dum spirant naribus ignem,
 Intumuere nouo subiectum ac sarcina fastu.
 Iamque propinquantem latebræ, nec tela timentem
 Unica, detortæ pennis incesso sagittæ.
 Tortâ volat, nec cassa volat: namque ilicet icta,
 Perque Tyranni uterum, perque ilia transit, arundo:
 Lucentemque animam, Superosq; imosq; Deorum,
 Murmureque obscuro Libitinam nescio qualem,
 Frustra obtestantem, lethæas mittit ad umbras. c.
 Improuiso igitur stupefacti fulmine serui,
 Semianimes dum sensu horrent, gressuque vacillant;
 Sensim ego digredior: summoq; exinde Tonanti,
 Qui mihi consilium, qui spicula rexit & arcum,
 Saluumque è medijs, per stagna, per arua, periclis
 Eripuit, supplex æternum juro trophæum.

Hoc op^o, hic labore est; hanc nostra Tragœdia scenam
 Hunc habuit finem. Detur victoria cælo,
 Lausq; decusque Deo, Certè, quod cuncta nepotum
 Nôrit

Nôrit posteritas, Patientia læsa furorem
Induit, & justos dedit indignatio dentes,
Quæ tibi (dum patrios repetis Gualtere penates,
Ex Italâ tellure redux) volitante papiro,
Nec tamen ambiguo volui narrare relatu.

Cuncta quidem Suico jam stauffackherus in agro
Audijt ore tenus, patrios defendere promptus
Ingenuâ virtute focos. Hic Fæderis icti
Ductor & Achitophel, dubijsque in rebus Vlysses
Officiosus erit. Spirat mea dextera Martem,
Pro Patriæ flammis, ipsos non lenta per ignes,
Atque, ubifata volent, medios ruiturâ per hostes.

A. B. C. Simlerus, lib. 1. Guilliman. 1. 2. f. 303.
& seqq. alijq; passim. Acta hæc tragædia Anno Christiano 1307.

VII.

ARGUMENTVM.

Prefectus Vndervaldiæ Landenbergerus
Nobilem de Vvolfenschiess arci Rozenbergensi
vicarium præfecit, Sarnenfi castro sibi met reserua-
to. Is potestate tribunitiæ abusus, dum Conradi Baum-
gartneri ciuis Substluani coniugem, quam deperi-
bat, ipso absente, ad amorem illicitum solicitat, &
ad balneum sibi præparandum compellit: à marito
superueniente, impactâ quam gestauerat securi, in
balneo ipso feritur, & lasciuia pænas, præsente sup-
plicio soluit. Quæ omnia Conradus ipse ab uxore &
interfecti famulis edoctus, Patricio Lucernensi expo-
nit. Simlerus 1. 1. fol. 35. Guillim. 1. 2. c. 16.
alij.

CONRADVS à BAVMGARTEN Subsiluanus,
LEODEGARIO à FLECKENSTEIN Lucernati.

De occidente Præfecti Rozenbergensis.

SI Tibi nulla meæ pariant fastidia chartæ,
Inter, ô, egregios, pars, generosa, Viros:
Excipe tranquillæ non vanas aure querelas,
E gremio patrij, quas tibi mitto, soli.
Tempora multipicum serie calcata malorum
Viuimus, indignis obruimurque malis.
Nequitiæ alternos patitur gens nostra furores,
Efferus hinc Phalaris præsidet, inde Cypris.
Commodus in pretio est, qui nostræ incommoda terræ
Optat, & injustas semper anhelat opes.
Eminet Aufidius; munitas Clodius arces
Occupat; in primo stat Catilina gradu.
Fanda, ne fanda suis sunt diffona legibus: Vdo
Iacturam armenti sustinet, Vlso tori.
Ire per extentum dum plebes patria funem
Abnuit, ærumnis plaustra referta subit.
Turrigeris qui Castra habitant circundata vallis,
Cuncta licere sibi, quæ libuere, rati;
Materiem nostræ dudum tribuere querelæ;
Conrado hæc iram præbuit, ira necem.
Præbuit ira necem, quam nostro offensa Tribuno,
Dextra inter patrios, intulit ista, focos
Patricium, fateor, fudit mea dextra cruorem,
Fædè attentatum fortiter ulta probrum.
Quæ tibi dum refero, terrei desine: causam
Expedio breuiter sanguinis, atque necis.
Rozenbergiacum qui nuper Satrapa castrum
Rexerat, in claris censu & ipse viris,
Dum sibi, dum nobis infamem aspergere labem,
Succensus Gnidiae, nititur, igne deæ:
In sua funestos exciuit colla crabrones,
Pocula quæque alijs miscuit, ipse babit.
Temporis ardor erat, multoque Hyperione feruens
Sirius æstiuos irradiabat agros.

Pecto-

Pectoris ardor erat, multaque libidine flagrans
 Vnderualdiacos, Præses, obibat agros;
 Qui Bachi ac Veneris cum urgente calore, vagantem
 Non procul a nostrâ sisteret æde pedem,
 Fulchra verecuudo spectata est femina vultu,
 Inter sollicitas officiosa manus:
 Femina conspecta est, non læuo sidere nobis
 Fædere legitimi jam sociata tori.
 Grata quidem facie (desit jactantia verbo)
 Florè pudicitia sed magè grata suæ.
 Hanc ubi Sotadicus, vultu petulante, Cinædus
 Ambit, & effreni luminis orbe legit;
 Ecce Dionæo quantocyus aduolat areu
 Aliger, ac flammâ cinctus edace, Puer.
 Letifer ille puer, qui condit melle venenum,
 Qui captæ prohibet mentis habere modum;
 Cote repente suas acuit candente sagittas.
 Cuspidique amentem figit amante virum,
 Vsque adeò, ut castæ floremque decusque maritæ
 Tentaret Cyprio commaculare probro.
 Affinem interea me cura domestica filuam,
 Incustoditâ, jussit inire, domo.
 Silua petita fuit, frondes ubi subter opacas,
 Frigida solares temperat unibra faces.
 Improbus absentem simul atque Toparcha maritum,
 Inque domo solam degere, cernit, heram.
 Opportuna auidæ rimatur tempora flammæ,
 Scrutaturque omnes, in sua furta, vias:
 Ingenuique simul rupturus frena pudoris,
 Conjuge jam viduos audet inire lares.
 Audet & hospitijs temeratis, aduena, sacris:
 Pænè maritalem sollicitare fidem.
 Instat amans, fessoque sibi multumque calenti
 Aptari instructis balnea, mandat, aquis.
 Mandat & anxiferas Vulturno credere curas.
 Atque vacillantem longius esse metum.
 Namque hilarem luxisse diem, quo mutua possit
 Fœdera jucundus conciliare torus.
 Obstupet inuisam mulier perterrita pestem,

Ilicet ingenuas tintæ rubore genas.
 Attonito sed enim premit omnem corde dolorem,
 Horret anhelantem præ tamen angue procum.
 Atque (ut femineo vis est quoque multa sub astu)
 Certè hodie viætrix, inquit. amoris ero;
 Erudiamque orbem, Quis fallere possit amantem:
 Sedabunt reprobam balnea nostra sitim.
 Meraris efficiar, quæ mentem induta virilem.
 Assyrium, illæso plexit honore, ducem,
 Hæc tacitis meditata labris, clam Præside, mandat
 Conradum propero mox remeare gradu.
 Hospitibus flagrare domum. Studiosior inde
 Ancillæ famulas cœpit obire vices;
 Utque etiam ambiguis riualem ludere verbis,
 Et Fescenninos usque inhibere jocos:
 Quin etiam manibus nymphæum aptare, nec ullam
 In mandata proci cetera, habere moram,
 Instruitur jusso caldaria cella liquore,
 Ganeo sic structas laudat & intrat aquas:
 Hic quasi Campanæ recrearent corpora Baiæ,
 Lætitiâ plenos intonat ore sales.
 Et quoniam sua cuïque deus fit dira libido;
 Vnus in ore salax, unus oberrat Hymen.
 Tuque, ait, O mulier, fruere his suauissima thermis,
 Tu mecum hic sociâ dilue corpus aquâ.
 Intempestiuas laxemus in otia curas,
 Vtamurq; datis, dum fauet hora, bonis.
 Fare age, & obstantes velocius exue vestes,
 Cumque timore ipsam pone repente togam,
 Illa, Importunos tu verò facere Seruos
 Interim, & unâ alias, præcipe, obire plagas.
 Rara fides famulis. Dicto paretur, abitur:
 Verna per anticas cedit uterque fores:
 Dissimulans abitum posticâ, femina, portâ
 Exilit, ac varias itque reditque vias.
 Utque pudicitiæ ferat illibata triumphum,
 Eluso tacitam quærit amante fugam.
 Dum fugit & trepidat, Phaëthontis ab igne calentem,
 Conspicit, ac reducem læta salutat herum.

Histo-

Historiamque omnem fusis narrare querelis,
 Deque lacerbito multa referre toro.
 Obstupui, gressumque hærens vocemque repressi,
 Percitus indignæ lubricitate rei.
 Inde quiritanti, Muliebrem siste tremorem,
 Mæchum ipsum in tumidis experiamur aquis.
 Pro tam pestiferâ lenonis febre, Galenus
 Nec queat ipse parem, nec dare Cosmus opem,
 Incidenda suo grauis est arteria ferro,
 Languori antidotum vena recisa dabit.
 Tectum igitur furtim limenque ingressus, obesam
 Conspicor in thermis luxuriare feram.
 Conspicor in medijs sitientem Tantalon undis,
 Nec sedare suam, me sine, posse sitim.
 Ipse metu attonitus, dum malleus urget & incus,
 Effugij haud ullum dum videt esse locum:
 Stamina ne rumpant tetricæ fatalia Parcæ.
 Inuocat unâ omnes cæli Erebique deos;
 Aureaque immensus promittit secula votis,
 Et geminat pauidas, ingeminatque preces.
 Atqui ego, cuî validam stipauerat ascia dextram,
 Cui dederat stimulos hinc pudor, inde furor:
 Excita cuî multum duplicauerat ira calorem,
 Præsidis, armatâ, colla saluto, manu.
 Arma securis erant. Hæc indignata, proteruum
 Impetit, in monstro febricitante, caput; b.
 Atque paroxiſtum violento exterminat iectu
 Extinguens unâ flammam animamque viâ!
 Nempe gubernatæ tam injusto jure secures
 Pletere quæ nôrat, sola securis erat.
 Illa quidem nobis, in frontem illisa Toparchæ,
 A Paphio immunem reddidit igne domum.
 Hic facti tenor est, hæc fusi causa cruoris:
 Commisere istam bilis & ira necem,
 Fama sub hæc nostros incessit multa penates,
 Terrore ac rigidis stridula fama minis.
 Rozenbergiaci cædes inopina Vicari,
 Armabit cunctas in fera bella manus:
 Sufferet horrendas Conradi audacia pœnas,

Defendetque ferum gratia nulla reum.
 Si sapit, extremas Euro petet ocyor Alpes,
 Inque Lepontinis quaret asyla jugis.
 Longa Dynastarum manus est. Me verò nec ullus
 Terruit, hac vulgi garrulitate, metus.
 Sed neque *Sarnensi Landenbergerus* ab arce,
 In nostra ultrices intulit acta manus.
 Dissimilat, scelerisque pudet, famaque loquacis
 Perdita Lætheis nomine vellet aquis.
 Præfectorum acres ferit hæc infamia mores,
 Corroditque imos perpetue verme sinus.
 Ne verò agnatis, turbæque refrager amicæ,
 Longius à patrio quæ jubet ire solo;
 Proxima sopitum simul ac *Pallantias* orbein
 Cæptârit croceis irradiare genis;
 Cedam equidem, profugusq; meis tantisper ab aris,
 Ut Iouis euitem tela, cauebo Iouem.
 Digrediar; *Sarnæq; iram, Satrapæque furorem,*
 Atque intentatas, vincam abeundo, minas.
 Si tamen ulla meos vindicta petatur ob ausus,
 Area vindictæ stabit aperta nouæ.
 Et nî lœua mihi mens est; Scelus hocce petulcum,
 Ipse Dynasta, scelus, si tueatur erit.

A. B. Guillimannus & Simlerus in argumento ci-
 tati. Contigere hec omnia apud Subsiluanos Anno Christi 1305.

VIII.

ARGUMENTVM.

TEmporum injurias hostiumq; insultus fre-
 quentissimos, cum Vranij, Suitenses, ac Sub-
 siluani, diuinâ gratiâ mirabiliter, & virtute hero-
 icâ fortiter superâssent: perpetuo tandem Fædere sese
 inuicem deuinixerunt; certis conditionibus, in quas
 Confoederati se obstringerent, prescriptis: quas
 postmodum ipsas **L**UDOVICO IV. Bauaro, Rom.
 Impera-

Imperatori obtulerunt, Fœderis ipsius tenorem, nec honestatis limites, nec terminos æquitatis transgressum, Epistola hæc, ad Authographi formulam, explanat.

H E N R I C V S Z V V E Y E R ab Euebach,
L V D O V I C O IV. Romanorum Imperator, semper Augusto.

De prima Confœderatione perpetua, Vranien-
sium, Suitensium, ac Siluanorum.

MAgne Monarcha Orbis, cui dia potētia ſuīnas
Imperij nuper Romani indulſit habenas.
Cujus Hyperboreos majestas ſacra Triones
Implet & egregijs, quos portat ab hoſte, triumphis
Spargitur ad fines, à vespere ſolis, Eoos.
Da veniam, ſi charta volans, ô inclite Cæſar,
Impare regales ferme ſermabitur aures.

Quod tua Majestas, & magnificentia ſceptri
Vranios, ſuicos, ſubſiluanosq; vetuſtas
Imperij gentes, ſub Libertatis auræ
Viuere lege jubet: quod eosdem præcoce nuper
Perculſos tonitru, latique anathematis acri
Fulmine proſcriptos, ab inanis criminē culpæ b.
Reddidiſt eximios: eadem fiduſſimæ tellus,
Gens eadem meritas ad regia limina grates
Destinat, ac tantum prouectat ad aſtra fauorem.

Post rerum exhaustas, jam mitior aura procellas
Compoſito Mauorte ſubit: jam nubila Phœbo
Cedit, & in gratum tempeſtas ſoluitur imbreſ.
Acrior Helueticas exarſit flamma per oras
Haſtenus, AEthnæis quām eruperit ulla caminis,
Gorgonidum furias, & conjuſata Meduſæ
Spicula pertulimus: maniſtos cominus hoſtes,
Eminus occultos, viresque perinde virosque,
Inſidiasque ſimul, technicalque, irasque, minasque,
Ac nimis infeſtas patientia vicit Erinneis:

Quas ut magnifico fas sit superare deinceps
 Numinis auxilio; socias cum fœdere leges,
 Quas adamantæ nequeant abolere lituræ,
 Sanximus; atque ipsas (ne quis petulante caullo
 Mæuius, incæptum queat usquam arrodere fœdus)
 Cæsareæ, prout acta sonant, transmittimus aulæ.
 Decretarum igitur sic audit formula legum.

Numinis augustum præmuniat omnia Nomen.
 Mens hominis sensusque labant, spatijsque videmus
 Cuncta perire suis: Letheæ obliuia ripæ
 Plurima sæpe vorant, memori quæ mente teneri
 Iugiter, ac feros meminisse decebat in annos.
 Iure igitur merito, pro posteritate, perennes
 Scribimus in tabulas, chartisque notamus, Honesti
 Quicquid habet specimen; quicquid Pacéq;; Decusq;
 Promouet, humanos quicquid conducit in usus.
 Nos ergo Alpinis vicini pæne Salassis
 VRANII, Nos læta inter viridaria SVICI,
 Nos quoque Romano SILVANI sanguine creti,
 Lectori ingenuo, nostra hæc cuicunque patescet
 Charta, sed & toti scita hæc proponimus orbi.

Secula duritiem superantia marmoris omnem,
 Tamque graues fortunæ, ictus, tamque aspera Martis
 Fulmina, per trinos dispersa hæc Natio Pagos,
 Tutiùs ut posthac patrijs arceret ab aruis:
 Utque suas tutari animas, serua penates,
 Ducere pacificam, meliori sorte, quietem
 Posset, & oppressas defendere fortius aras:
 Mutua Nos ipsos initis, in fœdera, pactis
 Iurisjurandi præmisso, adstrinximus, actu;
 Quæ neque tempus edax, nec temporis ulla vetustas
 Deleat, inque annos quæ sint valitura perennes.
 Fæderis istius virtute ac robore, fidam
 Alter in alterius spondemus commoda dextram;
 Pollicitamur opem, conjuratasque vouemus,
 Suppetias; quas ære suo, quas quisque crumenâ,
 Consilioque, manuque feret: siue usus id ipsâ
 Exigat in Patria, seu qualiscunque vocârit
 Nos extra patrios, vis atque injuria, fines.

Atque

Atque ita pacta fides, Nos unâ armabit in omnes,
 Quin etiam in quemuis, qui de nostratisbus ullum
 Læserit indigenam; qui vimuè, scelusuè, nefasuè
 Vel prior intulerit, vel cuîquam inferre parârit.
 Interim & in charis si quis vitæque, animæque,
 Fortunæque bonis, dispendia passus ab ullo
 Iacturamque foret; mersis Nos illico rebus
 Consulere, ac sociam pro terræ viribus, ultrò
 Ferre debeat opem: conuentio donec amica,
 Aut implorati sententia juris, abundo
 Suppleat illatani pensetque leuamine noxam.

Cavimus hoc ipso jurati pondere verbi,
 Atque ratum volumus; leges ac jura daturum
 Ne legat allophylum sibi tellus ulla dynasten:
 Externo fese de nostris nemo colonis
 Mancipet imperio: nisi consultatus id ipsum.
 Pagorum populis plebisq; indulta probârint
 Mortali sed enim quiuis è semine cœtus,
 Femina masque simul, non detrectabit honestum
 Seruitij perferre jugum: sua quemque potestas
 Legitimo sub jure regat. Dominosque, suosque
 Quisq; Magistratus (quantum æqua modestia suffert)
 Audiet, ac dicto licitos parebit ad usus.

Hos citra dominos, si quis violentior ullam
 E tribus his populis inuaderet accola terram,
 Ciuemque in prauos quemcunque lacesteret actus;
 Ille sator litis, plebiique inimicus alastor,
 Commotas donec melior sententia tricas
 Soluerit, officij nullo usquam munere dignus
 Audiet, atque suos inglorius exiget annos.
 Coniuratorum cuncti sub fœdere censi
 Heluetij, tellusque simul quæcunque cauebit,
 Ne peregrinâ usquam, jusjurandumè datamuè
 Prostituat cum gente fidem: suspecta proinde
 Colloquia, & factos extraneo ab ore susurros,
 Atque leues quascunque, vetant hæc fœdera, gerras.
 Eximij nos quippe sumus, nec ferre secures
 Conuenit externas. Quanquam hæc impune gerentur
 Omnia, cum reliquis si consultatio Pagis,

Pro-

Propositæque rei præcesserit æqua facultas.

Si nouus interea technæ fabricator Epeus
Surgeret in patriâ qui sortem in utramque paratus;
E Pagis aliquem perjuro Antenoris astu
Proderet; aut turpem gestans sub veste Cethegum;
Quidlibet è nostris cuperet rescindere scitis:
Ille velut spurius, reus, ille tenebrio, mortis,
Ad populi decreta foret; famaque bonisque
Omnibus, & fluxæ multandus lumine vitæ,
Fœdifrago dignum caperet nebulone triumphum.

Iudicis officio, primâque in jure cathedrâ
Neminem in unitis decorabit patria terris,
Sit nisi quisque sui conciuis & incola Pagi.
Id genus obryzo quisquam si ambire, metallo,
Non virtute volet: Si grata hominique Dijsque
Munera, honoris amans, Rhodiumq; profuderit int.
Futilis imber erit, nulla incrementa profusæ (bré:
Gignet sementi: tectus sine fœnore stabit
Ambitus: atque audi facta elargitio nummi
Quemcunque indigenam, Præturæ reddet ineptum.

Sedibus in patrijs, si tela facemque maligni,
Orta minaretur lis & dissensio, belli:
Cedent arma togæ: pars senior atque regendis
Aptior ingenij (quæ pulchræ commoda pacis,
Quæ Marti agnatos jam nouerit antè furores)
Arbitra litis erit; quantumque valebit acutus
Iudicij prudentis apex (seu Iuris ametur
Ipse rigor, seu fulta bonis decisio verbis)
Armicrepos mulcere animos, baccamque Mineruæ
Auream inhumano sataget præferre Gradiuo.
Pars ibi pacis amans, nec pacta subire recusans,
Consilium à reliquis, ac prompta juuaniina terris
Accipiet: quæ verò istum commitabitur actum
Impensa ac pretium per publica scita Senatūs
Sumptu immorigerūm reparetur & ære Thrasonum.

Conditione pari, si perniciofa simultas
Tres inter populos, in apertum erumpere bellum
Visa foret; Pagorum autem si forsitan alter
Prudentum arbitrio vel consonus esse, vel ipsi

Dedigna-

Dedignaretur litem submittere juri:

Tertius hoc casu, talique in turbine Pagus,

Iustitiae pacisque audius, praebere fauentem

Morigero dextram, tempestiuisque tueri

Auxilijs, ne causa ruat deserta, studebit.

Heluetus Heluetio si qualicunque malignam

Intulerit ratione necem; mors morte pianda

In sua lethiferas accerset funera Parcas,

Præbebit jugulum nequam ipse homicida, suoque

Ilicet abruptam persoluet sanguine vitam.

Liber erit jugulumque isto, corpusque periclo

Eximet; ingenuo si teste, fideque (quod ipsi

Integrum, & omnino decernimus esse necessum)

Liber erit, solidâ simul ac ratione probârit;

Euenisse istam, vitaque animaue tuendæ,

Et non culpando facti moderamine, cædem.

Duxerit è patriâ quod si tellure fugacem

Improbis ipse pedem: quicunque receperit ipsum

Hospitio profugum, rectouè, operauè, penuuè

Fouerit; exilium simul hospes & ipse subibit.

Audiet infamis; donec communia plebis

Scita Virum reuocent, ac concordante Senatu

Migrandi ad veteres, sit copia facta, penates.

Vulcanum Helueticis si quisquam immittere tectis

Barbarus, atque adeo crepitantes spargere flamas

Ausus & orsus erit: maledicti hic pullus Auerni,

Armosos quanquam læta inter pascua tauros

Plùs mille enumeret; patriæ in penetralibus ullum

Non feret inde gradum, perdetq; scelestus honestum

Indigenæ nomen: Sed & ipsum nemo paternis

Excipiet tectis: nam quicquid edaxque rapaxque

Mulciber, injectæ quicquid violentia flammæ

Perdiderit, luet ille suâ soluetque crumenâ

Furciferum oblatâ qui exceperit antè tabernâ;

Pignora ab Heluetico, popularis nemo, colono

Tollere præsumat, nisi vas aut debitor ipsus

Sit persoluendi, confessio nomine, nummi.

Si neuter non sit, nihilo minus absque patenti

Iudicis indulto, nec debitor ulla profunder

Pignora, obseratum nec plectet curia prædemi.
 Iudici, & in nostrâ clauum tellure gerenti
 Quisque Virûm, vanis, obtemperet, absque querelis;
 Prætoremque suum monstrare tenebitur ipsâ
 Quilibet in Patriâ, cuius sub fasce forenses
 Dicere vel causas, vel poslit ponere lites.

Si quisquam capito, vel o besæ rabula naris
 Temnere Prætorem, solidique refellere juris,
 Efferus insano, tentet decreta, cerebro;
 Ille Magistratus contemptor iniquus, & effrons
 Ardelio, patrium daminabitur ante tripunal,
 Ad quæque illati reparanda incommoda damni.

Decreta hæc Populi, ne mollis inertia cæco
 Mergeret interitu: ne publica scita sonoræ
 Impetus AEoliæ, multumque strepientibus alis
 Trans juga præcipites, veherent Alpestria Cauri:
 Nos genere V R A N I O, Nos orti sanguine SVICO.
 Et Nos frondiferæ dicti de robore S I L V A E,
 Heluetiæ populi præsentes hasce, vetusto
 Communis Patriæ firmatas rite Sigillo,
 Aspicere hanc lucem, vastumque meare per orbem,
 Intra Suitiacæ, præcepimus oltia B R V N N A E.

Sic igitur pactas, ô Augustissime Cæsar,
 Pro fructu populi, pro pace ac fædere, leges,
 Ut Tua Majestas, quam nostra veretur & audit
 Natio, Boiaficâ non ignoraret in aulâ:
 Iussimus Heluetico munitam homine chartam
 Cæfareos intrare lares, ac supplice voto
 Romanas Aquilas, ac sceptra suprema regenti,
 Auspicij cælestis opem, semperque fauentes
 Exoptare Deos: ut prosper & alite dextro,
 Inde libatum terraque marique deinceps
 Prouehat Imperium, Tanaisque bicornis, & ambas
 Amphrysi ripas, Rhodopéque, & Cynthon, & Ossam,
 Famosumque feris Erymanthuni, ac barbara Tauri.
 Barbara regna Hæmi metuendus ad usq; supremum
 Subjuget Euphratem: quo Pallas amica trophæis
 Excita sæpe tuis, iterumque iterumque virentem
 Implicit augusto, statuatque in vertice Laurum.

Inde

Inde tuam, Rex magne, feret super æthera famam,
Et decus, & partos, Germania vasta, triumphos:
Numinis arbitrio, cuius virtute patentem,
Diuiso imperio, regis innicetissimus orbem.

A. B. notat hæc Simlerus l. 1. f. 70. 71. 72. C. Anno
Christi 1315. mense Decembri, apud citatum: ubi hæc ipsa Fæde-
ris formula clare habetur expressa.

IX.

ARGUMENTVM.

GÆsslero sagittâ Tellij, præter conjura-
torum opinionem sive decretum, imperfecto,
in eiusdem vel familiam, vel arces nihil attentatum,
sed exspectatae sunt proximæ mensis Ianuarij Calen-
dæ; quibus tam Vraniæ ac Sutiæ, quam Vnderval-
diæ arces ab Indigenis occupatae, Praefectus à Lan-
denberg cum familiâ captus, & extra terram Vnder-
valdiam in perpetuum est relegatus. Idem alibi, nullo
sanguine fuso, factum: & sic nominatae tres Ciuita-
tes, Praefectis Ab Alberto Imp. primitus immis-
sæ sunt liberatæ. Simlerus, Guillimannus, alij.

CONRADVS ab IBERG, Eques auratus.

FRIDERICO Comiti à Toggenburg.

De occupatis trium Ciuitatum arcibus.

Inclite nobilium flos, & coryphæ Virorum,
Durgea secundo quos souet alma sinu.
Progenies cui pæne Ioui contermina, nomen
Grande per illustres continuauit auos.

A Tibi deuoto non aspernabere seruo
Contextam paucis hanc, FRIDERICE, mettis,
Ista tibi famæ plusquam centuplicis æquam
Sincerâ exponet simplicitate, fidem.
Fascinat hæc totum mistâ farragine mundum.

E

Can.

Candida quæ perhibet, dum nimis atra videt.
 Famæ materies, in tanto turbine rerum,
 Nata fuit nostras inter, abunda', plagas.
 Præfecti Heluetiæ, volitantia tela pharetræ,
 Grissler ab insesso, victima factus, equo;
 Ascia in extructis, mactatus Satrapa, thermis,
 Nobilium è patrio pulsa caterua solo:
 Nirutæ, & excelfis obsessæ in collibus arces;
 Bellata in Dominos effera bella suos;
 Iam pridem Heluetios, pridem oppleuere Suëlios,
 Teutoniæque omnes introière lares.
 Toggenburgiacam quin hic quoq; clamor in arcem
 Scanderit, ac totum multiplicârit opus,
 Cùm nullus dubitem, placuit præfente synopsi
 Historiam gestæ, participare, rei.
 Quæsiti juris loboles injuria, dici
 Prima potest tragicæ mater & ansa mali.
 Illa tribus populis communis Patria, nolens
 Libera inassueto subdere colla jugo,
 Dum nequit austeros, Dauorum more, Tyrannos,
 Et contra paetam plurima ferre fidem:
 Concilium tandem pro Libertate vetustâ,
 Proque bono Patriæ, cæpit inire, suæ.
 Debile principium, tantæque audacia molis
 Non nisi per trinos, est agitata, Viros.
 Hisce alij, sensimque alij se jungere, & omnem
 Perficiundo operi præcipitare moram;
 Sacramento etiam se quisque obstringere, tolli
 Malle sibi jugulum, quam tolerare jugum.
 Finibus è patrijs abigendos esse Toparchas,
 Pellis ubi tristes condat ouina lupos.
 Ista super celsos construeta palatia colles,
 Castraque in abruptis esse inhibenda jugis.
 Ringanturque licet tetrici, latrentque Seueri,
 Libertate istas nolle carere plagas.
 Cautio facta tamen fuit hæc, expressa; Licebit
 Securo hæc vitæ cuilibet esse suæ.
 Non etenim ut Dolopes, Libycauè è stirpe Nepotes,
 Nec racti furijs, tristis Oreste, ruis,

Rem

Rem sumus aggressi. Placuit defendere cunctis
 Sic declaratas, absque furore, theses.
 Rustica barbaries nulla hīc effebuit; arces
 Cepimus in summis, absque cruore, jugis.
 Præfecti è patriâ jussi discedere terrâ,
 Deseruere suos, absque cruore lares.
 Quæ nobis fuerant, nequaquam bella fuerunt
 Efferā, justitiā nec caruere suā.
 Nec contra Dominos, sed libertatis ademptæ
 Contra illegitimos bella fuere, duces.
 Non tamen inferior, violentā hīc morte supremum,
 Magnates geminos, oppetiisse diem.
 Rozenbergensi qui nempe Vicarius arcis
 Præfuit, obīcenæ percitus igne Deæ,
 Dum nequit à Cypriâ mentem compescere flammâ,
 Emendaturas occidit inter aquas.
 Alterum (ubi sumpto *Guilielmus Tellius*, arcu
 Cogitur ad durum figere tela scopum,
 Natoque impositum dum tangit arundine malum)
 Victor ab insesso *Tellius* icit equo.
 Quæ citra plebis-cùm sint exercita-scitum,
 Res in priuatos est referenda viros.
 Principio certè somnos hæc cura salubres
 Ruperat. & durus quemque ḡfauabat obex.
 Præsidio armatas, vallisque potentibus arces
 Vedit in excelsis Patria stare jugis.
 Inde exuta omnes Procerum petulantia frenos,
 Vexare Helueticum, nullo inhibente, gregem.
 Inde Astreæ oculis cæco velamine clausis,
 Ausa erat ad rhombum cuncta rotare suum.
 Tam bene firmatas quis Marte lacefferet arces?
 Ferret in Austriacos quis sua tela Duces?
 Atqui experta suos sunt hæc quoq; Pergama Pyrrhos,
 Tuta super firmam nescia stare petram.
 Anno ineunte nouas ubi fax Eoa Calendas
 Et Iani primum vidit adesse diem;
 Præsidio instrutas, vallisque minacibus, arces,
 Suscepisse nouos, lux noua vedit, heros.
 Hacque ipsâ, pubes *Suitensis* & *Vria*, luce,

Ultima castellis fata dedere suis.
 Grisler, ob exosos, ingratior aſpide, mores,
 Dum ſibi ſecuram vix putat eſſe togam:
 Portentosa noui cæpit munimina caſtri
 Altorſi in medijs ædificare jugis. b.
 Nomineque inuifo, Caſtrum quod conſtruo, dixit,
 Sub ſcalas totam ſupprimet Vraniam. c.
 Sed Iani exortas ut vidimus eſſe Kalendas,
 AEquata eſt plano fabrica tota ſolo. d.
 Bina ſuperfuerant Suitenſem caſtra per agrum,
 Louercum, ac noto nomine Cuffniacum:
 Verū ubi prædictæ Iani micuere Kalendæ,
 Caſtrum in Suitenſes cefſit utrumque manus.
 Cefſit, & unā omnem Satraparum eſt plebe cohortem
 Ocyus eſt noſtrā, juſſimus ire, plagā
 ſæuijt hīc nemo, violentum nemo cruorem
 Elicuit, nullam lux tulit iſta necem.
 Ire bonis auibus, noſtræ valedicere terræ
 Quemlibet, atque ſuas ſiuimus ire vias.
 Fortiter iſta quidem. Verū Undervaldia prudens
 Quod dextrā timuit, dexteritate capit.
 Dedita erat pubes Xenijs de more ferendis.
 (Tale Dynaſtarum nempe Minerual erat)
 Strena ferenda fuit; ſed enim quæ euerteret arcem
 Non ſuperandam armis machina, Strena fuit.
 Viginti juuenes, baculos ſi demis, inermes,
 Quisque tamen strenā muneribusque graues,
 ſarnenſem dictis arcem petiere Kalendis,
 Ortus ubi roſeos Lucifer egit equos.
 Obuiat hūic turbæ ſarnenſis Satrapa, festum
 Dum celebrare, ſacrā pergit in æde, diem.
 Miratur juuenes tam munera larga ferentes.
 Sub strena tectum non ratus eſſe dolum.
 Pingue fuit Xenium. Melibæo ſubrumus agnus,
 Damætæ ex humeris pendulus anfer erat.
 Tityrus & Corydon grege de balante bidentes,
 Phasidis insignes Thyrſis habebat aues.
 Ille ſaginatum baculo ſuſpenderat hædum,
 Porcellum e plenā protulit alter harā.

Gel-

Gesserat hic leporem, fartum hic è corte caponem.
 Quisque loci vescos pro ratione cibos.
 Nec pulli deérant, nec amantes ardua damæ;
 Ducebat vitulum Pollio, Cotta caprum.
 Vnus & alter erat, quos ferre Toparcha molares
 Credidit, aut saxum, Sisyphe lassè, tuum.
 Machina lactis erat, sed pressi machina lactis,
 Præfæcti clausas pandere docta seras.
 Laudat, & ire suam *Landenbergerus* ad aulam.
 Stipatos strenā tam locuplete, jubet.
 Turba, ut propositi perringit ad atria castrī,
 In strenam patulas repperit esse fores.
 Ergo jubet socios inter vepreta latentes
 Maturare suam, quâ data rima, viam.
 Proxima Silua fuit, cui crebris nomen ab alnis,
 Dumeto ac densis luxuriosa rubis:
 Illuc terdeni, sua quilibet arma recincti,
 E conjuratis, introièrē, Viris.
 Quos ubi condic̄ti monefecit tessera signi,
 Ad castrum propero repere quisque gradu.
 Præsidiumque illic rectumque repente laremque,
 Arasque, & captos obtinuere focos,
 Obtinuere omnem, domitâ sic arce, sagenam,
 Liber adhuc solus perstittit arcis herus.
 Ille fero dum cuncta videt flagrare tumultu,
 Bellaque per plateas, perque sonare vias:
 Barbariæ teturum versans sub pectore testem,
 Verrere maturâ cogitat arua fugâ.
 Sed generosa manus telisque sparisque toparcham
 Cingit, & optatæ nulla fit anla fugæ:
 Iamque sibi summas dum credit adesse Calendas,
 Cum turbâ captas dat comitante manus.
 Præses, & obtenti farrago domestica Castrī,
 Præsidium, proles, Arx, penus, Vxor, opes,
 Magnanimæ, dum strena volat, sunt præda juuentæ,
 Vix alibi tantum strena habitura lucrum.
 Omnia salua tamen, Vernarum orchestra, Dynastes,
 Vxor, & ingentes, quas cumulârat, opes.
 Continuò extremas Patriæ ducuntur ad oras.

Tresqua in perpetuos non repetenda dies,
 Nullæ isthic furiæ: vultum subtraxit Enyo,
 Frenduit iratis nulla Medusa flagris:
 Hoc solo intonuit Rhamnusia fulmine; Capti
 Et patriâ hac celerem ferte repente pedem.
 Cedere, nec Græcas regredi vos ante Kalendas,
 Undervaldiaci vox jubet una fori.
 Sat choleræ bibimus. Pro libertatis amore,
 Pressisti indignis quam Peregrine modis:
 Ire peregrinas hodie mandaris ad oras,
 Adraſteæ alijs ne crucièrre malis,
 Hoc Plebiscitum est. Simul ac juraueris istam,
 Ecce tibi perstant omnia salua, fidem.
 Rerum insperatâ turbatus imagine Præses.
 Verè inter Saxum, jam situs, atque sacrum,
 Exanimisque ferè vulgi formidine, sensit
 Horrore arreſtas diriguſſe comas.
 Mox lapidem jurare Iouem, cælumque, Erebumque,
 Ac perſcrutantes intima corda Deos;
 Seque gregemque suum donec ſibi vita ſuperſtes,
 In ſic proſcriptas nolle redire plagas:
 Emanlurum isthinc centenos quemlibet annos,
 Et ſic compositis, Satrapa, rebus, abit,
 Conſimilem paſſa eſt arx Rozenberga ruinam,
 Partâ à vicienis deditioне viris.
 Proceſſum stupeas; Ancillam hīc fortem morantem
 Undervaldiacus fouit amore procuſ.
 Sæpe hunc demiſſo, per apertas, fune, fenestras,
 Ad Fescenninos traxit amica jocos:
 Traxit Nifa ſuum ſupera ad conclavia Mopſum,
 Lunâ cornigeram circumagente facem.
 Præcedente igitur memoratas nocte Kalendas,
 Traxit amatorem rurſus Amata ſuum.
 Hic aliud ſimulans, Nifamque quiescere mandans,
 Fune exſpectantes clanculum & ipſe viros
 Excipit, ac ſocijs ad ſumma palatia traxit,
 Occupat ecce omnem, nullo inhibente, domum:
 Atque, agedum unâ omnes fugite ocyūs, inquit, ab
 Fulmina ne feriant vos grauiora, loco, (iſto,
 Con-

Contremuere simul, subitoque repente stupore
Territi, ab extructis prosiliere focus:
Et frigor, & strepitus, clamorq; & ubique tumultus,
Ferre citò trepidos jussit ab Arce pedes.
Sic sine cæde actum, sine flammâ ac sanguine, bellum,
Quod dare non potuit flamma, vel arma, dedit f.
Patria tam faustas Iani sortita Kalendas,
Nunc iterum excuso floret, ouatque jugo:
Floret, & è trinâ pulsis regione Tyrannis,
Seruitio immunes fertque, feretque dies.
Hæc rerum facies; Hæc libertatis in istam
Retractæ terram, sic stabilita basis.
Cæfareâ quicunque modo sit rumor in aulâ,
Non aliam debet rumor habere fidem.
Quod tibi magne Comes; qui regiæ amicu es aulæ,
Cæsare virtutes suspiciente tuas,
(Annua Balsarides ne credas Orgia Bacchæ
Forsitan in nostris instituisse plagis)
Paucis contextâ volui proponere chartâ
Panicus obrepar ne Tibi fortè metus.
Perpetuare adeò nequeunt violenta; redundat
Semper in auctores visque, nefasque suos.
Admordet vel capra reum; lassusque suëuit
Figere mole, suum, bos, grauiore pedem,
Si sua formicæ, si Serpho bilis & ira est,
Extendit splenem si quoque musca suum:
Helueticâ motam miraris in indole bilem?
Splenemque, ac lassos incaluisse sinus?
In tam belligerâ, magis admirare, juuentâ,
Parcere viætrices sic potuisse manus.

A. Nobilis à VVolfenschiess, à Conrado Baumgartnero.
B. Eques Gæsslerus, ab aliquibus Grifler dictus. C. Zwingli
vnder die Stâgen. D. Anno 1308. E. F. Simler. l. 1.
Guillim. l. 2, c. 15. &c.

Finis Libri primi.

HEROV M
HELVETIO-
 R V M
 EPISTOLÆ.
 LIBER SECUNDVS.
 De varijs Heluetiorum prælijs.

EPISTOLAE I.

ARGUMENTVM.

Iudouici Bauari ad Imperium euecti par-
 tes, cùm Vrij, Suitenses, & Subsiluani contra
 Fridericum Austriæ Ducem, Ludouici æmulum, fouis-
 sent; Leopoldus Friderici Frater, præter alias in-
 iurias reuera nominales, hanc quoq; vindicaturus, di-
 etos populos duplii exercitu simul ac semel aggredi-
 tur, ad infaustissimum bellum ab aulicis suis perpe-
 ram allectus. Acie primariâ, cum 20. armatorum
 millibus, Dux ipse Suitiam; Secundariâ sub Comite
 Strasbergensi Vndervaldiam laceſſit; pace à Sui-
 tensibus, missa etiam Legatione, nequicquam implo-
 ratâ.

vatâ. Viros igitur 1300. audiſſimo hosti opponunt, eâ generofitate, ut cæſo utroq; Exercitu nobiliſſimam reportârint victoram: quæ SVICERIS exinde nomen, & Confœderationi perpetuæ exordium dedit, Anno 1315. Christoph. Hartmanni Annales Einsidl. fol. 285. &c. Munsterus, Simlerus, Etterlinus, alij.

ITELIVS REDING, Eques.
HENRICO ab HVNENBERG, Tugino.

De prælio Morgartensi.

Vod Tibi non poterat curis diſtentus &
armis
Mittere, cognatus jam tibi mittit, AVE.
Miſiſſetque omnem tibi dudum, Henrice
ſalutem.

Visa ſed eſt nobis omnis abeſſe ſalus.
Omnis in orbe ſalus, & amicæ ſpiritus auræ,
Creditus eſt noſtros deſeruiſſe lares:
Vndique funeſtum crepitabant tympana bellum,
Audijt hoſtiles Suitia cuncta tubas.
Faſma inſiñitas referebat adeſſe ſariffas,
Et multâ armatos cum legione greges:
AEtheraque & galeis, & apertiſ fulgere criſtis,
Teutoniæque omnes feruere in armo duces;
Hinc peditum bacchari aciem, forteſque maniplos,
Turbâ, implere oīnem, vociferante, viam:
Inde equitum saltare globos, ac ducere paſſim
Agmine, festiuos quadrupedante choros.
Plurimus inde metu regionem incessere: at ille
Creditus eſt nobis panicus eſſe metu:
Terruit infirmum ſolitâ formidine ſexum,
Indoleque imbellem de ſequiore gregem!
Patria quippe ſuas etiam conſciſſere vires
Ocyus, & legnes non tolerare manuſ,
Nec refides jam ferre animos, fed milite colles,

Præsidioque arctas anticipare vias,
 Terribiles nec verò minas, nec bruta timere
 Fulmina, amica boni Gens, inimica mali.
 Pax erat in votis; hanc patria quæsijt unam:
 Credita sed rapidis hæc fuit una Notis.
 Bellum erat in votis, quæsuerat Austria bellum,
 Et quod quæsivit, tacta dolore tulit.
 Illa quidem grandes hinc sparsit & inde querelas,
 Repletura suam sanguinis imbre fitim
 Nobilium crebri scintillam auxere susurri,
 Eliciendo nouas perpetue folle faces.
 Pars jubet ejectos isthac regione Tribunos
 (Supremum in totâ posteritate probrum)
 Vndique conscriptis confessim ulciscier armis,
 Ac veniæ nullum prorsus habere locum.
 Ipse quidem ALBERTVS, de tantæ criminis culpa
 Sumpturus pœnas, si licuisset, erat.
 At Vindonisse postquam è regione, Nepotis
 Improba, Cæsareum perculit ira caput;
 Regia progenies, Coniuxque Augusta, cruentam
 Vlta fuit, Nemesi præcipitante, necem.
 suitiam, & annexos texere obliuia; totus
 Hæsit in Argoiâ nobilitate furor,
 Nunc immorigeros ansâ meliore colonos
 Plectere, Teutonici constituere globi.
 Pars LVDOVICI fautores Bauari in istis
 Oppugnare fero quæsijt ense, plagis.
 Suntia præsertim, Marialem incessere Eremum,
 Ascetasque sacri, quæ fuit ausa, loci:
 Censa erat extremas saeux Rhamnusidis iras,
 Et quasi funestam promeruisse crucem.
 Omnem adeò culpam, genus omne piacula, jubetur
 Plectere sanguineis, Thisiphona, flagris.
 Visque adeò placuit LEOPOLDI accendere bilem,
 Atque manuductum cogere in arma Duce.
 Imperat hic nobis vietu interdicere, & omnem
 Vel deprædari, vel prohibere penum.
 Subtrahit, annonam solitas vectare, quadrigas;
 Perque lacum grauidas non sinit ire rates:

Pam.

Pampinei nec dona sinit succedere Bacchi,
 Nec micam Cereris, nec tria grana salis.
 Montibus occulitus discet parere popellus,
 Aut ægram discet perpetuare famem.
 Talia dum nobis minitantem aduertimus hostem,
 Arcere à patrijs nitimur arma focis:
 Et Toggenburgi Comitem legamus, & uno
 Placare iratum quærimus, ore, Duce.
 Intuitu pacis, seu Principis ante tribunal,
 Siue in Cæsareo lis sit agenda foro,
 Litem juridicæ totam committimus Vrnæ,
 Dum quoque stet solidio nostra querela loco.
 Stat sine honore Comes, nec blandam admissus ad
 Verba dat inflato nil valitura Noto. (aurem,
 Præualet hasta togæ; Legatio cassa; rogati
 Flestitur ad nullas, Principis ira, preces.
 Bella geri placuit, sed eos habitura triumphos,
 A Danais veteres quos retulere Phryges.
 Ergo minabundis acer Leopoldus in armis,
 Heros consilium dignus habere Senum,
 Dum videt instructas ardere in prælia turmas,
 Cumque omni promptos Nobilitate Duces;
 Consilium incepto maturum ac utile bello
 Iuxta Tuginum, cæpit inire lacum.
 Quæstio summa fuit, Tot montes inter & undas,
 Et salebrâ obstrusas asperiore vias,
 Queis tandem medijs inuadi suitia? in illas,
 Semita quæ possit ducere tuta, plagas?
 Cetera cum constent, viresque, animusque, penusque,
 Ignaros fese solius esse viæ:
 Hac semel obtentâ se demum posse quadrigas
 Farcire, Helueticâ rusticitate, suas.
 Stabat inops animi Leopoldi Morio, cuius
 Cynthia delirum reddidit aucta caput: b.
 Ille subindignans sic coram Principe; Verè
 Stultiæ immensam nunc patet esse tribum.
 Fas mihi sit medium yobis pertundere venam,
 Vel dare Phillyridis, vel Themisonis opem.
 Hellebore decumis cholera purgata culullis,

Anticyræque amplos euacuate cados.
 Quæritis unâ omnes Intrari ut *Suitia*? quinam
 Exiri possit *Suitia*? nemo rogat,
 Parturit amentes non *Stockhia* sola Coræbos,
 Intra magnorum sunt quoque castra Ducum.
 Scilicet in tantos referenda est palma Zenones!
 Ite modò, intrusum sed reuocate gradum.
 Excepere meri, non absonta verba, cachinni,
 Et placuit notas *Egriæ* inire vias.
 Anceps interea de incurribus hostis, amicam
 A conjuratis *Suitia* polcit opem.
 Ducta in campum acies, numerantur mille trecenti,
 Parua, sed in Martem vis generosa, Viri.
 His ita collectis celeri à cursore sagitta
 Traditur, in denso fortè reperta rubo.
 Scripta per extremam fuerat membrana sagittam,
 Atque ferè talis verba tenoris erant.
 Hostis adest, Bellona furit, vixistis amici;
 Quæ vos interimant, undique tela volant.
 Lutea currentis simul, atque aurora, Nouembris
 Est Sextum decimum progenitura diem,
 Area MORGARTI furibundo tota scatebit
 Milite, terribiles ingeminante minas.
 Hac erit hostis iter: plenis huc ipse maniplis
 Conuolat: Hic ergo plebs monefacta CAVE.
 Auctor erat dubius, mihi verò, Henrice, repente
 Arguit esse tuam, littera visa manum.
 Extulit unâ omnis pietatem Patria, & istam
 Cum totâ agnoscet posteritate fidem,
 Maturant moniti, petitur mons *sella*, priorem
Morgarti figunt in statione pedem.
 Quinquaginta illic patriâque domoque repulsi
 Perque juga errabant, perque vepreta, Rei:
 Hi postliminio déperditum inire fauorem
 Dum fatagunt, Nobis se sociare petunt.
 Res sed habere suas, Gyarosque intrare jubentur,
 Inficiat sanum ne pecus ægra gregem.
 Malunt unanimes, ruituri audacter in hostem,
 Proque bono patriæ, proque salute mori.

Interea

Interea pleno tempestas ferrea cornu
 Irruit, atque omnes turbine vastat agros.
 Profilit inuisis Leopoldi exercitus armis,
 Grando frequens peditum, plurimus imber equum.
 Tractus ubiq; omnis Sellam inter & Egiam, & omnis
 Obsita clamore milite vallis erat.
 Trina fuit legio: cuneos at vero pedestres
 Ardua flammuomis turma praebat equis.
 Helueticos haec sola cupit mactare colonos,
 Lauroque emeritas cingere prima comas.
 Spumigeri pulsantur equi, Martemque lacesunt
 Acrius inflatæ, murmura rauca, tubæ,
 Saxa quatit Sonipes, atque ora cruenta lupatis
 Circumagens, flexas itque reditque vias.
 Præsilit ipse ferox, peditemque inuitate equester,
 Sellaq; in abruptis queritur una jugis.
 Cernimus Impauidi properantem, è culmine, nimbū;
 Et damus orato, classica læta, Deo.
 Atque agite. O Socij: Si respuit Austria pacem,
 Sentiat & nostras pace carere manus.
 Præuenisse juuat, truncosque ac laxa juuabit
 Eminus, è celsis præcipitasse jugis.
 Dant iter angustum collesque lacusque, nec aptam
 Vel juga permittent, vel dabit unda, fugam.
 Cernitis innumeros, siluestria pondera, truncos
 Grandiaque è ruptis saxa jacere petris!
 Haec juuat arma prius, juuat haec emittere tela,
 Diuidium palmæ res bene cœpta dabit.
 Præcipitata ruunt horrendo murmure laxa;
 Dixisses, ipsas posse volare petras,
 Pars silices voluunt, pars fissa Ceraunia, vastis
 Trinacriæ Scopulis æquiparanda, rotant.
 Altera pars Ornos, abjegnos altera truncos,
 Altera nodosas, fragmina acerna, trabes
 Ingenti gyrant studio; pars missile saxum
 Projicit, atque omnem versat in arma manum.
 Credere erat, Satyros, cornutaque Numinia Faunos,
 Siluarumque omnes bella ciere Deos.
 Sisyphus ipse sua dum saxum voluere dextrâ

Cæpe-

Cæperat, haud tantæ dexteritatis erat.
 Edidit horrisonum tempestas ista fragorem,
 Multoque artonitos vulnere læsit equos.
 Pars versa in rabiem post tanta tonitrua, duros
 Indignabundo dejerat ore lupos:
 Pars furit, æstiuo ceu percitus Virsus ab Oestro,
 Inque orbem celeres gyrat affiela, rotas.
Calcitrantem adeo sessor frenare caballum
 Dum satagit, pariter Sessorequusque ruit.
 Terrificam sic filua dedit, cum rupe, ruinam,
 Fregit & hostiles impetus iste minas.
 Eminus ista quidem: Mox cominus itur in hostem,
 Excipiunt primos seria tela jocos.
 Tympana belligero clangunt crepitantia bombo,
 Echoq; horrendos replicat ampla sonos.
 Statque, pauetq; hostis: Nos stantē animoq; pauentē
 Aggredimur, certi vincere, siue mori.
 Continuò totis in pugnam viribus itur,
 Millia nec terrent bis numerata decem.
 Dextra furit ferro, cadit ictus acinace miles,
 Sanguineoque grauem vertice pulsat humum.
 Prurit in objectos tempestas Helueta Sueuos,
 Miluus in aspectam ceu Palamèdis auem.
 Illa minabundas gemino mucrone bipennes
 Dum generosa vibrat, proxima quæque necat:
 Tot numerat casus, quot dextera concipit ictus.
 Dura prosector Viro, dura bipennis equo.
 Pars fera stipitibus, pars dimicat altera contis,
 Pars acuit quernas, vindice cote, fudes.
 Prima salus nobis belli præludia, & hosti
 Saxa per incussus, missaque tigna, merus.
 Fulmine namque isthoc turbatus equesque, pedesq;
 Dum sine more furit, non sine mole, ruit:
 Nec numero paucos, queis mucro filexq; pepercit,
 Non animaduersi sorbuit unda laci.
DV X aciem reuocat, Dux quærit asyla; Suëuis
 Impleat Helueticas ne Libitina Scrobes,
 Quâ licet erumpunt, ac terga trementia vertunt,
 At nisi mæstitiæ nulla trophæa ferunt.

Parci-

Parcimus, ac pontem fugienti sternimus hosti,
 Credentes palmam plū satis esse duplam.
 Sed fugitiua acies, quærens properando salutem,
 Altera in alterius fit furiosa necem.
 Quacunque aspicimus, congestos stragis aceruos,
 Plenaſque exanimi cernimus osse ſtrues.
 Ter quingenti Equites totidemque hac clade caballi,
 Magnaque nobilium pars periēre Ducum. c.
 Ut taceam pedites, certè hic numeranda videtur
 Illa in sanguineo, vifa caterua, folo.
 Nobile Thuregum Leopoldi caſtra ſecutum,
 Fouerat emiſſa, Principis arma, manu.
 Quinquaginta alacres, binique in prælia ciues
 Exierant, armis, veste, colore, pares.
 Albo-cæruleas, obliquo tramite duſtas
 Gestabant, patrio quisque colore, togas.
 Postposuere ipſi vitamque animamque probroſæ,
 Spartano Helueticâ nobilitate, fugæ.
 Nam ſimul egressi, ſimul Austria ſigna ſecuti,
 Martem iniēre ſimul, mortem obiēre ſimul. d.
 O certè Fabijs, magnisque Quiritibus æquos!
 O Tiguro dignos patriā & urbe Viros!
 Miſifſet tales ſi Rhenus & Ister athletas,
 Duräſſent cunei, Dux Leopolde, tui.
 Palma ſed inuitâ non ſuppetit ulla Mineruâ,
 Stantque penes ſolos noſtra trophæa Deos.
 Illorum auſpicijs alter quoque cæditur hostis,
 Vndervaldiaci depopulator agri.
 Strasbergæ Dominus, noſtrum radicitus agmen
 In Morgartensi perditum agone, ratus,
 Bruniacum ſuperat, vaſtat ſiluaniam, & omnem
 Sub ſua festinat cogere jura plagam:
 Verū ea collectis graſſantem exterminat armis,
 Et non præuiſam cogit inire fugam. e.
 Viſque adeo plebem Superi ſaluare puſillam,
 Ac ſi ſuppeterent millia multa, valent.
 His certè obtentam gratanti pectore palmam,
 Et captam toties, jure ſacramus, opem.
 Ad majorem igitur Triadis cæleſtis honorem,

Rite

Rite implorato pectore & ore Deo,
 Publica ne rerum serpent contagia, & aris.
 Exulet à patrijs, pacis alumna salus:
 Iungimus unanimes in mutua fœdera dextras,
 f. Fœdera in æternos perpetuanda dies,
 Ante quidem Vranij, Switenses, Subsiluani,
 Fœdere juratam pacto iniere fidem;
 Illa tamen paucis solūm durantia lustris,
 Illa decennalis fœdera juris erant.
 Nunc cincti omnigenis, quā Sol oriturque caditque,
 Hostibus, atq; omnem Marte mouente stropham:
 Auxiliū vano dum nos suspendit hiatu,
 Offunditque meras, Cæsaris aula, motas.
 Dum pro quæsitā dat mollia verba farinā,
 Afflīctisque ullam ferre grauatur opem.
 Condidimus leges, & non violabile F O E D V S,
 Quod nulla extinguant Secula, lustra, dies.
 Fœderis hic scopus est; Ut libertate receptā,
 Viuat ab indigno, patria tuta, jugo:
 Ut dare cūique suum, casuque urgente, tueri
 Extetno afflitos possit ab hoste, focos.
 Neminem inostensi lædemus: eritque per istas,
 Hospiti & indigenæ, semita tuta plagas.
 Si qua tamen nostros irritet terra crabrones,
 Tincta Lycambeo spicula melle feret.
 Parua seges; sed multæ olim, quod remur, aristæ,
 Et velut Ideæ Gargara messis erunt.
 Iustitiæ ac Pacis sancitum in pignora F O E D V S,
 Iustitiæ ac Pacis fulciat Alpha, D E V S.

A. Sebast. Munsterus l. 3. B. Quni von Stocken / a-
 pud Etterlinum, & Munst. citatum. C. D. E. Simlerus l. 1.
 F. Confœderatio hæc descripta est superius l. 1. epist. 8. erecta
 9. Decembris Anno 1315.

I I.

ARGUMENTVM.

BERNA Ciuitates inter Helueticas ad
 multorum inuidiam florescente, in eiusdem Ur-
 bis

bis ac ditionis perniciem plurima sunt moliti celebri-
ores Heluetiæ Reguli, Ducum Austriæ partes ex in-
stituto professi. Eminebant in ijs Comites Nido-
uiæ, Kyburgi, Neocomi, Vallensisij, Grue-
riæ & Arbergæ; qui unâ cum Comite de Fürsten-
berg, comparato; 30000. Virorum exercitu, Laupense
oppidum, grauissima obsidione presserunt, in ipsam
deinde Bernam arma feralia producturi. Hæc Lau-
pam suam 600. militum præsidio munit, & obtento
Trium Pagicorum, vrbisq; Salodoranæ auxilio &c.
duce Rudolpho ab Erlach, generoso nobiliissimi
sanguinis heroë, hostem unde unde instructissimum,
ingenti clade profligat, presidiarijs ipsijs (sub Equi-
tibus Antonio à Blanckenberg, & Ioanne à
Bubenberg) commissi prælij etiamnum ignaris.
Etterlin, Stettler, Munster, alij.

RUDOLPHVS AB ERLACH Eques,
NICOLAO A VVATTENVVEILL.

De conflictu Laupensi.

Mitte manu chlamydem. si stris mutare crepates
Nuc jubet hora tubas. Cœtrita superbia laguet,
Serpit humi fastus, dum credita mænia & icta
Non extorquendo defendis acinace LAVPAM,
Cogimur exemplò, quia sic fortuna ferebat,
Cogimur absque tuis hostilia castra lacertis
Aggredi, & ardenter pariter committere pugnam.
Vota quidem, stricto dum ferueret alea ferro,
VVattenvilliacas optabant plurima turmas:
Sed renuente moram, bellumque urgente Gradiuo,
Copia defuerat, gliscentem ex tempore Martem
Seu, Tibi, seu patrijs, quas Vrbs obfessa premebat,
Prodendi Excubijs; ne tali echneide fortem
Nostra sibi Legio faceret fortasse nouercam,
Turba tamen melior majorem vicit, & almo

Agmina freta D E O , propriâ virtute tumentes
Prostrauere acies. Id quâ ratione sit actum.
Candida proponet paucis Tibi pagina verbis.

Cùm truculenta suo necdum Bellona flagello
In patria fureret , me Sors non lœua decorum
Fouit munificâ Comitis Nidoviae in aulâ.
Grata fuit Comiti præsentia nostra Rodolpho ,
Gratior integritas : patrios cùm verò penates
Funereâ perque aruæ volans perque oppida pallâ ,
Spargeret expositos supremis fama , periclis :
Cæpit amor Patriæ Comitis superare fauorem.
Ille intestino dum præceps fluctuat æstu
Iratæ Nemesis , succedit in arma propinquos
Clamque palamque Viros : bello præfigitur unus
Inclita B E R N A scopus : metam hanc hostilia clamant
Agmina , & omnigenis illuc intendit armis.
Auxiliatrices Burgundia conscia turmas
Mittit , & in gyrum flexis gens optimâ frenis
Sequaniæ populi ; pacemque exosa propinquæ
Terra Nuithouiae , decreta in prælia multos
Ascierant Comites , qui pacto fœdere in unam ,
Arma parauerunt nimis insultantia , B E R N A M .
Burgundos equites violenti turbinis instar
Iurasso egressos , Neoburgicus ipse minauit.
Allexitque Comes : peditum misere cohortes
Helueta flauicomini sitientes pila Suëui.
Sic Comes Arbergæ , sic Füstenbergius heros ,
Sic sua finitimi mittentes agmina passim
Alsatij , festo jam lœta epinicia plausu ,
Et necdum meriti cantum intonuere triumphi.

Hic ego præcipitem rerum dum examino sortem ,
Sic Comitem aggredior. Procerum , Rudolphe , corona ,
Ter Generose Comes : reuerentia debita charæ ,
Debita lex Patriæ , quæ Te ductore , tuisque
Creditur auspicijs supremo proxima fato ,
Me reuocat , mandatque tuâ discedere ab aulâ.
Rus mihi Berna ferax , & nostræ congrua stirpi
Atria suppeditat : mihi patria præbet opimi
Prædia culta soli : Si Teque , Tuique sequacem

Foue-

Fouero militiam, Veterem migrare colonum,
 Ip̄a, aliumque meis regnare jubebit in agris.
 Ergo vel Officio, quo me tua gratia dignum
 Censuit atque Viros inter suspexit equestres,
 Me redde eximium; Vel si qua emerserit illinc,
 Fortunæ totam tua suppleat arca ruinam.
 Fare age, utrum malis. Miratur talia fatum,
 Respondetque Comes. *Nidouia* nostra probatos.
 Nomen ubi emeritus quoque fert *Erlachius*, ægrè
 Belligeraturā dimittit ab arce Tribunos.
 Propositas id circa acies, ac signa statutæ
 Tu quoque militiae quid n̄i, *Rudolphe*, sequaris?
 Sic tamen expositum si te jactura tuarum
 Vlla maneret opum: contracti iniuria damni.
 Quid nisi mæstificos cauaret utinque dolores?
 Ut tamen aduertas, si te fraudârit opimis
 Naufraga cymba bonis: tot jugerū opūq; charybdim,
 Nulla tibi nostræ reparabunt æra crumenæ.
 I vafer, & patriam succensis eripe flammis.
 Vade bonis aubus; parua est iactura *Rodolphi*
 Vnius, intensum sine te torquebimus arcum.
 Te sine nostra suam pertexet Arachnea telam,
 Te sine propositi non fiet omissio belli.
 V N V S homo Nobis, in tanto flore virorum,
 Est quasi nullus homo. Tu verò deceberis, inquam,
 Quid queat *Vnus homo*: profitebitur una *Rodolphi*
 Dextera, ab Heluetio quantum dependeat *Vno*.
 Inde vale dicto, patriamque reuersus in urbem,
 Præ foribus stantem primoribus explicò fortē,
 Panditur interea funesto janua bello,
 Conspirant Comites, producitur undique miles:
 Illico *Laupensem* (quam indulto Cæsaris emptam
 Soluerat expositis Respubliça nostra talentis)
 Plùs tricena Virūm glomerantur millia ad Vrbem.
 Nempe euertendum primi jam in limine belli,
 Hostis & accensus Mauorte exercitus, istum
 Censuit esse locum: sublato ut carceris huius
 Obice, in Vrsinam s̄euiret, atrocius urbem.
 Audijt Allobrogum facta hæc præposta Princeps;

Ac nimis exosus vicina incendia belli,
 Pacificum molitur opus. Patriam inter & hostem
 Ut malè prouectas valeat suspendere rixas,
 Ipse suum ablegat Natum. Studet ille cruentas
 Tollere scintillas: sed turba elata Sabaudum
 Plurima molitum, neglectâ pacis oliuâ,
 Respuit, & Comitem trahit in sua castra Ioannem.
 Usque adeonè humilem vesana superbia pergis
 Ludibrio tractare gregem? Iam trita per omnes
 Insonuit plateas, jam nota paræmia lippos,
 Cerdonesque unaque alios cantare Thraiones
 Hunc docuit Rhytmum. Plebs tandem Vrsina peribit;
 Corruet, atque jugum iam sponte suapte subibit, a.
 Atque ea sic nostram risit prolusio plebem.

Quâ subter viridem prælabitur Arula Iuram,
 Vrbs fecunda solo salodorum nobile, cernens
 Militum in exhaustos Argoia exire maniplos,
 Dignum Theséo candorem ostendit amico.
 Vicinæ Arctopoli vicina pericula belli
 Ocius insinuat: supraque infraque furentes
 Intimat orchestras: firmandam milite Laupam
 (Quò tota incepti confluxerat area belli)
 Officiosa monet: Spatijs cum nempe diurnis
 Copia nulla foret, quæ certos posset amicos
 Reddere, concubiam penetrauit epistola noctem, b.
 Magna Vrbis pietas, quam vix desideret ipso
 Nisus ab Euryalo: quæ forti milite nostris
 Dum subiit castris, me judice digna videtur:
 Cui decus, atque omnem det Patria nostra fauorem.

Hæc ubi vicinis rarum sibi sperat ab oris
 Affore subsidium; Cronburgi Satrapam ad istos
 Ocyus ablegat populos, qui nuper amico
 Heluetiæ Australes sociârunt fœdere, Pagos:
 Satrapa Sutiades, Subsiluanosq; virosque
 Incitat Vranios, illamque in prælia gentem
 Allicit, egregios quæ nostrâ ætate Camillos
 Nutrit, & AEmilios: quos pridem & bellica virtus,
 Et Morgartensis fecisset adorea claros.

Vna trium Pagum fuit hæc responsio: Amicum

Sors

Sors inimica probat: Sincerum ex ignibus aurum,
 Vera per aduersam patescit dilectio sortem.
 Nunc igitur pressæ, Suitensis & Vria vallis,
 Et Siluanus ager, non tarda juuamina mittet
 Arctopoli: leget, ecce, dabitque repente trecentos
 Natio quæque Viros; non nomina multa, sed acres
 In fera bella manus. Tulit Vtbs ad sidera tantam
 Gentis amicitiam: nec fædere quippe, nec ullo
 Obstricti merito, sed vi solius amoris,
 Fortia nongentum capita emisere Virorum.

Sexcentos alios, generosæ corda farinæ,
 Cepit adhuc Iuuenes, nil hostica pila timentes,
 Per terram Hasseliam VVeissenburgiq; Baronem,
 Subsidio missos. His demum quina Virorum
 Millia, de gremio patriæ telluris & Vrbis,
 Ut socias junxere manus: mihi prima, Senatus
 Arbitrio, Prætura datur, bellique sagacem
 Me jubet esse Ducem conscriptum Curia Patrum.
 Nullæ hinc ambages, nulla argumenta volentem
 Immutant populum; deuoluitur omnis ad unum
 Frustra obliquantem, belli Prætura, Rodolphum.
 Hinc equidem victus populi grauitate jubentis,
 Ingenuam promitto operam, promptosque lacertos
 Impiger, atque agilem conciubus offero dextram,
 Nequa tamen nostris, inquam, temeraria cæptis
 Irrepat scabies, magis est ratione gerendum
 Quam rabie bellum: Non agmina densa, sed aptos
 Poscit amatque Viros. Grauiorem nuspiam habemus,
 Quam Belli, errorem, Volitante per aëra cristâ,
 Illius expresso fas est assurgere verbo,
 Qui præit imperio. Comissa negotia plures
 Cùm minus expediant, standum est à lege jubentis
 Imperioque Ducis. Si promissura sit istam
 Sponsio vestra fidem; quanquam nos pænè quadruplo
 Excedat numero, laudati moreque Pauicini
 Turgeat in castris: vestrâ tamen indole fretus,
 O Socij, sisusque animi virtute, superbum
 Quid trepidem è nostris propellere finibus hostem?
 Ille quidem diris Laupensem territat urbem

Insidijs, murosque quatit, nostrosque fatigans
 Obsidio ciues, jam erecto brachia vallo
 Inicit, & crebris fossas circumsonat armis.
 Inter & haec, festis oblectans agmina ludis,
 Alipedes exercet equos; & puluere tortos
 Circumagens gyros, animos in bella lacefit;
 Instauratque epulas, & laeto prandia cantu
 Exhilarat; gestusque alacres, cursusque, chorosque
 Continuans, acutique tubas, & in acta trahentes
 Fortia dat stimulus: dextraque, animoque probatos
 Nobiliore duces, in censum extollit Equestrem,
 Præmia virtuti referens: pompaque celebri
 Bellisequas aurata jubet calcaria calces
 Ornare, ac ritu accensas animante fauillas,
 Induit instructos capulis radiantibus enses.
 Inde triumphata, grandi agmine & impete, Laupâ,
 Obruat Arctopolim: Matresque perinde, patresque,
 Et socias cum prole nurus, tectumque focumque,
 Arque adeo totos communi strage Penates
 Perdere, & extremâ quærit damnare ruinâ.
 Hos animos, has ipse minas, haec fulmina præceps
 Euomit, Ardentem sed enim sedare phrenesin
 Tempus & hora jubet. Rarus sine vindice cælo
 Emerit fastus; quique ocyma cantat, & hostem
 Ante rei summam nato suspendit adunco,
 Hunc saepe explosâ ludit Victoria palmâ,
 Quare agite, egregium semenque genulque virorum,
 Pristina si vestris vis ac pollutia neruis,
 Si vigor est animis; socias jam intendere vires,
 Promite feruorem, qui infestum crebrius hostem,
 Terribiles imitando Vrsos, vel carpere turpem
 Absque decore fugam, patrijsque inhonestius aruis
 Cedere; vel vestri maestatum cuspide ferri,
 Turmatim AEaciam migrare coëgit ad urnam.
 Ciibus obseisis, nostroque, ut credere fas est,
 Præsidio, si tardet opem, lux altera; certum
 Imminet exitium. Nam quid sexcenta reniti
 Corpora, ter denis jam tandem millibus ausint?
 Sumite quisq; animum, præeuntem quisq; Rodolphum.

Intre-

Intrepidō comitate gradu: prompta ilicet arma,
 Atque agiles aptate pedes; quærenda repente
 Agmina, miscendæ sunt absque ambagibus ullis
 Dexteræ; & insultans muris *Laupensis* hostis,
 Seria, post festas, urgendus ad arma, choreas.
 Impetum & hostiles nec vos horrelcite plausus,
 Neu titubate animis: quæ multo splendida lux
 In medijs erecta nitent tentoria campis,
 Et Comitum gazæ, Tyrioque insignia texto,
 In jactabundis Labara esfulgentia castris,
 Luxuriansque penus? Nobis, si vota secundet.
 Marspiter, in pulchram poterunt obtingere prædam.

Ipsus ego à primæ sectatus flore juuentæ
 Agmina, sanguineo persæpe rubescere riuo
 Immodicos sum expertus agros. Sex ipse cruentas
 Pugnaui pugnas, ubi maior turba, minorem
 Ferre trophyæ aciem, semperque Exercitus ingens
 Viderat exiguae, sed iussa capescere promptas,
 Et parere Duci, nec diuidi ab Ordine suetas,
 Præualuisse sibi, Laurumque tulisse, cohortes. c.
 Nunc etiam, nunc orta dies, quâ pauca superbum
 Cædere turba hostem; quâ grex contemptus opimâ
 Tot Comitum, tot quibit opum ditecere prædâ.
 Orta dies, Socij (nî Spes concepta sinistro
 Fallitur augurio) quâ Vos immensa beabit
 Gloria; ubi yestrâ fretus virtute *Rodolphus*.
 Tam cupidas in bella acies, Comitemque *Rodolphum*.
 Iam sic præmonitum *Nidoviae* in arce, docebit:
 VNVS HOMO quantâ vel possit obesse ruinâ,
 Vel prodesse lucro. Iam dextera prurit, & omnem
 Damnat anhela moram. Cauti properemus, & hostem
 Non exspectatis pulsemus rure machæris.
 Sic ratio, Sic hora jubet: sua quique capestat
 Tela fatigatis sed palmam exoret ab astris.
 Sic mibi adhortanti spondent promptissima morena
 Agmina: raucifono fremit ergo industria cantu
 Buccina; jucundus ferit æthera clamor: ad Alas
 Curritur hostiles, tanquam si ad Massica Bacchi
 Munera, & Assyrio fumantia prandia luxu

Suscipere mus iter. Laudato Exercitus ibat
 Ordine, ubi cunctas, quas legit Berna, cohortes
 Candida puniceo Crux insignibat amictu,
 Signabatque pares. Primo hic ut cuique licebat,
 Intuitu, turmasque equitum, cuneosque pedestrum,
 Ac toto sparsim diffusas rure cateruas
 Cernere; cum socijs prorumpens *suitia* pagis,
 Si patiaris, ait, jubeasque *Rodolphe*. superbas
 Fert animus gliscitque Equitum tentare phalanges:
 Vos cumulum, quacunq; datur dabiturque, pedestrem
 Fundite: Nos choreas, dum pergræcantur, equestris
 Ecce repentinis, faueant modo sidera, telis
 Cordati aggredimur. Placuere heroica cunctis
 Pectora: dumque Viros pulsato exhortor Olympo,
 Dumque alacres conferre manus, dum tela vibrare
 Impero: fama meas indigna refertur ad aures,
 Extremam titubare aciem; numeroque, globoque
 (Hostica queis totos replerant agmina campos)
 Territam, in abstrusæ querceta recondita siluæ
 Repere & abiecta fugitare licentiūs hastâ.

Ergo iterum accensis, iterumque, in prælia turbis,
 State viri, exclamo: fugiant, quos fugit honestas;
 Cedant degeneres, erumpat, adultera patrum
 Progenies: firmo, Vos o genuina parentum
 Pignora, state, gradu. Scabies ac fœtida fungos
 Psora grauet profugos. Toti conductit Oñili,
 Si pecus ægrotans & amaro morbida tabo,
 Exulet à stabulis. Sic sunt cribranda resectis
 Tritica de paleis: sic forti à milite fæcem,
 Sic habilem à tetrâ laticem purgamus amurcâ.
 Sistite, & hostilem mecum unâ inuadite molem.
 Exemplò recreati animi; clanguntque, crepantque
 Clasifica, funestis in pugnam excurritur armis.
 Et quanquam expositos grauis ardor adureret agros,
 Vrsum belligeros vehementia grandior artus.

Nostra repente phalanx, acuendo strenua ferro,
 Terribilem, dum prima fremunt præludia, stragem
 Inchoat, & medios furibunda irrumpit in hostes,
 Nescia terreri. Muri tamen instar aheni

Princi-

Principio obſiſtens, dum contra fulminat, hostis;
 Effudere omnes pars ilicit utraque vires:
 Vi via fit nostris: sternuntur inertia paſſim
 Corpora, cæſorum expositi calcantur acerui:
 Alter in alterius titubatque peritque cruore.:
 Erepto donec Vexillifer ipſe ſupremus
 Procubuit Labaro: Laxæ fuit ergo ſuperſtes
 Copia ſola fugæ. Verūm hīc dum noſtra pedeſtreſ
 Arma fugant aciem; volitante per arma tumultu,
 Pugnare anciptem fertur pars altera pugnam,
 Et celerem depoſcere opein. Mox ergo juuandis,
 Quantumviſ feffas, Socijs, adjungimus alas.
 Tentabat modicus, complaria millia cætus.
 Totq; cataphraetū molemq; globumque, Virorum
 Ingenti penetrare animo; ſuſpensaque partem
 Tamdiu in alterutram dubijs Victoria pennis
 Hæſit, anhelantes quoaduſque Exercitus omnis
 Fulciret pugiles. Vnitā quippe cateruā,
 Continuò nutare hostis, demittere ſenſim
 Cornua, & aduerſo cœpit languere fato
 Quin & turbati vaga colla rotare caballi
 Nec rigidis parere lupis: pulſare profoundam
 Sessor abactus humum; Comitumq; ac multa ruentū
 Copia Nobilium mordaci occumbere ferro.

Iamque fatigatos orſa eſt Tartessia Calpe
 Condere ſolis equos, ac ponto mergere Ibero:
 Cūm ſibi diſſiſx, niſiā terrente ruinā,
 Hostis relliuiæ, festino quærere curſu,
 Pluribus creptam, ſimul occaepere, ſalutem.
 Deſeritur ſtatio, verſis properanter habenis,
 Turma tremens Equitum, ſtridente citatior Euro,
 Auolat, ac tortas ſuperat curſando ſagittas.
 Solis ad Occalum gens Gallo idiomate, Celtæ,
 Sequani & Heluetij: ſed plebs Germana, citato,
 Affatim ad Eoum properarunt, agmine, Solem.

Tu mōdō, tu tragicō Nobis expone cothurno
 Conſcia Melpemone, quantas hæc prælia ſtrages
 Ediderint, pugnata duas non amplius horas!
 Miramur merito Quatuor potuisse virorum

Millia, tot Comites, tot Nobilitatis auitæ
 Stemmata, tot fortæ, qui pugnauere, Barones,
 Tam subitò à paucâ, spoliari hac luce, cateruâ. d.
 Vidi ego purpureum spumantia membra cruorem.
 Et mutilos Rudolphi artus, quo sospire nuper
 Tollere felices solita est Nidouia cristas:
 Vidi ego, & indignam miseratus pectori pompam,
 Molliter, ô, inquam, meliori marmore digni
 Ossa cubate Viri. Tumbâ decorauit eâdem
 Innocuuni, fortuna nimis violenta, *sabaudum*,
 Egregium Comitem: armato qui stare laborans
 Arbiter in populo; generosæ fata juuentæ
 (Dum sibi dânnoso nimium cum Care carizat)
 Inter sanguineos, non hostis, finiit hostes.

Ut reliquos raceam; claro hîc è sanguine Sueum
 Blumbergæ Dominum, præ Scæuolâ & Hectore fortem.
 Addere non pîgeat. Vehementem hic inter acerbæ
 Feruorem pugnæ, cernens sine fine ruentes
 Nobilium de censu Equites, Me viuere? clamat;
 Me Libitina istam jubeat spectare ruinam?
 Tot mihi cognatûm tam inimanem cernere stragem?
 Tot superesse malis? Rumpat, quid Parca moratur?
 Rumpat & ipsa meum, neglecto stamine, filum.
 En morior, mediosque ruo periturus in hostes,
 Dixit, & effusis inuectus in agmina frenis.
 Auxit Nobilium, transfixus pectora, cætum.

Ergo tot exuuiæ, tot raptæ ex hoste trophæa,
 Cumque cataphractis ocreæ, galeæque coruscis
 Subnixæ cristi; coccoque nitentia & auro
 Septem & viginti Labarorum insignia, Nobis
 Dona reportatæ tribuere uberrima prædæ.
 Nobiliora tamen gliscens fortuna parâsset
 Munera, ab armicrepâ nî declinâsset arenâ
 Hostis, & erumpens spolium minuisset opimum.
 Nam titubante acie, titubans simul ipse tremensque
 Regulus Arberge, carris præfectus, & amplæ
 Custos annonæ, confertis cedere plaustris,
 Configere Arbergam, gazisque opibusque refertas,
 (Quâ via, quâ spatiu, quâ semita. cunque patebat)

Aue-

Auectare, metu cæpit stimulante, quadrigas.

Nos, quibus insignem diuina, id temporis, auxit
Dextera virtutem: qui Castra acerrima totis
Fudimus è campis: qui Teque tuasque cohortes
Carcere; qui Laupæ titubantia mænia diro
Soluimus obsidio: pronas ad sidera palmas.
Erigimus, gratumque DEO Pæana canentes,
AEthera pulsamus votis, adeoque celebrem
Manasse à magno, profitemur, Nūmine laurum.
Inde graues spolijs, nostros lætanter amicos
Ut socios pugnæ, sic fulcra insignia palmæ,
Vrsinam, plaudente choro, comitamur in urbem.
Gratata Arctopolis reduces è puluere Martis
Suscepit Heroës, ac tam vicitribus armis
Egregios, digno satagens ornare triumpho,
Inclita magnificâ peragit solemnia pompâ.
Ipsam adeo, quam tanta beat Victoria, lucem,
Et tam felici patratum sidere bellum,
Mandari cedrinis, pro posteritate, tabellis,
Imperat: ut tantos maneatque juuetque perennis
Gratia pancretios. Certè hos (ne texere longam
Dicar Odysseam) Sophocleo instruenda cothurno
Carmina promeritos, potes hac redimire coronâ.

Obsessam Laupæ dum belligeratur ad urbem,
Adjutæ à Socijs, cedit pulcherrima, Bernæ
Laurea: parua acies ingentes fundit aceruos:
Tollitur obsidio, rapiuntur ab hoste trophæa;
Nobilitas immensa cadit: dum ludimur hosti,
Lusores pereunt: in symbola pacis hiantem
Sors ferit Allobrogem: Sesqui- enecat- hora Virorum
Millia plùs quatuor: dum è Nobis quisque strategos
Aut fugat, aut dextrâ perimit vicitrice decenos.

A. Procacem hunc Rhytmum, refert Munsterus l. 3. Stett-
ler. l. 2. f. 56. B. Erterlin, Munster. cit. C. Idem. D.
Ponunt alijs pauciores, alijs plures. Stumpfius f. 502. & cum eo
Grasserus f. 77. addit XIV. Comites occubuisse &c.
Peracta est pugna, & obtenta Victoria hæc celeberrima Anno 1359.
mense Iunij.

III.

ARGUMENTVM.

Recrudescētibus inter Præfectos Austria-
cos, & confœderatos quospiam discordijs, Leo-
poldus Alberti Imper. Nepos, Austriæ Dux, ex Al-
satia in Heluetiam se contulit velitationibus quibus-
dam secundo Marte peractis. Cum autem VII. Idus
Iul. Anno 1386. præcipuum exercitus sui neruum, il-
lustri Nobilium, Baronum, Comitum, Principumq; de-
lectu constantem, ad Sempacensis Oppidi confinia
produceret; eadem propemodum horâ præsentes videt
IV. Ciuitatum Lucernæ, Vraniæ, Suitiæ ac Silua-
niæ Confœderatos, viros 1300. quibus cum collatis
repente signis, Dux generosissimus adorsus est pugnam
acerrimam, & sibi & uniuerso Nobilitatis flori fata-
lem; ut videre est apud Petrum Etterlin, & & cæ-
teros Fæderis Heluetici scriptores.

VDALRICVS AB HERTENSTEIN,
GOTTHARDO A SONNENBERG,

De pugna Sempacensi.

EXPECTATA tuis ne deèsset Epistola votis,
Candor & instantes obtinuere preces:
Obtinuere preces, coguntque horrentia Martis,
Ire per inuitas, arma virumque, manus.
Nam quanquam ad veteres noua rursum laurea palmas
Accidit, & prædæ juncta trophæa dedit:
Pax tamen innumeris potior foret, una triumphis,
Inter mundanas optima semper opes.
Sed quia peruersæ, quæ turbant omnia, mentes
Pacificam bello posthabuere togam,
Hinc furor, & tragicus per rura, per arua tumultus
Sæuijt, atque ipsas Mars penetrauit aquas:

Con-

Confiliumque malum primis fatale Synedris
 Funestumque ipsi vidimus esse Duci.
 DVX LEOPOLDVS erat, Germanæ gentis Achilles,
 Inclitus Austriaci, flosque decusque throni:
 Dædala cui Pallas Martemque Iouemque professa,
 Aureaque immensis Iuno referta bonis,
 Et genus, & magnæ florentior indolis ætas,
 Fortunæ summam contribuere rotam,
 Maximus hic Heros, super ostia Gangis & Hebri
 Notus, Hyperboreæ terror amorque plagæ,
 Helueta dum incauto bacchatur in oppida bello,
 Ac SEMPACENSEM turgidus intrat agrum,
 Vapulat; & subitâ, non fido Marte, ruinâ
 Corruit è summo, funus inane, jugo.
 Corruit, & Manes secum unâ abduxit ad imos
 Ex Alemannâ ingens nobilitate genus.
 Quæ tibi dum memoriæ, memorari credito, sicut
 Comperta, aut oculis visa fuere meis.
 Alsatico jam vilus erat LEOPOLDVS ab agro,
 Heluetiæ affines, victor, inire plagas.
 Et jam Badenæ castra altera, & altera Brugis
 Fixerat, inque alijs altera castra locis;
 Ac Tigurina quidem primò simulabat ad aruæ,
 Turmatim Austriacos, ducere velle, globos:
 Mox tamen ad dextram Rusæ deflectere ripam.
 Inque cruenta, alium, quærere bella, scopum:
 Introit ergo Vrbem, priscis cui nomen ab annis.
 Et Sura & socius contribuere Lacus:
 Cui populi candor, cui diues gleba, Ceresque,
 Et situs, & facies, floridi amæna foli,
 Sedulaque Astreæ reuerentia virginis, inter
 Oppida, honorificum, dant quoque clara, gradum,
 Conueniunt illic cum ingentibus agmina plaustris,
 Hæc armaturam pars vehit, illa penum.
 Grandia in hisce meros celabant dolia funes,
 Affectura malam, tristia, signa crucem.
 Sic etenim Sarrapæ: Plectent hæc vincla rebelles,
 Frangentque infidas, vindice reste, gulas.
 Occumbet laqueo, cui parcer mucro; suumque

Subdere

Subdere qui renuit, tollet ad astra, caput,
 Vixit, & effictum jugulo commissa piabit,
 Sub nostro quisquis noluit esse jugo.
 Cæperat interea diuo lux festa *Cyrillo*,
 Quintilis nonum reddere ab axe diem:
 Cùm simùl Austriaci S E M P A C O inhiare manipli,
 Et sibi præfixam continuare viam.
 Fulserat egregio series generosa paratu,
 Teutoniæ magnis concomitata viris.
 Vnicus at reliquos longè celeberrimus omnes
 Qui præcellebat, D V X L E O P O L D V S erat.
 Egerat ipse agmen, magnique erat agminis instar,
 AEquans Pellæum stirpe animoque Duce.
 Aurea cæsaries, & centum flexibus aptæ,
 Heu quantum ornabant colla virumque comæ!
 Spirabat Rutulum, majestas regia Turnum,
 Tyndaridumque, illic, fabula, fama fuit:
 Principis hæc autem dum ex parte geruntur, ad arma
 Ducere consortes, clara L V C E R N A, suos;
 Præsidium Tiguro reuocare, animare colonos,
 Ad Sempacensem, castra mouere, lacum:
 Exploratores campis immittere, nullam
 Tutandæ Patriæ cœpit, habere moram:
 Et mox Lucerijs S I L V A N I A & V R I A signis,
 S V I T I Aque armatam suppeditare manum.
 In campum Heluetij duxerunt mille, trecentos,
 Sed quos terrorrent fulmina nulla, viros.
 Vnâ eâdemque die *Sempacum* vidit amicos,
 Vnâ eâdemque hostes, vidit adesse, suos.
 Nos ubi tam pulchro digestas ordine turmas,
 Magnanimumque, inter cernimus arma, Duce.
 Terribilem mirari aciem, quæ fulguris instar,
 Spargebat tremulas è regione faces.
 Stabant Austriaci, veluti Marpesia cautes,
 Fluctibus irati non violanda sali:
 Hinc galeata leges, rubræ cui cornua cristæ
 Pulchrè inter croceas, emicuère, comas:
 Inde cataphractum series horrenda virorum,
 Et phaleratorum pompa celebris equum.

Eni-

Enituit tam culta acies, velut ignea rupto
 Solibus æstiuis dum micat, æthra polo.
 Quattuor exposuit bellantum millia Princeps,
 Mista ferè Comitum sanguine, mista Ducum:
 Cetera vicinas legio disperfa per urbes,
 Tanquam acie tantâ non opus esset, erat.
 Quæ simul ac nostrum penetrârunt agmina visum,
 Cernui ad ætheream corda leuamus opem.
 Atque ego; Tam rutilas ne formidate cohortes,
 Pars expers hodie pleraque lucis erit:
 Pro patrijs stat causa focis; Rex ætheris alti,
 Vela dabit nostræ prosperiora rati.
 Pellite quisq; metum. Reminiscere, ô Heluete, nostros
 Quomodo seruârint Numinâ summa, patres.
 Quid Morgartensi pompâ olim illustrius? aut quid
 Agminibus nostris visum erat esse minus?
 Parte tamen quantus stetit ex nostrate triumphus!
 Teutonicos quantum pauit *inane* Duces!
 Viuit, & oppressos è cœlo respicit idem,
 Qui tribuit patribus tanta trophæa, DEVS.
 Quod dedit illa dies (veteres modò ritè bipennes,
 Rite parate animos) id dabit ista dies.
 Si cui sint scabri, morsi rubiginis, enses,
 In promptu cotes, queis acuantur, erunt.
 Nobilium teneri nequeunt durare lacerti,
 Nec Phaëthonæ vim superare rotæ.
 Austraci e contrâ, dum perspexere pusillos,
 Agminis Heluetici, cominus esse globos,
 Sic animare Ducem. Vah, Illustrissime, prædam,
 Quam dedit in nostras lux hodierna manus?
 Hosce simul Dauos, & rustica stemmata Mopsos,
 Flagitij dudum perfidiæque reos,
 Ante reclinantem quâm claudat vesper Olympum,
 Offeret arbitrio dextera nostra tuo.
 Subsidij nec quippe nouis, turmauè recenti,
 Tam bene prouisum Principis agmen, eget.
 Sunt sine lege cohors, & copia maior, inermes,
 Nec belli nobis dexteritate pares.
 Victima Martis erit fæx hæc swicera, breuique

Cor-

Corruet ante tuos, lixa vel aspa, pedes.
 Vedit Hasenburgi nostras paulò autè phalanges,
 Progenie clarus militiaque, Baro:
 Vedit, & ardentem cernens in prælia pubem,
 Telaque, dispositas, in sua, quamque, manus:
 Sola ait, in nostris non est Tritonia castris,
 Proxima belligeros fert quoque sua viros,
 Impune, elicitus raro contemnitur hostis,
 Multumque, ut perhibent, tela aliena nocent.
 Lubrica fors belli est, & amat victoria curas
 Sæpe dies, Mater censa, nouerca fuit.
 Fulgor, & aurifluus non usque triumphat amictus,
 Ingentes animos sæpe lacerna tegit.
 Infremit, & contra sic Ochsensteinius infit
 Regulus; O Dominò nomina quadra suo!
 Exue conceptum leporino è corde pauorem,
 Dignum Threicio te quoque finge Deo.
 Ante tubam trepidas? Leopoldi Principis aulâ
 Indignus fuerit, quem cynomia rapit,
 Paucula congeries aquilam testudine vincet?
 Eripietque ipsi tela trisulca Ioui?
 Perge age, cumq; alma Comitumq; ducumq; coronâ,
 Adde rei summam, Vir generose, manum,
 Sepositis jam jamque lubet pugnare caballis,
 Constet ut, à nobis futilem abesse metum.
 Imus, & unâ acrem pedites intramus arenam:
 Seruet anhelantes grex famularis equos.
 Firmat dicta fides. It bello tessera signum,
 Clangor magnicrepæ, suscitat arma, tubæ,
 Explicat horrendam funesta tragædia scenam,
 Spectator scenæ est seruus, & actor herus.
 Stant mediastini: ferali in puluere ludent
 Tot procerum ingenui, Nobiliumque, globi.
 Et quia decreto dudum jurata minaci
 Helueticæ strages rusticitatis, erat;
 Præcipiunt nostras, quasi sepe, includere turmas,
 Copia furtiuæ ne foret ulla fugæ:
 Non fuit ulla fugæ suiceris copia, funus
 Queis solet exosâ gratius esse fugâ.

Iam

Iam mihi, jam totam scribenti infundite Cirrham,
Hippocrenei Numinia docta chori.
Pandite feroarem, quo vidit terra Suëuos;
Vidit & Helueticos incaluisse finus.
Non secus ac frendens Getulæ inuasor arenæ
Exultat, viso comintis hoste, Leo;
Ardua nec metuit vibrantem cornua Taurum;
Nec calcitrantes in statione pedes:
Sed pecorum sese regemque ducemque recordans,
Sternere solo omnem, cogitat, ungue feram.
Sic Leo Teutonicus, Tauriscâ è gente creatum,
Impare procinetu dum videt esse, gregem:
Præsumente nimis spe deuorat agmen, & audax,
Lauro immaturas vult redimire comas.
Sed qui Thersites putat esse, merosque Daretos,
Entelli egregiam sentit adesse tribum;
Namque lacesito creuit violentia Tauri;
Cornuaque hirsutis intulit unca jubis.
Alea prima quidem, victorem velle Leonem,
Dum calor inuauit, reddere, visa fuit:
Major enim cumulus, longeque potentior hostis,
Ac generosorum machina tanta ducum,
Quid nisi in Austriacis clament, Victoria, castris?
Quis palmam hic, hominum, non putet esse ratam?
Mactârunt nobis in primæ turbine pugnæ,
Sexaginta alacres, hostica tela, viros;
Anceps principium, certæque immersa ruinæ
Helueta congeries, si tepuisset, erat.
Sed validos jam quisque animos reuocare, nouâque,
Tentare insolitum, dexteritate, modum,
Pars cornu dextro, pars irritare sinistro,
Pars Leopoldum aliâ sollicitare viâ.
Hic tamen eminuit longè fortissimus unus,
In chartâ hâc memorem dignus habere, locum;
Dignus & à turbâ ferre omnem Heliconide laudem,
Si Virtus ullo sit quoque digna metro.
Subsiluanus is est, cui VVINCKELRIE DIA nomen;
Iam Domus, à priscis inclita fecit aus.
Curtius hic alter trabeati more Quirini.

Dum calet, & patrij pugnat amore soli;
 Macti animis, Socij, res est in cardine: totum
 Quid juuat aduerso perdere Marte diem?
 Ferrea telorum, queis pungimur undique, moles,
 Alcidæ neruis, tergore Atlantis eget.
 Cùm desit numerus, non desit viuida virtus:
 Per ferrum, ac pyrios, hæc jubet ire, rogos.
 Ipse ego pro patrijs ultronea victima flammis,
 Ferre exquisitam non dubitabo necem.
 Excipiam solus totius vulnera belli,
 Inque meâ stabit perditione salus:
 Stabo velut rupes, & cunctis peruius hastis,
 Quælibet in nostrum, tela, ciebo, sinum.
 Sic acie disiectâ aditus, sic ordine fracto,
 Nostra etiam plenus, fiet in arma locus.
 Vos præpilatis ubi tandem in agone, sarissis
 Obrutus, humanam clausero morte viam;
 Vos facti memores, domui sine præside, & orbis,
 Gratificaturam, pôrgite rebus, opem.
 Sic ait, ac pronis confertim amplectitur ulnis
 Telorum innumeram, pondera grata, struem;
 Et genus omne hastas, & brachio utroque sarissas
 Colligit, atque audax vulnera mille capit:
 Vulnera mille capit, sed in hostis membra vibrandis
 Vulneribus, pandam, dat quoque mille, viam.
 Cernere erat ferreâm generoso in milite siluam:
 Transfixere unum tela trecenta sinum.
 Ipse ingens animi, penetrantis acumina ferri,
 Excipit, inque suo sanguine, vîctor obit.
 Iam mihi Cecropios nec tellus Attica Codros,
 Dardana nec Decios obijce, Roma, tuos,
 Si factum trutines, en VVINCKELRIEDIVS unus
 Antestat Decium robore, amore Codrum.
 Porta patet sœuæ, sublato hoc obijce, pugnæ;
 Armatura suas fert quoque curta vices.
 Certatim irruimus, violentaque tela vibramus,
 Pertæsi tantam sustinuisse moram.
 Findi mus irato cerebra ilicet obuia ferro:
 Nulla usquam petimus, nuspian asyla damus.

Ver-

Verbera quot resonant, tot terram funera pulsant,
 Dum rhomphaea furit, corpus inane ruit.
 Cetera ferales inter tamen, arma, bipennes,
 Hostibus extremi causa fuere mali.
 Munierit firmos fulgens cataphracta lacertos,
 Texerit ambrosium cassis ahena caput:
 Ferrea belligeris fuerit lorica Sueuus:
 Fortior his cunctis nostra bipennis erat.
 Illa cataphractis munitos transiit armos;
 Haec galeis tectas pexuit una comas.
 Visceraque inflito penetrauit & ilia ferro,
 Tanquam a Sicanis esset acuta fabris.
 Thessala pugnaces ubi quondam Phlegra Cyclopes
 Vedit, in æthereum mittere tela polum:
 Asperiore ferunt Briareum turbine, & æstu,
 Feruere in excelsos non potuisse Deos.
 Praeualet ergo truci, pubes Taurisca, Leoni,
 Euellunt tumidas cornua dura Jubas.
 Iple quidem multos generosæ verbere caudæ
 Icit, & infernam jussit adire ratem:
 Pugnauere alacres, steterant heroica primò
 Pectora & unâ omnem dedidicere metum.
 Atqui onus armorum, Phæbique intensior æstu,
 Scena ferè totum continuata diem,
 Et nimis ardentes nostrâ de parte secures,
 Inuitisque adeo pugna peracta Dijs:
 Extinxere omnes, in Principis agmine, neruos,
 Oppressitque ipsum summa ruina Ducem:
 Summa ruina aciem deleuit funditus omnem,
 Iamque erat in solâ, spesque salusque, fugâ,
 Patriciorum ergo reliquus mansuescere cætus;
 Poscere voce suos, aufugiturus, equos.
 Verum ubi confusam, famularis turba, chimæram,
 Iamque fugæ accinctos, improba, cernit heros;
 Sæpius a fessis licet inclamata Magistris,
 Sæpe inclamatam, ferre negabat, opem.
 Nam nisi commissos concendere lixa caballos,
 Et curam vitæ cœpit habere suæ;
 Atque simul laxis calones quique lupatis,

Anticipare omnem, quā fuit ansa, viam.
 Erumpunt paudi, capiuntque repente ministri,
 Cursu velocem quadrupedante fugam:
 Sic ubi Nobilitas profugos è puluere Vernas,
 Et simul abductos territa cernit equos,
 Vitæ opportunum generosæ quærit asylum:
 Anchora sed quassam non juuat ulla ratem.
 Lurida Tænarios sparsit Libitina capillos,
 Et Cynosura bonæ non fuit ulla spei.
 Terra rogabatur: vitam illa fugamque negabat,
 Nec nisi purpurei plena crux erat.
 Vnda petebatur: quæstam at vero salutem,
 Insidias sterni dum videt unda, negat.
 Clivæ in his Princeps, funestum ut reddere nauum
 Nauclero voluit, piscibus esca fuit.
 Fugerat infelix deserto transfuga bello
 Dux, ad contigui cœrula stagna laci:
 Multaque spondenti, Scande, inquit Nauta, celoem,
 Si dederis pretium, mox tibi findo lacum.
 Ingreditur quernam, trepidans formidine, cymbam
 Regulus, ac profugum verna secutus herum:
 Iamque vado propior, nauarchum occidere mandat,
 In patrios remeet ne, sine cœde lares.
 Portitor anticipat, versoque repente phaselo,
 Nunc bibite, ac vestrâm fistite uterque fitim:
 Illicoque extractis peræ de carcere gazis,
 Nauli, ait, hæc omnem dat mihi pera vicem.
 Horreo jam chartæ reliquam committere stragem,
 Acrius humanis sœuijt illa modis.
 Per sata, per siluas, per confraga tefqua, per ipsum
 Seminecata acies, quærit asyla, lacum.
 Sed lacus, & tellus, & inhospita silua, macellum
 Asperaque, hospitibus sunt laniena, suis.
 Tandem ego; Plena Viri, plena est Victoria: anhelas
 Parcite jam ferro contemerare manus.
 Maximus Heluetiæ tutorque Paterque, clientes
 Et palmâ & spolijs obruit usque nouis.
 Olli æternarum pangenda encomia laudum.
 Astrauat authorem noui nisi, palmæ, D E V M:

Ipse

Ipsius auspicijs inæpta tragædia, ijsdem
 Duæta ad felicem cernitur esse scopum.
 Iusta modò socijs, ac justa ex hoste peremptis,
 Nostrorum ritu, sunt celebranda, patrum.
 Hic è Teutonicis, series heu quanta, Dynastis,
 Clausit in abjecto, tristia fata, solo!
 Tecta cruarifluâ fuit omnis semita turmâ,
 Hinc mutili proceres, hic jacuere Duces.
 Heluetijs mixtos voluebat arena Suëuos,
 Alter, in alterius sanguine, sanguis, erat.
 E Socijs nostris animam posuere ducenti,
 Vulnera monstrantes non nisi prona, Viri.
 Bina ex Austriacis perierunt millia, vitam
 Lætiùs in patrio claudere digna solo,
 Magnatum è numero Sex, Sexcentique supremuni,
 Ac septem decades, oppetiere diem.
 Quæ Gentilitijs insignia tecta coronis
 Scuto prætulerat, copia grandis erat:
 Quinquaginta ipsos, numerauimus, atque trecentos,
 Illustri passim gente domoq[ue] satos. b.
 Hos tibi distinctè sermo memorare latinus,
 Et concinnandi non sinit ordo metri.
 Primores fuerant, Hochberge Marchio, stirpis
 Fürstenbergiæ, Zollerijæ; Comes:
 De Thierstein gemini, Comes Ochsensteinius unus;
 Valburgi Dapifer, Brandisij; Baro:
 Satrapa Hasenburgi, Comes Arbergensis, & omnis
 Germano-Helueticæ nobilitatis apex.
 Hic mihi notitiâ non rari ac sanguine, juncti
 Magna quidem ancipitis causa doloris erant:
 Tu verò mediâ marcensque jacensque ruinâ,
 Tu generosorum gloria summa Ducum;
 Austria quem Dominum, quem Cælaris aula Nepotem,
 Quem dixere oculum, regna Alemanna, suum:
 Exanimes conspecte inter, LEOPOLDE, cateruas,
 In proprio tanquam victimâ cæsa solo:
 Ingenua extremo turbâsti pectora luctu,
 Vertice Cycnæas digne videre comas.
 Proh scelus! in tantas quæ tandem audacia Scyllas

Ausa est tam celebrem præcipitare Ducem!
 Ipse quidem dignos dum spargit Apolline crines,
 Proximaque æthereis, ora humerosque, Dijs;
 Cui simul æterni dignata est, cura Promethei,
 Condere ab emerito corque animumque luto.
 Dignus erat, cui vota simul communia, fato
 Optarent Pylios prospereore dies.
 Sic ergo unanimes: Domini LEOPOLDE, sit inter
 Lætior, Elysios, jam tibi vita, choros.
 Quam Tibi noluerat pacem concedere tellus.
 Præbeat in cæli nunc regione, D E V S.
 Quid prædæ obtigerit, Clades hæc quemq; docebit:
 Sufficiens unus, præda, fuisset homo.
 Arma, cataphractæ, Procerum cimelia, gazzæ,
 Ac tantæ dignus nobilitate penus,
 Quindecim ab eximijs synthemata pendula contis.
 Vexilla è varijs, nobiliora locis:
 Ingentiique lucro cesserunt Principis omnes,
 Quas quadrigarum copia vexit, opes.
 Königsfelda graui primaria funera pompâ
 Excipit, & cippo quemque decente tegit. d.
 Visque adeo in nostris diuina potentia rebus
 Ludit, & alternas miscet in orbe vices!
 Optimus hic Princeps, cui Fors & Gratia clauim,
 Teutonicas inter, contribuere plagas:
 Dum veluti Phaëthon, qui ex æquore surgit Eoo.
 Terrarum dominos eminet ante Duces;
 Erudit hic Orbem, quanta interualla, reapse
 Distet ab Occiduâ, Lucifer ortus, aquâ.

A. Sic cum Etterlino insinuat Stettlerus. B. Ita clare Sim-
 lerus E tribus Principum, Comitum, Nobilium, & Equitum
 æflos fuisse 2000. afferit Stumpfius f. 568. C. Enumerantur
 fusè à citatis, è quibus notat. Etterlinus, è 4000. Austriacis
 pauculos domum reuertisse D. Ducem ipsum Leopoldum cum LX.
 Viris primarijs, ut habet Grafferus f. 85. &c.

I V.

A R G V M E N T V M.

Obtrectare solent imperiti, salso sed inani cauillo Heluetios efferis quondam armis, omniq; iure posthabito, terras Ducibus Habsburgo-Austriacis subiectas inuasisse, hodieq; contra ius & fas easdem occupare, celebres præsertim in districtu Argouiae, Turgouiaeq; Comitatus; Nobiliſſimas etiam familias, castella & arces, non nisi ab agrestibus Heluetiæ colonis, furore barbaro, radicitus excisas. Contrarium hæc Epistola proponit, calumniamq; ex clasſicis rerum Heluetiarum Scriptoribus refellit, Guiliimanno, Simlero, Stettlero, alijs, in annum 1308. & 1460. &c.

H E N R I C V S V E R D M I L L E R,
B E A T O V V I L H E E M O I M T H V R N,
à Gutenburg Scaphusiano.

De legitima possessione quarundam Heluetiæ regionum.

Tolle animi scrupum. Tot ſcurras inter, & acres
Quos patimur Bauios: qui ſcommata mon-
tibus æqua
Euomitant, patriæque ſuum populantur honorem,
Obſtruat effrenes quis digno polline buccas?
Dicitur elapsis tempeſtas Helueta ſeclis
Barbaricâ ſeuiffe manu, ſpretisque decoræ
Legibus Astreæ ſimul irritâſſe furentes
Eurique Zephyrique domos: nimiumque cruento
Accendiffe unâ terrasque hominelque tumultu.
Dicimur haud paucas, quas Austria vendicat, urbes,
Efferi & indignis quondam inuasiffe lacertis,
Iam quoque poſthabitâ mixtim uſurpare Themistâ.

Arguimus trusisse suis atrociter aulis,
 Tot comitum, tot clara Equitum, tot prisca Baronum,
 Tot generosorum, quos nutrijt Helueta tellus,
 Stemmatu Nobilium; quin & petulantibus ausis
 (Turba quod AEtñam consuescit ahenea fratrū)
 Euertisse omnes, in amænis collibus, arces.

Parciūs ista viri! Tanta inter plaustra Theonum,
 Prima ubi juratus sedet ad subsellia Momus,
 Pythagorea yagis sunt danda repagula linguis.
 Verba, logi, gerræ. Mutato nomine, verâ
 Quibit in auctores torqueri hæc fabula, famâ.

Nuper ad Austriacos Argovia & oppida, & arua
 Spectauere Duces: sed quæ mutare suescit
 Præcipitem fortuna rotam, mutauit & ipsos
 Terrarum dominos: Et nunc Argovia diues
 Suscipit Helueticas, ex æquo & jure, secures.
 Contiguas, quod nemo negat, cæpere priores
 Heluetij, terras: sed quod fecere supremo
 Europæ imperio, factum quis dicat iniquum?
 Liuori proprium est virtutem arrodere, & istam
 Nec potes arreptâ naturam expellere furcâ.

Mille, quadrigentis, ter quinos addidit annos
 Fastorum numerus, quo tempore vidit in almo
 Fulgere Concilio lectos, Constantia, Patres.
 Austriacas tunc fortè tulit Fridericus habenas,
 Ille Sigismundi personam cælaris, ille
 Concilij famas ausus contemnere leges,
 Improba sacrilegâ molitus prælia turbâ.
 Ille Habsburgiaco generatus sanguine Princeps,
 Tot regionum hæres, florenti Argovia & amplis
 Iura dabat terris: Sed eundem Cæsar, & omnes
 Concilij Proceres, ubi veræ Ecclesiæ apertum
 Cognouere hostem; diplomate serio ad urbes
 Helueticas missa, compescere Marte rebellem,
 Idque loci positas, jussere, inuadere terras.
 Sic volumus, sic jussa damus; sic Curia sacri
 Publica Concilij; sic concordantia magni
 Vota Sigismundi statumque, monentque, jubentque.
 Nec verò pactæ Vobis induciæ inanem

Inij-

Iniçiant remoram. Iam jure utroque peritis
 Res decisa Viris, jubet illam è pectore curam
 Tollere, & indignos ulcisci Principis ausus.
 Ipsa hæc, magnorum præsens Legatio Regum,
 Concilij decreta probat. Sic ipse Bohemus,
 Sic è Sarmaticâ yeniens tellure Polonus
 Annuit Orator: placet hæc sententia Cimbro:
 Legati hæc mens est, alio sub sole jacentem
 Qui colit Albionem: gelidi sic accola ponti
 Censet Norwegus: sic suffragante lapillo,
 Sentit Hyperboreo transmissus ab axe sūecus,
 Hæc crisis, hoc fulmen, tonat hoc anathema per omnē,
 Tot populis quem farta gerit Constantia, cætum.
 Quare agite Imperij fortissima membra, verendi
 Ne Vos Concilij feriat censura, supremis
 Parete imperijs; ad tela, ad classica vestros
 Nunc reparate animos: stridentia pandite belli
 Limina & Heluetico Fridericum incessite ferro.
 Non exspectatis vel sic resipiscet ab armis.

Verūm nemo suo cùm militet ære, licebit
 Seruare obtentas, hypothecæ nominę, terras.
 Pignus erit, quod quisque suis comprēnderit armis:
 Ut bello exhaustas hæc suppleat arrha crumenas.

Cæsareo sic charta quidem firmata sigillo
 Hortata est Patriam. Quid Natio nostra? quid Vrbes
 Fæderis Heluetici? Non ausæ obsistere tantis
 Concilij membris, tandem gesere petitum
 Augusto morem: quasque hīc Mauorte Secundo
 Obtinuere plagas, justis hodieque tuentur
 Atque regunt titulis. Arbvgum, Arouia, Bruge,
 Lenzburgum armisone vix expugnabile nimbo,
 Semperque irriguis Zofinga uberrima pratis,
 Fertile surlacum, spectatrix ardua Rusæ
 Bremgarta, & lætis Provincia libera glebis,
 Cumque ferè inuictā, Mellinga acerrima, Bæda
 (Lata quibus ditio, multis habitata colonis)
 Subiecere suas Cantonibus octo secures
 Ausa quidem fuerant hæc Castra, hæc Oppida nostras
 Oppugnare acies, grandiique resistere nisu;

Pro Duce supremas cùm māllent ferre procellas.
Quām violare fidem: sed dum vidēre petitas
Ab fore suppetias. pronis quantocytis ulnis
Excepēre nouos, sic fato urgente, Toparchas.

Consimilem secunda ferē *Turgouia* sortem
Nobilis Heluetici prouincia pertulit agri.
In quinto decimo jam *Sexagesimus* annus
Currebat Seclō, cum rufus ad arma vocati,
Ad bellum allecti, veteres tractare sarissas
Cēpēre Heluetij. *Romanæ* jura *Cathedræ*
Rexerat antistes *P I V S*, hac aetate, secundus,
Aeneas toti celebratus *Silvius* orbi.
Ille *Sigismundum* dum castigare laborat
Austrum, ad Helueticas edictum destinat urbes
Atque iterum offensæ tutari jura *Sionis*
Imperat; & fortis verbis hortatur amicis,
Instigatque viros, ut non tardante *Minerua*,
Oppida ad affinem satagant obsidere *Duram*.
Paret, & hortantem dum non vult spernere *Papam*,
Turgoiæ celebrem, legio capit *Helueta*, tractum. *b.*
Sic *Frauenfeldam* sic *Diessenhouium*; & urbes
Sensim alias, rursumque alias fors prospera nostro
Addidit imperio: sic suffragantibus astris,
Corporis Heluetici compago æquissima creuit.

Ite modò *Bauij*, dentataque turba, *Biones*,
Liuidi in hanc nostram, ceu mordax vipera terram:
Ite, ac *Barbaricæ*, *Suicæ* gentis, *Erinny*,
Dauorumque acri *Melibæorumque* furori,
Aut *Erebi* *Diris*, aut nescio qualibus cœstris,
Hoc titulo partas, posthac adscribite, terras.
Majores nostros ad facta heroica natos,
In tam difficiles, elapo tempore, pugnas
Nec furor, aut cæco præceps audacia vultu,
Nec limphata *Thyas*, nec *Baccho* agitata *Mimallon*
Impulit, angueos nec quæ redimita capillos
Monstra, tenebroso saliunt *Plutonis* ab antro.
Sed rerum grauitas, sed candor & æqua potestas,
Et vix extorti laudata modestia ferri.

At quibus in tenebris, aut quonam mersa profundo
Nobili-

Nobilitas antiqua jacet? Quis Turbo tot arees,
 Tot castra euertit? Quænè implacata charybdis,
 Atria fumosas passim ostentantia ceras,
 Aufa inter patrios fuit absorbere penates?
 Deucalioneæ nunquid redière procellæ?
 Teæta tot ac turres num sæui immittior Euri
 Impetus? AEolijs num furtim excitus ab antris
 Corus, & ipse tumens flabris subuertit Orion?

Inter tam varias fortunæ mobilis ansas,
 Tot metamorphoses, tot fulmina, bella, tumultus,
 (Lex ubi febricitat, Canonesque premente Vacuna,
 Iura ferè solis suprema petuntur ab armis)
 Non ibo inficias, durante hoc turbine, crebram
 Quin quoque nostra solo virtus æquauerit arcem.
 Litigiosa istum metimus post semina fructum.
 Nobilitas planè, quæ nostram excidere gentem,
 Sempaci ac Laupæ violento quæsijt ausu,
 Si glomeratim obijt, sibi balnea sponte parauit.
 Id belli lucrum est. Te nunc tria verba docebunt,
 Plexerit Helueticas quænam Rhamnusia stirpes.

Induperatorem postquam Ducis ira Ioannus,
 Perculit Albertum, meritas exarsit in iras.
 Vxor, & enectum soboles conquesta Parentem.
 Flagitij confors erat Eschenbachius ipse
 Regulus, ac Palmæ celebres, VVarthæq; Barones,
 Perperam in immanem persuasi à Principe culpam.
 Horum illustre genus, perq; arua, per oppida multis;
 Iura dabant populis: sed tam crudelis iniquam
 Criminis ob noxam, varias mors unica mortes.
 Intulit, & magnis fuit ultima linea rebus.

Quinquaginta olim Comites hæc prodiga tellus;
 Nutrijt, ac centum sexagintaque Barones.
 Nobilium, quos ordo simul decorauit Equestris,
 Stemmati si numeres, plus mille ducenta reuolues. c.
 Tanta hæc Nobilitas, tam illustria stemmata, quantam!
 Cælaris, heu quantam, subière à cæde, ruinam!
 Infandum Regina jubes renouare dolorem,
 Vindictæ nimios dum laxas undique frenos.
 Horret charta stylum, calamoque inuita ministrat

Sepia. Per totam desæuijt Austria terram;
 Bacchata est Neimesis: perijt promiscua ferro
 Nobilitas, soluitque insons cum fonte patratī
 Crimina flagitij: prosapia quarta nequibat
 A tam funesto consistere tuta macello. d.

Qualis in Hercynios cum flamma erratica saltus
 Vel Boreæ furijs, vel moto immittitur Austro,
 Paruula principio solum stridentibus infert
 Prælia juniperis, humilesque aggressa genitas
 Ventilat, atque imi lambit virgulta fruteti;
 Viribus inde austis, sensim se attollit, & altas
 Infestat piceas, ornatosque lacescit & ulmos,
 Vertat in ardenter donec nemus omne fauillam.
 Sæuijt haud aliter vindictæ flamma, necisque
 Suspectos Proceres, & ijsdem sanguine junctos
 Cætariana phalanx funestas traxit ad aras;
 Implicitque rotis, & stricto guttura ferro
 Messuit: exhausta donec tellure, supremum
 Alter in alterius captaret sanguine somnum.

Arcem Faruangæ (clarorum erat ista Baronum
 Regia) dum tragicum cupiunt vitare furorem,
 Haud pauci numero, fortunâ & origine clari
 Introïere Viri. Septus fuit aggere murus,
 Firma loci facies, ut territa turba salutem
 In tam munito non desperaret asylo.
 Sed nec in arce salus: hæc quippe ut diruta telis
 Concidit Austriacis, clarissima stirpis auitæ
 Nomina, lugubres dant coram Principe pænas.
 Sexaginta ipsos ab equestri sanguine claros.
 Vnâ eâdemque die feralis mucro trucidat.
 Purpureum Reginâ ipsâ calcante cruorem.
 Alturæ castrum simul hæc intrauit Enyo,
 Hac quoque lethiferas vibrauit in arce secures.
 Quadraginta illic senique fuere reperti,
 Nobilium de gente Viri, quos rumor & ortæ
 Terror Adrasteæ, munita intrare coëgit
 Pergama, & exstructis firmata palatia vallis.
 Verum ibi deuictis, Leopoldi Principis ipsos
 Vindicis ante oculos, animam conducta licetur

Atro-

Atropos: ac generis neglecto flore, feroci
Quam libet illustres proscindit acinace fauces. e.
Funditus euersas, cumque omni flore necatas
Nec memorare domos, nec mens est scribere stirpes.
Illa tot arcigeris exulta *Argouia* cliuis,
Nobilium verus, non casso nomine quondam
Appellata sinus; tam claris inclita ceris
Atria, in abjectas, flagrante hoc impete, vidiit
Degenerasse casas: vidiit penetralia magnis
Culta prius *Satrapis*, fecisse cubilia brutis
Hospitiumque feris. Vidiit plus mille ducentas
Expirasse animas; vel lethi horrore paternis
Migrasse hospitijs, cæcasque hinc inde latebras.
Et magè securos alibi quæsisse penates,
Milite Teutonico perierunt integrâ passim
Oppida, cumque suis heu quantæ stirpibus arces! f.

Passa fuit tantam non sola *Argouia* stragem:
Turgoia fines eadem *Libitina*, parique
Efferâ suppicio *Tigurinum* excurrit in agrum. g.
Pars igitur *Rheni*, pars ostia tendit ad *Istri*:
Pars nemorum salebras, pars deniq; nescio qualem
Migrat in *Vtopiam*: cupit unum anima omnis asylum.
Id quoniam *Helueticis* nusquam prostabat in oris,
Pleraque Nobilium, tam ingrato territa lessò,
Territa funeribus, truculenti *Væjouis* iræ:
Cedere, & unâ alias cœpit captare tabernas.

Dicet posteritas, nimis esse potentia magnis
Brachia Principibus: dicet quâm enorme piâclum,
Quâm grauis ac quantæ sit culpa obnoxia pænæ,
In diademas mucronem stringere Reges,
Tu bona Nobilitas, ni mens tibi lœua fuisset,
Iam quoque floreres, Patriæque arx plurima stares,

Addere plura piget. Tibi nunc responsa licebit
Heluetiam exosis formare Theonibus, & sic
Hipponacteas aliorum inflectere fanas.
Sæuierit, biliq; omnes laxarit habenas
Austria; si fines hodieque reuusat ad istos,
Dicere sic poterit. Quidnî secunda fuere,
Quæ tam multiplicem pepererunt, vulnera messem!

Bel.

Bellum Lerneæ nimirum indiximus hydræ.
Nobilitatem omnem dum ferro nuper & igni
Perdere, in Helueticis passim decreuimus aruis,
Nobilitate auctas jam fulgere cernimus Vrbes.

A. Guillim. l. 3. c. 18. Stettler l. 3. à f. 110. Simler. f. 269.
& seq. Graffer. f. 92. B. Guill. cit. Stettler l. 4. f. 181. Simler.
f. 161. & 279. C. Graffer. f. 12. Guill. l. 2. f. 291. qui f. 242.
scribit, Nullam nationem aut regionem plures Nobili-
les aut præstantiores Heluetiâ protulisse, imò quic-
quid veræ & antiquæ Nobilitatis in Sequanis & Ger-
maniâ est, Heluetios suppeditasse, & inde euenire.
D. E. F. Guillim. l. 2. c. 15. 308. & 309. G. Stettler l. 1. f. 36.

V.

ARGUMENTVM.

Inter egregia Heluetiorum facinora; sempi-
ternâ quoq; memoriâ dignum est generosissimum
illud, sed & maximè cruentum prælium, Anno 1444.
ad Diui Iacobi, in Basileæ suburbano pugnatum. Cum
enim Galliæ Delphinus (Ludovicus postmodum XI.)
tempore Consilij Basiliensis in Germaniam allectus,
cum ingenti Gallorum Britannorumq; militum exerci-
tu, Helueticos fines depopulabundus inuasisset: à mo-
dica nostratium manu non semel inuasus, ad Pratelam
ac Muttecium cæsus, & trans Birsam, heroicâ fortitu-
dine repulsus, palmam & militem prope modum om-
nem, ad LX. millia ab aliquibus censum, perdidisset;
nisi aliæ atq; aliæ semper copiæ, Exercitui iam laban-
ti, iteratas suppetias tulissent. Heluetiorum erant cir-
citer 1500. vel 1600. gloria morte, in suo & ho-
stium sanguine, potiorem partem, defuncti. E quibus
pauculi residui, posteaquam è clade domum sunt reuer-
si, ac si minus generosè dimicassent, vita ipsâ sunt peri-
clitatis.

clitati. Stumpfius, Simler, cum reliquis in An-
num 1444.

P E T R V S A G R A V E N R I E D,
C O N R A D O A B E R E N F E L S, Basiliensi.

*De generosa, contra Galliæ Delphinum,
dimicatione.*

VIximus? & fractis tam insani viribus hostis,
Pensatur tragico, mens generosa probro?
Perque cruentatas milleno vulnere frontes,
Obtinuere unam, nostra trophæa, crucem?
Hercule, quæ nostras inopina refertur ad aures,
Si meruit solidam, nuncia fama, fidem;
Viximus, ac tractæ per mille pericula vitæ,
Tela per ac sparsos imbre crnoris agros,
Per DELPHINI acies iterumque iterumq; repulsas,
Promeruere unam, prælia nostra, necem.
Nam simul ac reduces, medij de puluere lethi.
Ingredimur patrios, vix duo tresue, lares,
Laurigeram se quisque ratus meruisse coronam,
Audit quisque malam se meruisse crucem,
Liuida fama nimis, plebio exorta susurro,
Futilibus miscens friuola multa logis.
Continuò totam falsis rumoribus urbem.
Et strepero, primas occupat, ore, fores:
Pluraque de nostri blaterans prurigine belli.
Euomit in medio talia verba foro.
Vsque adeo fas est profugos impune Thrasones,
Inter honorificos, nomina ferre, Viros?
Quis neget è Sociâ fæcem hanc fugisse palæstrâ,
Et bene pugnantem deseruisse gregem;
Quidnî igitur dignâ plectatur transfuga pænâ?
Expiet infamem fune, vel ense, fugam.
Nonnè fuit satius generoso occumbere letho,
Quam trahere imbelles è statione pedes?
Occidat in patriâ, timidum quicunque cruorem
Noluit afflictâ fundere pro Patriâ,

Ista

Ista quidem vulgi fuerant commenta, mihiique
 Præfica jam summum dixit adesse diem.
 Quis furor, ô ciues? Quem prouida fata tuentur
 Incolumem, mortis ne reputate reum.
 Sectati Helueticas, Heroum more, phalanges,
 Nuda per, audaces, trusimus, arma, manus.
 Agmina DELPHINI, vastas æquantia siluas,
 Dardana in umbrosis quas tenet Ida jugis,
 Non semel à primo rubicundi Hyperionis ortu,
 Hesperias donec fessus iniret aquas.
 Impauidi tulimus, quanquam intrâssimus arenam
 Non nisi SEXCENTI, non nisi MILLE Viri.
 Magnanimi stetimus: Sed cum sine fine, resectum
 Saucia Gallorum tolleret, Hydra, caput:
 Maluit in medio virtus heroica campo
 Vnâ efflare animam, quam tolerare fugam.
 Perstitti & ipse ferox, crebrosque hæc dextera Francos,
 Non exspectatam fecit inire scrobem.
 Transfuga qui fuerim, susceptâ à fronte loquantur
 Vulnera, queis nullum terga dedere locum.
 Optaui, ô quoties! Sociorum ut more liceret,
 Ultima pro patrijs fata subire fociss.
 Herculeæ ne nempe forent obliuia pugnæ,
 Non omnes pugiles abstulit una dies.
 Horum ego de censu, scribendam sanguine cladem,
 Vix bene curatâ, per-tibi-texo manu-
 Farnsbergam Heluetij, Tigurumq; illustre, premebant
 Vallatâ geminos obsidione locos.
 Iamq; ferè medium cursu transgressus Olympum,
 AEstuuo Icarius fulserat igne Cænis:
 Cùm subitus per castra volans, perq; agmina rumor,
 Nuntiat hostiles astra ferire tubas;
 Atque peregrino nigrescere milite cunctos,
 Quoscunque alluerent Rhenus & Illus, agros:
 Nec prius indicto, terrani omnem incessere, bello
 Agmina ab occiduis vix numeranda plagis.
 Nec mera rumorem comitauerat umbra: videbat
 In numero plenum. Rauracus, hoste solum.
 Viderat externas, per compita quæq; phalanges,
 Perque

Perque omnes, passim castra locare, vias.
 Audiit horrifico reboantes murmure pelles,
 Et strepere insuetis tympana rauca sonis.
 Ferrea Bacchicolas inuasit grando Tribocos,
 Alsatiamque fero pressit utramque metu.
 Aurea ab erectis fulgebant Lilia contis,
 Lilia magnorum præuia signa Ducum.
 Prætulerant compti pictos Delphinas Ephæbi :
 Flestebatque alacres Scotus & Anglus equos.
 Gentis Aquitanæ fulsere asarota, suosque
 Santonus & Biturix instituere choros.
 Cum coniuratis, reputata est tota, Britannis
 Gallia, de patrio profiliuisse solo.

ARMENIA CENSUS vulgo audiuere; videntur
 Cognata Armenijs, monstra suis, feris,
 Gallicus obtinuit **DELPHINV**S in agmine primas,
 Magnum è regali stirpe domoque genus.
 Quina fuit Legio, plusquam tricena Vitorum;
 Millia, Delphintum sunt comitata Dicem;
 Fama dabat tanto multas super Hospite causas,
 Nec tamen æqualis fama tenoris erat.

An **BASILEAE** urbem furor hic armatus, & illic
 Qüæsijt incæptum perdere **CONCILIVM**?
 An quæ Francigenæ fuerant annexa Coronæ,
 Sub Regni veterem cogere jura fidem?
 An suasu Procerum, Suiceram inuisere gentem?
 Liberaque excusso reddere colla jugo?
 Heluetiæ partos iterumque iterumque triumphos,
 Plurimaque inuictâ lata trophyæ manu.
 Constat apud magnos, quos fert vicinia, Reges
 Inuidiæ multam suppeditasse facem.
 Instar fecundi ne cresceret ergo Sinapi,
 Multorum in votis, ut premeretur, erat:
 Subscripsit tragico tempestas ferrea voto,
 Heluetiæ sœuas ingeminando minas.
 Ipsa tamen victrix, ceu palma virentis Idumes,
 Quò magis hinc presla est, creuerat inde magis.
 Nos, ubi progressum tantis legionibus hostem,
 Comperimus, nostris sparsim inhiare plagis:

Mittimus in primâ, Sexcentos mille, cateruâ,
 E geminâ sumptos obsidione, viros.
 Altera Farnsbergani, Tigurum pars altera clausit,
 Concessa his solis Martis arena fuit.
 Quâ sua prata virens extendit Pratela, primas
 Conserimus Gallâ cum legione manus,
 Dampmarti Comitem, cuneo petulante vagantem,
 Cædimus, & versis inde fugamus equis,
 Dum sequimur profugos, procedunt obuia nobis
 Armeniacorum, millia dena, Virûm,
 Effera verè acies, Equitum inde asperrima nimbis,
 Hinc peditum instruëtis perniciosa globis,
 Nunc alacres exercet equos, nunc impete facto
 Exonerat fartos glande strepente tubos.
 Nunc lituos instaurat ouans, nunc Classica plaudens
 Personat, ac duros excitat ære Viros.
 Turba quid in tantum faceret tam paucula cætum,
 Quam poterat solus pellere rure metus?
 Ibat, ut in visos Mauortius Hector Atridas,
 Mugit ut rauco bellica concha sono.
 Terrificare ratæ, maiorem in prælia neruum
 Helueticis animis progenuere, tubæ.
 Aggredimur; certique igneo præludere plumbo;
 Quisque ferire virum, quisque studemus equum.
 Nec fatuos lusisse ignes, nec bruta fuisse
 Fulmina, lapsorum copia testis erat.
 Feriæ erant nullæ, Sed nostris obruta telis
 Perdiderant magnam, millia dena, manum,
 Perdiderantq; animum: Dauos namq; inter & Iros.
 Plectimus illustrem, dum quoque, sæpe Ducem;
 Dumque cruenta nimis feruescit pugna, reducunt
 Sanguineâ mancos è statione choros,
 Sesqui mille Viri, (nisi sesqui mille Leones
 Pelle sub Helueticâ belligerâsse putas)
 Sesqui mille Viri, bis millia quinque fatigant,
 Eneruant, perimunt, qua data telqua, fugant;
 Balistas capiunt, prædâ potiuntur opimâ,
 Deportant pulchro multa trophæa lucro;
 Per Mutteçy agros, ad Birse littora trudunt,

Del-

Delphinumque nouo more, natare docent.
 Interea nostram sitiens **BASILEA** salutem,
 Terrarum omnigenis Vrbs celebrata Viris,
 Anxia belligeros iteratò hortatur amicos,
 Incæptum ut cauti progrediantur iter.
 Delphini innumeras, sperat gens prodiga, turmas',
 Bis septingentis cædere posse Viris?
 Voluere Sisyphium, quidni temeraria saxum,
 Aut Ixioniam vult agitare rotam?
 Ante Corinthiæ molem perfoderit isthmi,
 Viætricem à tanto quām ferat hoste manum.
 Contenti egregio, Basileam intrate, trophæo,
 Dum licet in patrios, aut renieate, lares.
 Hostium inexhaustam vix æquant Gargara messem:
 Hostem qui ignorant, in sua damna meant.
 Sic Basilea monet. Sed plebs generosa nec ullam
 Admittens animo bellipotente metum,
 Ægriùs hæc suffert, primoque hæc dicta ferentem,
 Viuere non patitur concita turba, Virum. a.
 Alteri, ab incæptis itidem absterrere volenti,
 Persuasum ut Nobis se sociaret, erat.
 Perstigit, atque vnâ truculentum effusus in hostem,
 Patritio, affinem, sanguine, tinxit humum.
 Ille corona tuos inter, **BASILEA**, tribules,
 Ille inter fortes, gemma decusque, Duces,
 Nostro etiam meruit celebrari carmine, dignus,
 Qui vel Meonijs peruoleat astra metris;
 Ille lacunoso sortitus ab alite nomen,
 Promeret esse tuas, Iupiter, inter Aues. b.
 Perdidit ergo operam prudens Basilea: vereri
 Innumerum hunc numerum turba pusilla nequit.
 Turba pusilla quidem, egregijs sed maxima cœptis,
 Ac nisi lapsuros nil veritura polos,
 Pergit & audaci cæpta urget prælia passu,
 Cunctari & tacito nescia stare loco.
 Ventum erat ad Brisam: Pontem occupat hostis; inimicus
 Turmatim aduersas, transque vadamus aquas;
 Progredimurque alacres: nil territat hostica fusis
 Vel bombarda sonis, vel catapulta pilis.

Cernitur, à Diuo Domus appellata IACOBO,
Heu quantis furijs nobilitata Domus!

Hic locus, hæc nostro finem dedit area bello,
Inde trahet nomen pugna cruenta suum:

Pugna æquanda tuis, Heros Tirynthie, pugnis,
Sæua in Mænalias dum capis arma feras.

Ille quidem famâ, memorique poëmate dignus,
Viuet in æternâ posteritate, Locus.

At mihi, si fulsum cupiam memorare cruorem,
Pocula Pegaseæ jure petantur aquæ.

Horreo scripturus: Vix pugna merebitur æquam,
Si quoque Grynæus narret Apollo, fidem.

Scribo tamen. Spatijs dum stare ingentibus hostem,
Stratumque armato cernimus imbre solum,
Sic tandem unanimes. O Helueti ad ardua nati,

Pro Patria lubeat stare, ferire, mori.
Vincimur? immensus non stabit ab hoste triumphus:

Vincimus? immensum stabit ab hoste probrum.
Area, quæ à Diui protenditur æde Iacobi,

Si visum Superis, area Martis erit.
Illa decus laurumque feret: vel pollice verso,

Si visum Superis, area mortis erit.
Iamque octaua dies Septembreis ante Calendas

Orta erat, Eois Solque rubebat equis:
Cùm grauis, ac niueo Dux Regius ipse caballo

Prominet, ac subito Martem iterare jubet.
Bellicrepæ mox ergo tubæ, repetitaque feruent

Classica, & in festo personat æthra sono:
Præludensque truci balista canora boatu,

Marti sacrandum clamat adesse diem.
Iamque faces ac tela volant; lambitque, voratque

Sæua Iacobinam, Mulcibris ira domum,
Ipsa quidem vasto fuerat circumdata muro

Area, & accessum fecit ubique grauem.
Hanc ergo omnigenis Delphini exercitus armis,

Hanc quatere accensis sulphure & igne pilis;
Hanc alio atque alio pugnantum incessere nimbo,

Barbaricâque omnem sternere peste viam.
A quatuor ventis stetimus circumdati, & ullam

Cer-

Certanti Heluetio nemo ferebat opem.
Ferre studebat opem B A S I L E A, sed ipsa tueri
A tam atroce suos debuit hoste lares,
Implorato igitur celoqué, D E oqué, jubemur
Mittere quisque suas in sua tela manus.
Mittimus. Exemplò patet acri janua bello,
Euocat Orco omnes Persephonea striges.
Horrida tempestas. Strident lituique, viriisque;
Admittit nullum seria scena jocum.
Arma repente armis miscentur, spicula telis,
Virique viro, dextræ dextera, pesque pedi.
Stabat utrinque seges nudati acerrima ferri,
Inque acie multam fecit utraque necem,
Horruit imprimis, diroque sacrauit Auerno
Persæpe Helueticas, barbara turba, Spathas.
Rumpimus his certe grassantibus obuia, rumpunt
Qualiter iratæ, ferrea clathra, Læ.
Inde Leoninam cæperunt dicere pugnam,
De tantâ attoniti strenuitate Viri.
Vndique enim cincti, cuneos penetrauimus omnes,
Ut penetrant duras tela trisulca petras.
Iam dextram impauidi, modò lœuam inuasimus alam,
Area securum non dabat ulla locum.
Credere erat reduces in arenâ stare Gigantes,
Intulerant ipsis qui fera bella Dijs.
Quæ portentoso Titanas robore, quæque
Geryonem memorat fabula, quæque Gygem,
Quæque iniecturos nemorosæ Pelion Ossæ,
Præлага Helueticæ gentis imago fuit.
Crædere Delphinus poterat, nimis impare cultu
Centimanos secum belligerare viros,
Siue lacertosos Calabram de stirpe Milones,
Siue Atlante satum, siue Glycone genus;
Nam velut Antæos, quos dudum obijisse putabat,
Viderat attactâ surgere rursus humo.
Surgere vidit humo nervis tam audacibus, ac si
Phillyrides subitam cuique tulisset opem.
Pars hic sanguineas transfixo è corde sagittas
(Hostica namque inter tela, Sagitta fuit)

Pars, inquam, horribiles retrahens è carne sagittas,
Penè sibi læsam nesciit esse cutem:

Pestemque abijciens, His, inquit, copia telis
Plurima stridoris, pauca valoris inest.

Vnus in hoc albo, (quatuor cum forte Britannis
Obuius, absque armis, absque fodale; foret)

Contra quattornos in arena militat hostes.

Postponens licet vitam animamque fugæ:
Statque ingens animi, donec penetraret anhelam,
E pharetrâ hostili ducta sagitta, cutem.

Ergo ferè exanimem repetitis ictibus urgent,
Lentâque innocuum morte necare student,
Et choreas ducunt: Sed iniqua hæc gaudia luctus
Occupat, & longos non sinit esse choros.

Cernens namque suum, collega fidelis, amicum
Inter inæquales, ferre duella, manus,

Illico inardescens, Hodie vel Cosmus amico,
Quattuor his fungis vel Briareus, ero:

Dixit; & Helueticam gyransq; acuensq; bipennem,
In sua saltantes prouocat arma Scotos:

Prouocat, ac binis confestim ad Tartara missis,
Agreditur reliquos, unicus ipse, duos.

Consternati ambo, Zephyrinis ocyis alis,
Ut vitam redimant, in sua castra volant.

Seminecem victor validos dignanter in armos
Subleuat, Heluetijs restituitque suis.

Illi continuis stantes, hæc inter, in armis,
Fortiter hinc perimunt, fortius inde ruunt.

Et jam spumantes Phaëthontis, in axe, jugales
Plus mediam cursu præterière viam;

Cum sua *Delphinus* perlustrans agmina, fartos
Corporibus cæsis undique cernit agros:

Iamque ferè numero dispersa cadauera, jamque
Celtarum elitos, fine carere, Duces:

Et tamen Heluetios totis discurrere campis,
Perque impune omnes ire, redire, vias.

Suscitat ergo suos, ac tot legionibus unam,
Haud frustra veritus jam superesse fugam,

Conuocat omnem aciem, repetit fera classica, mandat
Vndi-

Vndeque dispersos accelerare globos:
 Iraque ne jugulet simul omnes Helueta Celtas,
 Affictis subitam tendere rebus opem.
 Aduolat ala recens, pugnam innouat: ingruit ingens,
 Accenditque aciem rursus utramque, furor.
 Cædimus & cadimus. Sed dum languore perebos,
 Marte fatigatos, non leuet ulla quies:
 Sæpe triumphato jam parcere cogimur hosti,
 Sæpe triumphantes jam cohibere manus.
 Tandem, ubi Luciferi primo luctamur ab ortu,
 Presserat occiduum Vesper & umbra diem.
 Umbra fuit multis: sed & ipso texit in hoste
 Bis ter milenos, funebris umbra, viros,
 A ter quingentis, mirum est, **SEX MILLIA** letho
 Sic potuisse dari, sic potuisse premi.
 Sustulit è medio non solos Parca ministros,
 Verum etiam primæ nobilitatis Heros:
 Principem in hisce Virum, quem nuper viderat inter
 Stare Caledonios, terra Britanna, Duces.
 Te quoq; Magne Equitū, Francorū è gente MAGISTER.
 Quos decorat titulis clara **MELITA** suis.
 Ferreus interea Sociorum lumina somnus
 Vrserat, ac facies plurima mortis erat:
 Pleraque pars cecidit, sed inultus nemo: præibat
 Ad Phlegethontium victimæ crebra lacum.
 Heluetij unius quot dextera continet unguis,
 Tot letho, aut plures tradidit una viros.
 Pænituit, sed ferò tuos *Delphine* Tribunos,
 Efferat in Helueticas arma tulisse plagas.
 Ipsus hic in pandâ Stans **LUDOVICVS** arenâ,
 Prælia miratus prodigiosa nimis,
 Si lubet, extremos, inquit, penetrare Gelonos;
 Bætra per ac duros ite, redite, Scythas:
 AEquanda Helueticis & brachia & arma lacertis,
 Nec Scytha Martipotens, nec fera Bætra dabunt.
 Ingentes acies, ac multo sanguine sparias
 Vidimus, arma inter nos quoque crebra, manus.
 Vidimus audaces ferro concurrere turmas,
 Sequana quâ patrij perfuit arua soli.

At trutinando istam, sunt puta crepundia, pugnam;
 Illa putas Pueros, hanc agitasse Viros.
 Fallimur, è vasto, si lumen Atlantis, Olympo,
 Fortius in toto conspicit Orbe genus.
 Millia plus tredecim, nobiscum Gallica virtus,
 Iusto in Francigenis, Marte, cecidit agris:
 Pugna tamen Nobis stragem dedit illa minorem,
 Quam turba hæc, modicâ pene tegenda, volâ.
 Thermopylas certè partamque Leonide palmam,
 Et modico attritas milite, Xerxis opes,
 Si Sparta obijcas; ad Diui bella Iacobi
 Respice, & audito Iudice, Sparta file.
 Forsan & Ascræo quondam prodibit ab antro
 Heluetus, Aoniâ tam bene potus aquâ,
 Heroam ut gentem, magnisque æquanda Camillis
 Nomina, Pieriâ tollat ad astra tubâ.
 Sic ait, æterno jurans socianda deinceps
 Fædere, cum tantis, Lilia Franca, viris.
 Conticuere omnes: cæpit sua funera tellus,
 Dormierat somnum turba perempta suum.
 Nec tamen una omnes animam efflauere; superstes,
 Quam Clotho extimuit, turba pusilla fuit.
 Turbæ ego pars fueram, cui vulnera mille gerenti
 Vix sua seminecem membra tulere cutem.
 Turba repente Equitum Delphini è Principis aulâ,
 Occisos pugiles ut quoque lustret, adest.
 Dux equitum BVRCKARDVS erat, de Lance-Corone
 Dictus, & ipse domo nobiliore satus.
 Lætus hic atque alacer, detectâ in casside buccâ,
 Cæsa per, ærisono, corpora, vectus equo,
 Certè hodierna, inquit, Nobis fortuna paravit
 Purpureas inter, balnea læta, rosas:
 Quænam ita jucundis possent spectacula thermis,
 Qualia Tempe istis æquivalere rosis?
 Læti, agedum, Socij. Nequijt sufferre cauillum
 Proximus, inq; suo pene crux natans
 Heluetus; ac silicem prændens sibi fortè propinquum,
 Languida vix tandem brachia tollit humo;
 Moxque petens Equitem librati fragmine faxi,

Tu

Tu quoque de nostris balnea sterne rosis.
 Hanc age, tolle *rosam*. Dixit vibrauit, & ecce!
 Dum tonat hic falso, decidit alter equo.
 Disfugiunt reliqui; sed Te BVRCKARDE cruentat,
 Te Burckarde filex prodigiosa necat.
 Postera ubi croceis surgens Tithonia bigis
 Puniceo, optatum reddidit, ore, diem:
 Viuere me dubitans, video vixisse sodales,
 Et verè modicam jam superesse manum.
 E ter quingentis mecum, euasere bis octo:
 Dormit in aprico cætera turba solo.
 Dormit & in roseo jam purpurat uda cruento
 Lumina, pro patrijs exoculata focis.
 Nobiliorem alibi vix obtentura triumphum,
 Argæis oculis si vigilâsset, erat.

A. Ita Stumpfius. B. Ioan. Seuogel à VVildenstein, Senator Basiliensis. C. D. Capitan: Hafner in Chron. Salodor. E. Idem cum Stumpf. & Graffero. Stettlerus meminit Comites IV. F. Grafferus & Chronica citata.

VI,

ARGUMENTVM.

A Nnum Christi 1476. Confoederatis reddidit turbulentissimum Dux Burgundiæ Carolus, ut Regionum ac rerum omnium abundantiam locupletissimus, sic belli gloriâ nulli Principum secundus. Is importuno bello dum Heluetios lacebit, & uniuersas pacis petite conditiones respuit, incredibili opum, militum, & ipsius vitæ iacturâ, orbem docuit fortissima quæque ab inferioribus etiam posse confundi; dum à despectis Heluetijs ille triumphatus est, qui Galliæ Regem, qui Cæserem, qui potentissimos Europæ Principes ab arbitrio suo habuerat suspensos. Prælia cum ipso gesta Heros ille proponit, qui ijsdem cum Præturâ interfuit: quæ omnia accuratè pertractat Philippus de

Comines, & uniuersi rerum Helueticarum
scriptores.

IOANNES AB HALLVVEILE Eques.
NICOLAO A DIESBACH Equiti.

*De Prælijs Burgundicis Elicurti, Gransonij,
Morati, Nanceij.*

Equid, Amice, rogas? Attritam CAROLI Erinnyn,
Edomitas tanti hostis opes laurumq; lucrumq;,
Et Burgundiacas breuiori schemate plagas,
Dum memorare jubes; Titanium in ungue Gigantem,
Aut desperatæ flagrantia Pergama Troiæ,
In nucis exiguo, mandas celare, quasillo.
Dicam equidem, quæcunque manu pugnante patraui,
Quæque oculis funesta meis, quæque auribus hausí
Prælia: venturos ut in ardua facta Nepotes
Extimulem, neruosoque animis gliscentibus addam.

Vranie tu Diua mihi, cui lucida cœli
Sidera, & æthereos cura est lustrare Penates,
Fare age, queis tandem genitusuè alitusuè sub astris
C A R O L V S, aut tantos quo sidere cæperit ausus:
Ut decor ille Ducum nulli virtute secundus,
Quem patulæ Fortuna ulnis, quem Gratia triplex
Haec tenus, atque hilari blandita Fauentia vultu
Fouerat; Helueticis vulsus radicitus armis,
Tristia deluso dederit spectacula mundo!
Hunc velut effuso largissima Copia cornu,
Hunc unum Lydiæ stipârunt pondera gazæ;
Cui Ligeris, cui diues Arar, cui pingua Mosæ
Littora, cui Scaldis, Rhenique, ampliusque Mosellæ
Tractus, inexhausto fiscum farsere tributo.
Certè hunc Sequanij, Burgundionesque bimembres
(Nectaris affines ubi pampinat Heduus vuas)
Terraque Retheliæ, pinguique Niuernia glebâ,
Legitimum dixerit Ducem: nec Celtica tantum
Rura, sed unâ alias (quâ se dilatat amæno
Belgica clara situ) rexit Burgundia gentes.

Expli-

Explicit acclives quæ Lucenburgia saltus,
 Hannoniæq; solum Cererisque Artesia nutrix,
 Et celebres Bataui, cultisque annexa Brabantis
 Flandria, cumque suo Limburgi terra Namurco;
 Zelandique agiles, & quos diurna celebrant
 Prælia, Eburones; ac denique, quicquid ab alti
 Districtu Vogesi telluris, ad usque Britannum
 Visitur Oceanum, tot fortia Castra, tot Vrbes,
 Totque Dynastiæ Comitumque Ducumque potentes
 Morem, opulente, tuo gesserunt, Carole, sceptro.
 Illum Europa potens, illum exoriensque, cadensque
 Pertimuit Titan: Olli Regesque, Ducesque,
 Aut socias junxere manus, aut agmine vietas
 Subjecere acies. Placito quemcunque regebat
 Magnatem arbitrio, longè celeberrimus, omnes
 Carolus ante Duces; AVDACIS magna PHILIPPI
 Progenies, Proneposque suo, nec mente nec ausu,
 Degener à Proauro, reuera CAROLVS AVDAX. a.

ELICVRTVM.

Prima DVCI clades ELICVRTVM. Id milite nostro,
 Hortante Helueticam Friderico Cæsare pubem,
 Acriter obfessum, Comitum de Monte-Rotando,
 Burgundi AEacidem, violenta allexit in arma.
 Ipse ferox, cædisque audus, spiransque minarum,
 Certam Elicurto operam, properansq; animosius omnem
 Spondet opem; tacitoque studens adrepere gressu.
 Belligerum ter dena Virum cui millia, nostras
 Non exspectato præsumperat impete turmas
 Plectere, & Heluetios inopino extinguere telo.
 Atqui improsum Castris mirantibus hostem.
 Arma citò impavidus, ruit omnis in arma repente
 Heluetus, & facto velocius ordine, tanto.
 Sequanicas feruore acies, tantisque Rotundum
 Aggreditur Comitem neruis, ut quisque cruentæ
 Grandinis impatiens, ac tempestatis ahenæ
 Sæuitiam exhorrens, in honesto cæperit ausu,
 Deserto, attonitos, ELICVRTO, verrere campos.
 Mille è Burgundis, octingentosque vorago

Sorbuit ista Viros: reliqui trepidantibus alis
 In mage tuta suos duxerunt tesqua tribules.
 Nostra quidem, id spatij, crebras etiam agmina plagas,
 Et mutilos retulere artus, ac membra cruentis
 Saucia vulneribus: Sed quod mirabile cunctis
 Creditu, & æternâ facinus memorabile famâ;
 Tot gladios, tot tela inter, tantique cruoris,
 Profluuium; furor ille auidus, feroque, nec ullum
 Sustulit Heluetium: Lachesinque arcentibus astris,
 Perdidit ætheream NEMO ex nostraribus auram. b.

GRANSONIVM.

CAROLVS, obseSSI digressus ab urbe NouesI,
 Percitus hac famâ, calcato immitior hydro
 Perfurit, ac Martem Helueticas inuitat in oras.
 Desertis idcirco Vbijs, domitisque propinquæ
 Partibus AustrasIæ, liquido vicina Lemanno,
 Mox & Auentini bacchatur in oppida Pagi.
 Tæduit è proprijs solùm conscribere terris
 Dignam animo tam grandiaciem. Lombardia crebros
 Insuper Intubres, Princepsque Sabauda frequentes
 Addidit Allobroges. Placuere emissa Tarento
 Agmina, & Hesperijs miles selectus in agris.
 Scilicet ut quondam Salomonis gloria, magnos
 Traxit ab Eoo Phaëthontis cardine, Reges,
 Sidoniosque, Arabesque nigros, mollesque Sabæos:
 Magnificas ut Regis opes, Salomoneque dignam,
 Quilibet admisso spectaret lumine, pompam.
 Sic Europa ferè, quâ fax Hyperionis undas
 Vergit ad Hesperias, Burgundum inflexit in unum
 Consilij nentisque aciem: Quem Gallia diues,
 Quem Siculi Reges, omnisque Oenotria tellus,
 Angliaque, Aufonioque potens Germania sceptro,
 Muneribus coluere suis. Clarissimus ergo
 Carolus, vt famam luxu superaret opimo,
 Castra per ac nimio Tentoria turgida luxu,
 Omnigenas instruxit opes: hîc multa Smaragdus,
 Creber Onyx, lucensque Adamas, summisq; Monarchis
 AEmula Majestas, stupefactum terruit Orbem,
 Vidit,

Vidit, & attonito perlustrans omnia visu,
Tot Procerum, tot clara Ducum, tam splendida Regum,
Mirificè exultis, præsens Legatio, castris,
In Burgundo ipsum mirata est Principe Cræsum.

Subtractura igitur jam exortæ incendia flammæ
Heluetia, irati satagit placare furorem
Caroli, & electis, nimis acceptabile pactum
Offert, Legatis. Patitur despecta repulsam
Patria, ceritus solito terit omnia fastu
Carolus, oblatam renuit Burgundia pacem.
Hanc iterata tamen quærit Legatio, & omnem
Intendens operam, Nostro, inquit, Carole, juri
Cedimus, obtentasque ultro tibi reddimus urbes.
Fædera quin etiam quæcunque externa jacebunt
Irritæ: Te solum scribentque colentque deinceps
Heluetij Socium. Quòd si conterminus hostis,
Et conjurati, metuenda potentia Franci
Immineant, belloque premant: Te nostra sequentur
Illico, & unâ omnem tecum ibunt agmina in hostem.
Si prædâ alliceris, modicas certè Helueta tellus
Suppeditabit opes. Phaleræ, queis cernimus acres
Fulgere quadrupedes; Ocræque & ephippia ab altis
Pendula visa tholis, & quod frenosque luposque
Exornat pretium, fuluoque corusca metallo,
Infinita tuis quæ sunt Calcaria castris,
Heluetiorum omnes superant hoc tenipore gazas.

Respuit ira precem. Burgunda ferocia nullo
Flectitur officio. Vulgantur turbida totam
Bella per Heluetiam. Primâ infestatur arena
GRANSONIVM, electo quod nuper milite, sumptis
E patriâ tellure viris (dispersa ferebat
Fama, Octingentos illuc migrâsse colonos)
Inclita cum focio prouidit Berna Friburgo.
Gransonum petit ergo audax, petit agmine vasto
Carolus, ac plenis Tentoria plurima campis
Explicat, Argiuas æquantia mole Mycenas.
Vrbem ipse omnigenis, crepitanti murmure, telis
Sollicitat; muroisque sero, valloisque tumultu
Impetit irarumque omnes effundit habenas

Bellica

Bellicā sexcentis Tormenta aduecta quadrigis
 Puluere grassantur pyrio, grandique boatu
 Terribiles objecta vomunt in mænia glandes,
 Tanto ardore Ducis, tanquam si denuo atrocem
 Clara, per Hannibalem, fore expugnanda Saguntus.

BERNA quid hæc inter? Quid bello illustre FRI-
 Helueticas in ferū Vrbes, in prælia Fratres (BVRGVM?
 Excitat, ac properam Socijs, Vrbs utraque pressis
 Poscit opem. Mora nulla subest, animosa petuntur
 Arma, sub Helueticis excurrunt strenua signis
 Agmina, & impaudo, per compita quæque, viarum,
 Conueniunt unâ, Neocomi ad mœnia, gressu.
 Verùm ibi Consilium multas dum crescit in horas.
 Perpetim in obfessos Burgundica sœvit Enyo.
 Iamque studens technis, quos nescijt ha&tenus armis,
 Allicere; Instantem quin perdita turba ruinam,
 Clamat, & horrendam, quæ Vox manet unica, mortem
 Dum licet, arcetis? Commotæ Principis iræ.
 Si lubet æthereâ vesci prolixius aurâ,
 Cedite: Sequanicis non responsura lacertis
 Mænia, tamque fero jam sæpius ariete quassum,
 Blumbiuomoq; iterum igne & aheno iterum imbre do.
 Dedite Gransonium. Vitam saluare labantem (mandum
 Non aliter vobis, quam liberâ & arcis & urbis
 Deditio, licet. Salui, si ceditis, estis;
 Contrâ, vixistis. Iurato à Principe verbo
 Fidite, & à Stygiâ Vosmet seruare fodinâ.
 Subsidij nec vero ullam plebs victa Chimæram
 Fingite: Berna ruet; ruit obsidione Friburguni:
 Fœderis Heluetici tota est symphonia discors.
 Cedite, & assuetas sibi quisque reuise mulcas,

Quis petat ex ipsis grauiora oracula Delphis?
 Desolatum igitur, nec verò juuaminis ullâ
 Erectum famâ, tamen haud superabile tanto
 Fulmine Præsidium, nitratâ grandine ahenis
 Prosiliente Tubis, noctuque diuque petitam,
 Egregiâ sed enim semper virtute renisam,
 Tradidit arbitrio Burgundi Principis arcem.
 Hic, agitate nouâ, Dux iracunde, Medusâ,

Verbi-

Verbiq[ue] ô nimium nimiumq[ue] oblite Ducalis,
 Ausus es, ô quanto, cognatæ encomia famæ
 Obfuscare probro? Dum sacra per omnia sponsam
 Mox violare fidem; dum Græcā fallere technā
 Heluetios, verboq[ue] graui, grauioreq[ue] fretos
 Principe; dum infantes celsis suspendere ab Ornis,
 Et putrido exanimare lacu, sicq[ue] omnibus unâ
 Non timuisti amens miseras elidere fauces,
 Totq[ue] inferre neces, saluas quibus omnibus unâ
 Promisisti animas. Adeo tibi Carole Cretes,
 Ac tam magnifica fraus Punica regnat in aulâ?
 Præteritas, Herkle, ista tibi Rhamnusia laudes
 Funditus, atque omnem ferit atro anathemate famam.

Vindex quippe Deus Neoburgi hucusque moratos,
 Conciliumq[ue] arctis belli de rebus agentes,
 Erigit Heluetios. *Saladorum, Suitia, Berna,*
 (Magnanimas neruosa inter pollutia turmas)
 Consilijs jam accensa nouis perq[ue] aëra passis.
 Excita vexillis, truculentum excurrit in hostem.
 Auxilium latura suis. Sed fama patratæ
 Nuncia perfidiæ, serielq[ue] miserrima lethi,
 Ut liquidò vulgata fuit; fremebunda furori
 Calcar, & ardentes dedit indignatio neruos.
 Primus in hostiles exercitus iste cateruas
 Irruit, atque audax cum obiectâ Principis alâ,
 Mole quidem fastuq[ue] minor, sed pectore maior,
 Ventilat, usque adeo, socias quoad ipse phalanges
 Cursim è contiguo vidi descendere cliuo.

Sudum erat, ac lampas radijs Phæbea serenis,
 Militum ab aprico properantûm colle, micantes
 Lustrabat galeas; ac tot thoracas ahenos,
 Totq[ue] cataphractûm ferrata per arma virorum.
 Flammigeram partita facem, nictantis ad instar
 Fulguris, Helueticas fecit rutilare cohortes.
 Ipsæ iter accelerant, & rauco murmure pergunt
 Belligeras inflate tubas; cælumq[ue] solumq[ue]
 LVCERIA horrisono perstringit, & VRIA, cornu,
 Lætitiâq[ue] suos plaudente feruntur in hostes.
 Territus his lituis nimiamq[ue] micantibus armis

Caro.

Carolus, è nostris captiuum fortè tenebat
 Nobilem: & Iſti, inquit, tam immani mole Typhæi,
 Inſulſaque nimis Tritones voce boantes,
 Qui genus? unde domo? quid tanti fulguris agmen?
 Tamque peregrino quid Cornua ſtridula cantu?
 Ille; Aduentitiæ, Dux ô Mauortie, turmæ
 Helueticæ geniti quoque ſunt è gente Camilli,
 Formati ex unâ, cum plebe priore, farinâ:
 Prodigia gens animæ, motoque asperrima bello:
 Iuris amans, rectique tenax: ſimplexque, cuique
 De meliore luto finxit præcordia Titan:
 Iamque, ut tutè vides, Socios ultricibus armis
 Ereptura ſuos. Toto hīc expalluit ore
Carolus, & dirum metuens sub pectore teſtem
 Comiſſi ſceleris, ſecum unâ perſpicit omnem
 Conſternari aciem, Circum ergo pauentia cursans
 Agmina, magnicrepis virtutem accendere dictis,
 Atq; animos retiocare ſtudet: præcepsq; per omnes
 Prouehitur peditumq; globos, equitumq; maniplos
 Vociferans, ferrumque vibrans, turmasque fatigans.
 Arma Viri, arma Viri ingeminant. Iam fulmina, &
 Baliftis torquere pilas: jam cufide ferri (igneas
 Cominus in noſtras, jubet ebullicre phalanges.
 Sed furit in caſſum: titubat Burgundia, curuis
 AEmula Mæandris, nimio jam ardore furentem
 Nefcia ferre hoſtem: fuga tutum ſuadet aſylum
 Vnica: ſed ſtricto DVCIS iracundia ferro,
 Vrget opus, tardatque fugam; lorisque, flagrisque,
 Verbereque inuerſæ, trepidantes exicitat, haſtae.
 Nil agit infelix, ſed inanem percutit Austrum:
 Erumpunt pedites; ſtantemque ac multa manentem
 Deserit ipſe Ducem verſis, Equitatus, habenis.
 Ergo operam perdens, animam ne perderet, Audax
 Cedit, & unâ omnem, quâ ſe Burgundia Crasso
 Prætulit ac Cyro, ſinit euaneſceré gazam.
 Fausta erat Heluetijs, nec multum hæc Scena cruorem
 Hauerat. E nostris acie durante momordit
 Ter denos Libitina Viros. Tibi, Carole, ſeptem
 Loricati Equites; quadringentiique pedeſtres,

Effu-

Effudere animas. Captæ hic cimelia prædæ
Credam ego thesauris veterum præstare Quiritum,
Quos tulit ad vias, prognatus Amilcare, Cannas.

Gransonicis quascunq; Midas Burgundus in aruis
Ostentabat opes: quicquid per Castra nitoris,
Perque triumphali Tentoria structa paratu,
Quidquid erat pretij: Seu pictas murice rallas,
Seu coco chlamydes, seu quis Milesia Serum
Vellere, & Attalicæ fulgentia stamina lanæ
Nominet, Helueticis spolio cœlere colonis.
Atqui ea quis memoret? Tyrij conopea texti
Plurima, & è fuluo cœlata aulæa metallo,
Telasque innumeræ, Indo quas dente politæ
Illustrat roseo conchylis purpura succo,
Et vidi, & stupui. Tempestas ebria baccis,
Ebria cœruleo missis à Gange Pyropis,
Perpetuo nullam perpessis lumine noctem,
Inter collectæ crepuit myrothecia prædæ.

Quicquid enim gemmæ generat Natura profundo
Thetyos in gremio, quicquid prædiuitis Hermi,
Quicquid arena Tagi precioso germine voluit,
Vnâ in Gransonicis reputabam effulgere campis.
Maxima ne tangam Procerum dispendia; solus,
Ut perhibet, Princeps, auri plus mille Talentum
Fecit jacturam. Cataphractæ, tela, sarissæ,
Balistæque truces, fulmenque imitata trisulcum
Tormenta, & pyrij, mutuenda tonitrua, sclopi,
Carriqué & currus, vietusque habitusque, penitusque,
Excedunt numerum. Patinarum argenteus imber,
Merx velut expositi cœpit vilescere stanni,
Victori Heluetio. Congestos æris & auri
Dispertierunt æqualia pilea nummos.

Inclitus ille A D A M A S, arcanæ fulgure flammæ
Intet Hydaspeas tralucens undique gemmas,
Visus & in medio fuerat splendore cœno.
Hic pretio regionem æquans, interque supremas,
Census delicias rarum velut orbis Eoi
Prodigium, famâ Arlacidas penetrabat & Indos,
Gaza suprema Ducis. Tam nobilis ergo lapillus

Heluetico cùm fortè foret conspectus ab Iro,
Tollitur, ac cautim floreno venditur uno.
Emptor erat Mystes; hic cum Garamantide gemmâ,
Cui vix Helueticæ sint respondendo crumenæ.

Donâsset Patriam; gemino insignitus abiuit
Aureolo, egregij gauisus fœnore lucri.
Vidi ego fulmineum generosi Principis ensem
Plus æquo celebrem, cui multo prodiga sumptu
Iaspis, Erythreis distincta hinc inde Smaragdis,
Stellatum ambierat capulum; cui Mulciber æquam
Cudere rhomphæam Siculo si poscat in antro,
Postulet artificem, stipante Pyracmone, Brontem.
Scrinia prætero, scitè complexa verendas
Diuûm Reliquias Polycleti ac Mentoris ipsas
Arte imitata manus: ubi larga utriusque metalli
Pondera, & è puro Calicem deprendimus auro.

Hic mihi castalio venit extollenda cothurno
LVCERIA, Helueticæ lux non obscura coronæ;
Belligerum quæ aggressa DVCEM, cùm more Qui-
Cedere nolentum, calidis feruerter armis, (ritum
Chastilionæum vexilla suprema gerentem
Sternit, & eximio potitur cum laude trophæo. e.
Grandis erat pretij Labarum; Crux aurea spiris
Transuersim distincta suis, hyacinthino & albo
Puniceum doctâ permiscauit arte, colorem.
Dignum hac Lucerâ pignus, cui grande sigillum,
Aurea tota Domus Burgundæ Insignia, opimo
Accessere lucro Diuisis ordine prædis.
Cernimus ecce Viros plûs, nostrâ è gente, trecentos,
Faucibus elisis, aliaque aliaque gradatim
E trabe suffixos. Erat hic cum patre perempto
Filius; hic charo sociatus amicus amico:
Hinc gener, inde sacer. Sed quod miserabile visu,
Bini sâpe Viri, Frater cum fratre, neposque
Cum patruo, mandante Duciis Rhamnusia, ab uno
Penduli erant laqueo: Quidni spectacula tanto
Digna Viro! Hos omnes meliori marmore dignos,
Inuictos patriæ pugiles, ipsius in urbis
Æde sacrâ, meriti decoramus honore sepulchri,

Infe-

Inferijs ipsis solenni more peractis,
Et sic Granfonico finem dedit alea bello,
Vere nouo, tepidum regeret cum Martius orbem.

M O R A T V M.

Rerum importuno turbatus pectora fato
CAROLVS, Hyrcanâ fremuit præ Tigride, raptis
Si qua furit catulis. Laufannæ perculit ægrum
Febris ænhesa animum, quam nullus in orbe Machaon,
Nullus in Europâ Chiron, sed sola leuaret
Adraſtæa ultrix. Sæuum ciet ergo Gradiuum,
Voce vocat Superos, Acheronta lacescit & astra,
Ac lapidem quemcunque mouet, melioribus armis.
Ut male suscepto reddatur talio bello.
Inde celer profugas, hinc inde recolligit alas:
Multiplicatque ácies, grauiore exercitu agrestes
Ut domet Heluetios. Legatio crebra per omnem
Spargitur Italiam: percurrunt tympana Belgas,
Tympana Burgundos: nimiam sarcire ruinam
Præcipitur cunctis, & Corus & Eurus, ab oris.
Nulla mora, ingentem Prouincia quæque profundit
Militem, adornandis incumbunt Hedua sclopis
Oppida: fulmineas, tormenta curulia, moles,
Turrifragosque Tubos, mittit Burgundia centum
Ac quinquaginta: caruerunt sine quadrigæ
Principis, & terti nitrato puluere carri.
Atque his balistis, nimiumque feroce virorum
Grandine & armorum (quâ vix grauiore putares
Dorica Achæ menum properasse in prælia Xerxem)
Impetit incautum flammâ grauiore M O R A T V M:
Inuitatque animos pretijs, ac grandia palmæ
Præmia designans, Vrbesque, arcesque, domosque
Spondet & immensum pugnæ proponit honorem.
Iamque adeo fors missa fuit, quid Satrapa quiuis
Tolleret: Vrbs Titio, castra altera & altera Caio
Obtigerant: ac mente vagas dum quisque Chimæras
Fabricat, ante ipsam vulgata est symbola cænam.
Hæc ubi finitimas vulgauit fama per urbes;
Hortante Arctopoli, reuocantur ad arma recentes,

Helueticā de gente, acies: Tarantara clangunt
 Patria: bellicrepas Mauortia tympana cantus
 Ingeminant; noua quisque suas in bella secures,
 Cumque togis ferrēis, longisque bipennibus, aptant
 Gransonicā madidas etiamnum à clade macheras.
 Subsidia externi non dedianunt amici:
 Argentina suas Basileaque prompta cohortes,
 Raraque quæ lambit conterminus Oppida Rhenus,
 Explicitis, properata jubent per compita, signis
 Helueticas intrare plagas. Quin Austrius heros
 Ipse SIGISMUNDVS, Supremo è sanguine Princeps,
 Mittit ab agnatā claros ditione maniplos.
 Adstitit hos inter quoq; Dux REINARDVS, ademptæ
 Regulus Austrasiæ, turmā stipatus equestri.
 Magnus ubique ardor, stat cunctis unus & idem
 Belligerandi animus; Vox una scopusq; M ORATVM.

Hic ego, qui primas, Patriā mandante, phalanges
 Rexeram; ut hostiles totis se extendere campis,
 Non fecus ac spissas Libyæ turgentis aristas,
 Alpexi cuneos: O multo exercita bello
 Pectora, macti animis, inquam: patet altera vobis
 Alea, Gransonicis quæ responsura trophyis,
 Munificas promittit opes, laurumque, decusque,
 Palmasque, ac celebrem famæ immortalis honorem,
 Sequanus en redijt, bona nobis cetera, & amplæ
 Reliquias gazæ, vitamque animamque daturus.
 Ampla Ducas seges est, sed nostras, credite, falces
 Excidij jam gnara timet. Vos Principis iras,
 Vos tremulos ne horrete viros, quos Helueta nuper,
 Vix bene tentatā, repulerunt agmina, pugnā,
 Annua lux agitur, quā tot vertentibus annis
 (Octo & tricenis centesima jungitur ætas)
 Præda, triumphus, honos, Victoria, laurea, nostris
 Parta fuit Proquis; cum ingentes hostium aceruos
 Exiguo ad Laupæ plexissent mænia, cætu.
 State, agite intrepidiique omnes intendite neruos.
 Causa placens Superis, ac virtus pristina, Nobis
 Astripotente parem spondent à Numine laurum.

CAROLVS interea repetitis glandibus urbem

Arie-

Arjetat, atque schedis jaculo trans mœnia missis
 Deditio[n]em urget: renuenti extrema minatur
 Supplicia: inuicto sed *Babenbergius* heros
 Præsidio, quassis iterumque iterumque iterumque
 Frustra insultantem, pulsat de mœnibus, hostem,
 Strage ingente Virūm. Quintiles ante Calendas
 Orta dies decima est. Hic pugna indicta cruento
 Sæuijt excidio. Primi præludia belli
 Pugnaces habuere canes. Nostratia fortè
 Cum Burgundiaci subiissent, castra, Melampi,
 Importuna phalanx; in mutua prælia nostros,
 Inque feras rixas confessim acuere molossos.
 Namque indignati peregrinos ferre Lyciscas,
 Dente salutatos, morsuque audace repulso[s],
 Transmisere suis, comitatu ululante, magistris.
 Tempus erat pugnæ: pars utraque feruet in hostem,
 Vrget utrinque suos: Sed cum nimbosus Orion
 A Ethera turbaret, vultuque nigerrimus Auster
 Non interruptum cælo dimitteret imbre,
 Eia Viri, exclamo: vocat hora, ruamus in hostem,
 Rumpite quifq[ue] moram: Moriendum, aut pectore forti
 Nunc est certandum: fausto Mars ipse fauebit
 Sidere, si primæ caleat congressio pugnæ.
 Sed prius intento cælumque DEVMque precatu
 Quærite, & unâ illum, Majorum more, Tonantem
 Flectite, qui palmas, qui mittit ab axe triumphos.
 Ille dedit vires Patribus: præsentibus idem
 Suggeret Heluetijs, & eorum fædere nexit,
 Tam validas in bella manus, ut Marte secundo
 Magnicrepum sedare hostem, nimiumque molestas,
 Propulsare suo possint à limine, gentes.

Dum simul oramus, DEVS, ecce, plucentib[us] Austris
 Imperat, èque udâ proscribens Pleiadas æthrâ,
 Præcipit æstiuis ardere Hypetiona flammis.
 Rursus ego Phœbumque vocans, & ad æthera strictum
 Projiciens gladium; O lætis bona nuntia signis,
 Quid nisi laurifero portenditis omne bellum!
 Indole Ceruinâ superati abi[er]e molossi:
 Sol jubare orantes, radijsque illustrat? Eatnus,

Quaꝝ; DĒVS, quaꝝ; ipsa vocant nos Astra, sequamur.
 Pergimus ergo hilares. Sed jam majore renisu
 Stant Burgundiones: manet altâ mente reposum
 Gransonij damnum, veteresque resuscitat iras.
 Clāsica rauca sonant, vastos balista molares
 Euomit, & crebro repetita tonitrua plumbo
 (Dum sine lege volant) aliosque aliosque cruentant,
 Interimuntque alios: juratque accerrimus hostis;
 Se, prius occiduum quām visitet Hesperus amnem,
 Extincturum omnes, quicunque inimica sequuntur
 Agmina, Suiceros. Iuranti obnitimur hosti,
 Conferimulq; acies, jaculisq; instamus & armis;
 Donec in Helueticas tormenta curulia passim
 Deuenere manus. Hic tandem dextera dextræ
 Conseritur; ferit hasta ensem, gladiusque sarissam;
 Concurrunt alacres, oriturque asperrima cædes;
 Usque adeo, ut nullam nisi discedendo salutem
 Sequanus esse ratus, verso valedicere dorso
 Cæperit, & spretâ fugere incessanter arenâ.

Regia in aprico struxit tentoria cliuo
 Carolus, unde omnem penetrabat lumine scenam:
 Hanc ergo tragicum dum vergere prorsus in actum,
 Dumque suas vel obire simul, vel abire, cohortes
 Vident, & ingentem fluitare per arua cruentem:
 Anxius, ac durâ perplexus forte, secundam
 Per salebras, per saxa fugam meditatur, & omnes
 Quadrupedante celer præteruolat alite campos.
 Perseus ipse suas pro tanto principe pennas
 Tradere visus erat; nulla hic præuertere lynxes
 Laurea, cursu ipsos sonipes præuerterat Euros.
 Sed neque vita fugæ est: aciem sic quippe volantem
 Insequimur celeres, ac fusi sanguinis omnes
 Spargimus imbre vias. Pars ergo superstes in ipsis
 Quærit asylon aquis, nimio terrore propinquum
 Insiliendo lacum. Pars tentat in aëre diram,
 Euitare necem, fagosque frequenter & ornos
 Scandit, & hirsuto proceras vertice pinus.
 Pars tremebunda cauos, lethi formidine, furnos
 Introit; & sursum vaga voluitur atq; deorsum;

Usque

Usque adeo instantis torquet meditatio mortis.
 Sed frustra, O miseri, muscoso è pumice surdas,
 Sollicitatis aquas. Furnusque, Ornusque, lacusque,
 Tellusque, armatam nequeunt auertere Parcam.
 Viatrix namque manus, flammatis horrida telis
 Omnia perscrutans, & non nisi Marte secundo
 Prælia continuans, jam territum ab arbore Flandrum,
 Deicxit, ignitâ jam figit glande Cheruscum,
 Iam ferit Allobrogem, jam clausum in fornice furni.
 Suffocat Batavum; totidemq; cadentia spestat
 Corpora, concussâ quot pastor ab ilice glandes
 Præcipitante Noto. Sed dum per stagna profundâ
 Martia turba Laci, crebras fluitare cateruas
 Prospicit, in vasto ceu nantes æquore mergos:
 Insidiante Tubo, dum nulli parcere nouit,
 Quemlibet interimit: ferus inde ad sidera clamor,
 Nequicquam obfessi, per stagna, per arua, Morati,
 Tollitur; atque omnes lurorque cruorque plateas,
 Burgundi exuuijs, ac truncô milite plenas,
 Occupat: horrendus per sparsa cadauera luctus,
 Næriaq;, & querulus contrita per agmina Lessus,
 Per loca quæq; stupor, mærorque, angorque, dolorq;
 Infremet: accensæ stant cuncta simillima Troiæ.

Vnus ibi (æternâ res est dignissima famâ)
 Ferreus ac toto cataphractus corpore miles,
 Clarus & ipse domo, Burgundus gente, stupendas
 Attonitâ dum mente neces miratur; anhelum
 Versat equum, laxatque lupos, fugitatque, lacumq;
 Insilit; & vastas satagens tranare procellas.
 Summe Parens, inquit, Si Te tute tuisque
 Sospes ab auxilijs Elementa per omnia sparsas
 Effugere insidias. patulâ si fauce minantem
 Euitare queam, vitaque anima que, charybdis;
 Nulla Echeneis erit; Thebæi Martyris V R S I,
 Militis egregij, Salodoriâ in Vrbe, sacratam
 (Sic juro, ac voueo) supplex prouoluas ad aram:
 Et meritos, cum laude, hymnos, & Numinis dignas
 Persoluam grates. Erit hæc cataphracta patrati
 Tessera prodigijs. Tu me, Pater optime, nantem,

Tu rege labentem. Sic fatur, & ilicet omnes
 Remigio fausto penetrat, Vir aheneus, undas:
 Egrediturque lacu, dictamque celerrimus urbem
 Appetit, ac summam non ægrè admissus in ædem,
 Prosequitur miro Thebaica Lipsana cultu,
 Voce DEVM celebrans, magnique Tonantis amicos
 Munifico feruore colens. Suffigitur ergo
 Fornici, & æternum statuit cataphracta trophæum. f.

Nox furiam dirimit, quæ si tardasset opacas
 Dictynnæ bigas; de tot legionibus hostis,
 Integer ad Patrios remeasset nemo penates.
 Sat tamen O Superi, nimiumque hæc Scylla cruoris
 Glutijt, heu quanto Mars hîc efferbuit æstu!

Non secùs ac plenis quando jam nutat aristis,
 Solstitio feruente, Ceres (dum murmure rauco
 Transcurrunt piceas commota tonitrua nubes)
 Scinditur æthra Notis, armataς Aëolus hiemes
 Excitat ac subitum crepitanti grandine bellum
 Per fata, per segetes, per densa arbusta, per hortos,
 Per vineta coquit: concretus in æthere nimbus
 Omnia præcipitat; furit undique faxeus imber,
 Verbere pullat humum, quatit ardua tecta; domosque.
 Agrosque, stipulasque ferit: labat icta repente,
 Triticea cum messe, seges; ruit inclita florum
 Purpura, percuesso moriuntur lilia culmo.
 Sed neque grassantem Pomona vel ipsa ruinam
 Effugit, horrendam vis grandinis unica stragem
 Perpetrat, exculti perit omnis gratia campi.
 Helueta tempestas, obfessi ad castra M O R A T I,
 Turbine Burgundas haud quaquam dispare stravit,
 Elitique acies; nec segnior impete grando,
 Nec minor armati fuit hîc violentia nimbi:
 Triginta enumerant, inimicâ è gente, Virorum
 Millia, queis vitæ Clotho abscidit improba filum. g.
 Rari iterum è nostris, quos plumbeus imber ab ipso
 Pugnæ principio, crepitusque extinxit ahenus. h.

Mansere in spolijs Tentoria mille, couini
 Principis innumeri, Scloporum machinæ, aceruu
 Annonæ immodicus; Ducas aurea Sella, Sigillum
 Auro

Auro cælatum, pretiosi nobile Sceptri
 Pegma; peregrinâ mirabilis arte Galerus,
 Qui caput augustum festiæ tempore pompæ
 Cinxerat: ac Tyrio flagrans rhomphæa smaragdo.
 Annulus inde frequens, quem rubrâ Hyacinthus ab
 Et varius fulgore suo pingebat Achates. (undâ,
 Plurimæ ad hæc uestes, quas vel textura ministrat
 Theffala, vel tinctæ Melibæo murice lanæ.
 Cetera, quæ longum foret hîc memorare (Sacellum
 Aulicum, & Indo alias aliasque è littore merces)
 Transeo; quæ mæsto reminiscens pectore Princeps
 Certè, ait, Heluetij justa si lance repartam
 Distribuant prædam; quanquam de paupere Codri
 Cespite sint geniti; nunc ostro turgidi & auro,
 Nunc Rhodios fortiti imbres sibi plaudere, & orbas
 AERE peregrino poterunt farcire crumenas. i.
 Dixit, & inuitto, petit Hedua rura, MORA TO,

N A N C E V M.

Nec, quibus à summo pluit hæc Victoria cœlo,
 Munera grata Dijs, meritosque litamus honores.
 Nec tamen orta quies: Superosq; hominesq; fatigat
 CAROLVS, atq; nouam nouus Hannibal intrat arenam.
 Instauratâ acie Tullingum infestat, & acri
 Efferus obsidio, NANCEIAM territat urbem.
 Inde citam REINARDVS openi, cursando per omnes,
 Suscitat, Heluetios. Excurrunt fortia passim
 Agmina, Burgundas inquisitura cateruas.
 Mensis erat Iani, canis ubi cuncta pruinis
 Texerat, & Sæuam Capricornus coxerat hîmem. k.
 Inualuere niues, spirabant frigora Cauri,
 Stiriaque impexis induruit horrida barbis.
 Cùm Pater omnipotens glacieq; geluque rigentem,
 Luciferi fulgore, aciem sic temperat; ac si
 Vreret arentes æstiua Canicula messes.
 Cœlo agimus grates. Præsentem prurit in hostem
 Iam sua cuique manus: sed in hoc certamine primas
 Dum Lotharingus auet; Nos ritu ac more vetustis
 Solenni Heluetijs, pertæsi ferre secundas,

Sanguinolenta damus funesta exordia pugnae.
 Nec torpens socij: concurritur illico, & ingens
 Exoritur strages. DVX ipse Deosque Dealque
 Inuocat, ac tremulam mucrone, furore, feroque
 Incitat ore aciem, latus ab hoste triumphum,
 Aut animam acturus Volat hic, volat ecce per agmen
 Funereus bubo, cantuq; ululante sinistrum
 Ingeminat venisse diem; quo præscia fati
 Atropos, ingentem sibi vendicet orbis Achillem.

Sequanij fugere globi: Dux ipse probrosam
 Deierat ore fugam: Satrapæque ac indole multi
 Nobiliore viri, dum rupis ad instar ahenæ
 Pugnando durant; mæstos inuisere manes
 Luridi & unâ atras properare jubentur ad umbras.
 Tu quoque gemma Ducum, Tu magni pulle Gradiui
 CAROLE, tam crebris quondam cantate triumphis,
 Tam grauibus stipate armis; Tu stirpis auitæ
 Gloria, Tu gelido necdum mature sepulchro,
 Occidis; & nullo Serumue, Arabumuè, Phrygumuè,
 Vellere jam rectus, nudos inglorius artus
 Expandendo, jaces; totique incognitus orbi,
 In desolatâ squales inhumatus arenâ. l.

Eheu quis credat, quod Regum fulmen & horror.
 Quod L E O, qui totum rugitu exterruit orbem,
 Pauerit ipse suâ crocitantes pelle volucres? m.
 Dij tibi, magne heros, clypeoque ornande Pelasgo,
 Dij tibi sint faciles: Nanceiam, emortuus, urbem
 Tot studijs viuo, tantoque ardore cupitam
 Ingrederis. Victor tibi Dux Reinardus, & armis
 Prosper ab Helueticis, tam illustri Principe dignas
 Instruit exequias: & quem Burgundia diues,
 Quem capere immensis ipsa augustissima terris
 Gallia non poterat: jam angusta condit in urnâ,
 Claudens exiguo Burgundam marmore pompam. n.

Verè adeo instabiles, genus hoc mortale, Deorum
 Cernimus esse pilas. Sternunt excelsa petentem
 Icaron, abjectum tollunt de puluere Daphnim.
 Quæ tibi prolixè dum enarro, coronide totam
 Claude isthac seriem. Despectos CAROLVS AVDAX

Dum

Dum grauati Heluetios, ELICVRTI perdit amicos;
GRANSONII gazas; hominum tricena MORATI
Millia; NANCEII fædo ipsam vulnere vitam.

A. Philippus de Comines Lib. 6. & 7. B. Stumphius &
Capitan. Hafner in Chron. Salodor. C. Comineus l. 7. cum ce-
teris. D. Grasserus f. 141. E. In Lucernensem Exercitu emine-
bat Caspar ab Hertenstein Eques, & Imperator belli nobilissimus.
F. Ita disertis verbis Chron. Salodor. G. Petrus Etterlin, Grasserus.
H. Ex Heluetijs & eorundem adiutoribus non perijisse 50. affirmat
Etterlinus. I. Ita Grasserus f. 150. K. Anno Christi 1477. L. Co-
mineus sub finem lib. 7. M. N. Grasserus f. 154. 155. &c.

VII.

ARGUMENTVM.

Post magnam illam Sueviae Confœderatio-
nem instinctu Friderici III. Imperat. erectam,
grauissima bella inter Austriacos & Heluetios sunt ex-
orta; quorum postremus quodammodo fuerat ille con-
flictus, qui ad Dornacum in dominio Solodorensi
Anno 1499. die 22. Iulij, ab aliquot Heluetiorum
Cantonibus uti alacritate generosâ, sic excellenti vi-
ctoriâ fuit pugnatus. Eius adiuncta (in Annalibus
Heluetijs pâsim annotata) præsenti Epistolâ expo-
nit, nobilissimæ familiæ Salodoranus.

IOANNES A ROLL.

BENEDICTO HENRICO A STEINERVCK.

De conflictu Dornacensi.

LITTERA, sanguinei properans è puluere belli,
Gestit adire tuos, vix mihi lecta, lares.
Vna quidem geminam proponit Littera frontem,
Hinc seriem palmas personat, inde fugæ.
Rauriacis perarata fuit celeranter in oris,
Quâ DORNACENSEM Birsa pererrat agrum.

Parce, cruorifluas referat si fronte lituras;
 Dextera, quæ scripsit, sparsa crux fuit.
 Effuso aprici maduerunt sanguine campi,
 Defecitque ipsam sepiam pænè manum.
 Lancea, tela, fudes, rhomphæa, sarissa, dolones,
 Et cum nitratis hasta sparulque pilis,
 Stipârunt nostras, rauca inter tympana, dextras,
 Et calamorum omnem functa fuere vicem.
 Hisce quidem telis peregrinum inuasimus hostem,
 Efferus Helueticos cum penetraret agros.
 Austrius hostis erat, mixtimque per utraque Rheni
 Littora, pugnaces legit in arma Viros.
 Cæsareæ fulsere Aquilæ: Gens tota merebat
 MAXIME sub signis- AEMILIANE tuis.
 Spira Nemétum acies, VVormatia vident in armis
 Fulgere Vangiones; terra Bohema Quados.
 Argentina citos dedit hæc in bella Tribocos,
 Et Burgundiones conscientia Dola suos.
 Geldria veloces, numero majore, Sicambros
 Misit, ab intonsis agmina nota comis.
 Conuenere simul ter millia quinque; sed agmen
 FVRSTENBERGIACVS rexerat omne Comes.
 Ille suas prodire acies, properare maniplos.
 Turbam omnem Helueticis appropriare plagis;
 Balistis grauidas, plumboque, nitroque, quadrigas,
 Militiæque omnem præ- jubet- ire penum.
 Iamque per Alsatiæ vectus confinia, tutum
 Sub Dornacensi fixerat arce pedem:
 Agminibusque suis, Castrum quod cernitis, inquit,
 Iam Salodoranâ, sub ditione situm,
 Quarta ubi discussis, aut tertia luna, tenebris,
 Lacmedonteam cernet adesse nurum;
 Cernet adesse nouos, intra sua tecta, Tribunos,
 Sint licer in summis condita tecta jugis.
 Seruiet, aut nostris facto impete corruet armis:
 Ecquis enim, contrâ qui modò sistat, erit?
 Heluetios noster non solùm exercitus urget;
 Complures, quicunq; congregantur, habent.
 Irruet armiferis, jamuè irruit, Austria nimbis.

Sueus

Sueua Brigantinus quā secat arua Lacus:
 Quaque Leontinis Feldkircha est proxima Rhætis,
 Producent acies signa Athesina suas.
 Cum socijs, illinc legio Taurisca, Carinthijs,
 Densa, per Alpinas, inferet arma, plagas.
 Vna quid in tantos possit regi uncula? disctet
 Eumenidum ultrices non perisse manus.
 Sueuica conceptum jam suppressit Vnio fastum;
 Mugire Helueticos jam facit illa boues.
 Exeret una omnes jurata Alemannia vires,
 Obsidioque ullum non dabit ista metum.
 Dornaco euerso, fas est proferre secundum.
 Ad loca in Heluetijs interiora, gradum.
 Sic belli Frætor præsentes Cæsaris alas
 Excitat, ac promptos reddit ad arma viros,
 Quintilis mediâ, jam exorta Canicula, sphærâ
 Fulserat, & tostos spica tegebat agros;
 Hostica cùm sparsim Saliæ agmina ludos,
 Et plausum, & lepidis gaudia mixta jocis,
 Exauctoratâ, peragunt temeraria, curâ,
 Ut solet Ogygij Baccha ministra Dei.
 Pars succincta suas circùm spatiatur abollas,
 Pars Birse tepidis corpora mulcet aquis.
 Fannia lex castris aberat; sibi quisque litabat
 Clamofas inter, Cæcuba vina, dapes.
 Rari illic Curijs, multi, quibus alea pernox,
 Ensis & excubiæ; tela, fritillus erant,
 Credidéräm Saliosque leues, nudosq; Lupercos
 Sub Dornacensi, castra locâsse, jugo.
 Vnus & alter erat, quos multa peritia belli
 (Fortunæ ancipitem quæ docet esse rotam)
 Commonuit, Perisse aciem, quæcunque fuisset
 Seu secura nimis, siue superba nimis:
 Hortatiq; Ducem, Catapultis talibus, aiunt,
 Proposito certè vix potiè scopo.
 Expugnanda alio Dorneckæ est ariete; Nobis
 Parturient nostræ commoda pauca moræ.
 Pestifero pugnare solet gens Helueta ritu,
 Nec timet armatas sulphure & igne pilas:

Quam-

Quamlibet instructos audissima currit in hostes,
 Signaque pallentis nulla timoris habet.
 Et quoniam rari sunt hac è gente triumphi,
 Obsidio cautas exigit ista manus.
 Dux paucis contrà. Quid Panicus iste fatigat,
 Quid jubet incassum Vos trepidare timor,
 Nullus ubi timor est? An sicut Aquarius imbre
 Spargit, & hybernas euocavit aura niues,
 Sic etiam Helueticos censetis ab æthere nimbos,
 Et pugnatrices, posse volare, manus?
 Ite genus pauidum: si displicet alea Martis,
 Mercurij trepidos ventilet ala pedes.
 Quos unquam timidos Tarpeias, obsecro, ad arces
 Inuexit niueis currus eburinus equis?
 Si visi Heluetij cassam trepidatis ad umbram,
 Non moror; ad patrios quisque redite focos.
 Dixit, & extra omnem teli se viuere jactum,
 In portuque suam credidit esse ratem.
 Explorator ego, lustro hic Exercitum, & ambas
 Cum vigilante loci Satrapa, obarmo manus
 Sub Benedicto equidem securum Præside Castrum,
 Omniaque in tuto, sum ratus esse, vado.
 Glandiferis hic quando Tubis saluere procaces
 E Dornacensi jusserat arce, choros;
 Ilicet elisi reputabant Teutones, ipsum
 Fulmine Trinacri pertonuisse Iouem.
 Edidit hic toties compluria funera, sclopi
 Laxatas quoties imbuit igne rotas.
 Interea lætis synthemata splendida signis
 Cernimus, è patrio missa repente solo.
 Quindecies centum capita hic numerata; putabam
 Quindecies centum me numerare duces.
 Omnia pectus erant in toto hoc agmine; visa est
 Misere Herculeam Patria nostra tribum.
 Imprensa hæc acies, tam feruida solis ab æstu,
 Quam maturatæ fessa labore viæ,
 Castra ubinam? vel ubi hostis? ait: dabit ille quietem,
 Solus anhelantem diluet ille sitim:
 Prurit in arma manus. Sed in hac prurigine turmas

Vrbs

Vrbs Tigurina suas, inclita, Berna suas:
 Nobile subsidium, Labaris utrinque coruscis,
 Sistunt; Helueticam signa professa fidem.
 Egregios Iuuenes, vultuque armisque verendos,
 Et vel Scæua tibi, vel tibi Pyrrhe pares,
 Magnanimi rexere Duces, quos ipsa timeret,
 Tattareis quanquam, cincta Megæra, flagris. b.
 His anior unus erat, nec stratæ accumbere mensæ,
 Fessa nec apposito membra fouere cibo.
 Sed neque stare loco, donec constaret, Vbi hostis?
 Quantus ei numerus? quis situs? Ordo? status?
 Lieftalio egressi, sinuosâ ambage refertum
 Per loca, descendunt, non bene trita, jugum:
 Intuitique hostem, Iactanda est alea, clamant;
 Grande rei premium Mars bene cæptus habet.
 Maturemus opus, poliamus in hoste macheras,
 Vnica non paruo proderit hora lucro.
 Discurrunt saturæ, sine regula & ordine, turmæ:
 Disciplina suum non habet ulla locum.
 Tela magis ferient necedum præuisa. Iubetur
 Quisque repente suam miles obire vicem.
 Transferat medium jam biga Hyperionis axem.
 Torrueratque graui Sirius arua siti.
 Cùm simul unanimi decernitur ore, per omnes,
 Pugnandum nobis ocyùs esse, Duces.
 Anteuolant socias *Salodoria* signa cohortes,
 Offenduntque ampli, sed sine lege, gregem:
 Inter, hic, effulos, dejuria multa, cachinnos,
 Spurcoque obscenos edidit ore sales.
 Orgia dixisse celebrari: Vno omnium in ore
 Nescio quæ Thymele, quis Gelasinus erat.
 Percitus his monstris *Prætor Salodorus*, Istum
 Ecqua Minerua, inquit, posset amare chorum?
 Este Viri; ad cæptas juuat addere plectra choreas,
 Pectineque armatæ colla fricare lyræ.
 Palma corymbifero non delectatur laccho,
 Idaliæ non est laurus amica Dex.
 Et citharam & cantum sine more modoque, secundi
 Rariùs aut nisquam vidimus esse toni.

Este

Este Viri; ad laudes Vrbis Salodoriæ auitas,
 Ferre potest titulos, lux hodierna, nouos.
 Ritu igitur patrio; precibus super æthera missis,
 Transimus medios, non procul arce, rubos;
 Atque cohortem inibi, nullum sapere esse periculum,
 Nulla instare sibi tela vel arma, ratam
 Magnanimi aggredimur; bellique ardoribus illic
 Introitum primum, prima theatra damus.
 Exoritur subitus per proxima castra tumultus,
 Castra bipenniferis terrificata viris.
 Arma repente omnes, omnes sua tela; mouetque
 Fürstenbergiacum, concita fama, Duce, l
 Ille exorta suas ratus inter, jurgia, turmas
 (Quod pernoctato plebs solet uda mero)
 Dum jubet alternas turbæ compescere rixas,
 Heluetiæ emissos audit adesse viros;
 Seque iterum hortanti, Nec tu persuaseris, inquit,
 Tot pluere Heluetios, quot pluit Hybla fauos.
 Ponite sollicitâ conceptos mente timores:
 Helueta, quæ præstò est, turbula, ludus erit.
 Esse hodie solem, plebs hæc Saloduria, durum,
 Et sibi non faciles sentiet esse Deos.
 Sic ait: at nostrum tantò instat alacrius agmen,
 Quantò majorem cernit in hoste metum.
 Prælij in ambiguo dum sic feruescimus æstu,
 Suppetias præstò cernimus esse nouas.
 Obtulit insignes Thuregum ac Berna cohortes
 Vtraque præclaris Vrbs decorata Viris,
 Pugna repente acris, Mars sudat & impete facto,
 Improuisa omnis prælia campus habet.
 Hostis enim Heluetico simul ac reboantia pulsu
 Tympana, & igniuomas sentit adesse pilas?
 Cogit & ipse suos instare, ferire maniplos,
 Et cita depositis sumere tela jocis.
 Balnea rumpuntur, Birsæ dimittitur amnis,
 Clauduntur ludi, Sardanapale tui:
 Pro volitante togâ capitur lorica: lacertos
 Purpura quos texit, jam cataphracta tegit.
 Feruet Cæsareus, ceu fax Trinacia, Miles,

Au-

Audacem nimius dum jubet esse metus.
 Ipse adeo summus belli coryphaeus inermes
 Armat, & heroo roborat ore manus:
 Atq; memor generis, ceu rerum in culmine Princeps,
 Et stare, & fortes præcipit esse duces:
 Præcipit exiguum, Germano robore, pubem
 Trans Iurasseas, raptim agitare, plagas.
 Helueta Teutonicæ confertur dextera dextræ,
 Et replet ista cauas illico, & illa scrobes.
 Dumque alter renuit, dumque alter, cedere, nescit.
 Dumque acuit vires cætus uterque suas;
 Fluctuat ambiguâ Mars & Victoria librâ,
 Et manet in neutro, laurea prima, loco.
 Vberior numerus pro Cæsar's agmine, virtus
 Viuida pro Nobis, ac Themis ipsa, stetit
 Inde quidem intonsi famam meruere Sicambri,
 Atq; è Sequanicis aduena miles agris.
 Verùm ut Burgundi, sic tandem è puluere Geldri
 Cessere, aut tonsis procubuere comis.
 Feroore in medio, cum jam Bellona per omnes,
 Funera sparsissim sanguinolenta, vias:
 TVGII, & armisonæ, pariter Vexilla, LVGERNAE.
 Cum bis sexcentis, emicuere, Viris.
 Opportuna acies, validi quæ turbinis instar,
 Impulsi à flabris, penniger Eure, tuis,
 E nemore erumpens ac tela acerrima vibrans,
 In dubio egregiam Marte profudit opem.
 Illa quidem nostram quærensq; sequensq; phalangem,
 Ut pugnæ primas posset obire vices,
 Audijt è profugâ, quæ forte erat obuia, turbâ,
 Extuleratque vagos è statione pedes;
 Audijt, inuitâ procedere bella Mineruâ,
 Pugnare aduersis agmina nostra Dijs.
 Dum contra stimulum calces illidere, dumque
 Gibbosam tentat musca vorare feram,
 Hæret in extremis plebecula nostra periclis,
 Tota ferè interiit, tota caterua ruit.
 Sic fugitiua lues. Læsit vecordia missos
 Vrbe è Tugina Luceriaq; Duces:

Atque, O Thersites, spuriæque ingloria fæcis.

Nomina, feralem scandere digna trabem;
Siccinè ab incæpto vos ultrò abscedere bello?

Sic in femineam degenerare fugam?
Par erat in mediâ vel strenuè obïsse palestrâ,

Lauro vîtrices vel redimisse crimas.

Vertite terga citi: Nobiscum stare, vel inter
Martia nobiscum, vos decet, arma mori.

Pergimus ad fratres; ibi junctis viribus, hostis.

Agmina vel cedent; vel labefacta cadent.

Progressi, spolijs inhiantem fortè cohortem

(*Bernatum fuerant è ditione*) vident:

Censentelque hostem, quia tessera nulla, ducentos

(*Cum nemo Heluetios crederet esse*) necant,

Inde per accluem pariter descendere collem,

Improuisa nouis classica flare tubis;

Tollere terrifico clangorem ad Sidera cornu,

Obuia teliferâ quæque ferire manu:

Subsidiū hinc Socijs stragem inde, metumq; fugamq;

Funeraque aduersis accumulare globis.

Fortior euasit virtus unita, feroque

Paulatim mites, de grege, fecit oues.

Scilicet ut læsus crabronum ab acumine Taurus,

Indignabundâ spicula fronte gerens,

Toruus in objectum violentis cornibus hostem

Irruit, ac nullam fertuè, timetuè feram.

Sic ubi non casso gens Martia vapulat iætu,

Iræ majores vibrat & ipsa faces.

Ergo ferè quintam cum jam durâset in horam,

Funeribusque omnem, pugna, replèset humum;

Cumque inter reliquos, Lachesis falcata, Strategos

(Iam pertæsa suam perdita larua colum)

Luminis expertes pariter traxisset ad umbras,

Castra inter, primum, Cæsariana, ducem,

H E N R I C V M Comitem de Fürstenbergia, auitas

Quem Genus & Virtus extulit, inter opes.

Territa nobilitas & cladi turba superstes,

Ad meliora citâ currit asyla fugâ

Nam quasi pestiferos fugeret, jam morsa, colubròs,

Exilit

Exilit abjectis, plena timore, sagis;
 Exilit, ac properè superato flumine *Birse*,
 Præcurrit fætas, aufugiendo, tigres:
 Et tremit, & torto balearis verbere fundæ
 Ocyùs, Alfatici compita verrit agti.
 Nos cauti insequimur, multosq; sequendo ferimus,
 Nec quæsita ullus præstat asyla locus.
 Tandein ubi veloces cursu præuertere lyncas
 Cernimus, effugium digrediendo damus.
 Fama frequens ierat (nec rexit hyperbole euntem)
 Consperisse parem prælia nulla fugam,
 Pars rata terribiles à tergo instare bipennes,
 Ut monstra effugiat, mota pauore, volat.
 Pars properando suis semet suffocat in armis:
 Pars ultra patrios, nescia, currit agros.
 Plurima cui solitam negat æger anhelitus auram,
 Spiritum ubi ulterius ducere nescit, obit.
 Ergo, ubi jam spissæ cecidere è montibus umbræ,
 Ad pia sublimes tendimus astra manus.
 Et Domino, qui bella terit, cui laurea seruit,
 Offerimus flexo vota precesque genu:
 Castraque rimantes, tentoria cernimus inter,
 Hei quām magnificas, Cæsariana, dapes!
 Mens erat Assyrio noctem traducere luxu,
 Martiique Alfaticis sacrificare cadis.
 Thyrfigero conjuncta Ceres spondebat opimum,
 Annona in castris luxuriante, penum:
 Iam cortein, & gallos verubus sudare spadones,
 Phasideque emissas, Archimagirus, aues,
 Iamque Syracosiam præcipit ponere cænam,
 Qualibet ac citis è regione cibis.
 Cæna sed, ô fauces quantùm hæc elusit hiantes,
 Ferclâ ubi conuiuas non habuere suos!
 Imò habuere suos Sybaritica fercula dentes,
 Lautia Suiceram tollere digna famem.
 Nos quippe impransos incœnatosque cibârunt
 Cænâ, insperati, tam locuplete, coqui.
 Cæpimus ergo alacres alienâ viuere quadrâ,
 Et non præuisas condere ventre dapes,

Atque epulas cessisse parum est; cessere couini,
 Arque aduectarum copia grandis opum.
 Innumeri alipedes, grauis armatura, supellex
 Bellica, cum multo glans numerosa nitro:
 Ac pretiosarum quicquid tentoria rerum.
 Illustres quicquid cari habuere duces.
 Pro Labaris certamen erat: decorare studebat
 Vexillo intrepidam, dux sibi quisque, volam.
 Irruit ergo frequens pulchris fruitura trophæis,
 In vexilliferas, Helueta dextra manus:
 Nec requiem cepit, donec septena duobus
 Suppara cum Labaris, Teutone ab hoste, tulit. d.
 Inde breui, inuictis retulit quod quisque lacertis,
 Inferet in patriam viator ouansque suam.
 Auxerat obtentas merx tormentaria prædas,
 Et portentosus plaustra onerata tubos.
 Plùs vicena suis stabant tormenta quadrigis
 AEnea, terrificas fauce professa minas:
 Vna tamen cunctam tulit ENSIS HEMICA pálمام
 Machina, Balistam non habitura parem:
 Monstrum immane, ingens, tot suetum euertere turres,
 Fundo æquare domos, quot vomit ore globos.
 Hostica sanguineos texere cadauera campos,
 Millia fatalem terna obière diem. e.
 Atque ibi fumosas Martis violentia ceras,
 Sanguineque illustres, traxit ad antra, Viros.
 Centuria è nostris extincta est unica: durat
 Nunc in purpureis, turba superstes, agris. f.
 Durat, ut, ultrices renouent si bella cohortes,
 Præstò habeant, quicum tela vibrare queant.
 Postera decluem cùm necdum habuisset Olympum,
 Hac lauro, hoc spolio nobilitata, dies;
 Vraniorum alacres, Silwanorumq; cohortes,
 Ac generosorum nomina *suitiadum*,
 Cumque Friburgiaco Vexilla illustria cætu,
 Iunctim è vicinis profiliere jugis.
 Profiliere alacres. At postquam innotuit, Hostem
 Vel nece, vel rapidâ disperiisse fugâ:
 Indoluere, suas nequicquam acuisse secures.

Pugnæ-

Pugnæque optatum non superesse locum.
 Pluris enim egregiæ, Victoria tanta, cateruæ,
 Concertare simul si potuisset, erat.
 Iuncta tamen virtus tragicam si intrâsset arenam,
 Intrâsset patrios, ecquis ab hoste, lares?
 Interea grandem DORNECKA elusit hiatum,
 Dum peperit spinas, credita ferre rosas.

A. Benedictus Hugi Patricius Salodor. *Prefectus in Dorneckh.*
Salodoranam aciem rexere Nicolaus Conrad Scultetus, & Visus
Ruchti. B. Tigurini, sub Gaspare Göldy, & Iacobo Stapfer,
Bernates sub Rudolpho ab Erlach, & Casparo à Stein. C. Dux Lu-
cernenium, Petrus Feer, Eques auratus ac Prætor. Tugiensium
VVernerus Steiner Landammannus, cum Ioanne Kolio. D. Labara
hostilia vexilliferis strenuè (præter Salodorenses) eripuerunt Hen-
ricus Rhan Tigurinus, & Laurentius Brandenberg, Tugensis &c.
E. Ita pleriq; Capitanæus Hafner, Stettler, Grafferus, &c.
F. præter 200, illos imprudenter extinctos.

Finis Libri secundi.

K 3 HE-

HEROV M
HELVETIO-
 R V M
 E P I S T O L A E.
 LIBER TERTIV S.
 De Heluetiæ miscellaneis.

E P I S T O L A E I.

A R G U M E N T U M.

SAlodorum ex antiquissimis Heluetiæ Vrbibus, cum Ludouici IV. Bauari Imp. Rom. partes fouveret, Austriae offendit, obstdeturq; decem ip-
 sas hebdomades à Duce Austriaco Leopoldo. Sed visio-
 ne nocturnâ perterritus (ubi Thebæos Martyres muro-
 rum, quos obibant, Custodes esse intelligit) obstdione
 solutâ, vexillo primario Salodorum honorat, Urbem
 ingreditur, domumq; pace stabilitâ reuertit Anno 1318.
 Rem inter alios describit Dominus Capitaneus
 Antonius Hafner Patricius Salodor. in Chro-
 nica Vrbis ejusdem. &c.

HART-

HARTMANNVS COMES A NIDAVV.
Præpositus Salodorensis.

LEOPOLDO AVSTRIAЕ ET SVEVIAЕ Duci.

De Vrbis Salodoranæ Obsidio.

 E de DEO Princeps, contrariâ omitte Mi-
In *Salodori* unū, vertere tela, sinum. (neruā
Niteris iratas nequicquam illidere calces
In stimulus magni, DVX generose, DEI.
Cælica ni pressam custodia protegat urbem,
Excubiarum omnes stant sine fruge vices.
Dia laceffitam si dextera fulciat urbem,
Fulmina si jacias plurima, bruta jacis.
Ille exercituum Rex atque corona, proteru-
Depopulandas ridet in hoste manus,
Ridet Achilleā fretos virtute lacertos,
Et Briaree tuas seditiose minas.
Ingenium, Stimulus, sapientia, machina, virtus,
Plurimum, ubi Domini flauerit aura, valent.
Consilium, ratio, robur, prudentia, neriis,
Nî conspirârit Numinis aura, jacent.
Excitus ista tuo posses agnoscere damno,
Consilij infidam nî sequârere fidem.
Dum *Salodoranos* cæpisti incessere muros.
Iam decies septem præterière dies.
Præteriere dies, quin & LEOPOLDE labores,
Suscepti inuitis, præterière, Dijs.
Sors Tibi successus si concessisset amicos,
Fluxissent placito si tua vela Noto.
Vrbs nostra, Iliaci muris æqua Quirini,
Incustodito jam foret æqua solo.
Obsidio vallos, acies acerrima Ciues.
Turbauere omnem tela inimica larem.
Stat tamen incolmis Treuirorum hæc æmula Turris,
Stant instar firmæ, mœnia salua, petræ.
Absit ut hoc nostris animi tumor arroget armis;
Numinis est purum cunctipotentis opus.

Nonnè vides fauces ut ludificârit hiantes?

Fecerit ut nihili cæpta superba, D E V S?

Ingeniosa nouum struxit tibi fabrica pontem,

Tutiùs obsesso quò potiâre loco.

Arula sed subitos crescensque furensque per imbræ,

Pontem aciemque suis, turbidus, hausit aquis.

Turba Tibi iratâ quâm multa perisset in unda

Vrbs nisi maturam nostra tulisset opem?

Vrbs tibi nostra suam quanquam minitantibus armis

Vndique pressa foret, suppeditabat opem.

Hostiles cuneos (qui fluminis impete raptos,

Vix tuiti fuerânt à Phlegethonte, pedes)

Traximus è medijs, consensâ naue procellis,

Arulaque extintis fluctibus, Ara fuit.

Vix à jurato sperare licebat amico,

Præstítit obsessi quod Tibi cura loci.

Præsidium si nôsse cupis; sunt ciuica nobis

Pectora, in undenas dinumerata Tribus:

Sunt quadringenti, quos Vrsa heroica Berna,

(Mutua ne lateat fæderis arrha) dedit.

Parua quidem series, si armatæ Principis alæ.

Specientur numeri si, Leopolde, tui:

Parua sed unitis stat constantissima neruis,

Prompta per armiferas, qualibet ire, manus.

Exigui numero, sed apertrâ Martis arenâ,

Vt crepuit lituus, viuida turba sumus.

Præcipuum sed enim quis in isthoc puluere pilum,

Aut quis in excubijs nomina prima gerat;

Ipſa Tibi claris monstrârunt Sidera signis,

Sidera Cretensem non habitura fidem.

Intimus ille tuæ, solersque Notarius aulæ,

Qui vigili totum lumine versat opus;

Ille Tibi primos, cælo assignante, Camillos,

Ille potest nostros insinuare Duces.

Insinuare potest; fidoque hæc nuper ab ore

Dum Tibi signa dedit, non Tibi verba dedit.

Rem paucis repeto. Tuus ille fidelis Achates,

Vt posset summæ certior esse rei,

Sæpius obsessam, sed cautus, obiuerat urbem.

Cum

Cùm vaga nocturnis luna niteret equis.
 Ibat, ut excubias vafer exploraret, & omnem
 Circumuallatâ nôsset in urbe statum.
 Audijt egregio munitos milite muros,
 Principis infestas nil metuente minas.
 Audijt Heluetico crepitantia tympana ritu,
 Atque irritantes Martia corda tubas.
 Perugil insomnes tenuit Custodia ciues,
 Inqüe alacri trepidus non fuit urbe metus.
Cum conjuratâ *salodorum* scilicet *Vrsâ*,
 Marte flagrante, omnem dedidicere metum.
 Viderat Heroum generosam hic ipse phalangem,
 Rite obseruatas urbis, obire, vias.
 Prodigiosa cohors. Cataphracti corpore toto,
 Splendebant radio nobiliore, Viri:
 Excubiasque simul telluris & Vrbis agentes,
 Obsidio cinctos circumière lares.
 Circuière omnem signis radiantibus Vrbem,
 Cristâ inter tremulas luxuriante comas.
 Terribilem visu referebat quisque nitorem,
 Quantus ab humanæ non micat igne genæ,
 Attoniti sic ante oculos, atque ora *Suëui*,
 Omnia vel terror vel graue fulgur erant.
 Vnus in hac serie, grauitate heroicâ & armis
 Cultior, ac primum viñus habere gradum,
 Maiestate omnem tulit excellente triumphum,
 Tantus erat frontis, tantus & oris, honos,
 Clarius humanâ radiauerat indole vultus,
 Formaque cælestis plena nitoris erat.
 Fulserat igniuomâ, cataphracta argentea, flammâ,
 Per gyrum insolitas eiaculata faces.
 Thoracem, ac medium Crux ambijt inclita pectus,
 Candore hybernas visa præire niues.
 Hæc Indi gemmis & puro clarior auro,
 Splenduit Eoꝝ non minùs igne rotꝝ.
 Celsior ipse Heros reliquiꝝ augustinor, omnem
 Pro patriæ subijt prosperitate vicem.
 Magnanimam prior ipse aciem ducebat; ab uno
 Dependebat ibi tota caterua Viro.

Cuncta adeo explorans, salodori in mænibus altis

Visus erat vigilem constituisse Pharon.

Ista quidem nocturna tui sunt visa Notari.

Inscribi cedrinis visio digna notis.

Ter generose Heros, validis qui nomen ab armis

Et decus à claro quæris habesque tago:

Define Symmictam hunc, tam lucida signa profatum,

Dicere de volitâ proditione reum.

Quæ tibi, quæque tuo sunt demonstrata ministro,

Parce in noctuagis visa referre stryges.

Audisti factum; cape nunc mysterium & almo,

Si dubitas oculis credere, crede D E O.

Nobilis illa cohors, & prodigiosa Virorum

Copia, conspectis tam peregrina stolis,

Quæ supra humanum rutilansq; micansq; tenorem,

Illustri tantas euibrat ore faces;

Cui cataphracta ambit fortis nitidissima lumbos,

Pectorè quæ niueam fert radiante crucem;

Quæ velut è speculâ totam circumspicit urbem,

Vt Salodorenses seruet ab hoste focos.

Non sunt mortales, terrestri ex ordine, ciues.

Quos videt illa dies viuere, & ista mori:

Agmina siderei sunt inuictissima regni,

Iam pridem Elysijs associata choris.

Thebaæ fortis sunt è Legione Sodales,

In Patriæ vigiles emolumenta Patres.

Ausonio quondam Gens seruit ista Tyranno,

Horrida cùm in Francas duceret, arma, plagas.

Seruit Imperio: septemplicis ostia Nili,

Et Pelusiaci pinguia regna soli,

Atque adeo patrias, spretâ Mareotide, sedes

Deseruit, Latium rite secuta Ducem.

Olim, inquam, Imperio; nunc nobiliore coronâ,

Imperij Domino, seruit amicta, D E O.

Celsior ille Heros, qui Maiestatis & oris

Supremum meruit nobilitate gradum,

Militiæ primus reputatur jure Tribunus,

Iure inter Socios fert diadema suos

Tutelaris hic est Patriæ, fortissimus V R S V S,

Gloria

Glōria Thebæos inter, honoſque, Duces.
 Protegit ille ſuam curis ingentibus urbem
 Martia belligeros dum ciet Hydra globos,
 Tutatur pressos, ceu turris ahenea, ciues,
 Queis exoratam Numinis addit opem.
 Ad trīginta iſpos agitur milleſimus annus,
 Si lubet elapſos enumerare dies:
 Cūm facer ille VRSVS, Pharijs qui duxit ab aruis
 Vndeſies ſenos, in Legione, viros,
 Numinis effundens roſeum pro lege cruorem,
 Egregiē hanc noſtrā nobilitauit humum. a.
 Nobilitauit humum non ſolo ſanguine; totum
 Lipsana nobilitant hīc tumulata Solum.
 MAXIMIANVS enim domiturus milite Celtas,
 Fracturusque nouo Gallica regna jugo,
 Iuſſerat, ut Legio peregrinā ē Mempheos orā,
 Lecta in Thebæis, caſtra juuaret, agris.
 Lecta fuit Legio, comitataque Cæſaris alas,
 Seſtata eſt Iouios, Herculeosque Duces.
 Iuuerat Imperium, ſed ad aras: credita natis
 Alcmenā & Maiā, non ſuit ara, dijs.
 Cæſar ad obſeffi fines, dum mandat, Agauni,
 Impia Tarpeio tura litare Ioui:
 Turba colens veri, nomenque fidemque Tonantis,
 Vnanimi infamem deierat ore Iouem.
 Abrogat inuifam, pro cultu Hermetis, acerram,
 Dediſans flexo Numinia muta genu.
 Tura decent Dominum, qui torquet Numine Cælum,
 Qui styga, qui terras, qui moderatur aquas.
 Sacrilegos, quos terra amens, quos Cæſar adorat,
 Dignamur iuſſo nupſiam honore, Deos,
 Dixit Thebæus: tonat ergo repente, furitque,
 Et fremit insani more, Tyrannus, apri.
 Bassaridumque fero, Thyadumque agitatus ab oſtro,
 Inuocat anguicomas, ore minace, deas:
 Iræque impatens, Legionem inuadit; & acri
 Plectere mox decimum præcipit enſe virum.
 Procubuere alacres, MAVRITIVS ipſe ſecandum
 Obtulit, ingenti ſtrenuitate, caput.

Pertulit enormem Legio fortissima stragem,
 Quiq; mori optârant, VICTOR & VRSVS erant.
 Illi, ut dilato Salodoria tecta subirent
 Martyrio, arcanis edidicere notis.
 Nutu igitur Superum, Turritam Solis ad Vrbem,
 Vndecies seni dum coiere Viri;
 Ordinis electi coryphaeus & arbiter VRSVS,
 Iam pridem dix fonte renatus aquæ,
 Ludicra fictilium spernens simulachra Deorum,
 Helueta saluificam spargit in arua fidem;
 Liberiore unum profitetur pectore Christum,
 Numina turicremis priuat ahena sacris:
 Ac veterana inter Salodori mænia, primam
 In verâ statuit relligione basin.
 Verum ubi Cæsareas nequicquam prædicat iras
 Hirtacus, insanis plenus agyrtæ minis:
 Egregiam Thebæa refert constantia palmam,
 Nec flammâ gladij, nec tremefacta rogi.
 Magnanimi, præeunte VRSO, cecidere tribuni,
 Carnifici promptum subijciendo caput.
 Ille ut barbarico penetrârat guttura ferro,
 Mergere Lethæis cuncta parabat aquis.
 Ceruices sacras, & corpora trunca jubetur
 Arulæ in infernos præcipitare sinus:
 Sorbeat uda Thetis, queis Mulciber igneus antè
 Noluit accenso claudere fata rogo.
 Sic ait, inque vagos dum proiecit omnia fluctus,
 Quod ratus est barathrum, conspicit esse vadum.
 Nam ratio succreuit aquæ. Sentina Tyranni
 Ferre ubi Thæbeos noluit, unda tulit.
 Ordine quam miro ceruicem quisque resectam
 Suspedit, inque ipsis fert, quasi viuus, aquis!
 Attonitâ quam pulchrè acies spatiatur in undâ!
 Quam scitè liquidas calcat in amne vias!
 Ense necata cohors, ac lethi victima, quinam
 In mutilo tantum corpore robur habet?
 Suplicat, atque oculis cæli conuexa tuetur
 Rhomphæa auulsum, quâ ratione, caput?
 Fluminis ad ripam, statuens sibi quisque sepulchrum,
 Fle-

Flectit ad effusas quām pia genūa preces!
 Turba preces fudit semi-ip̄lam intenta per horam,
 Cælo, hei, quām gratas fuderit ipsa preces,
 Dicere deposito potuerunt corpore. Terræ,
 Quæ dedit h̄ic requiem, præbeat axis opem.
 Cuncta adeo humanas opera excedentia vires,
 Quid nisi in auctorem sunt referenda D E V M?
 V̄rsus hic, & Victor coryphæo primus ab V R S O,
 Turbaque quæ nostram sanguine tinxit humum.
 Corporis exuuijs patriam dum purpurat urbem,
 Iure etiam patrios seruat ab hoste lares.
 Excubia, Vigiles, loricæ, balthea, crista,.
 Armorum series, lux, cataphracta, crucis,
 Clarior humanis spectata corona figuris,
 Visio Thebæi sunt manifesta chori.
 V R S V S, & Vrsi acies, præclaro munere Diuūm,
 In Salodorensi procubuere solo.
 VRSVS & Vrsi acies, dum fulminat hostis in urbem,
 Pro Salodoranis stantque flagrantque foci.
 Congere belligeras, numero quocunque, phalanges,
 Turante hoc Vrso mænia, puluis erunt.
 Pannoniae vires, ipsumque accerse Gradiuum;
 Iunge lacertosis agmina Sueua Quadis:
 Experiere isthac raros ex urbe triumphos,
 VRSVS ubi excubias, castra ubi VICTOR habet,
 Dextera si quassam, Domini, custodiat urbem,
 Mittimus in rapidos irrita tela Notos.
 Ergo agedum, ô Princeps, alto qui à sanguine regum
 Nactus es, ingenti nobilitate, genus.
 Si Salodoranis mens est succedere teatis,
 Atria si tutum figere in ista pedem:
 Austriaci primum Labari præmittito signum,
 Sic poteris pandas urbis inire vias, ^{b,}
 Iunge tibi conites, sacramque euectus ad AEDEM,
 Grata ofter Superis munera, grata Deo.
 Lætior inde tuos, grauiorque reuise Suēuos,
 Signa tamen memori vita reconde siqu.
 Terrarum varias varius decor euehat urbes;
 Hæc scutum niuei syrmate pingat equi.

Aure-

Aureus hinc aries gemino sua mœnia cornu
 Protegat: immanis fulguret inde tigris. (frontem
 Taurum alia, aut colubrum, caprumuè, aquilamuè bi-
 Aut humero alatam, jactet, utroque Leam:
 Cuīque suæ gazæ, sua, fint insignia: Nobis
 Supplet abundè omnes palmifer V R S V S opes.

A Pas̄i sunt Solodori circa annum Christi. 288. B. Vexillum
 hoc Austriacum hodieq; ostenditur in Ecclesia Colleg: ibidem.
 Cū Scriptores alij Ducem signatè non nominent, expresse nomi-
 natur Leopoldus à Sebastiano Munstero l. 3. f. 435.

I I.

A R G V M E N T V M.

Ludouicus XI. Galliarum Rex, generosissi-
 mos Heluetiorum animos, Anno 1444. ad Diui
 Iacobi iuxta Basileam expertus, ijsdem & Archiduci
 Austriae Sigismundo author extitit, ut pacem compo-
 nerent, mutuaq; in fœdera coirent. Proposito huic exe-
 quendo, præter Nobiliß. Equitem Nicolaum à Diess-
 bach, usus præcipuè fuerat operâ Iodoci à Syllinen Lu-
 cernatis, Viri egregij, atq; ex Preposito Beronensi, ad
 Episcopatus Sedunensis mitram, & Gratianopolitani
 administrationem euecti. Fœdus ipsum præter Orbis
 opinionem, ad Ludouici Regis instantiam, primariò fuit
 compositum 1474. Quod licet in bello sueuico sit in-
 terruptum, à Maximiliano tamen l. Imper. circa An-
 num 1511. fuit restauratum, Burgundiæ Comitatu in
 fœdus hoc hereditarium assumpto. Eius tenorem Ia-
 docus ipse primariæ Heluetiorum Reipubl. exponit.

I 6-

LODOCVS A SYLEINEN,
HENRICO GÖLDY à Tieffenayv,
Equiti, Patricio Tigurino.

De Fœdere Austriaco, sive Hæreditario.

Siste Gradiue pedem, lituosque & bellica ab alto
Fige trophæa tholo. Pax jucundissima rerum,
Dulcor amorque hominum, quæ tanto tempore
Hæsit apud Gyaros, jam ferta virentis oliuæ (saltos
Explicat, & nostras optata reuertit in oras.
AVSTRIA Martipotens, Alemannæ gloria terræ,
Et basis Imperij, compluribus hactenus annis
Plùs satis infesto, nobiscum exercita, bello,
Hostiles furias, bacchataque atrocius, arma
Deierat, ac stabilem poscit, cum Fœdere, pacem.

Rara salus bello, lauro licet ubere, & auro
Heluetiam, spolijsque simul ditârit opimis:
Rara salus bello est: ferit oppida, diruit urbes,
Stare vetat Cérerem, lætum populatur Iacchum,
Sternit humi, fundoque simul fortissima adequat
Mænia, Torquatos euiscerat, enecat Iros:
Vana perinde sacris, & sacra perinde profanis
Miscet, & Elicij plùs ipsâ Veiovis irâ
Fulminat, afflicti pestis deterrima mundi.
Terrigenis, Pax, dulce bonum, pulcherrima cæli
Filia (quæ Cereri, quæ pabula grata Lyæo
Porrigit, & blando complectitur omnia nexu)
Sexcentis merito venit anteferenda triumphis.
Bellum elementa ruant, quando inclinantibus astris
Excubat ad patrios, Pax & concordia, postes,

Ille Monarcha potens, æquo moderamine Francum
Qui regit imperium: quem virtus Helueta nuper
Terruit, ingentes cum armatæ Galliæ aceruos
Rauriacas, trepidante solo, duxisset in oras:
Ille, inquam, Heluetiæ Rex LUDOVICVS amicam
Ferre paratus opem, curâ septemplice dudum
Discordes animos, & longi tædia belli
Nititur à nostris, fatagitque auertere testis,

Ille

Ille decor Regum, cuius prudentia cælos
 Voluit, & omnigeni penetrat mysteria mundi,
 Fœdere perpetuo Nobis celeberrimam adunat
 Austria, & à tanta venturos stirpe Monarchas.
 Ille SIGISMUNDI consensum Principis, ille
 Austriacæ jam pacta Domus, mentemque fidemque
 Obtinuit, studijsque animi solertibus, omnem
 Pro tam magnifico stabiliuit fœdere normam.
 Nos modo consilium nî detrectamus amicūm,
 AUSTRIA perpetuo nobilcum fœdere juncta est.

Illa augusta Domus, quæ nomina Cæsarum aucto
 Explicat è folio: quæ tanquam uberrima mater
 Imperio fortes hoc tempore præbet Atlantes,
 Teutoniæque Duces: illa omnibus obruta gazis,
 Omnibus æthereæ donisque bonisque Pronææ
 Austria, Suicoris jam æterno fœdere nexa,
 Dissidijs insanos permutat amore tumultus.
 Hei quantum famæ, quantumque parare decoris,
 Per tam præcipites, effuso sanguine, dextras
 Vtraque Gens poterat! Quantos captare triumphos,
 Iam bis vicenis bella hæc exercita lustris!
 Threicios penetrare sinus, terrere feroce
 Sauromatūm populos: per Atlantidos arua Calypsūs,
 Per Syrtes Libycas, Gens hæc unita, per ipsas
 Eridani spumas extendere jura, sibiique
 Subdere Parrhasij sedes potuisset Euandri.
 Iam quoque si socias gens cœperit Helueta bello
 Pannonas, unito poterunt proferre secures
 Robore, ad extremam, trans ponti cœrula, Thulem.
 Atque, immaturos ne quis præiudicet actus,
 FOEDERIS hic tenor est. Ut cœpta utrinq; secundet
 Numinis alma Trias; diuina petatur ab illo
 Gratia Principio: quod dirigit omnia solo,
 Per mare, per terras, per Tartara, & æthera, nutu:
 Quo sine nil validum, nihil est durabile, cuius
 Erigit humanas reprimitque, potentia, fortes.
 Illius, ut fas est, augendo semper honori,
 Mutua belligeræ coëant in fœdera gentes,
 Austria & Helvetij: Pars approbet utraque pacem;

Vtra-

Vtraque liuorem, belliique præambula vitet
Iurgia; legitimum teneat concordia clauum.
Pristina sic facies rerumque hominumque, simulque
Libera per tutas vigeant commercia terras.
Alterutram partem si rancor, & orta similitas
Acrius irritent; in apertam neutra feratur
Bellonæ rabiem: stent coram Iudice causæ,
Dicaturque dies, adeat pars læsa tribunal,
Vrbibus è geminis, dabit aut CONSTANTIA pandum,
Aut BASILEA forum: sacram fouet utraq; mitram,
Vtraque juris amans, Rhadamanthi præsidis urnam
Porriget, & motam dirimet sine sanguine litem.

Bella sigismundum si fors inopina fatigent
Principem; ad Austriacæ, quantum decet, æra crumenæ
Natio suitiadum sataget, de jure petitas
Mittere suppetias; & lecto milite læsum
Proteget Archiducem: verum hic seruetur honesti,
Iustitiæque tenor. Nobis dabit ipse vicissim
Auxiliatricem, si poscant tempora, dextram.

Prædia, rura, arces, pagi, castra, oppida & Vrbes,
Et quicquid terræ, quicquid ditionis, & agri.
Hactenus Helueticæ sibi subiecere secures.
Pareat Heluetijs. Sua quondam hic jura, resignat
Austria. Sutiadum rata sit possessio, & istas
Pacifico, per seclâ regant, moderamine, terras.
Instrumenta tamen, tabulæque authenticæ, ad usum
Principis erectæ (nostro quæ nempe nec obsunt,
Nec Statui prosunt) Dominis reddantur auitis.

Exteram & Austriaco natam sub Principe plebem
Associare sibi tutelâ, fœdere, recto,
Aut numerare suos, aut inter scribere ciues:
Heluetijs caueant: caueat Dux ipse vicissim
Allicere Heluetios: saluâ nisi pace prioris
Principis aut Domini, veterem mutare tabernam
Indigenæ, atque alias malint inquirere sedes.

Hosti subsidium, tectumque, laremque, stipemque,
Et cum seculo victimum præbere meatu,
Fœderis ordo verat. Quocirca aut tendere dextram,
Aut capere hospitio, victuue, penuue, manuuè.

Aut quacunque aliâ demum ratione tueri
Hostiles acies, & ijsdem clamuè palamuè
Mittere suppetias, quia res censuraque juris
Publica non tolerat, nec fædera nostra probabunt.

Excitèt armatos ne res insuetâ crabrones,
Sollicitent neutrâm nouâ vestigalia gentem.
Nec tricæ insolitæ, portoria, feuda, tributa,
Alterutri addictos onerentuè, grauentuè colonos.

Præteritum quæcunque tulit fastidia bellum
Austriæ & Heluetiæ, rancores, funera, luctus,
Tamque graues irarum ignes, vitæque charybdes,
In fumos abeant, submersauè Nereus imo,
Occulat in barathro. Mutetur amore simultas,
Dissidijque omnes, tam turbido in æquore, tricas,
Trans vehat Hesperiam veneranda *amnestia* Calpen.

Si verò extinctos iniuria quælibet ignes
Suscitat, in veterem concordia læsa furorem
Ne rursum erumpat: caueat pars quæque calenti
Addere ligna foco: tollatur causa, peribit
Ilicer effectus. Mæsonica scommata, lannas,
Et sine honore jocos, & non sine dente cauillos
Vtraque gens prohibe. Si quid fortuna propinquo
Contulit Eugenio, stultus ne incessat Amyntas.
In paruis etiam solet indignatio dentes
Addere & à salsis procedunt verbera verbis:
Verbera soplitum reuocant ad tympana Martem:
Mars acuit cholera, cholera nec Mempheos alti
Frena dabunt muri: Babylonem, Pergama, Thebas
Sternit, & aérias, facto impete, perforat Alpes.

Hisce quidem pactis geret utraque Natio morem;
Vtraque consensum, falsi sine schemate fuci,
Sponte suaptè dabit. Contra hæc (cum incerta teramus
Secula) fœdifrago si quisquam impegerit actu:
Ne rursum armisnæ Marti laxentur habenæ,
Extra sanguineam conuentio fiat arenam.

Atque ita propositas, talique tenore refertas,
Ad L V D O V I C I matura arbitria Regis,
Condidimus leges. His me præsente, nec ullam
Pro Patriæ fructu remoram paciente, sereno

An-

Annuit assensu, pace omni ac fœdere dignus,
Dignus & Euboici transcendere pulueris annos,
Ipse SIGISMUNDVS; fixaſque, rataſque, probaſq;
Censuit, ac firmas jubet annis esse futuris.

Quin ut legitimum sua seruet pondera fœdus,
Austriacam DVX ipſe Domum, gentemque, genuſque,
Et descensuros à tantâ Stirpe Nepotes,
Ut pacti socios, sic Fœderis esse tenaces,
Egregio feroore, jubet. Sint fœderis arrha,
Thessera sint pacis, quos noſtra exinde quotannis
Spondet, & Heluetijs fixos dabit AVSTRIA nummos. b.
Dixit, & augusto rata reddidit omnia vultu. (textam

FOEDERIS hæc summa eſt, quam paucis hisce re-
HENRICO offerimus; quem prudentissima rerum,
Palladis ac Martis vocat, experientia, pullum;
Quem Tigurina ſuos inter Republica cernit
Fulgere Patricios: & quæ virtute refertos
Euehit heroes, heroum ex ordine censo,
Iure ſuo meritas impertijt Vrbis habenas.

Pactarum interea lex atque decentia rerum
Exigit, ut tanto memorati Regis amori
Helueta perpetuas exſoluat natio grates.
Iphius auspicijs, curaque ingente, ſepulti
Sunt animorum æſtus; jucundâ pacis oliuâ
Marspiter, & fœdum inutatur Fœdere bellum.
Viuat, & optatos ſua ſceptra propaget in annos
Ille decor Regum, qui Lilia Franca potenti
Protegit imperio: qui tanti Fœderis auctor,
Arbiter & caput eſt: cuius virtute ministrâ,
AVSTRII & HELVETII ſocio ſunt fœdere nexi.
Viuat, & inuictis quanquam ſit proſper in armis,
Par Laërtiadi ſit acumine mentis Vlyſſi:
Hic tamen, ô utinam, Rex tantus & ipſe, perennem
Austriaco poſthac ſtatuat cum ſanguine pacem.

A. B. Explicat hæc omnia dilucide Iofias Simler Libro de re-
gimine Heluetiorum &c.

III.

ARGUMENTVM.

Post acerrimum Orbiq; stupendum bellum
Francos inter & Heluetios in Gallia Cisalpina ge-
stum; sub Seculi X V. initium studuerunt Galliarum
Reges Ludouici XI. consilium prosequi, & gentem
Helueticam deuincire sibi amicitia, quam supprimere
non poterant arma. Cum ijsdem igitur Heluetijs &
eorum Socijs atq; Confoederatis Franciscus Rex An-
no Christi 1516. Pacem perpetuam Friburgi Nuitho-
num statuit, & mutuo fœderi fundamenta iecit: quod
Anno post modum 1521. Lucernæ ut mature delibe-
ratum, ita magnificè fuit conclusum. Pacis huiusce
ac Fœderis adiuncta potiora præsens Epistola recenset.

FRANCISCVS PETRVS A PERROMAN.
ÆGIDIO TSCHVDI Patricio Claronensi.

De Pace perpetua, & Fœdere Gallico.

Intr Auentini turres ac tecta F R I B U R G I,
Quod secat obliquis SANA recuruus aquis,
Nuper ab excelsis repetita tonitrua pinnis,
Vnde ferunt ipso contremuisse polos:
Et stridor lituūm, clangorque canorque tubarum,
Perque simul sparsus compita quæque fragor:
Iubilaque Aulonios, ac pompa imitata triumphos,
Quique ferè totâ plausus in urbe fuit:
Qualia portendant rerum mysteria, nostris
Pacemnè attulerint, an fera bella plagis;
Scire laborantem, modicæ Te pagina chartæ
Instruet, ad placitum pagina scripta tuum.
Gallia FRANCISCO jam Rege, & Achille, beata,
Quæ vires regni vix capit ipsa sui;
Helueticos jam experta animos, experta secures,

Et

Et nimis infestas. Marte furente, manus,
 Pristina contendit renouari fœdera, magno,
 Francigenis quondam Regibus icta, bono.
 Iungere amicitias, Lethæa quæsijt unda
 Bellonæ ardentes exanimare faces.
 Quæsijt Heluetios sibi reddere rursus amicos,
 Nescijt armatis quos superare globis.
 Inde Friburgiacam Legatio vecta per urbem,
 Exposuit pulchro regia sensa stylo.
 Regia sincerum contestabantur amorem,
 Plenaque multiplicis sensa fauoris erant.
 Martia parturijt stabilem discordia pacem,
 Digna magis celeri, pessima, prole Parens.
 Iussimus antiquas ad Caspia cœrula rixas,
 Inque cauernosos Mempheos ire specus.
 Mutuæ amicitiæ, quæ terram, atque ipsa serenat
 Sidera, perpetuum jussimus esse locum,
 Fœdera cum Francis quondam composta Monarchis.
 Fixa, implorato, jussimus esse, D E O.
 Hinc fragor, hinc mixtus volitare per æthera plausus,
 Hinc dare nitrati murmura rauca globi.
 Hinc noua lætitiam testari jubila; Pacem
 Saluere hinc lituis jussimus, inde tubis.
 Inter Francigenas miraris, Fœdera Reges
 Cum tam diuerso pacta fuisse statu?
 Desine mirari. Sanctum & venerabile semper
 Audijt, electæ nomen Amicitiæ.
 Vlus amicorum pretiosis nonnè Smaragdis
 Præualet, & fuluas fert caput inter opes.
 Nonnè tibi à fido vox siqua refertur amico,
 Suauior Orpheâ creditur esse lyrâ.
 Nî virtus animæ fuerit superaddita, corpus
 Quid nisi concretum dixeris esse lutum?
 Corpus es absque animâ, si destituaris amico;
 Si tibi Nisus erit, spiritus alter erit.
 Dogmata quæ toti quondam aurea protulit orbi
 Græcia, diuinis penè referta Sophis,
 Vicinos quanquam non diceret esse petendos
 Celtarum, populos, in regione, satos:

Afferit illa tamen, verbisque fatetur Achius
 (Quæ dicas Clariam promeruisse fidem)
 Gallie amicitiam studiosius esse petendam,
 Præ mundi reliquis, afferit ipsa, plagi.
 Nos, quia vicini tetigerunt Helueta Galli
 Limina, abhinc ipsas Neucalionis aquas.
 Ducti consilijs, ac fida oraclâ secuti,
 In Pandionâ non male docta scholâ:
 Condidimus pacem cum Franco Rege, fidemque
 Partibus unitis jussimus esse ratam.
 Scire cupis leges, decisâque pacis amicæ
 Pragmata? Rem primis en tibi pando labris,
 Interrupta diu Pax & Concordia, festos
 Restaurent, cœlo propitiante, dies.
 Debacchata diu lis & discordia, Erinneis
 Exilio mulcent conueniente suas.
 Dissidiorum amplas, quas belli iniuria telas
 Texuit, armigeri cornibus icta Dei,
 Iurgiaque, elapsos coxit quæcunque sub annos
 In Phlegethonte, liuor & ira, foco:
 Condat in abstruso trux ipse Trophonius antro,
 Gente sub hac nullum post habitura locum,
 Compescat veteres Pax sic stabilita querelas,
 Et Zephyri, tragicos, leniat aura, Notos.
 Alterutri si justa tamen querimonia parti,
 Cùm necdum fureret Martia flamma, fuit:
 Standum decertis, quæ cum Cantonibus olim
 Condidit Helueticis Rex Ludouicus, erit.
 Capti in præteritis, tractique ad vincula, tricis,
 Cujuscunque sient ordinis, atque tribùs,
 Liberi, & absque ullo, remeent è carcere, lytro,
 Semitaque ad propios detur amica lares.
 Militum ab Helueticis si quisquam prodeat oris;
 Regia cuī necdum fecerit arca satis:
 Debita propositâ, poscat stipendia, prædâ
 Ut poscit merito viuere quisque suo.
 Municipes quoescunque suos Respublica scripsit:
 Helueta, Ciuilem contribuendo gradum:
 Libertate ratî, nullo aduersante, fruantur,

Ad-

Adscribantque suis ciuica jura bonis:
 Si tamen Heluetiæ sint intra limitem, & isti
 Nî contradicant altera pacta, thesi.
 Ut Mercatores & amantes lucra propolæ
 Composita possint sic quoque pace frui:
 Libera Francigenum quondam indulgentia Regum
 Quæ motu Heluetijs liberiore dedit:
 Integra, citra ulla vigeant, indulta, lituras;
 Continuetque suam gratia facta viam.
 Heluetiæ sumptus in Gallia utrâque profusos,
 Franco-ubi-suicerius miscuit arma furor,
 Regius exoluet præsente numismate fiscus,
 Et suffecturas sumptibus addet opes.
 Inter abundantes stomachanti sanguine Partes,
 Parturiat bellum ne recidiua nouum:
 Si refricet veterem gens illa vel ista fauillam,
 Pronaque bellicrepas euomat ore minas:
 Præsto sit assumptis Hermes caducifer alis,
 Placetque offensas aurea virga manus.
 Quâ grauis OEBALIÆ circumsonat ira Maleæ,
 Effundant rabiem bilis & ira suam.
 Alterius, pars neutra, hosti sit amica; meatum,
 Testa, larem, aut vescos det quoque neutra cibos
 Sed neque scripto ullus foueatur milite Princeps,
 Qui ferro alterutram turbat & igne plagam,
 Hostica quin imò sectantes castra, vocando
 Et culpæ & pænæ dicimus esse reos.
 Mutua ne causâ pereant commercia, puræ
 Sint imposturis insidijsque viæ.
 Quilibet alterius sit tutus in urbe, feratque
 Compita inoffensum, per sua quisque, pedem.
 Nec Gallo-Heluetiæ, noua vctigalia, merces,
 Nec prius insuetum, quemque fatiget, onus.
 Atque ut munificum gens prædicet Helueta Regem,
 Neu paci reputet Punicam inesse fidem:
 Cantones tredecim, San-Galli Principem & urbem,
 Quæque sedunensis oppida Vallis habet:
 Et Mullhusinos, & amantes fœdera Rhætos
 (Membra sub Heluetico nobiliora statu)

Annua non modicis recreabit *Pensio numinis*,
 Ordine per Francas distribuenda manus. b.
 Nec petet Heluetios in apertam hæc *Pensio naßam*
 Trudere, nec visci hic fiscus ad instar erit.
 Nec vires minuet, nec ab isto pensilis hamo
 Patria, squamigeris quondam erit esca lupis.
 Tessera pacis erunt hæc *Regia dona*, nec atram
 Pristina *Libertas* contrahet inde notam.
 Prouisum satis est, ne *Libertatis honorem*
 Fallat *Arachneo*, *pensio Franca*, dolo.
 Panicus hic metus est. *Labyrinthi euadere technas*
 Docti, *Theseo* jam sumus absque globo,
 Vrbs *Bellizone*, *Vallis Madiana*, *Locarnum*,
Luganiq; amplum, *Mendrisijq; solum*,
 Iuribus utantur, quibus olim est usa, fuisse
 Cùm *Mediolani* subdita terra Duci.
 Stat penes *Heluetios*, placitoque suoptè valebunt
 Vel mutare istas, vel retinere plagas.
 Nempe coronatū ter centum millia, *Regis*,
 Non interpositā suggeret arca, morā:
 Si pro *Lugano*, *Madiana* *valle*, *Locarno*,
 Nummorum oblatas Patria malit opes.
 Si verò *Italicas* dominari malit in arces,
 Vniat imperijs *Oppida dicta suis*. c.
 Istud amicitiæ, pacisque perenni statutum,
 Decisum placidis, Gente ab utrāque, *Dijs*,
 Stabit, eritque ratum, *Iurassus* donec *apricus*,
 Sequana ab *Helueticis* diuidet arua jugis:
 Dum *Rhodani* rapidus, spumanti vortice, *gyrus*
 Sese in *Tyrrhenas* exonerabit aquas
 Pace ita firmatā, magnum pars utraque *FOEDVS*,
 Postlongas tandem composuere, moras.
 Idem utriusque tenor. Collimant omnia ad unum,
 Subscripta adiicias si quoque *paſta*, *scopum*.
 Fæderis intuitu, Gens læſæ illæſa studebit
 Auxiliatrices ferre repente manus.
 Extera *Francigeno* quoties taratantara regno
 Cernet & hostiles, *Rex*, inhiare greges:
 Seu *Trans-montanam*, seu *Cis-petat* hostis arenam,
 Dum-

Dummodo Francorum sub ditione sitam:
 Millia sena Virūm si rite petantur, habebit.
 Exquisitorum millia sena Virūm.
 Parcior haud esto numerus. Si mittere plures
 Consultum fuerit, copia major erit.
 Decretum tamen est, si millia sexdecim ab aruis,
 Rex ipse Helueticis duxerit, Esse satis. d.
 Qualis hic & quantus sit cunque Exercitus, omnem
 In Patriæ ac Regni commoda junget opem.
 Indole magnanimum stabit pro Rege leonum,
 Nec trahet injussos è statione pedes.
 Regis ad obsequium durabit, ut Helueta cautes,
 Grandine compositi non subigenda nitri.
 Seruiet, ac patrio penetrabit acinace turbas,
 Dum belli pandas viderit esse seras.
 Olli regalis, dabit æqua salaria census,
 Ut primūm è patrijs perget ad arma focis,
 Symbola quin etiam tribuetur cūque trimestris,
 Bello ipso octauum non superante diem.
 Hic ne diuinas valeat quandoque cohortes
 Perdere vel numerus, vel superare dolus,
 Non nisi coniunctæ coëant in prælia turmæ,
 Compositusque suos audiat ordo duces.
 Viribus unitis sic virtus Helueta neruos
 In quocunque dein exeret, hoste suos.
 Militiæ sit terra locus: nec Nerea sulcit
 Heluetus, in falsum nec ferat arma fretum,
 Sæpè triumphali, terrestris adorea, lauro
 Vedit Swiceras emicuisse comas.
 Durante emissas bello reuocare phalanges,
 Nec ratio tolerat, nec decor ipse probat.
 Intestina tamen, seu Gentis nescio qualis
 Turbarint patrium, si quoque bella, solum:
 Publica res poterit secum retinere petitos,
 Vel peregrè stantes mox reuocare, Viros
 Bellica quin etiam tormenta, agilesque fariſſas,
 Et maturatam Gallia mittet opem.
 In belli neruum, spatio quocunque trimestri,
 Viginti aurēorum millia quinque dabit.

Si salis hæc inter fuerit penuria, Francum
 Ocyùs emitte regia cura salem.
 Aurea laurigeris si Pax veneranda capillis
 Intret Francigenas arma inhibendo plagas.
 Celtica cumque suo si cæperit hoste pacisci,
 Gens etiam consors Helueta pacis erit,
 Ut quoq; regalem tellus hæc nostra fauorem
 Comprobet; ac magnum ne quis inane putet,
 Altera succendent regalibus æra talentis:
 Hæc pacis peragent, Fœderis illa vicem.
 Perpetuos Pax ista quidem durabit in annos.
 Optato ð utinam, perfruitura bono!
 Fœdus erit fixum, donec sua stamina Regi
 Cernemus triplices continuare deas:
 Et solida perstabit adhuc trieteride, postquam
 Cunctis calcandam triuerit ipse viam.
 Siqua tamen fuerint æuo jam pacta priori,
 Seruabunt vires Fœdera pacta suas.
 Signatis etenim Gens eximit utraque verbis
 Sedem Romanæ, Pontificemq; Petræ.
 Eximitur Cæsar, sacrique verenda potestas
 Imperi, in Augusto non violanda throno.
 Inde Status alij, quos esse ac scribere Amicos,
 Fœdera jusserunt jam veterana, suos.
 Iussimus imprimis (Græcos nos forte Sinones
 Ne quisquam in ferâ posteritate vocet)
 Iussimus Heluetij, validum seruare vigorem,
 Austriacos inter, Fœdera pacta, Duces.
 Hæc meminisse satis. Sed quod tam nobile Fœdus
 Sanximus, allecti commoditate sumus.
 Nonnè sitibundi, suiceri, sanguinis, hostes
 Circundant nostras sole ab utroque plagas?
 Infidias Nobis struit Auster, & Arctos; & acres
 Bacchari hinc furias cernimus, inde minas.
 Sic ergo affectis, generofa peritia belli,
 Mille lucra Heluetijs, mille trophyæ dabit.
 Floret ubique Viris, & abundat terra colonis,
 Otia queis nullum sunt paritura lucrum.
 Inter belligeros, poterit vel judice Phœbo,

e.

f.

Au-

Aurea *Libertas* tutior esse, Viros.
 Fortius instat *Atlas*, si cœli à pondere fesso
 Alcides sociam non remoretur opem.
 Dicere nemo ausit, Cum imbelli fœdera regno,
 Aut cum barbaricis, nos inijsse, *Scythis*.
Franca est, quam petimus, Superis gratissima tellus.
 Naturæ egregijs nobilitata bonis.
 Messe ferax, mansueta *Viris*, jucunda racemis,
 Grata & amica mero, blanda & amæna solo.
 Nec torrens nimio, velut *india* decolor, æstu:
 Algida *Hyperboreo* nec, velut *Vrsa*, gelu.
 Aura tepet, *Zephirosque* fouet, mitisque *Fauoni*
 Non nisi fœcundos gratia, reddit agros.
 Læta ibi, pro sterili, florescit *Oliua*, glabreto:
 Pro fastiditis, aurea mala, rubis.
 Iurares, campos illuc migrasse *Caystrōs*,
 Fundique è *Francis* pura *Falerna* cadis.
 Tabifico nusquam tellus est languida cœlo,
 Thessala nusquam ullus fert aconita locūs.
 Tristia nec pariunt deserti absynthia campi.
 Vt soleat in duri Pontica terra *Getis*.
 Sed neque pestifero, velut arua *Libyssa*, veneno
 Pullulat: *Armenias* nec capit illa feras:
 Non erit, ut miles vel de sanguine terræ,
 Vel populi possit de feritate queri.
 Optima temperies, ut terque quaterque beatum,
 Sic amplectendum prædicat esse, solum.
 Nec dubitant aliqui *Regnum* hoc, & *Balsamon* orbis,
 Et mundi celebrem nominitare *Rosam*.
 Vna hæc *Euphrosynen*, dabit omnē hæc terra leporem,
 Palladaque è gremio promet utramque suo.
 Imbuet *Helueticos* simul arte ac *Marte*: vigorem
 Vbertim in summo callet utrumque gradu.
 Hæc quanquam *AEGIDIUS* (patrijs qui lucet in oris.
 Iaspis ut *Helueticas* inter, *Eoa*, plagas:
 Cui *Pimpla* & *Pindus*, cui *Castalis Attica*, largo
 Hippocreneas, imbre, profudit opes)
 Hæc, inquam, *AEGIDIUS* licet haud ignorer, ab isto
 Non aliena tamen sum ratus esse scopo.

Terrarum dominam si quondam hæc GALLIA Romam,
 OEnotriæ vastas si superare plagas :
 Si populos Afixæ, si fortes quiuit Iberos,
 Si Macedum Franco subdere regna jugo : b.
 Vnita Helueticis, ac fædere juncta, lacerris
 (Soli etiam inuictos qui domuere Duces)
 Quam celebres olim sic portatura triumphos,
 Credere, qui gentem nōrit utramque, potest.

A. Ita testatur Janus Cæcilius Frey in Admirandis Galliarum
 c. 6. B. C. D. ita Iosias Simlerus. E. Idem. Ponunt tamen
 aliqui annos V. vel XXV. F. Quos recenset Simlerus l. 1. f.
 317. 318. 323. G. Sic vocat Architremius Poëta, in encomio
 urbis Parisine. H. ita præter ceteros refert Gabriel Bucelinus in
 Nucleo Historiæ uniuersalis. &c.

I V. A R G V M E N T U M,

CLEMENTI VIII. ad Pontificatum
 eucto, cùm more maiorum gratulati fuissent
 Heluetij Romanae Ecclesiæ addicti, eundem pariter
 sunt deprecati, ut Galliæ Heluetijs confœderatæ, atro-
 cißimis autem bellorum iniurijs, id tempus, afflictæ
 (ubi armis disputata fuit Henrici III. Successio) pa-
 trocrinum sumere, ac Pacis media procurare clemen-
 tißimè dignaretur: maturâ reminiscentiâ meritorum
 veterum, quæ Ecclesiæ Sediſq; Romanæ protectioni
 multis seculis, à Christianissimis Francorum Regibus,
 magnificenſiſſimè sunt imper' ita. Proponuntur hæc
 vulgari carmine, ab illo, quem facundiſſimè peroran-
 tem Pontifex, cum purpurato Collegio apprimè fuit
 admiratus. Anno Christi 1393.

I O-

JOANNES IACOBVS A STAAL,
Eques auratus.

CLEMENTI VIII. Pontifici Maximo.

*De meritis Heluetiæ ac Galliæ in Ecclesiam
Romanam.*

MAgne Parens, quem cura Deum, quem Purpura
E Capitolini venerando colle Palatj, (Patrum,
Terrigenum cōdire gregé, Christiq; sequaces
Pascere jussit Oues: sacrae cui tempora frontis
Infula tergeminâ cingit redimita coronâ.
Quod Tua Majestas trabeati testa Quirinali,
Ac Vaticanæ tam augusta palatia Sedis
Heluetios intrâsse videt, reuerentia Summo
Debita Pontifici, candorque, fidesque, fauorque,
Iuraque Tarpeiæ faciunt assueta Cathedræ.

E septemgeminis Patriæ *Cantonibus* isthuc,
Ad septemgeminis decoratam montibus Vrbem.
Per Leontinas, Legati accessimus, Alpes:
Perque lacus varios, perque amnes Arulæ & Vrsæ
Venimus optatas ad amæni Tibridis undas.
Venimus Heluetiæ mandato ac nomine gentis,
Vt Tibi Magne Parens, ad summi culmen honoris:
Ad Petri claves, Vrbisque arbitrium & Orbis,
Ordine Nobilium simul applaudente Quiritum
Legitimè euecto deuoti pectoris arrham
Terrarum dominâ, simul offerremus, in aulâ.
Helueticos apices, Appenniniique recuruos
Scandimus anfractus, claramque fauentibus astris,
Visimus Ausoniam (quod plebiscita, frequensque
In septemgeminis decreuit Curia Pagis)
Vt ritu veteri, verosque imitando Clientes,
Pontificum capiti, magno telluris Atlanti,
Pastoriique Orbis, Dominoque, Patriaque perennem,
Quod faciunt Tyrso fulgentes murice Reges,
Poplite submisso contestaremur amorem.

Nulla, Beate Pater, nulla unquam obliuio nostris

Eruet

Eruet ex animis, quæ quondam ætate parentum
 Helueticis Pagis ultro exhibuere priores
 Munera Pontifices: seu *Libertatis* auitæ
 Confirmatus honos, seu nobilis ille *Galerus*,
 Principibus sacras qui supplet in orbe Tiaras,
 Seu *Labaris* spectata suis insignia, & alti
 Spectentur Tituli: Manet altâ mente repôstuni
 Sedis Apostolicæ studium, quæ fontis ad instar
 Iugiter undantis, condito nectare plenos,
 Currere per Patriæ jussit viridaria, riuos.
 Tu quoque, qui leges Diuūmq; hominumq; gubernias,
 Blanda cui pulchrum tribuit *Clementia* nomen,
 Tu Tibi deuotos, Antistes summe, Clientes,
 Optime Pastor Oues, Pater acceptissime Natos,
 Pontificum solitâ non dsignabere curâ.

Quæ Latio quondam *suraceni* militis atram
 Expulit illuuiem, fractosque horrore *Quirites*,
 Obsidione, metu, rerumqué vorace rapinâ
 Reddidit eximios: gratam jam pænè labanti
 Quæ tulit Italiæ, pulso procul hoste, salutem.
 Pristina stat Patriæ, stabitque interrita virtus a.
 Teutonicas acies, & nostro cognita seclô
 Prælia quæ domuit: quæque altæ mœnia Romæ,
 Cæsariana suum cùm effunderet ira calorem,
 Fortiter afferuit; pro hac ipsâ Sede tuendâ
 Fixa stat Heluetijs, stabitque acerrima Virtus. b.

Nunc si cura Tui, dulcissime Pastor, ouilis,
 Si Tibi cura gregis: gratantes fronte serenâ
 Dignare Heluetios: Gentemque Ecclesiæ amicam,
 Tergeminæ toties insignia sacra coronæ
 Tutari solitam, perge his complectier ulnis,
 Quæs Tibi juratum studiosè amplecteris Orbem.
 Fœderis Heluetici, quorum hæc Legatio, fidos
 Protege *Cantones*: & quod præstare suëscit
 Maxima Tarpeiæ majestas arcis, eosdem
 Tu quoque munificâ Charitum perfunde saginâ

Iam mihi (quod tanti depositant Principis aures)
 Attica si Alpestrem mulceret Suada Thaliam
 Si sapor ambrosius, Latijque medula lepôris,

Manasse augusti qui fertur ab ore Quirini,
 Ex Arole potas condirent gurgite lymphas,
 Fas mihi, conceptam, foret hic, pertexere telam.
 Plura etenim fandi tribuit contermina grandem
 GALLIA materiem, quæ nunc feralibus armis
 Obruta, post decumas, quas sustinet ægra, procellas,
 Ipsa sui absimilis, veteremque exuta nitorem
 Fluctuat, ac miseræ nimis est vicina ruinæ.
 Gallia pestifero jam pænè absorpta barathro
 Te paciente, meum jubet hic pretendere cursum,
 Subsidiumque petit: quod nî Romana ministreg
 Curia, & Aulonij prudens Clementia Papæ,
 Quomodo grassantem poterit compescere flammam?
 Christiadum toto celeerrimum in agmine regnum
 Gallia, quæ gratos tibi, sancta Ecclesia, flores
 Instar Pæstani pulcherrima protulit, horti:
 Nunc ubi belliuomæ gustauit pocula Circæ,
 Degener hirsutos, inamæno pignore, sentes
 Parturic, & crebris patet, ut Gætulia, monstris.

Aurem, igitur, Pater alme, dabis, si supplice voto,
 Si rudiore labro, Patrij decreta Senatus
 Eloquar, & Franco precer adjutoria regno.

Quod petimus, Pax est: pacem depositere Francis,
 Fœdus amorq; jubent. Vulcano urgente propinquus
 Si flagrat Vcalegon; paries si proximus ardet,
 Seriò & ipsa suos curat vicinia postes.
 Gallia si perijt, fortuna salusque propinquæ
 Occidit Heluetiæ: tanti nam accita charybdis
 Imperij, amicitiâ Nobis ac fœdere juncti,
 Cerra simul nostræ dabit incrementa ruinæ.

Hactenus electo vicinos milite Gallos
 Fouimus, & grandi sedare incendia nisu
 Conati suimus: generosum Exercitum ab oris
 Duximus Helueticis: alieno denique nostras,
 Sumptibus heu quantis! onerauimus ære crumenas.
 Pro Regni auspicijs, pro Relligione tuendâ,
 Pro fætis testis, pro Rege, arisque focique,
 In dubium tractæ pro Majestate Coronæ,
 Mouimus unâ omnem, non segni Marte, rudentem:

Vt vel belligeri compescere limina Iani,
 Vel Paci optatas possemus pandere valvas.
 Sed quia majores res tam petit ardua vires,
 Præsul Auentinus, Christique vicaria Roma,
 Tam male confusis cataplasma imponere rebus,
 Ac desolato poterit succurrere regno.

Consilium, fatoque hominis prudentia major,
 Et modus, & ratio, mundique Pronæa supremos
 Stipant Pontifices: vertendi cardinis æquas
 Papa gerit claves: & quam solertia terræ
 Reddere non potis est, dabit unam hæc Petra medelam.

GALLIA (quod magnæ non nescit gloria Romæ,)
 Innumeros jam pænè fuit reputata per annos,
 Christiadum nervus, melioris dextrera mundi,
 Robur Apostolicæ, fulcrumque haud debile Petræ.
 Donec compositas rexit Pax aurea gentes,
 Grande ornementum. Si pulchro Ecclesiæ in horto
 Effera fulmineas acuerunt bella secures,
 Nobile subfundum. Si fluctibus atque procellis
 Turgida, Petrejam quassârunt æquora nauem,
 Portus & hospitium. Latiâ si pullus ab aulâ
 Papa peregrinas Exul migravit ad oras,
 A furijs tutum fuit incessanter Asylum.
 Iam mihi si veteres sermonem flectere in actus,
 Addere si flores roseo, mens esset, Hymetto,
 Francigenum quâm clara fotent encomia Regum!

Scit tua Majestas, quantis defuncta periclis
 Gallia; diuinæ pro culmine & arce Sionis,
 Quanta per Insubres, per & omnes Ausonis oras,
 Prælia pertulerit: tantosque exinde Monarchas
 Quadrijugo quoties vectârit Gloria curru.
 Sacrilegos, terræque simul, cœloque molestos,
 Vna hæc quâm celebri domuit virtute Tyrannos!
 Hæc quoties profugos, sœuique furore Gradii
 Exilio intrulos, jamque hinc, jamque inde repullos
 Fouit Pontifices! Hæc pompâ æquante triumphum,
 Quam sœpe exceptos, quantisque fauoribus auctos
 Figere Liligerâ sedem præcepit in aulâ:
 Donec magnificis, bacchante Tyrannidis œstro,

Profl-

Profligato armis, comitatu ingente reposos
 In Vaticana, vidisset Roma, cathedra!
 Ecquis Aistulphos Desideriosq; feroque
 Nomine Luitprandos, Romani Antistitis acres
 Quondam mastiges, jam testa superba Quiritum,
 Pontificumque sacras ausos incessere claves
 Ense triumphauit? Quis tam praesentibus armis,
 Tantâ animi flammâ, quantâ horum purpura Regum
 Perdomuit reliquam Lombardo è sanguine faciem?
 Constat Amorrheos, Athimosq; inimicaque caelo
 Nomina, deletis ingenti funere Mauris,
 Trans Libyæ fines, & adustos solibus Afros,
 Gallorum egregijs ejeta fuisse lacertis. d.
 Dexteritate pari, tam perniciosa quis unquam
 Schismata? tot fallos in religione prophetas
 Quis Regum oppressit? Quis tantis, obsecro, *Sectis*,
 Tot fidei monstros immunem reddidit Orbem?
 Nosti, ò magne Pater, nosti hæc & pluria quondam,
 Grandi opera Francæ patrata fuisse Coronæ.

Hic Martelle tuum ne desit Carole nomen,
 Contra hostes fidei, Virtus quoque praestita, mandat,
 Barbara gens Arabum, Mahometis prodroma pestis,
 Auspice Martello, memoratu perpete dignum
 Pertulit excidium. Saraceno sanguine Franci
 Immaduere agri: pugna unius una diei,
 Ter centena Arabum septuagintaque peremit
 Millia: Francigenum sic rursus acinace Regum.
 Expirasse feras Ecclesia vedit Erinneis. e.

Fallor, in immensi si quisquam cardine mundi
 Munera Apostolicæ dedit uberiora cathedrae.
 Si Spoletinas, quas vendicat Umbria, terras,
 Si pinguem Aeniliam, si pupibus Adriæ amicam
 Visimus Anconam: si lumina candida mentis
 Vertimus ad reliquas Piceni nobilis urbes
 Manare à solis profitebimus omnia Francis,
 Insula Sardinia, contermina Corsis, opimum f.
 Trinacriæ regnum, florensque Hetruria, faustis
 Gallorum auspicijs, nutuque manuque potentis
 Caroli, ut Imperio, sic rerum pondere Magni,

Suscepere, tuos Romana Ecclesia, fasces.

g.

Liligeros certe, quos Gallia nobilis orbi
Progenerat Reges, non casso agnomine suescit
Scribere Primigenas, haec ipsa Ecclesia, Natos.

h.

Dicite Galixti, Paschales, atque GelasI,
Vrbani, ac Stephani, Clementes, atque Anacleti,
Dicite Gregorij, vosque o generosa Leones
Nomina, ab augustis Gallorum Regibus, olim

Dimanasse omnem Papaque Vrbisque salutem.

Impetuosa etenim velani murmura Ponti,
Aufoniæ quoties insulauere carinæ;

Cura vigil Regum firmis considere transtris,
Soluere vela jubens, terraque marique coactam

Accelerauit opem: stridentes Tethyos iras
Leniit, atque tuum placans Neptune tridentem.

Præcipites Austrique minas, Eurique furores,
E patriæ ascitis Zephyri compescuit alis,

Donec ad optatum sua ferrer carbasa portum.
Digna adeo poterit, sanctissime Præsul, haberí,

Gallia, quæ toties, superatis Alpibus, almam

Reddidit Hesperiæ pacem: quæ barbara mundi

Monstra Europæis generosa fugauit ab oris:

Quæ mundi dominam, Latio cum Antistite, gentem

Reddidit antiquo, per mille pericla, vigori:

Quæ dextram profugis, quæ præsens semper asylum

Præstitit exilibus. Tantarum in turbine rerum,

Digna, inquam, poterit celeberrima Gallia dici,

Cui, stimulante Tuâ, Pastorum o maxime, curâ,

Porrigat optatam caducifer Arcas oliuam.

IVLIVS ille tuæ caput olim ac gloria Romæ,

Vrbis & Orbis apex, infando saepe relatu,

Et jactabundis audebat spargere buccis:

Cæfaris auspicio (præter ciuilia Magni

Prælia, terribilem quæ glutiuere cruorem)

Amplius undecies hominum centena perisse

Millia, Tartareas se præside missa sub umbras.

Cælare digna quidem, sed vox indigna supremo

Flamine. Tu melius, Tu Clementissime Princeps,

A Cajo afflictam qui nunc dominaris in Vrbem,

Auspi-

Auspicijs Pax alma tuis, medicinaque belli,
Francorum eximio fuerit si redditia regno:
Quos titulos, proh quanta feres encomia! Olympo
Heu quam augusta tuas æquabit gloria laudes!
Amplius undecies hominum centena beabis
Millia, quos belli vel crudæ vocaret orexis.
Vel Libitina cauâ, ferrouè igniè peremptos,
Conderet in foueâ. Majorem Cæsare laurum
Orbe ab utroque feres: CLEMENTI Gallia plures
Conseruata dabit, quam CAIO oppressa triumphos.

Marco Antonino, quem Augustum Roma Piumq;
Dixerat, æternæ vox hæc fuit unica laudi:
Malo equidem unius vitam defendere ciuis',
Fulmineo quam mille hostes aut perdere ferro,
Aut dare supplicio. Vox ac sententia summo
Digna Magistratu. Votum hoc, ô Marce, perennem
Si peperit jam tanta Tibi per secula famam:
Clementi Papæ quantus gratabitur olini
Terrarum applausus, si tot seruauerit Vnus
Inter Christiadas, animarum millia, ciues!

Quare age, Magne Pater, quem cura salusq; regendi
Iure trahit seclî; Ne schismatis orgia in illo
Bacchentur regno, quod florentissima semper
Lilia, & ambrosios orbi produxit odores:
Quod celebri famâ, quod relligione suorum
Ac studijs Regum Viginti trina subegit
Schismata. Ne tragicis dum Gallia sciinditur armis, k.
Exanimet Scissura Fidem: ne sacra Tonanti
Dumi se se affiduis eneruant regna duellis,
Intumeant lunatæ acies, nostrâque ruinâ
Fortior, Odrysius prorumpat in arma Tyrannus:
Vtere jure tuo, vaginâ condere ferrum
Impera, & indigno Panaceam porrige tabo.
Sollicitis quod nostra rogat Legatio votis,
Heluetus unani quod postulat ore Senatus,
Sume patrocinium turbatæ Galliæ, & auréam
Paci sterne viam. Si stabit Gallia, stamus:
Si perit, occidimus: curatâ Franciâ, & ipsos
Curâsti Heluetios. Exhausta æraria, nummi

Largiter effusi, Legio generosa strategum;
 Copia clara ducum (patrijs quæ nuper ab oris
 Excita, dum validos pro sceptro & Rege lacertos
 Exerit, ac magno propugnat Lilia sumptu)
 Pharmaca sollicitant curandis apta crumenis.
 Ut Tibi (qui claro superans vel Lyncea visu
 E Latia totum Speculâ circumspicis orbem)
 Esse queat liquidum, quod Nos profitemur & ipsi,
 Verti etiam nostram præsenti in cardine caussam.

Addere plura nefas. Tu Maxime & Optime Pastor;
 Si totidem cælo, quot Iulius intulit orco,
 Conserues animas: Tibi Pacis amator & auctor,
 Præmia Stelligerâ quæm larga refundet ab aulâ!
 Pontificum Princeps, Ter maximus ille Sacerdos,
 Qui Tibi, qui reliquis Tarpeiâ in sede locatis
 Pascere commissos, in Petro, præcipit agnos,
 Pascere mandat oues: è gazæ diuitis arcâ,
 Centuplici tantam pensabit munere curam.
 Nos quoque, si florem, si fragrantissima regni,
 A tam barbaricis, tuearis Lilia, spinis;
 Quæm Tibi sublimes uterique seremus honores!
 Gloria præclari quæm stabit viuida facti!
 Tempora Pontificis placidam apportantis oliuam,
 Vnanimis in plebe preces, encomia, grates,
 Tergeminâ rursum fatagent ornare coronâ.
 Te Patriæ verum super euehet æthera Patrem
 Gallia, & ad sacras hecatomben offeret aras.
 Imo de auratis argentea Lilia junctim
 Porriget è calathis. Plebs, Curia, Clerus, & ampli
 Nobilitas Regni, partam à CLEMENTE salutem
 Inseret æterno, patrijs, adamante, tabellis.

A Sub annum Christi 828. sub Gregor. IV. à quo Vranij, Sui-
 tenses, ac Subsiluani, Ecclesiæ Defensores Protectoresq; primò vo-
 cati, suisq; Vexillis fuerant insigniti: qui Titulus, unâ cum cer-
 tis Laborum ornamentis, XIII. Heluetiæ Ciuitatibus posthæc
 impertitus est à Julio II. Pontif. Anno 1512. B. Anno 1557. sub
 Paulo IV. C. Ita equi rerum Scriptores. D. Ut præter alios clare
 Horat. Tursellin. in Historijs Mundi c. 6. sub Carolo Martello, Pi-
 pino, Carolo Magno Regibus Francorum. E. Idem in Leone Isauro
 Imp.

Imp. F. G. citatus, sub Pipino & Carolo Magno. H. Vide pro his Flosculos Historiarum Ioannis de Bussieres, parte alterâ, c. 4. Itemq; Bartholom. Chasaneum in Catalogo Glorie Mundi. I. Tursell. l. 4. in M. Anton. Imp. K. Gabriel Bucellinus in Nucleo Histor. univers. in Regno Galliarum, &c. Legationem hanc Romanam obière DD. Ludouicus Schürpf, Lucernas; Gualterus im Hof, Vrius: Rudolphus Reding, Suicus: Ioann. Iacobus à Staal Solodoranus, Viri in sua quisq; Republicâ magni.

V.

ARGUMENTVM.

Orbis miraculum Lectori hîc proponitur F. Nicolaus à Flüe, inclitum illud Vnderwaldiæ ac totius Heluetiæ iubar: cuius admirabilem vitam, incolis iuxta atq; accolis in pretio habitam, simulq; rariora quædam, cùm vitam ipsam comitata, tum mortem subsecuta prodigia, breuiori hac epitome insinuat Anachoretæ eiusdem conterraneus, olim hac super re ad Gregorium P.P. XIV. unâ cum illustri viro Melchiore Lussio E. A. Legatus Tractatur materia hæc libro peculiari à Ioan. Ioach. Eichhorn, & accuratius à Petro Hugone S. I. Vbi, quicquid fere epistolâ hac de B. Viro asseritur, implicatum habetur.

MELCHIOR IM FELD, Eques auratus.
ANDREAE S. R. E. CARDINALI ab
Austria, Epscopo Constantiensi &c.

De prodigiosa vita F. NICOLAI à Flüe,
Eremitæ Vndervaldensis.

Vecta columbinis, ad stagna Acronia, pennis
E Subsiluanâ, littera, tende plagâ:

M 3

Perq;

Perq; lacus patrios, per amena, per hirta viarum,
Extimum in Heluetico limite quære lacum.

Quære palatinas, positis anfractibus, ædes,
Seruantemque, pedum Pontificale, domum:
Siue Mariburgum, seu te Constantia capter.

Quæsitos pandet postis uterque lares,
Magnus ibi Princeps, & magni pastor ouilis,
Protegit illustres cui sacra mitra comas,
Qui sibi commissum, sit quanquam extensio juris
Maxima, clementi paicit amore gregem;
Te quoque munificâ non dignabitur aulâ
Virtuti hæc clausas non habet Aula fores.

Nobile virtutis portas insigne; benigno,
Intuitu ejusdem, constituere loco.

Materies ut digna viro, sic digna relatu.

Debet nôsse suam si quoque Pastor ouem

NICOLEOS de RVPE hic est, quo sanctius uno
Ætherij nobis nil tribuere Dij. (cus)

Quem natura sagax, quem mundus, Olympus, & Or-
Quondam inter patrios obstupuere rubos.

Cuī gula, cuī luxus, vasti cuī gloria mundi
Siue minus nihilo, siue fuere nihil.

Qui lustris quatuor, doctus mysteria cæli
Desuper, humanum non tulit ore cibum.

Huic licet Arpinas, totusque applaudere Pindus,
Et genus Ascræi debeat omne chori;

Tu tamen Helueticæ nata inter robora Siluæ,
Parnassi hanc ipsam fungere, Musa, vicem.

Tu patriæ tam illustre jubar, cedroque perenni
Iure inscribendum carmine pange virum.

Clara virensq; suis terra VNDERVALDIA pratis.
Almaque Siluani SAXVLA vicus agri,

Nicoleo primas, felici sidere cunas,
Atque adeo patriæ tecta dedere domus.

Nec genus indecores habuit, sed origine claros,
Secula plus quatuor stirpe vigenti patres.

Ver erat, & placidi clementior aura FauonI
Iam fragrante nouum mulxit odore solum:

Phryxæusque Aries sua cornua protulit, almam.

Cæm

Cùm mira hæc proles tangere cæpit humum
 Prodigij hîc cuncta scatent. Infantulus usum,
 Clausus adhuc utero, jam rationis habet.
 Editus in lucem, simul ac cælesti lauacrum,
 Et baptismalem vertice sumit aquam,
 More nouo geminos, cum Baptizante, Patrinos
 Noscit, & unâ ipsum cum Genitrice, Patrem,
 In pueru puerile nihil: speculi instar, in æuo
 Prætulit insignem, lubriciore, facem.
 Ingenui mores, castique modestia vultus,
 Vsque per impubes emicuere genas.
 Nulla isthic leuitas: referebat semper adultum
 Seu ratione Virum, seu grauitate Senem.
 Visque adeo, ante alios, Veri studiosus, ut ullus
 Mendaci nusquam sparserit ore logos.
 Virtute Obsequij (cui viuâ voce frequenter
 Sub lunâ nullam dixerat esse parem)
 Omnibus antēibat, monitis parere Parentum
 Impiger, absque ulla suetus ubique morâ.
 Firmior ingenuis cùm sensim adolesceret annis,
 Intulit exosæ prælia prima gulæ.
 Feria sexta prius, mox illum & Feria quarta
 Vedit concessis abstinuisse cibis;
 Hisce diem Saturne tibi, tibi Cynthia sacrum
 Addidit, & solitas jussit ab esse dapes;
 Prodigia quin etiam pertælus prandia, Comum,
 Et Comi socios fugit ubique sales.
 Atque adeo stomachi summa in certamina, dio,
 Præfixit talem, percitus igne, basin.
 Turbae obtræstanti, cui tot jejunia, & arctus
 Viuendi, nimium displicuere, modus,
 Pulchrè dissimulans, Sic fuggerit Arbiter, inquit,
 Omniparens, hominem qui replet, atque feram.
 Majorum arbitrijs (à quorum scilicet ore
 Flectere nec latum sueuerat ipse pedem)
 Connubij socias, præ vitâ cælibe; tædas
 Suscipit, & sacri fert quoque vinclâ jugi.
 Sanctius hoc uno nil vedit terra marito,
 Nulla fuit casti noxa luesque tori.

Nam veterem vitæ retinensque augensque rigorem,
 Conjugij cæptum fert sine labo statum.
 Alter in alterius conspirat commoda conjux,
 Liber & ipse suo seruit, & ipsa D E O,
 Hic & concubiam crebro interrumpere noctem
 Cernuus inque statas cogere genua preces,
 Virtutique omnem confertim impendere curam,
 Nulla inculpatum lite grauante torum.
 Ipsa quidem Conjur decimo, ceu vitis abundans,
 Pignore, Nicoleon fecerat esse patrem:
 Par proli sexus; sed major cura parentum,
 Hæredes cælo, quam genuisse solo,
 Consulis ad fasces per, plebiscita vocatus
 Liber ab oblato maluit esse gradu:
 Maluit ipse suos agitare inglorius annos,
 Ne mentem infidi verteret aura fori.
 Forte altercantes agitabat curia lites,
 Ille suam causam dixerat, iste suam.
 Iudicis ambiguâ decisio stabat ab urnâ,
 Integer in votis jam Rhadamanthus erat.
 Verum ubi, suscepito corruptus munere, Iudex
 Cogitat insontem voce vocare, Reum.
 Ignea nummiuorâ surgens è fauce fauilla
 Sensim sulphureas ejaculare faces,
 Nicoleos solus tam horrendam cernere flammam,
 E reliquis pyrios nemo videre globos.
 Territus hoc monstro, jam ardentius astra tueri,
 Et præ mundano, cæpit, amare, luto.
 Conjugis ergo suæ consensum inquirit; eundem
 Dat precibus cupidi sponte lubensque viri;
 Consiliumque probat: sed iniqui liuor Auerni
 Mille viro insidias, retia mille parat.
 Ipse sed insidijs, & toto fortior Orco,
 Subsidium quoties expetit, astra ferit.
 Quinquaginta ipsos ætate expleuerat annos,
 Cùm vitæ austera latus inire viam,
 Altera jam spreto cùm indicere prælia mundo,
 Et nihili cunctas pendere cæpit opes.
 Abijciens ergo veterem cum veste nitorem,

Obtegit

Obtegit hirsutâ corpus inane togâ :
 Induit endromidem, leuis armat scipio dextram,
 Et caput, & nudos præcipit esse pedes.
 Hac pompâ attonitis, sexûs utriusque, propinquis
 Supremum blando personat ore, V A L E,
 Diuûmq; auspicijs commendans patriam, & omnem
 Cum consanguineis, conjugi, prole, larem,
 Impigra ad Alsaticas vestigia destinat oras,
 Verteret instabilis ne pia vela Notus.
 Et mox Iurassi superato culmine, sentit
 Retrahi ad Helueticum se, quasi fune, solum.
 Obsequitur, paretque D E O; jamque humida noctis,
 Claudere Phæbeam cæperat, umbra, rotam;
 Cùm bonus in tenuem nutans Asceta soporem,
 Cælitùs emissam cernit adesse facem,
 Perfundiique suos, velut iætu fulminis, artus,
 Torserat unde grauis viscera taeta dolor,
 Indoluere artus, sed post id temporis ullam
 Nec stomacho esuriem, nec tulit ore sitim.
 Undervaldiacas exinde regressus ad Alpes,
 Introit abstrusam, quâ via nulla, specum :
 Principiumque nouæ, lustra inter inhospita, vitæ,
 Nulli hominum cupiens cognitus esse, facit.
 Aula fuere vepres, salebrosum culcitra laxum,
 Languida qui lectus membra foueret, humus :
 Alta Larix æstus, Titane flagrante, diurnos,
 Et pluuias cæli præpediebat aquas.
 Conscia cælestum, jugis meditatio, rerum,
 Vnica jeiuno ferclâ fuere Viro.
 Sic adeo inpransus, sic incænatus adegit,
 Indelibatis viribus, octo dies.
 Nam velut Hæbreos, lentes Babylonis, Ephebos,
 Plus quam regales, quondam aluere, dapes :
 Sic ipsum Assyriâ meliusque magisque faginâ,
 Gratia diuinæ nutrijt Ambrosiæ.
 Displicuit stygio res portentosa colubro,
 Nec poterat tanti ferre trophæa viri.
 Ergo suos versare dolos, intendere casses,
 Mille nocendi artes, mille parare vias.

Clandestina prius tentantur bella; jubetur
 Ultra naturam non catus esse suam.
 Nimirum Angelico poteris, temetarie, ritu
 Annonæ expertes semper habere dies?
 Desipit, humanum qui vult invertere cursum,
 Quique ultra metam non sapit, ille sapit.
 Quid juuat Icaro cælum affectare volatu?
 Ut grauis ascensus, sic quoque lapsus erit.
 Sic quondam cecidit, qui Lunæ ad concava vectus,
 Ducebat patrios non bene cætus equos.
 Tu mage nosce hominem: peccas improuide, diam
 Consimili tentes si ratione manum.
 Tartareus sic sæpe quidem latrare molossus,
 Sic stygio tintos spargere felle sales.
 Quin & finitimi, patriâque domoque propinqui,
 Nicoleo tales ingeminare strophas.
 Imâ namque specu quamcunque latere volentem
 Prodit, venantum sedula turba canum;
 Admiransque hominem plebs Vndervaldia, suadet
 In sua, desertis, tecta redire, feris:
 Suadet, inhumano nec vitam abrumpere cursu,
 Nec Lachesis diras accelerare manus.
 Atque ait; Humanam tu eludere solus orexin?
 Nulli hominum tritam solus inire viam?
 Vtere concessis. Scelus est tentare Tonantem:
 Sis Custos vitæ, non homicida, tuæ.
 Respuit imbelles pugilis constantia tricas,
 Prosequiturque suum, quo pede cæpit, opus.
 Nec consanguineis animus, nec carne mouetur:
 Nec prece, nec vafris flectitur ipse dolis.
 Sed nec aperta timet Sathanæ fastidia, suffert
 Terrorem, insultus, verbera, flagra, minas.
 Iam speciem Libyci præsentat bestia monstri,
 Terrificatque omnem subdola larua specum:
 Mox ululans totam, frendensque, fatigat eremum:
 Mentita Arcadicam, jam rudit, ore feram:
 Iam coram aggreditur, tunditque, trahitque, feritque,
 Gyratque arreptis, per nemus omne, comis.
 Durat magnanimo miles generosus in ausu,

Et

Et patiendo, omnem fertque domatque Stygem.
 Ne tamen ipse suos, audiret, velle corymbos
 Citra imploratam, nectere solus, opem;
 Intima suscepit placuit mysteria vitae
 Consilio docti tandem aperire viri.
 Is fuit Oſvaldus, diuini semine verbi.
 Iussus Kernenſem pascere Myſta gregem.
 A puero exactos olli ſubmiſſius annos,
 Propoſitumque animi ſignificare ſui:
 Et tot jejunio productos corpore menses,
 Et non infestam marcido in ore famem:
 Hanc, ſuperum nutu, ſe ſuſcepiffe; paratum
 Hanc nutu ſuperum, perpetuare viam.
 Ne tamen extra omnem videatur viuere rhombum,
 Et majora ſuo quærere velle ſtatu;
 Ejus ab arbitrio totum ſe ſtare, probatam
 A Paſtore velut ſtare deceret ouem.
 Territus, Angelicum mirari myſta tenorem.
 Et toto, inſolitum, corde ſtupere, virum.
 Arbiter ergo rei, vultumque, oculosque manusque,
 Brachiaque & nudos ritè probare pedes:
 Collumque & cunctas ſcrutari in corpore fibras,
 Et cautam modici cæpit obire vicem.
 Pallidiora videt crifpatâ corpora buxo,
 Et macie toftas extenuante genas.
 Et nimis angusta contractos pelle lacertos.
 Vixque cohærentem, quæ tegat oſſa, cutem.
 Et ſine purpureo, gracilentum, ſanguine, vultum;
 Et ſine carne manus, & ſine carne pedes.
 Chasmataque & fiffas hinc inde dehincere rimas,
 Præ nimiâ, in ſiccis, ariditate, labris.
 Membra requiſito caruere exanguia ſucco,
 Formaque præſentis plurima mortis erat.
 Nec tamen exſucco deērant in corpore vires,
 Membraque ſufficiens rexit obefā vigor.
 Iudicij magnos inani hoc carcere neroſos,
 Ac latitare aliam, Curio ſenſit, opem.
 Continuare igitur tam fauſto ſidere cæptum.
 Hortatur, cælo ſuppetitante, modum.

Entheus

Entheus ipse nouas, inter spineta, latebras,
 Et magis obstrusos poscit inire sinus.
 Hosce requirenti, perque auaia lustra meanti
 Prodigio monstrat lucidiore, D E V S.
 Quattuor è summo vidi descendere cælo
 In loca vepreti deteriora, faces.
M A R G O loci nomen, siluestribus undique dumis
 Aspera, & hirsutis fæta crepido rubis.
 Lætior has salebras, hanc Numinis indice doctam
 Introit, absque ullo se comitante, specum;
 Introit, ac Domino fretus ductore, frequentat
 A populo structam commiserante, casam.
 Suppetit hîc eadem quæ vîsa erat ante, supplex,
 Quamque unam toto legit in orbe, Nihil.
 Captabat modicum, duro super assere, somnum;
 Ceruicalis erant plumulæ, acuta filex.
 Sobrius hîc inter lacrimas Asceta profusas,
 Inter & ardentes linguæ animæque preces,
 Neclius humanæ, sensu tamen integer; escæ,
 Numini ad extremum seruijt usque diem.
 Seruijt; atque statis, ad mystica sacra, diebus
 Non detrectantem protulit inde pedem,
 Nempe DEI famulo diuini pabula Verbi,
 Numinis excelsam mens meditata trabem,
 Sumpta Salutiferæ, quot mensibus, hostia Cenæ,
 Scitamenta, penus, neistar, Hymettus erant,
 Tanta quidem mouere vagos mysteria scrupos,
 Famaque multiloqui non erat æqua fori.
 Lecti igitur vigiles scitis communibus, arctâ
 Inuasere omnes obsidione vias,
 Accessum nulli, nulli tribuere recessum,
 Copia suspecti ne foret ulla doli.
 Integrum in excubijs tenuit Custodia mensem,
 Non subiisse ullum testificata penum.
 Quin etiam *Thomas*, Hertmanni Præsulis olim
 Perfunctus sacras, Præsul & ipse, vices,
 Ut sibi certa nouæ foret experientia famæ,
Nicolei obscuram venit ad usque casam:
 Comique alloquio, Virtutis uterque decorem

Euehit,

Euehit, humanam damnat uterque luem.
 Præsule, Quæ tandem Virtus sit prima? rogante,
 Omne, inquit, punctum, Qui bene OBEDIT habet.
 Approbat, atque dari sibi morem Antistes, & aurem,
 Ac bolum panis mandere dente, jubet.
 Liber ab hoc uno, mandante Antistite, jussu,
 Submissas inter dum nequit esse preces:
 Tentat in insuetas Cererem demittere buccas,
 Bucca sed ingratum naufeat ægra cibum.
 Tandem ut consciassas in frusta minuscula micas:
 Glutiat, omnem operam gutture & ore locat.
 Ringitur insolito turbatus ab hospite venter,
 Nec potis est panem, nec tolerare merum.
 Præsul in extremum conuersus pæne stuporem,
 Dum videt offensæ prælia tanta gulæ:
 A tam morigerò veniam obtestatus Alumno,
 Fama, ait, ô tanto quām canit æqua Viro!
 Sacra menta igitur mirari exotica, habere
 A prauâ immunem suspicione fidem,
 Vnanimesque Deum pergunt celebrare, patrantem
 Prodigia in seruis, non imitanda, suis.
 Interim Eremitæ, toti fit cognitus orbi
 Rumor, & affines excubat ante fores.
 Naturæ stimulus, Bacchiqüe gulæque triumphus,
 Omnium in ore crepant, omnium ab ore volant.
 Huc velut ad Tripodem, Clarijque oracula Phœbi,
 Currit ab omnigenis, sexus uterque, plagis.
 Heluetiæ fidus, summiqüe Tonantis amicum,
 Claustra inter modicæ conditum opaca casæ,
 Certatim innumerus satagebat visere cætus,
 Passus ab incultâ rædia nulla viâ.
 Repperit hîc certum quiuis afflictus asylum,
 Et non frustratam tristis & æger opem.
 Seruus enim prudens, fidulqüe Athleta Tonantis,
 Cuī dedit æthereus plurima dona, polus;
 Occultas hominum mentes penetrauit, & imos
 Subtili inspexit cognitione sinus:
 Visentumqüe suam, penitissima pectora, cellam,
 Atque animi totum resciit, antè, statum.

Sæpius

Sæpius euentus præfigit ipse futuros,
 Fatidicis pandens abdita quæque labris:
 Quæque dedit populis, diuino percitus æstro,
 Verba, Sibyllinam promeruere fidem.
 Illum inter reliquas visit quoque Ganeo turbas,
 Qui spurio infamem reddidit igne torum.
 Ille verecundum simulans adstare Iosephum,
 Integra ab Idalijs sit cui vita sacris,
 Nicoleo ad Melcham, comitante, abducitur amnem,
 Ipse sui viuum cernat ut inde typum.
 Continuò geminas, laruis crudelibus, umbras
 Prodire è medijs, cernit adulter, aquis:
 Cernit eas viuâ magis excandescere prunâ,
 Et vomere ignitos, fauce flagrante, globos:
 Monstroque attonitus, postquam Cocytia spectra
 Viſu terribiles exhibuere mōdos;
 In Lamiâ expressas agnouit utrâque Corynnas,
 Quas sibi comixtas nouerat ante lupas.
 Iamque pauescenti Viden, ô temerarie, formas,
 Quas miser in lenis quæris amasque tuis!
 Corrige, sis, Paphiæ maleſuada incendia redæ,
 Perditus Orcino ne crucièrē rogo.
 Dixit Nicoleos: correxit ganeo mores,
 Doctus ab hoc uno, cælum Erebumque viro.
 Sexcentos taceo. Lanione patebit ab uno
 Nouerit arcanos quâ ratione sinus.
 Ille quidem pecori coëmendo assuetus. in istas
 Sæpe tulit loculo fulua metalla, plagas:
 Et Dictatorem latitare hic nescio qualem,
 AEmula Thesbitis qui gerat ora senis.
 Præteritum, præsens, qui præſciat atque futurum,
 Qui sicco nullum glutiat ore cibum,
 Dum semel atque iterum, sparsis rumoribus audit
 Ipse rei testis, dixit, & augur ero.
 Fæno igitur replens pendentem è fune crumenam.
 Gestare Attalicas, histrio fingit, opes;
 Cornuaque attollens, ac ficto turgidus auro,
 Introit hirsuti luſtra casamque viri.
 Præſcit Nicoleos, fastumque ut ſedet inanem,

Pone,

Pone, ait, ô Iaruam pone miselle tuam.
 In vacuâ quid singis, opes, aurumque crumenâ?
 Ad cultum loculi non facit herba soli.
 Ne simula Cræsum, tua te *Constantia*, fili,
 Cùm passim soleat nominitare Codrum.
 Rectius incedes, si cures esse, quod audis:
 Centoculum nullâ luseris arte DEum.
 Erubuit, Vatemque stupens, fucumque resorbens,
 Confusum retulit, vanus Agyta pedem.
 Qui flammam Veneris, qui fastum extinxit, eundem
 Vulcani ardentes extimuere faces.
 Corripuere ipsam furibunda incendia *Sænam*,
 Flamarum rapidis perniciosa globis;
 Iamque supra tostos cæperunt tecta penates,
 Inter & ambustas tigna crepare trabes.
 Nil populi accursus, nihil uidi in plebe lacerti.
 Nil grauis affusæ profuit imber aquæ.
 Auxerat accensas Vulcani infania vires.
 Contiguas latè depopulata domos:
 Cùm celer ad notæ currit penetralia cellæ!
*Nicolei*q; piam, Nuntius, orat opem.
 Ipse malum miserans, ascensi è culmine cliui
 Prospicit igniuomos lege carere globos.
 Sed Crucis extensum formando per aëra signum,
 Iam desperatæ fit medicina rei.
 Flamma Patri vix visa fugit, sensim interit ignis,
 Deferit inuasos Mulciber ipse lares.
 Deseruere omnem sopita incendia pagum,
 Virtutem orantis nescia ferre Senis,
 Plura recenserem; sed omittere plurima, suadet
 Trita hæc Magnatum tessera, *sermo brevis*.
 Addere de miro lubet hic quoque paucula visu,
 Euasit tantus, quo radiante, sophus.
 Apparere olim rutila, sibi vidi, in æthrâ,
 Schemata mirificæ prodigiosa Rote.
 Fulserat è mediâ facies clarissima sphærâ,
 Vndique lucentes eiaculata faces.
 Mitra coronatam decorabat regia frontem.
 Qualis Cæsareas ornat amatque comas.

Enituit

Enituit toto Majestas cælica vultu,
 Et transformati mystica imago D E I.
 Seni interant radij, quos luce auroque coruscos
 Distinxit varijs, mira figura, modis.
 Ex oculis radius prodiuerat alter; habebat
 Alter in aure suas, alter in ore bases.
 Ista quidem nimiam dum euibrat machina lucem,
 Strauit humi attonitum, machina vila, senem,
 Perstringensque omnes macilenti corporis artus,
 Scintillâ tactas læsit hiante genas.
 Læsit; & in vultu, ceu quondam in vertice Mosis,
 Conspicuam cunctis reddidit inde notam.
 Ista Rote facies, & dictæ schema figuræ.
Nicoleum Actæâ plus docuere scholâ.
 In graphicâ certè cuncta hæc expressa, tabellâ
 Ante oculos voluit semper habere suos.
 Crebrius affirmans, missam hanc à Numine sphæram,
 Purum diuini Pneumatis esse librum:
 Dogma sacræ Triados, Fidei mysteria, cæli
 Abdita, in hac unâ se didicisse Rotâ.
 Ebrius id circa diuini à fonte Lycei,
 Quid mirum, humanam si renuebat opem?
 Ipsa viri sedes, & amatae angustia Cellæ,
 Sicut odor pleni quæ redolebat adri,
 Tam suaui ambrosia fragrabat Iæpius, ac si
 Cum vernante omnem Cloride ferret Hyblam.
 Iamque in spelæo vicenos circiter annos
 Egerat, elusæ malleus iste gulæ.
 Cùm placuit purum jejunâ è corporis arcâ.
 Spiritum ad æthereos associare choros,
 Lustra ærumnoso bis septem agitabat in æuo,
 Primaque gliscentis tempora veris erant:
 Cùm super assueti decumbens assere tigni,
 Iam prælibato, per pia sacra, D E O,
 Immortalem animam, mortali è carcere, plenus
 Misit ad Empyreos, speque fideque, thronos.
 Sic moritur, sic regna petens cælestia Iustus,
 Marginem, & electæ deserit antra casæ.
 Mors preciosa nimis, si cæli jubila spectes;

Si mundi gemitum, mors lacrimosa nimis:
 Rumor enim spargens defuncti fata prophetæ,
 In querebundo udas reddidit orbe genas.
 Indoluit jam priua suo plebs omnis asylo,
 Ereptum hic medicum fleuerat, ille patrem.
 Luxerat amissum Siluania tota Patronum,
 Thesaurum patrij delitiumque soli.
 Rituque eximio, jam mortis lege solutum,
 In *Saxellensi* condidit AEde, virum.
 Conditur, ut diâ posthac recreetur ab escâ,
 Nesciit humanus quem recreare cibus.
 Quemque suis Natura epulis, quèm Massicus humor,
 Quemque Syracosia blanda libido gulæ
 Allicere haud poterant, meliore allectus olio,
 A dio cunctam nunc replet ore famem.
 Quàm verò hæc fuerit cælestes inter Ephæbos,
 Inter & Elysias mors celebrata plagas:
 Plurima morborum docuit farrago, medelas
 Funeris ad capulum qui reperere suas.
 Exciuere omnem Iusta hæc funebria plebem,
 Desertuere suos, diues inopsque, lares.
 Quisque repente miser, cæcus, surdaster, & æger,
 Ad sacra sollicitos, busta, tulere gradus;
 Quorum ubi præsentes coluit reuerentia Manes,
 Præsentem cœli vedit adesse manum.
 Sepositis jam claudus agens vestigia fulcris,
 Plùs solito abjeguos, plaudit, abiisse pedes.
 Alteri anhela grauis dum torret viscera febris,
 Cédere quartanam gaudet & ipse luem.
 Quiq; Machaonias nequicquam inhiabat in herbas,
 Quique Epidauream sollicitabat opem,
 Viuum funereum sentit Podalirium in urnâ,
 Sentit adesse suo pharmaca quisque malo.
 Hic verò innumeram si exilis Epistola tabem,
 Si perianatas enumierare febres:
 Ad Subsiluanum miracula visa sepulchrum,
 Tentaret solitis si memorare metris,
 Cogere in angustum, tentaret Epistola, fossam
 Helleponiaci stagna profunda freti.

N

E signis

E signis aliud meminisse, aliudque trecentis,
 Vix patitur curtæ finis & ordo rei.
 Capti oculis aliqui qui concauo ab orbe tueri
 Lumina Phebeæ non potuere rotæ,
 Ad Saxellensem, cælestia Numina, tumbam,
 Ut visum acquirant, supplice corde rogant:
 Reddita lux oculis, perhibebat ad astra profusas,
 Numinis assensu non caruisse, preces.
 Ducebat surdam Mater nimis anxia natam
 Ad tam mirifici lustra casamque viri.
 Introit hæc cellam, precibusque fatigat Olympum,
 Curatâ, ad patrios mox reddit, aure, focos.
 Præsul in Heluetijs, Benedictus nomine, claudos
 Flectere Apollineâ, dum nequit arte pedes:
 Surgit, & ascenso per saxa, per arua, per undas,
 Prodigiosa Viri lipsana quærit equo;
 Quærit, & inuentam, dum vota exoluit, ad aram,
 Calcis utrinque tumor, cedit utrinque dolor.
 Transiit Arctoas hæc emphasis Helueta gentes,
 Danumque hanc ipsam traxit ad usque casam.
 Claudus erat, nassaue prius solitabat & hamo
 In sua squamigeros cogere lucra greges,
 At pedis inuisos perpeffus & ipse dolores
 (Dum supplent tremulum lignea fulcra gradum)
 Sacra, profana, suis quærit medicamina talis;
 Cura sed in patrio non juuat ulla solo.
 Compostellam igitur, terrasque inuisit Iberas;
 Nec tamen exorat, quam miser orat, openi:
 Cælestique suam Cosmò tardante medelam,
 AEger in Hesperijs marcat, ut antè, plagis.
 Interea somni post sparfa papauera, Morpheus,
 Dum videt in tristi languida membra toro.
 Surge, ait, inque alijs tibi quære Machaona terris;
 Ostia Teutonici sunt repetenda foli.
 Helueticas inter Chiron tibi suppetit Alpes
 Inde manet plantam cura salusque tuam.
 Nicolei manes illic venerare: medetur
 Dextra Dei cunctis, ejus ad ossa, malis,
 Paret, & Ascetæ per in hospita tæsqua sepulchrum,
 Per

Per loca centuplii plena labore, subit:
 En tibi portentum! Quod *Compestella*, quod omnis
Dania, quod medicæ non tribuere manus,
Saxula dat Cimbro. Sacram vix repit ad ædem.
 Nicoleum & magnos vix vocat ore *DEOS*:
 Planta repente grauem cùm persanata tumorem,
 Eque medullâ omnem sentit abîsse luem.
 Exilit ingeminans diuina charismata Cimber,
 Suffigit medio fagina fulcra tholo:
 Prodigiumque ingens mundo admirante, reuertit
 Velo, ad *Codanum*, prospiore, sinum.
 Turba frequens hominū letho jam proxima, cymbam
 Hoc quoque ab iratis auspice saluat aquis.
 Præcipiti puero, procerâ ex ilice lapso,
 Trajecere acres intima colla sudes.
 In lecto teneram, suppressus pusio, vitam
 Perdidit, ac mortis non nisi præda fuit.
 Hæsit in occlusâ, buccella imperuia, buccâ,
 Horrente inuisum gurgulione cibum;
 Iamque epiglottis erat secluso, vîsa, meatu
 Perdere velle ipsam, cum comedente, gulam.
 Partem aliam torrens rapido suppressit in aluēo:
 Obstruxit fauces huic graue rheuma suas:
 Altera congeries, laxatus *Æoli* habenis,
 Cernit in irato fata suprema lacu.
 Parturiens, comitante suo, creberrima, fætu
 Funereum vîsa est, velle subire scrobem.
 Verùm ope diuinâ, cùm tot languoribus ægri
 Nicolei sacros aut adière lares,
 Aut veteri sese commendauere Parenti,
 Falcibus armatas impedière Deas.
 Suffocatiuus cessit cum rheumate branchus,
 Præcipiti agrestes nil nocuere sudes:
 Fugit ab obstructo buccellæ injuria collo:
 Reddidit immunem fluctus & undâ ratem.
Æolus horrisonos multauit carcere ventos,
 Versa est in tutum barbara *Scylla* vadum.
 Atropos, incæptum jam prona abrumpere filum,
 Seruauit nomen, parcere jussa, suum.

Calculus, atque acres Dysuria, & hernia, pestes,
 Tam sibi præsentes nusquam habuere DE OS.
 Testantur reliquas suspensa anathemata febres,
 Ad tumulum magni quæ cecidere Viri.
 Herculei hinc certè cecidit contagio morbi,
 Siue Epilepsis erat, siue phrenitis erat.
 Annè igitur mirum, si vulgi vocibus audit,
 Morborum requies publica, certa salus?
 Salue stelligeri Iaspis pretiose Palati,
 Gloriæ inauratâ jam redimite stolâ.
 Helueticæ Tu gentis honos. Tibi patria festos
 Instituet, memori semper amore, choros.
 Perge, age, certantem mundani in puluere circi,
 Pastorî æterno conciliare, gregem,
 Sermo sed hinc tanti ne Principis obruat aures
 Longior, imposito, Littera, fine, tace.

A. Nascitur mundo Nicolaus, Anna Domini 1417. die XXI.
 Martij. B. Nascitur cœlo Anno 1487. eodem Mensis Martij Die
 qui Diuino Benedicto est sacer. C. erat Episcopus Laußannensis. &c.

VI.

ARGUMENTVM.

Generosissima populi Heluetici acta, ve-
 glitationes & prælia, cùm præ multitudine ex-
 ponî non possint singula; visum est eorundem non-
 nulla in angustam Epistolæ huius epitomen redigere,
 & grandiores cothurnos merita, parcioris Camœnæ
 versiculis Lectori insinuare potius, quam explicare:
 authòribus ipsis, quos inspicere licuit, in epistolæ
 calcem reiectis.

CARO-

CAROLVS A MONTENACH,
 CONRADO ZVR LAVBEN, Equiti
 Ordinis Sancti Michaëlis, Tugij
 Landamanno.

*De admirandis quibusdam actibus Helue-
 torum.*

TV quoq; nostrorum traheris virtute parentum?
 Tu proauorum actus, & belli turbine partos,
 Alite Castalio, gestis audire triumphos?
 Dulce quies operum: dulce eit meminisse peractos,
 Otia nunc inter patriæ secura, labores.
 Tam variâ sed enim mixtam farragine telam
 Quis tibi pertexat? Certè tot bella vetustis
 Bellata Heluetijs, tot nobilitata trophæis
 Prælia, concessam toties à Numine palmam,
 Fusosque è patrijs tam læpe penatibus hostes.
 Nucleus angustæ nequeat comprēndere chartæ.
 Iliadem exæquant Bellonæ monstra, vel unam
 Sparia per Heluetiam; quorum jam pleraque dudum
 Nacta fuere suos, vario scriptore, cothurnos.
 Sempacum canitur; celebratur opima Morati
 Laurea: defensæ virtus heroica Laupæ,
 Palmaque Morgarti, Dornaci præda, per omnes
 Cantantur plateas. Stat vulgi animosus in ore
 Tellius: elati funesta tragædia passim
 Caroli, & Helueticæ resonant præconia famæ.
 Pridem habuere suum Suicera epinicia prælum.
 Magnanimâ patrata tamen compluria dextrâ
 Acta tibi ut memorem, quod amice præcaris amicum,
 Pauca ex innumeris, summatim expressa, capesse.
 Si paritatem, ullam reperit natura, videtur
 Heluetus Herculeum gestis æquare vigorem.
 Ille flagrans Heroum oculus, cùm præcoce facto,
 Paruulus in teneris etiamnum pusio cunis
 Insidiatrices elideret ungue cerafas;

Terruit unâ omnes tam nobili adorâ, & orbi
Amphitryoniacos præsagijs inde triumphos.

Prognosis, primo rata si spectetur ab æuo,
Inclita & à nostris præsagia lume pusillis.

Altero abhinc seculo, cùm *Sneuica bella* per agros
Orta forent patrios; chorus ecce infantium, aprico
Addictus fabulo, consueta crepundia circum
Ludere, & in sicca considere cœpit arenâ.

Lusus erat pueris, cùm proximo ab hoste, repente
Exonerata grauem, cum ingenti murmure, glandem
Balista euomuit; quæ raucis stridula bombis
Irruit in blandi gremiumque sinumque puelli.

Suscipit igniuomam cordatus pusio sphæram.

Et manibus versando rotat: viuaceque demum

Indole, nil digitos, nil membra tenellula læsus

Abiicit insuetum, ceu pondus futile, monstrum. a.

Si tanti teneros reputantur gesta sub annos.

Omen & istud habet: confer *Tirynthia nostris*

Robora cum pueris; te prævia signa decebunt.

Nec tonitru pyrio, nec fartis sulphure sphæris,

Nec ballistarum reboanti fulmine, fortes

Terreri *Heluetios*. Hac indole præditus olim

(*Ignea ubi lœuam jam ursere tonitrua pugnam*)

Centurio *Suicerus* ait; Si quispiam in isto

Tela gerit campo, cui tam furibunda pauentem

Inijciant tormenta metum; Vel si quis asylo

Defensare suam cupit hoc in puluere frontem;

Me petat intrepidus: titubanti hic cuique licebit

Quærere, ponè meum, sua propugnacula, tergum: b.

Vir planè, armilonus quem nil mouet impetus, hic

Martia si nostri memorare *trophæa FRIBVRGI* (stat.

Mens forer, Heroës effarem uno ore trecentos,

In medijs quorum vox hæc fuit unica telis, (stat:

Heluetus, armicrepus quem nil mouet impetus, hic

Quæ Patrum arbitrio, *Cantones* inter & *Vrbes*

Eminet *Helueticas*, etiam hic *Respublica* primum

Obtineat *TIGVRINA* locum. Numerauerat orbis

Secula jam tredecim post prolem ex *Virgine* natam;

Cum *Tiguri* Canto, bruniam intendente Decembri,

Arma-

Armatorum aciem Badenæ misit ad urbem.

Turba quadringentum fuerat selecta Virorum,
Plus animi quam plebis habens; quæ Marte secundo
Thermopoli egrediens, dum nullum somniat hostem,
Insidiarum amplos Detuille offendit aceruos.

Quattuor Austriadum latitabant millia, quorum
Rexerat armigeras dux *Ellerbachius* alas.

Dux aberat nostris; Christo tamen auspice freti,
Et solitis neruis, animisque ingentibus usi,
Teutonicum expugnant, pugnando viriliter, agmen,
Algor & ardor erat; facta antiperistasis illic
E Suicerâ omnem deduxit pube calorem.

Insidiatrices exenterat illa cohortes,
Inque fugam redigit, septingentisque necatis.

Tam vafro eximum deportat ab hoste trophæum.

Ni parui pendas, quod millia quattuor, uno,
A quadringentis sint fusa heroibus, actu.

Quadraginta ipsos acies Tigurina reliquit.

Quando legis toto diuinos orbe Britannos,
Egregiè quondam nostrâ tellure fugatos,
Ictosque Helueticis reminiscere viribus, Anglos.
Buttisholzensem postquam hic exercitus agrum
Vastare occæpit; Lanionum animosa repente
Cerdonumque manus, neruisque animisq; potentes
Luceræ ciues, rarique è rure coloni,

Pertæsi illuuiem præ viperâ & angue Britannam,
Stare loco nequeunt: præter decreta Senatûs,
Arma sudesque legunt, atque acrius impete facto,
Dum sine lege graues bacchantur in hoste bipennes,
Fata Caledonijs, lethumque immane tribunis

Accelerant: prædæque auidos, nec patria rursum.

Prædia, nec celeres patiuntur inire triremes.

Horum etiam densas simul ac *Fraubrunna*, phalanges,
Cænobio spectata, tulit; clarissima ferrum

(Sæuirent mediæ quanquam horrida frigora brumæ)

Corripit *Arctopolis*: peregrinam milite lecto

Agreditur gentem: numeroque tot hostibus impar,
Via tamen solidis, Majorum more, lacertis,
Plùs octingentos, trans Anglica cœrula natos,

Ad stygias detrudit aquas: Satrapasque, Ducesque,
Plebejosque ferit, Labarisque potitur, & amplas
Captat opes, donec generosa exterrita turbâ
Sentina Albionum, grandique repulsa ruinâ
Præcipitante alias inquireret agmine terras.

Quattuor aut quinos amisit Berna strategos. d.
Digna cedro res est, cuneis tam ingentibus hostem,
Quem decies septem fuerant comitata virorum
Millia, quem vasti metuebant oppida Rheni,
A tantilla acie tantâ perisse ruinâ. e.

Hoc etiam seclô, cum brumam pellere verni
Cæpissent Zephyri, calthasque thymumq; recentem
Chloris, & egelidos retulisset terra teores;
Cantones socij Clarona ac Suitum, ab acri
Penè incredibilem retulerunt hoste triumphum.

Ad juga Nephelia, ter millia quinque virorum,
Austria, belligerûm sœuis produxerat armis,
Depopulando omnem latè vastantia terram.

Quinquaginta igitur quantociùs, atque trecenti
Confluere Heluetij, rapere arma, rotare macheras,
Arreptare sparos, & telum quisque propinquum
Tollere, Germanosque unitâ inuadere dextrâ.

Pugna repente acri; quodque admirabile dictu,
Viua quod Aonij meruit præconia Pindi,
Ter centum Heluetici, quinquagintaque coloni,
Bellipotentûm hominum sub cælo Teutone cretûm
Quinque decemque simul profligant millia; denis
Augentur Labaris; hostes bis nille, cruento
Quingentosque necant gladio: pars multa profundis
Mersa expirat aquis, cum respirare relicti

Vix possent profugi. Tam prodigiosa vicissim
Militia, è nostris viginti quinque peremit. f.
Digna quidem virtus, quam nunc Clarona quotannis.
Excitura suos ad facta heroica ciues,
Commemoret, festosque dies, ritusque celebres,
Grata DEO, instituat; partique insigne triumphi,
Tamque sibi dextrum generosa celebret Aprilem.

Quâ transalpinum Vallis Liuinia monstrat
Iornicum in Vraniæ visendum margine pagum.

Patriæ

Patriæ inauditam tribuit Lombardia palmam.
 Dux, cui parebat Mediæ- prouincia lanæ,
 Bello finitimas id temporis obruit oras,
 Et jam quindecies Italorum millia, fines
 Misit in Helueticos, qui mox euertere dictum
Iornicum, & ingressi penitus delere studebant
 Agmina præsidij. Sexcentos oppidum habebat
 In statione viros, illuc per summa *Gothardi*
 Culmina transmissos. Hi raptis ilicet armis,
 More recusantūm vincla iniçienda leonum,
 Excipiunt Italos neruisque ingentibus usi,
 Insubriumqne acies iterumqne iterumqne probatis
 Viribus aggressi, memorandâ strage profundas,
 Mille quadringentos abigunt, Plutonis ad umbras;
 Cetera quæque fugant vallemq; simulq; sinistram
 Ticini ripam, Lombardo sanguine complent.
 Conflictu in tanto non occidit Heluetus unus. *g.*

Si perpetratos *Elcurti* in finibus actus
 Hic etiam repetisse juuat, res gesta docebit,
 Sequana ab Italicis non discordare trophæis.
 Millia produci jussit tricena, ferocum
 Dux Burgundionum: processerat ipse Rotundo
 Magnicrepus de monte Comes, formidinis heros
 Terrorisque expers, ac pronus in Helueta castra
 Clamque palamque omnes effuderat undique vires.
 Stabant innumeris tormenta aduecta quadrigis,
 Fulmineas minitata pilas: replebat arenam
 Acer, & omnigenis pollens exercitus armis.
 Freta tamen superis, animosque induita viriles
 Heluetica de gente phalanx, ingentia promit
 Robora, Burgundas propulsat ab aggere turmas,
 Clara trophæa refert, spolijs ditatur, & hosti
 (Millia sanguineus cui bina vorauit hiatus)
 Vade, ait, atque alias posthac inquire tabernas.
 Liba lacestisæ non dant meliora popinæ.
 Conflictu in tanto non occidit Heluetus unus. *h.*

Gransonij notam cum pugna flagraret ad urbem,
 Vsa indefessis fuit & *Basilea* lacertis.
 Plùs octingentos mittebat ab urbe tribules,

Heluetiæ immanem qui luctarentur in hostem.
Luctantur, feriunt, certamina grandia certant,
Hedua discurrunt per castra, per agmina: & ecce
Conflictu in tanto nec Rauracus occidit unus.

Fortè Brigantinum jam decedentibus annis
Gens Alemanna lacum cum trans-armata-fretâsse,
Et Patriam insidijs ferroque ignique petisset:
Incidit in Scyllam, dum aduerso Marte, voracem
Helueticæ plebi studet objectare Charybdi.
Namque ut flauicomos pubes Turgoica Sueuos,
Instructamque feris Legionem conspicit armis;
Tela simul, vix jussa, rapit, ferrumque manumque
Conserit, atque initam tam dextero acinace pugnam
Expedit, ut factâ Sexcentûm clade virorum;
Teutonico immensum portârit ab hoste trophæum.
Seriùs hæc legio (dum trans Acronia stagna
Degere non segnes vidit quoque Martis alumnos)
Seriùs optauit, vel non intrâsse carinam,
Vel ferro Helueticas non irritâsse secures,
Certè ubi sexcentos animam exhalâsse Sueuos
Præcipiti feruore videt: patriamque, lacumque
Clamat, & aduectas volucri petit impete puppes.
VNICVS è nostris vitalem perdidit auram. k.

Iusserat Hippotades alterno turbine Ventos,
A conjurati quatuor regionibus Orbis,
Turbare Heluetiam. Post Austri prælia & Euri,
Post Cori furias, Boreæ quoque fatus ab axe
Vectus Hyperboreo, violentis fæuijt alis.
Dornacum audisti, quod denso examine pressum.
Cæsarianorum cùm plus quam terna vorâsse
Millia, in Heluetico vix perdidit agmine centum.
Vberiorem autem petit isthæc laurea vatem.
Pauca his subijciam, sed quæ memorare latinus
Vix patitur calamus. Quâ diuitis ubere glebæ
Eximios fecunda parit *Sundgouia* campos,
Parturijt nobis famam *Oxenfelda* celebrem.
Heluetiorum acies *Mulhusij* agebat, & hostem
Illic grassante in crebris compescuit armis.
Quadraginta igitur, jussi comitare quadrigas

Annona

Annonā grauidas, Tauriscum fortè per agrum
 Ibant Suiceri, duro latus ense reuincti.
 Hos simul atque hostis, velut inter retia, structis
 Vedit ab insidijs; cùm in toto exercitu inanem
 Lusisset persæpe operam; Iam præda petitos
 Incidet in casses; Iam bubulus, inquit, aceruuſ
 Mugiet, & nostras cadet hostia cæta sub aras:
 Offeret Helueticos hæc Oxenfelda juencos.
 Ergo Alemanni Equites, rapidi velut aura, trecenti,
 Quadraginta istos, ferroque, ignique, manuque
 Vrgent Heluetios. Quid ad hæc tam dispare Marte
 Turbula? quid tanto circumdatus aggere cætus?
 Perstat, ut in clauso flauescens bellua circa,
 Et patrias, de more vibrans agitansque secures,
 Teutonicam nunc dextrâ acie, nunc parte sinistrâ
 Impetit orchestrā; jamq; hos, jamque impiger illos
 Demetit, ac tanto feroore fatigat, ut omnem,
 Ni procul aufugiant, reputent periisse salutem.
 Pars igitur profugit; pars defalcata caballis
 Desilit; effuso pars innarat iæta cruxi.
 Quod superest, celeres superat currendo capellas.
 Sicque *Lucerna* tuos insignis palma tribules,
 Sic satyra Alsaticos exceptit, digna, *Thratones*,
 VNICVS è nostris vitamque animamq; profudit. *l.*
 Bruderholzi eadem facta est prolusio. Stabant
 Cæſarianorum simul octo millia. Nobis
 Vix octingentū præstò fuit ala Virorum,
 Missorum Arctopoli, Salodoro, atque urbe *Lucernâ*.
 His consulta quidem suasit Basilea, cauerent
 Multa in vicinâ latitantia millia siluâ
 Germanorum acres huc confluxisse phalanges,
 Grex contrâ Helueticus: Procul, ô procul ablit, ut ullū
 Inijciat nobis acies Alemanna tremorem:
 Cæptum agitamus iter. Quod si contraria Nobis
 Agmina, & è toto seges obuiet ærea Rheno.
 Stabimus: ac solito nil deficiente vigore,
 Et segetem & vasti penetrabimus agmina Rheni;
 Gustabit nostras seges hæc quoque ferrea falces.
 Quod dictum, factum. Prurigo acerrima luco

Proflit, ac nostris inhiat trutulenta cateruis.
 Stant tamen unanimis. Concurritur ordine prorsus
 Impare; quot nobis hominum centena, tot illis
 Millia: sed modicus dum cedere nescit aceruus,
 More leonino nunc insultantia truncans
 Agmina, nunc sellas & turgida ephippia sueto
 Sessore euacuans, Satrapamq; Ducemq; frequentem
 Mucrone exanimans; pulcherrima laurea nostros
 Transit ad Heluetios: Gens hostica namque suorum
 Territa cæde Ducum, per plana, per aspera præceps,
 Per loca quæque fugit, tortoque simillima telo
 (Octoginta ipsis nostratum acinace cæsis)
 Transuolat una omnes, pauitante examine, campos.
VNICVS è nostris hostilibus occidit armis. *m.*

Parua ubi vitiferos disterminat *Harda Rheyuscos*.
 Nobilis hoc ipso Victoria fulsit in anno,
 Tendebat noster cautis Exercitus armis,
 Quærebatque suum, per inhospita lustra viarum,
 Perq; vepres medios, jam pugnæ audissimus, hostem;
 Ipsiis è castris procedunt mille, fugantur:
 Dena Alemannorum succedunt millia, & acrem,
 Quâ face, quâ ferro, quâ accensi turbine nitri,
 Instituunt rabiem; pugnantque, fremuntque, boantq;
 Turpiaque obscenâ jaciunt conuitia linguâ,
 Experta Helueticas necdum in certamine dextras.
 Verùm ubi despicimur, subit ecce inopina salaces
 Nænia Tritones, plexitque hæc scommata planctus:
 Vix tormentorum Germanico in agmine stantum
 Absoluere suos, crepitantia murmura, bombos,
 Tormenta Helueticos cùm naæta fuere magistros.
 Inde actus grauior; qui dum vehementius hostem
 Vrget, & AEaciam creberrima mittit ad urnam
 Funera, projectis fuga fit subitanea telis;
 Tanta quidem, ut patrios jam penè oblita penates,
 Pars urbem *Augustæ*, pars ultræ aufugerit *Vlme*.
 Plurimi ubi fugitant, Navesque impensiùs implent,
 Mortem haud effugiunt: queis telū ac mucro perpercit,
 Hos lympha extinxit. Numerantur millia quinque,
 Quos Thetis ac Mauors, spoliârunt lumine vitæ;

Mense

Mense cui sacrum tribuerunt Februa nomen.

TRES solūm Heluetios tam pugna cruenta peremit. n.

Subticuisse tuum, scelus est, *Frastentia*, bellum.

Sueuo Exercitui (quā summos Rhætia montes

Explicat) Helueticas placuit gustare bipennes.

Bina olli Legio, tormenta curulia vastis

Grandia ponderibus, locuples annona, paratus

In bella eximius: quorum sibi singula certam

A parte hostili poterant promittere laurum.

Sed solidi quid bella ferant? mutatur in omnes,

Carpathium Mauors imitatus Protea, formas.

Vrania Henrici genitrix *Vollebij*, ad isthæc

Heluetiæ egregium concessit bella Cononem.

Hic sibi commissam, dum ingenti dicit & ornat

Dexteritate aciem, duodenaque millia lectis

Agreditur socijs; velut ipse Polymnius heros,

Pugna cui æternam generauit Leuætrica famam.

Occidit, inque suo clausit sua fata triumpho.

Occidit, at pœnas in imicâ à gente recepit.

Helueta namque cohors ignitâ glande peremptum

Fortiter ulta virum, facto ilicet agmine, stantem

Icit adorta hostem, campo duodena fugauit

Millia, lethæas misit ter mille sub umbras,

Ylo submersos numerauit mille trecentos.

E chalybæâ acie (quingentis mille colonis

Ex Athesi missis) bombardiferisque Suëuis

Ter centum numero (quibus ipse Gradius in unâ

Omnium erat linguâ) vix euasere ducenti,

Tormentorum ingens cataphractarumque paratus,

Cum quinis Labaris, quingentis ordine sclopis,

Tantillo insignem tribuere in tempore prædam.

VNDECIM in Helueticâ mortem oppetièrē cateruâ. o.

Suaderlocensem petit hæc quoque pagina stragem,

Majorum egregijs exercitam in hoste lacertis.

Necdum sedati post prælia tanta fuere

Germanorum animi, membranâ ac marmore dignos.

Mens erat Helueticâ de gente referre triumphos.

Plùs duodena Virùm Constantiâ ab urbe, fluebant

Millia, diuersas in bellum ascita per urbes.

Iamque

Iamque animis absorpta fuit Turgouia; jamque
 Heluetiæ extremum est minitata Alemannia fatum.
 Ermatinga quidem primam concesserat hosti
 Lauream & oninigenum tam millia multa phalangum
 Ausa fuere Viros incessere quadringentos!
 Verum ubi flammigero lux postera falsit Eoo.
 Respexit victrix nostras Tritonia partes.
 Mille quadringentos animosa licentia ferri
 Excijt Heluetios: Hos postquam ad Sueuica castra,
 Rara per occultos deduxit semita calles,
 Aeterno dignam pugnârunt marmore pugnam.
 Nam licet horrifcas hostilis machina spheras
 Mitteret, ac totam tonitru confunderet æthram,
 Terrore Helueticam nequijt confundere pubem.
 Illa suas, ausuque alacri, virtuteque grandi,
 Circumagens frameas; illa ensibus, illa farissis
 Fortiter aggrediens aciem præpostere ouantem,
 Instituit tantâ præludia bellica flaminâ,
 Ut nimis incautos laniena asperrima sueuos
 Frégerit; ac modicæ, bis millia sena, cohorti
 Monstrârunt tremulos, fugituo examine, talos,
 Præter balistas, quas amisere, curules,
 Mole suâ immensas, ac vastis quercubus æquas;
 Bis quoque milleni, quadringentiique Charontis
 Intrauere nigram, post tristia funera, cymbam:
 V I G I N T I è nostris lethæ obière ruina. p.

Ad ripam undiuomi, sèclo anteriore, Lemanni
 Fama per affines creuit quoque nostra Sabaudos.
 Commodoire loco quingenti ac mille steterunt
 Armati Allobroges: visi his cùm fortè tuissent
 Quindecim ab Helueticâ, quadringentiique, cateruâ,
 (Quorum quisque ferè Iurassi erat accola) opimam,
 Herclê, aiunt nobis dabit hæc Orchestra merendam,
 Vixistis miseri! Vobis nec quippe Geneuæ
 Tecta, nec in patrios dabitur remeare penates.
 Concurrunt, feriunt, ferro certatur & igni;
 Plus quadringenti quadragintaque Sabaudi
 Efflauere animas; reliquique fugacibus alis.
 Deseruere cauo tentoria fixa Lemanno,

SEPTEM

SEPTEM ex Helueticâ, mors abstulit improba, turbâ,
 Occidit & mulier, sed non prius occidit, imum
 Quattuor Allobroges quâm præmisisset ad Orcum. q.
 Si memorâro actus, quos irrequieta cis Alpes
 Gallia fortita est; paradoxa exotica, dices,
 Ac supra humanum memorari prælia rhombum.
 Quid potuit pugnis generosius esse duabus,
 Quas decinio quintô Mariagna Insubrica seclô,
 Et quas pugnari jam obsessa Nouaria, nostris
 Viderat à Proavis? Gallorum exercitus ingens,
 Ticini immensam qui penè æquabat arenam,
 Hinc secum AEtneos reputabat & inde Cyclopes,
 Aut terrâ genitos certamen inisse Gigantes,
 Heluetiorum octo non plusquâm millia (quorum
 Armatura leuis nulos fortita caballos,
 Nec catapultarum metuenda tronitrus) cædunt
 Celtatum innumeras, Alemannorumque phalanges,
 Quadrupedantûm aciē, peditumq; ingentia fundunt
 Agmina; fulmineo plus millia dena trucidant
 Ense, fugantque feros Italis è finibus hostes.
 Vedit, & obsidio jam exempta Nouaria, caras
 Suiceri populi transuexit ad astra, cohortes.

Quis modò, quis scribat Mariagnæ ad rura patratos
 Heluetiorum ausus? Mauortius ipse Monarcha,
 Francigeni qui sacra tulit diademata regni,
 Quinque Virûm decies produxit millia, & omnem
 Militiæ neruum: ducto tamen agmine, nostris,
 Vix quinquaginta defendit millia, ab armis,
 Solus ad occasum primo pugnabat ab ortu
 Heluetus, & noctis vix passus abire tenebras,
 Horrida Sanguinei repetit tarantara belli,
 Ac nisi tanta tuas, Rex inuictissime, turmas,
 Copia munisset; quanquam insuperabilis, armis,
 Gallia, ab Helueticis foret hîc superata colonis.
 Vedit, & obstupuit dux ipse TRIVVLTIVS, altum
 Aufoniâ de stirpe genus: tandemque machæris
 Territus Helueticis, Cæli, inquit, sidera testor,
 Quæcunq; hæc gens est, Heroum sanguine creta est;
 Heroum hic animus, tota est heroica virtus,

Odo.

Octodecim egregias, jam castra secutus & ipse
 Pugnaui pugnas, ubi grandis utrinque resulxit
 Belligerantum ardor: quibus hanc si confero luctam,
 Inde meros homines, hinc mecum dicere cogor
 Dijs genitos certasse viros, Rhætiique Pholiique,
 Brachia sortitos; quorumque acerrima virtus
 Tela nihil Tarpeia timens, cælumque, Iouemque,
 Sideraque, & magnos ausa est inuadere Diuos. *f.*

Sed nec Ibera acies, vis quanta sit Helueta, nescit.
 Grande rei specimen, ne exemplis pluribus utar,
 In Pedemontano, Cerasulæ inclaruit, agro.
 Germano- Hesperias, quas Vasti Marchio duxit
 In campuni turmas, numero ipso & robore grandes.
 Agmina funesta superarunt Franca ruinâ,
 In bellum ascitis è nostrâ gente cateruis.
 Vix alibi tanto sudauit Celtiber æstu.

Daualus erupit; perierunt millia Iberi
 Agminis octodecim; rem tormentariam, & omnes
 Perdidit hostis opes. Quidnî Victoria digna
 Principe Borbonio? Digna est adamante perenni
 Laurea. Sanguineæ sed qui spectator arenæ
 Marte flagrante fuit; poterit vel judice Franco,
 Dicere; Supremos palmæ tam illustris honores,
 Et decus, & parti caussamque caputque triumphi, *t.*
 Post cælum, Helueticis jure adscribenda lacertis.

Heluetiorum operâ *Saracenos* sæpius audis
 Italiâ pullos; Latiumque, urbemque *Quiritum*,
 A tam sacrilego diuini nominis hoste
 Olim defensam. Redierunt tempora nuper,
 Ut rerum Dominæ Romano à Cæsare pressæ,
 Auxiliatricem nî protinus Helueta tellus
 Transmisisset opem (Francas moderante phalanges
 Principe *Guisiadum*) trabeati tecta Quirini,
 Templaque Tarpeiæ periissent funditus Vrbis:
 Restituit pressam virtus tamen Helueta Romam. *u.*

Quando Equites nigros, importunissima Gallis
 Monstra, subinde audis; oculo scrutare recentes
 Celtarum historias: Te res bene lecta docebit,
 Infinita hominum, quos protulit Orbis & Orcus,
 Quos

Quos Alemanna imis tellus collegit ab antris,
Agmina, Liligeri cladem sitientia regni,
Viribus Helueticis ad regia classica ductis,
Non secus ac tenuem mox expirasse vaporem. *vv.*

Absit, ut hæc memorans, Satyrâ mordace propin-
Insultem populis, Martisque è casside natos (quis
Arbitrè Heluetios. Sua cuique est tessera, virtus:
Quemq; suum facinus, sua quemq; industria laudat:
Qui tamen acta patrat; quæ nemo patrauerit alter,
Iure suo altisonum monumenta illustria vatûm,
Famæque emeritos capit applaudentis honores.

Quis *Vvinckelriedos* non tollat ad æthera? quorum
Alter ut hostili portaret ab agmine palmam,
Robore inaudito, nimiumque audacibus ulnis,
Vnâ aciei omnes in se unum attraxerat hastas.
Alter ubi immanem patrijs in saltibus hydram
Audijt horribiles quanquam ipse attolleret iras,
Pestifero stygium diffundens ore venenum,
Mittit in arma manus, vocat in certamina monstrum.
Sibilaque, flamasque acres. sulphurq; vomentem
Montique æqualem, necat auctu ingente, *Draconem.* *x.*

Clarone ciuis, Ioannes VVallius, actu
Claruit egregio. Multa hunc jam vulnera passum,
Sanguineque aspersum sentina inuasit equestris,
Viginti Austriadum. Ioannes ergo farissam
Arripit; armatos incessit & ipse caballos,
Agrediturq; viros; turmamque hinc inde recuruos
Flectentem gyros, tam scitâ intercipit hastâ,
Ut tribus enectis, reliquisque è puluere trusis,
Victor in attritâ solus perstaret arenâ. *y.*

In bellis Italis Siluania terra stupendum
Protulit Heroëm, *Iordani* nomen habebat,
Dignus ferre suam *Iordanis* ad ostia famam.
Hic, ut materies semper generosa patrandæ
Estet virtutis; viso procul hoste, reclusas
Esse urbis portas pro vallis stare farissas
Iusserat, atque ipsos ultro inuitauerat hostes,
Nec solùm in lingua stetit illi Marspiter, ori
Dextra fuit concors. Assueta hic forte bipenni

O

Muni-

Munitus steterat; cùm ferrea turba repente
Profilat, & magnis Iordanum insultibus urget.
Feria nulla Viro, comprensat utroque bipennem
Police, & haud vanis ferit hunc, ferit ictibus illum.
Donec ad infernam Viginti denique cymbam
Mitteret, ac reliquos sentiret abisse Darettes.

Vltima in Heluetico quæ nunc est Fœdere tellus,
Dissona ab heroo nequaquam est corpore, & inter
Vltima magnanimas non fert subsellia gentes.
APPENZELLA hæc est: quæ quanquam finibus arctis
Clauditur, & paucas armato efferre suëscit
Milite centurias; animi tamen igne, calentum
AEmula Spartiadum, virtute, ac robore supplet,
Quod numero defit; pridemque ingentibus ausis
Nunquam delendæ meruit præconia famæ.

Ipsius exiguas, cùm armatum quina virorum
Millia, fulmineo penetrassent impete terras;
Excita magnicrepo, sed nil exterrita, nimbo,
Non exspectatos audissima currit in hostes,
Et ferit, & mutilat, sternitque, atq; obuia truncat,
Et populabandos mucrone, bipenne, farissâ,
Sic ruit in cuneos; ut præclarissima ternis
Laureæ cùm Labaris, & jugi carmine dignus
Appenzellanâ steterint ex parte triumphus.
Deferit ergo initam farrago superstes arenam,
Adq; lacum positas remigrat properanter in urbes. I.
Infremuere hostes, auctisque repente maniplis,
Majori numero, furiâ asperiore, ferocem
Rursus in hos ipsos aciem duxere colonos.
Nil hosti deérat, peditumque equitumque potentes
Exhibuit turmas; loricæ, & ahenea moles
Muniit armatos: sed mox acerrima paucis
Appenzella viris, nec quadrupedante paratu,
Nec cataphractarum ferréis circundata vallis,
Currit in arma pedes: facit ardor & ira valentem;
Centurijs insultat ouans. hostilia docto
Castra quatit ferro; defalcat acinace stantes
Nobilitatis equos: quadringentisque cruento.
Enectis gladio, rursumque potita duobus

In

In stadio Labaris, furibundum exterminat agmen. 2.
 Talio ab irato mox quæritur, hoste, sed ipsum
 Egregiè exceptum, totidemque quot autè pereemptis,
 Pellit ad affines, pubes generosa, Rheguscos. 3.
 Insequitur profugos, per & aspera montium, & altas
 Marte animante, vias, non segni milite Rhætos,
 Vindelegosq; petit: Ceretisque, Athesiq; propinquis
 Bellum infert populis: & mox ultricibus armis
 Quinquaginta arces, ac ternas subjugat urbes,
 Ancipitemque sui parit omni ex parte timorem. 4.

Fortè per has ipsas, petulanti milite, terras
 Bacchata est Legio, technis nequissima belli,
 Cælum Erebumq; mouens, & iniqui more Procustæ
 Fanda, nefanda struens; quam fama ferebat, agrestum
 Dé grege Myrmidonum, vel ab ipsâ Colchidis irâ,
 Duxisse auspicium. Nihil hac atrocius unâ,
 Nil erat asperius: nec duri miles Vlyssi,
 Monstra Lycaonidum nec erant tam saeva ferarum.
 Olli vesaneo volitante per aëra signo,
 Sacrilegis inhiare strophis, hominesque Deosque
 Irritare ausi, maledicti Acherontis alumnas
 In sua castra Striges, totamque immitis Auerni
 Colluuiem, buccis vocitabant saepe nefandis.
 Impia Vexilli fuit hæc inscriptio; Nobis
 Tartarus & Phlegethon, Nobis Cacodæmonis iræ,
 Et conjurati præsto sit myrias Orci. 5.
 Hanc hominum scabiem, tam insigni præside ductani
 Tot Genijs auctam, simul ac melioribus armis
 Appenzellanæ præsentem habuere cateruæ;
 Sistite monstra gradum, neu campo erumpite, clamant,
 Sistite, & in tragicum nobiscum intrate duellum,
 State Viri, & vestris si tanta est laurea telis,
 Tela quoq; ac nostros hodie tentate lacertos;
 Finem barbarico præsens dabit hora furori.
 Horrida mox pariter commiscent prælia, & acres
 Vtraque turba manus: ferit arduus æthera clamor;
 Fruor utrinque ingens, atque ilicet exerit omnem
 Efferâ gens illinc hinc Appenzella calorem,
 Ista suis furijs, validis hæc freta lacertis

Styx tamen & Phlegethon, & Tartarus omnis, & Orc^s,
Atque imploratæ Legio scelerata Megæræ,
Victricem Heluetijs non eripuere coronani.

Illi sacrilegum scelerati è faucibus hostis
Extorquent Labarum; multisque ad Auerna redactis,
Exiguo totam pessundant agmine pestem,
Accumulantque nouis encomia parta trophæis.

Verba mihi desunt eadem tam sæpe probanti,
Iamque grauare tuas paradoxis pluribus aures
Fastidit calamus. Tiguri solius auitos
Quis canat Heroës? Quis facta ingentia Bernæ?
Prælia Luceriaz memoret? Quis carmine matrem
Fœderis Vraniam? Quis cordatissimum adumbret
Suitum? in exhaustos tulit olim hæc inclita tellus,
Fertque hodie Entellos. Generoso nomine profert
Belligeraturos Thuregum illustre Leones,
Berna potens Marios, ac semper ad ardua pronos
Germinat, ingenijs nequaquam agrestibus Vrsos.
Luceria, ut belli coryphæos gignit Atridas,
Sic Libertati rediuiuos Vria Brutos.

Suitia Marcellos, parit Vnderualdia Scæuas.
Tugium alit Pyrrhos; fortis Clarona Cimones
Educat; AEmilijs floret Basilea; Camillos
Germinat impauidos prædonum virga Friburgum.
Et quod Thebæo Salodorum claret ab Vrso,
Fert quoque Scipiades, nutritque acerrima belli
Fulmine; præstantes extrema Scaphusia nobis
Largitur Fabios; fouet Appenzella, tulitque
Haætenus egregios, animi virtute, Metellos.
Cantones Tredecim, Socijque, ac nobile corpus
Fœderis Heluetici, quod simplicitate sagaci,
Quod pietate viget; quod tam præstantibus actis
In sua supremos allexit fœdera Reges;
Iuris & Astrææ, bellique domique tenaces,
Martisque eximios enititur undique pullos.
Quos ego, ne forsan Crispini scrinia Lippi
Compilasse puter, prudens transmitto coœuis,
Quos alit uberior Permeſſidos unda, Poëtis.

A. Ita Io: Iac: Grafferus, f. 180. B. Iulius VVilhelm Zinc
gref,

gref, in apophthegmatis. C. Simler, Stettler, in Annum 1351. in libro, *Antlag Gottes* ponuntur Heluetij 400. D. Etterlin cum iisdem in An. 1375. &c. E. Munst. f. 495. qui asseri. Britannorum fuisse 70. millia. F. Simler f. 495. Grasser f. 88 G. Simler. f. 167. Grasser in An. 1478. f. 162. Iornicum vulgo Ynis. H. Chronica D. Anton. Hafner. I. Grasserus. K. Etterlin. Anno 1448. L. Stettler, Etterlin. Anno 1468. M. Chronica Hafneri, cum citatis, & Grasser anno 1499. N. Stettler, Grasser, eodem anno. O. P. Idem, anno eodem. Q. Idem Anno 1535. R. citati cum Simlero Anno 1513. S. Anno 1515. T. Grasser, Hafner Anno 1544. Heluetiorum Phalangiarchus erat VVilhelmus Frölich Salodorensis Eques ac Colonellus generosissimus. V. Sub eodem. VV. Scriptores varij in annum 1562. Inter Heluetiorum coryphaeos erant generosi Viri, Ludouicus Pfyfferus Lucernas, & Petrus de Clery, Friburgensis, Equites, ut familiâ, sic virtute heroicâ vel maxime insignes. X. Y. Z. Grasserus alij. I. De his Dominus Stettler l. 3. f. 102. in Annum 1400. Munsterus l. 3. in Annum 1403. Labara hæc 3. spectabant ad 3. Vrbes ad Lacum Acronium sitas &c. 2. citati in Annum 1405. 3. 4. 5. Idem Stettlerus f. 103. 104. &c.

VII. ARGUMENTVM.

HENRICVM Borbonium Nauarræ Regem, Galliarum regni legitimum heredem, vi fæderis inter Heluetios & Rhætos aliquos, fouebant quoq; copijs suis Salodorenses, milite egregio in Gallias ducto: Sub præstantissimis belli ducibus VVallieris, Surijs, Greder, Schvvaller: atq; Saleris &c. Phalangiarco Laurentio Aregger, Viro ad dignitatem Equestrem, ac Salodor. Reip. Præturam merito virtutis, eucto. Hic bellis continuis præsens, pugnam Lige Francicæ fatalem, ad pagum YVRI patratam Victoriam Heluetiorum stipante fortitudine obtentam; & nonnullas Henrici Magni dotes, o-

culatus rerum testis describit. Pro quibus vide Historiam Nauarricam Conradi Leonis, in Anno Christi 1590. & seqq. AEgidij Albertini Zeutsches Lusthaus in Henrico IV. Dionysium Petavium, Oratione III. in eiusdem Panegyrico, &c.

LAURENTIVS AREGGER, Eques,
IACOBO VVALLIER, Sancti Albini
Domino, Christianissimo Regi à nobilioribus
cubiculis; Comitatum Neoburgi & Vallen-
disij Proprietati, &c.

*De Turense pugna, & HENRICI
Magni excellentia.*

Ille, Iacobè, tuos Laurentius inter amicos.
Qui tibi Pirithoo Theseus alter erat;
Regia liligeræ sectatus castra coronæ,
Bellaque Francigenis non adamata plagis:
Quî valeat? quo Marte acies Salodoria pugnet?
Heluetici quidnam nominis agmen agat?
More ducum proprio scitari diceris, ex quo
A bello in patrios es reuocatus agros.
Pone, Iacobè, metum. Francis Laurentius armis,
Fulmineos inter cinctus ubique tubos,
Viuit, & arma gerens turbati in puluere regni,
Hactenus inuitis non tulit arma dijs.
Egressi patriâ mecum tellure strategi
Signa gerunt contis inuiolata suis,
Gallia respicit, cujus suspiria nubes
Credimus, atque ipsum jam penetrâsse polum.
Rex ille Empyreus, rutilis qui præsidet astris,
Qui regit inuictâ sceptra thronosque manu;
Terrificas, quas Franca tulit discordia, flamas,
Ipsaque, succensas, inter Auerna, faces
Sensim restinguens, tam afflictæ vota coronæ,
Ac populi cassas noluit esse preces.

Liuida

Liuida Persephone, turbatrix improba mundi.

Pandere bellicrepas, lex cui prima, seras;
Posset ut inuicti virtutem infringere regni.

Quam timuit gemino subdita terra polo,
Excijt anguicomás Stygia de valle Sorores.

Perpete gaudentes seditione deas.
Paruit unā omnis Furiarum insania, & orbem

Perculit infestis sanguinolenta flagris
Heu nimis atroces, quas Gallia sensit, Erinneis,

Gallia ad extremam pænè redacta luem!
Credo ego, Tartaream simul effudisse Megæram

Toxica quæque suis, quæque venena cadis.
Plurima cùm fortes exornet eparchia Celtas,

Mars ubi non fremuit, natio nulla fuit.
Transijt affines truculento turbine Belgas,

A Pyrenæis, perdita flamma, jugis.
Attigit Allobroges, penetrauit ad usque Britannum,

Vndique collectis viribus, Oceanum.
Multis suspeçtum dum nempe Bearnia regem

Protulit, huic flammæ pabula amica dedit.
Excijt inde nouos fortissima Francia Brennos,

Præcipueque suum Stirps Cenomanna Ducem.
Et Latium, & socios in bellum asciuit Iberos,

Belgarumque omnes accumulauit opes.
Regia Francigenum ne ferret sceptræ Nauarrus,

Primus erat furiæ, militiæque, scopus.
HENRICVS contrà, regni jam proximus hæres,

Propugnare suæ cœpit & ipse vices.
Hinc crux, hinc rabies; hinc raptis, Gallia, frenis

In fera sanguineas excitat arma manus.
Arma Europa frequens, arma Italus, arma & Iberus,

Arma Britannus atrox, arma Alemannus amat.
Tympana dispersas strepuere canora per urbes,

Audijt omnigenas mobilis æthra tubas.
Ferre Nauarræum nequijt dum Gallia regem,

Tranquillum nequijt Gallia ferre statum.
Verè hic ambiguis, visa est Victoria, pennis

Celtarum attritas peruolitare plagas.
Iam tulit Henrico celebres ex hoste triumphos,

Iam stetit à Francâ, laurea curta, **LIGA**.
 Vna tamen cunctis præcelluit **Y V R I A** pugnis,
 Hei nimis ardentes Yuria passa Duces!
 Hic ubi victorem decorauit palma **Navarrum**,
 Agmina mox docuit cetera, ferre jugum.
 Cōflictum memorare juuat. Iam vere rubenti
 Pingebat tepidam prouida **Chloris** humum:
 Cūm vigilans, cautusque suis **Henricus** in armis,
 Post modicâ pressas obsidione **Trecas**,
 Castra locâsse ferum, conjunctis viribus, hostem
 Yuriaz in apricis, non procùl, audit agris.
 Audit & unanimes in arenâ stare phalanges,
 Et **D V MENAE** omnem bella parare manum,
 Ergo suas in pugnam acies, in tela maniplos,
 In conflictum alacres præcipit esse duces.
 Duxerat insomnem **Regis** vigilantia noctem,
 Præuenitque ipsum, cuncta animando, diem.
 Cælo igitur gelidam simul ac dimouerat umbram
 Lucifer, Eois jam rediuius equis.
 Impiger, ac summos Rex tantum accliuis in actus,
 Nulla sibi indulgens otia, nulla suis,
 Belligeraturum quò tutior iret in hostem,
 Qui numerum exploret, velitem obire jubet?
 Audit ab hoste suum superari exercitum, in armis
 Millia lectorum stare bis octo virum.
 Glandifera instantem minitari fulmina Martem,
 Classicaque auditas jam cecinisse tubas.
 Nil numerum **Henricus**, nil millia tanta pauescens,
 Corda gerit tacito nil tremefacta metu:
 Componitque aciem, miraque celerrimus arte,
 Stare jubet fixis cornua quaque locis.
 Hinc peditum cuneos, gentem inde exercet equestrem,
 Hunc aliam, istum aliam mandat obire vicem.
 Regis ab intento pendebant singula nutu,
 Solus hic instructor, regula, ductor erat.
 Fouerat ipsa acies Francorum è sanguine florem,
 Clara perinde domo stemmata, clara sago;
 Heroumque; alacres, Comitumque, Ducumque; cohortes,
 Dictosque à primâ nobilitate **P A R E S**.

Et

Et tamen in tanta Procerum, cinxere coronâ
 Heluetij ac Rhæti, Regis utrumque latus.
 Ipsius imperio dextram *Salodoria* habebant
 Agmina, præcipuo nobilitata loco:
 Clarona, & juncti Suicero fædere Rhæti
 Ad lœuam signis emicuere suis.

Rex aciem prior ante omnem (quem cornua crista
 Candida, Pegaseus quem decorabat equus)
 Dispositis ut primò hostem conspexerat alis,
 Iam quasi Victorem cernere mente Iouem:
 Lumina, ad astriferi conuertere lumen Olympi,
 Inque salutares quemque monere preces:
 Tum sic affari. Vos ô fidissima regni
 Membra, per undantes amne cruoris agros,
 Tela per & gladios, per aperta pericula vitæ,
 Per mala, quæ tellus, quæ parit uda Thetis,
 Per tot fulmineas jaculata tonitrua glandes,
 Per Furiarum omnes, Eumenidumque minas,
 Perque sitibundi discrimina mille Gradiui,
 Usque in præsentem me comitata diem: (bat
 Magnanimas, quod quisq; potest, quod quisq; sole-
 Haec tenus, instantis quod jubet ordo rei.
 Magnanimas, si fata vocant, effundite vires,
 Rituque intrepidum surgite in arma virum.
 Optatus micat ecce dies, qui vindice cælo
 Offeret in nostras signa inimica manus
 Afferet iste dies, quam demum cingere frontem
 Debeat, & quales regia mitra comas:
 Cominus astantem dum cernit quilibet hostem,
 Quisque putet prædam cominus esse suam.
 Fortunam accumulat cumulatior hostis, eritque
 Sicut castrorum, major aceruus opum.
 Prælia pro Francâ sunt belligeranda coronâ,
 Henrico aduersos non habitura Deos.
 Ius Regni violat, generis post fata **V A L E S I**,
 Deberi Nobis qui diadema negat.
 Qui jubet æternæ defendere jura Themistæ.
 Debitaque, & meritum reddere cuique suum.
 Qui vetat Astrææ justam violare bilancem,

Ipse dabit vires auxiliumque, Deus.
 Vos modò, vos socij meliore propagine creti,
 Inclita Borbonicae fulra, basisque domus;
 Stringite ferrum alacres: vocat hostis & alea; Segnem
 Rumpere nunc ratio, nunc jubet hora, moram.
 Heluetico-Francos mecum unâ intendite neruos,
 Et præcessurum me comitate ducem.
 Primus ego librare meum non terror ensem,
 Fortes fors metuit: qui timet, ille perit,
 Britones arreptis quas quodam, ac Vascones armis,
 Quas sensere suo, Santona castra malo:
 Quas cum vicinis, Normandia vasta, Picardis,
 Quas Arar ad ripas, quasque Garumna suas:
 Has hodie frameas, hos exercete lacertos,
 AEternaque parens Yvria laudis erit.
 Strenua præclaro turgescit pugna triumpho,
 Præque coronatis vos celebrabit equis.
 Laudis erit; pro Rege suas acuisse macheras;
 Compensare olim haec omnia, Regis erit.
 En prexo, præcuntem animis sectamini, & armis:
 Quæ cælum statuet, præmia quisque feret.
 Dixit, & accensis tribuit noua pabula flammis:
 Certamen pyrij primum habuere globi.
 Principium feruens, grandique effundere nisu
 Incæpit vires, agmen utrumque, suas
 Ventilat ergo hostis, miscetur puluere campus;
 Qui prior exibat, Velitum aceruus erat.
 Illum insultantem, jaculisque immane furentem,
 Regia neruosâ conterit ala manu.
 Inde repente omnem tempestas ferrea molem
 Obijcit, & saeuo turbine rura quatit.
 Profiliunt plenis examina densa maniplis,
 Seu peditum cuneos, seu numeremus equos.
 Terribiles visu ipso acies, queis nomina lecti
 Europæ è gremio, contribuere, viri.
 Certè ita dispositam telis infringere & armis,
 Nulla putabatur machina posse, L I G A M.
 Tam validis sed enim connexa ligamina spiris,
 Quemque putet nodum Gordius ipse suum,

Prospe-

Prospera Borbonij ruperunt tela Camilli,
 Robore Pellæum tela imitata ducem.
 Heu, Pelusiacos cur non petiere Tyrannos?
 Cur non Odrysias agmina tanta plagas?
 Sævit in insontem cur sic Bellona cruentem?
 Quæ sceleri tantum jura dedere locum?
 Eosphorus effrenis, sociæque Propontidos oræ,
 Pressaque Bistonio barbara regna jugo,
 Si sociata tuas sensissent, Gallia, vires,
 Ante tuos poterant procubuisse pedes.
 Cæcus amor ferri est. Ut bello classica signum,
 Et balistarum monstra dedere sonum:
 Ipsa exemplò omnes, Majestas regia, turmas
 Anteit, utque ingens Mutius, agmen agit.
 Stare tamen fixo Laurentium in ordine; & omnem
 Militis intrepidi mandat obire vicem.
 Visa fuit medios penetrare interrita nimbos,
 Bellerephonteo ceu veheretur equo.
 Dux erat, & miles. Quod Regis lingua cohortes
 Iusserat, id dextrâ præstítit ipse suâ.
 Induperator erat, Martem clamante tumultu;
 Seria ut intonuit buccina, miles erat.
 Miles erat, quem nulla operum, quem nulla laborum,
 Quem ferri, ac pyriæ nulla pericla pilæ,
 Nulla fatigarent discrimina Martis, anhelam
 Seu comitata famem, seu comitata sitim.
 Hæc quanquam *in rpiwod* tibi narrat epistola, forsan
 Difficile multis est habitura fidem.
 Dimidiam Rex ipse ferè pugnauerat horam,
 In medio, paucis agmine, cinctus equis:
 Fulmineumque rotans neruis gliscentibus ensem,
 Perque acres cuneos, agmina perque ruens,
 Funera magnanimâ fecit creberima dextrâ,
 Terreri armisonos nescius ante globos:
 Nescius objectas seu formidare farissas,
 Siue minabundis vertere terga Tubis.
 Scanderbegi harpen poteras reputasse, vel ipsam
 Hic Scanderbegi belligerasse manum.
 Victor ubi redijt, respersam sanguine frontem,

Sanguine perfusas vidimus esse genas.
 Purpureus toto manabat acinace riuus,
 Immaduitque ipsum rore rubente sagum.
Crista cruorifluas stillabat & ocrea guttas;
 Nec tamen ulla sui gutta cruoris erat.
 Funera vulneribus Rex accumulauit, in ipso
 Non habuere ullam vulnera, Rege, locum.
 Integer à tragicā, saluusque, redibat arenā,
 Telaque regalem non subiere sinum.
 Et tamen armatus cristarum pondere conus,
 Quæque supra volucrem penna nitebat equum,
HENRICVM è totā poterant discernere turbā,
 Majestate hominem nuspiam habente parem.
Cænea Perrhæbu[n], qui lædi nesciit armis,
 Fama erat Yuræas peruolitasse plagas.
In tam præclari bona nempe perennia Sceptri,
 Munierit C H R I S T V M , dia Pronæa, suum.
 Nos ubi tam forti certantem pectore Regem,
 Cernimus, armatas nil metuente manus:
 Tela citi unanimes aciemque mouemus, & omnem
 Pro debellando quærimus hoste, viam.
 Præliaque exorsi funestâ acerrima pugnâ,
 Vulnera suscipimus, vulnera plura damus.
Conserimus feruente alacres in puluere dextras,
 Nulla armis superant otia, nulla viris.
 Ter socias conata fuit penetrare phalanges,
 Ter retulit vietas, V N I O cæsa, manus.
Constitimus pariter, ceu faxea in æquore moles,
 Frustra indignantis fluctibus icta maris.
 Sic vero immotam dum respicit V N I O molem.
 E statione suos ipsa mouere pedes,
 Heluetico-Francis laurum concedere turmis,
 Ac desperatum verrere calce solum.
 Ibant, qui poterant; emergere quippe nequibant,
 Abscidit atra suam queis Libitina viam.
 Horum ingens numerus. Peditum pars pleraq[ue], nostrā
 Præter eos, ultrò qui petiere fidem.
 Ter quingenti equites. Flos primus in hoste: Tribuni
 Ortu ac progenie nobiliore fati.

Eminet

Eminet in turbâ hæc Comes ipse Egmontius, aurei
Velleris, ac raræ dexteritatis, Eques.

Inclitus ille heros belli Induperator, & inter
Belgarum illustres Prætor & alpha duces;
Regis, in affines, latè dominantis, Iberos.

Dum coryphæon agit, tristia fata subit.

Hanc quoque fert Nemesin Dux Brunswicensis, amaram
Qui cum alij atque alij sustinuere necem.

Cetera, ne totas laniaret Parca cohores,

Agmina pennigerum sunt imitata deum.
Perstigit una phalanx, erectis strenua signis,

Pieridum clarâ crescere digna tubâ.

Hæc cuneis deserta suis, deterta maniplis,

Vtraque cum celerem carperet ala fugam.

Mercurium pertæsa stetit; stetit instar ahenæ.

Machina quam nusquam terreat ulla, petræ.

Agnoui popularem aciem. Contraria Regi

Duxit ab Helueticis, arma virosque, jugis:

Decreuitque simul, potius teterima mortis

Spicula, quam fædæ nomina ferre fugæ.

A profugis Rex ergo redux, Quid nominis isti,

Tam graphicè stantes è regione, Viri?

Vnde domo hæc acies? num scirpi in arundine nodum,

Inquit, & in sicco pumice querit aquam?

Sola hæc compositi seruatrix ordinis, ausit

Regiam in armisone causam agitare foro?

Pectora non hominum, sed pectora habere videntur.

Qualia Massylas constat habere leas,

Hic ego præcissim, Magnorum ô gloria Regum,

Curru Tarpejos scandere digne lares;

Hæc in sanguineo stans imperterrita campo.

Veste peregrinum turba professa gregem,

Helueticis nobiscum unâ processit ab oris,

Gallia ut oratam sedula ferret opem.

Gens eadem, sanguisq; sumus; plebs utraq; Regni

Vt Majestatem protegat, arma parat.

Hæc licet à cunctis stet desolata cateruis,

Nulla etiamnum animi signa pauentis habet.

Celtiber erupit, fecit diuortia Flander,

Terga dedit pronis, Teuto Italusque, lupis:
 Excessere omnes, aut procubuere cohortes,
 Qui tenuere animam, non tenuere pedem;
Heluetus in saeuâ solus perdurat arenâ,
 Solus inassuetam nescit amare fugam
 Indole stat patriâ. Nobis quos mutua jungunt
 Fædera, qui fratres gente & amore sumus,
 Absit, ut affinem maculemus sanguine stirpem,
 Pro regno ut pugnent, Gallica jura jubent.
 AEquales hodie si conjurata Metellos
 Francia, in Yuræis, nacta fuisset, agris:
 Staret in ambiguâ tua forsan laurea librâ,
 Quam Tibi nunc æqui jure dedere Dij.
 Rex curtis; Helueticæ viuantque, abeantque cateruæ,
 Vita decet tantos, non laniena, Viros.
 Regia Suiceram non obruet ira phalangem,
 Quondam etiam nostrum proteget ipsa caput
 Virtuti vitam, pretium constantiæ, honorem
 Indoli, & omne decus, quod meruere, damus.
 Quæ Fama Heluetios nullis trepidare periclis.
 Nec nisi sola Iouis tela timere, canit;
 Sæpe licet tantâ nostras oppleuerit auræs
 Buccinâ, hyperbolicis non fuit usâ tropis.
 Viuat, & à toto monumenta perennia regno,
 Natio tam fortes, tam generosa, ferat.
 Dixit, & admirans tam fertilem ab hoste triumphum,
 Tot spolijs fartos, quos peragrabat, agros,
 Ac tot balistas, tot stantes rure couinos,
 Tot vexilliferis suppura adempta fuis;
 Cæli, ait, hoc opus est: sit gloria prima Tonanti,
 Qui palmam ac dignas Rege parauit opes.
 Vos quoque legitimi jus propugnantia sceptri,
 A Rhæto- Helueticis agmina missa plagis:
 Vosque ô magnanimi Francorum è stirpe tribuni,
 Martium ab Heftoreâ posteritate genus:
 Vos fauor HENRICI, vos non moritura manebunt
 Præmia, dum solitis Sequana curret aquis.
 Gallia liligerâ dum surget ad astra coronâ,
 Heluetico- Gallum surget ad astra decus.

Hæc

Hæc pugnæ series, ubi Rex dum perdidit hostem,
 Iste sibi interitum condidit, ille thronum.
 Hic tibi, ne reliquæ stet inanis pagina chartæ,
 Addere de tanto Principe pauca libet,
 Bello majorem, generosa Lutetia, Regem
 Autumat ipsa suos vix subiisse lares.
 Pauca ex innumeris si commemoraro, putabis
 Secula Pancratium nulla tulisse parem.
 Vidi ego (nam chari me amplectitur instar Achatis,
 Penè sibi nullo passus abesse loco)
 Vidi ego diuinas hic elucefcere dotes,
 Vedit in Augustis quas neque Roma suis.
 Pullulat hic Magni majestas Caroli: abundat
 Virtus Martelli, gratia Lotharij.
 In Duce Borbonio, clarum florere Pipinum,
 Gallia tot palmis nobilitata, videt.
 Cernit & ipse altis Rex LUDOVICVS ab astris,
 Virtutum eximias in pronepote faces.
 Ingenij summo præcellit acumine, quantum
 Vix ego Telemachi credo fuisse Patri.
 Nestora judicio, rationis flore Thaletem,
 Indolis egregiæ laude, Bianta refert.
 Grajugenūm nec scita adeo sapuere Sophorum,
 Ut promanantes Regis ab ore sales:
 Ut nullus dubitem, tam miro aspersa lepore
 Gnomata, quin plenos sint paritura libros.
 Concilium magnis quoties de rebus initur
 (Quæstio seu belli, siue sit orta fori)
 Vota licet gnari promant arguta Synedri,
 Consilio juuenes Rex præxit, atque Senes.
 Haec tenus illa animi solers prudentia, punctum,
 Vtile dum dulci miscuit, omne tulit.
 Fulminet arreptis quam prosper & acer in armis.
 Gallia suscepto sat probat ipsa jugo.
 Cettè inter lituos est alter rebus agendis
 Hannibal; AEmilius robore, mente Conon.
 Instar Alexandri, præxit impiger ipse, per undas.
 Per juga, per gelidas, agmina fessa, niues.
 Solus in objectum, ceu Cocles Horatius, agmen

Irruit

Irruit utque leo saucius ungue, furit.
 Herculis inuictam reputares feruere clauam,
 Henrico frameam circumagente suam.
 Marte suo viatos toties calcauit aceruos,
 Armatam quoties protulit enle manum.
 Ensis ei spolium, cassis cristata trophyum,
 Certamen laurus, pugna triumphus erant.
 Romulidum electus quid nî cum Cæsare neruus,
 Itala dum Gallis intulit arma, stetit?
 Ipse tamen denis certauit, & amplius annis,
 Ante triumphales quam meruisse equos.
 Dicere Borbonio queat hic de Principe: Magnos
 Olim parturij Roma, Navarra parit:
 Gallia dat Iceptrum, Verum hæc qui ponderat, aiet,
 Talia quæ potuit dextera, dia fuit.
 Omnigenas legionum alas Dux fudit egenus;
 Fregit & arma hostis tam locupletis, inops:
 Rex absque Imperio, sine belli robore Princeps,
 Citra castrenses Induperator opes.
 Sic tamen abjectus, quam prodigiosa peregit
 Prælia quam miris nobilitata modis?
 Quadraginta ipsis interfuit ordine pugnis,
 Nec nisi viætrices rettulit inde manus.
 Castella enumerant, urbesque hucusque trecentas,
 Victæ ad regales quæ cecidere pedes.
 Pauperi & extorri, sine regno & milite Regi.
 Submittunt acries jam sua genua Duces.
 Hoc Victore tamen, quam plurimi in agmine vici,
 Sub Ioue conclamant mitius esse nihil.
 Iuratos hostes compensat amore, refertque
 Supplicium meritis regia dona reis. d.
 Hæc nihil esse ratus, celeberrimum in orbe triumphū,
 Sese ipsum potuit dum superare, tulit.
 Extitit ergo sui, qui vicerat omnia, victor,
 Introijtque illam, quam scidit ante, ratem.
 Introijt Petri, celebrem de numine puppim,
 Pectore Romanam fassus, & ore, FIDE M.
 Victori tanto suprema hæc laurea pluris,
 Quam Lernæ Excetram si jugulasset, erat.

Gallica

Gallica si pergant tam magnos, Lilia, Reges

In tam florigerò progenerare solo:

Si tam felices tulerit stirps ista Nepotes,

(Quod sperare orbem publica jura jubet)

Quid Regno hoc poterit, vel Majestate, vel armis,

In mundi omniparā clarius esse plagā?

Terribiles quacunque fremant ex parte Leones.

GALLVS hic ut cantum cōperit, horror erit.

Hostibus horror erit: Nobis quos mutua jungunt

Fœdera, magnificus non nisi Tutor erit.

A. B. Ita disertè Historia Nauarrea Conradi Leonis. C. quos refert historia cit. in annum Christi 1590. quo anno pugna hæc fuit pugnata. D. E. Afferit hæc egregiè Dion. Petavius, in argumento Epistole citatus &c.

VIII.

ARGUMENTVM.

Confœderationis Helueticæ fortunam & imperium cùm carpant alij, mirentur alij: disseritur hac Epistola breuiter de auitâ Nationis eiusdem politia, candore ac frugalitate: itemq; de disciplinâ militari, & alijs quibusdam virtutibus, quæ veluti solidissima fulcra, potentissimæ Confœderatorum Reip. substituere basin, promouere vigorem, contribuere incrementum, & castigatâ luxūs extranei licentia, promittere possunt perennitatem.

IOANNES **C**ONRADVS A **B**EROLDINGEN,

Eques auratus.

CONRADO **T**ANNER A **T**AVV, Equiti aurato, Landammanno Appenzellæ.

De Heluetiorum Politiâ, & disciplinâ Bellicâ.

PRæcipe, non ora. Mandandi semper amico (gäfti, Copiâ amicâ habet. Quâquam id, quod amice ro-

P Lar-

Largius ipse tuâ possis depromere, ab arcâ.
 Heluetiæ te dicit amor, Te flosque decusque
 Telluris patriæ: normam inde typumque basimque:
 Fœderis, & pactas majorum tempore leges,
 Comprênsas modicâ satagis cognoscere chartâ:
 Ut liquidum fiat, quibus olim condita fulcris
 Patria, tam læuo bacchantes turbine nimbos,
 Tot furias, tot ab hoste minas, tot ab orbe paratas
 Luserit insidias: vel quanto numine Diuûm
 Continuare suum Republica nostra vigorem
 Quiuerit, ad quarti tauri turbida tempora Seclî.

Hæc, C O N R A D E, tui licet aduersaria possint
 Promere Musæ: legem nihilominus almæ
 Forsan amicitiæ ne me violâsse queraris,
 Seruiat ista tuo dignanter Epistola voto.
 Ne tamen ingratâ veterem lolligine crambem
 Ipse tibi recoquam, vocemque intendere dicar
 In melos Archilocki, curtâ te absoluo sinophs.

Cùm nimis elatas tumefacta Superbia cristas
 Tolleret, atque humili submissa Modestia vultu,
 Ludibrium solenne foret: donante supremo
 Numine, cui certum est nunquam placuisse superbos,
 Displacuisse humiles; calcato syrmate fastus
 Cæperat Helueticum vires acquirere F O E D V S
 Tollere ceruicem, violentum è finibus hostem
 Pellere, & egregijs virtutem extendere factis.
 Propositi fuit Alpha D E V S, semperque cupitæ
 Semita Iustitiæ. Nihil hac antiquius unquam,
 Nil potuit nostris jucundius esse colonis.
 Floruit? & dulcem fortita est Patria pacem?
 Iustitiæ cunctam rexit reuerentia plebem:
 Vista fuit flammis, & acerbo Patria bello?
 Astræam insonuit; pro fulmine Martis, oliuam
 Obtulit: & blandæ cupidissima pacis, amicam,
 Iudicis arbitrio studuit componere causam.
 Fœdera composuit? Iuri conformia temper,
 Ac Themidi decreta tulit. Defensio rerum
 Mutua, & oppressi tutela, salusque populi,
 Helueticas in tela manus, in bella lacertos,

A Egrius

AEGRIUS adduxit. Si pacta & fædera primis
Discutias jurata Viris; cùm sœua libido
Iura daret nostris etiamnum exotica terris,
Repperies prauæ tunc solùm indicta fuisse
Prælia nequitiæ; nostrosque hoc tempore Patres
Romano Imperio, Satrapisque à Cæsare missis
Gessisse obsequium, solosque odissè Tyrannos,
Dum nimis intensus subfistere nesciit arcus.

Fædera si repetas, Cantonès inter & Vrbes,
Et cum finitimis, diuersâ ætate, Dynastis
Condita: prorumpes in talia denique verba,
Capit ubique D E V S primas, ASTRAEA secundas,
Pressit & hostiles defensio justa furores.
Multæ quidem Patriæ miraris bella, stupesque
Vaginæ toties productum è carcere ferrum:
Detestata, tamen, quin imò coacta videbis
Arma, per Helueticos vibrata fuisse colonos,
Indignis quando plebs concita restitit ausis.

Austriam & ALBERTI genitos è stirpe Camillo's,
Egregiâ virtute Duces & ad ardua natæ
Indolis Heroës, quâm sæpe allecta studebat
Patria, pacificis à bello auertere pactis?
Iudicis arbitrium, definitiuaque Iuris
Decreta amplecti, profugamque reducere pacem,
Hei quâm sollicito petiit submissa precatu?

Cassæ abière preces: annis fremuere ducentis
Contra Suiceros, Alemanna tonitrua, Pagos.
Bello importunum, Burgundæ gentis Achillem
Carolum, ab armata famosum Heroa Mineruâ,
Nonnè per humanis Legatio seria verbis,
Atque refundendî promissio libera damni,
A tam præcipiti studuit reuocare phrenes? b.
Herclè ubi tranquillam Regesq; Duceisque, quietem
Sunt aspernati, lateque furentibus armis
Heluetiam aggressi; comitata incommoda Martem
Sunt etiam experti. Iuuat hic memorare statutas
A Proavis leges, quas addictissima juri
Patria ad æternam seruari jussit amissim.

Pax mundi Euphrosyne Pax gratum hominiq; Deoq;

P 2

Semper

Semper delicum, non infringatur ab ullo
 Cantone Heluetico: fera nullus prælia condat,
 Nullus in arma ruat. Martique repagula laxet:
 Iurisjurandi nî sacramenta, supremos
 Ante Magistratus sancte trutinata, probatam
 Reddiderint causam; rerumque examine facto,
 Publica legitimum dicant suffragia bellum.

Alter in alterius tutelam ac commoda spiret
 Heluetus: iste suum sibi nanciscatur Orestem,
 Ille sibi Pyladen: habeat Patroclus Achillem:
 Sit Pythiæ Damon, sit fratri frater: amicas
 Non detrectabit, si res desideret, alter
 Addere suppetias: *pellem pro pelle*, cruorem
 Pro socio det quisque suo: sit nescia fuci
 Gratia, supremas maneatque fidelis ad aras.

Venalem quisquis, seu cymbâ, siue quadrigâ
 Vexerit annonam (siue hic oriundus ab ipso
 Sit patriæ gremio: siue hospes, & aduena) saluum
 Circumagat quacunque pedem: sit ab hospite tutus
 Institor, & cupidæ sine damno, ac fraude crumenæ,
 Securum peragat, citroque ultroque, meatum.

Heluetiorum ullus nec sit, nec hat amici
 Pignus & arrha sui. Collatis denique signis,
 Pugnam in sanguineâ simul atque indixit arenâ
 Prætor, & alternæ coière in prælia turmæ;
 Dimicet Herculeo gens conterranea ritu:
 Det virtus tua cuique animum: speque ubere lauri
 Nemo Virum titubet: popularem nemo colonum
 Deserat, & calido Bellonæ in puluere stantem
 Siue ope destituat, seu campum verrere tentet.
 Durandum Heluetio est, seu Mars truculentus aperto
 Fulminet in campo: seu vis & ahenea belli
 Machina, munitos vallo septemplice muros
 Impetat, aut celsas balistis arietet arces.
 Tesserâ talis erit: Duranti fama perennis,
 Nutanti æternum dabitur per secula probrum.

Quin etiam accepto si vulnere fiat, & iætu
 Saucius, ut læsos ultrâ exercere lacertos
 Miles, & assueto nequeat contendere ferro:

Incæptæ

Incæptæ quanquam sit corpus inutile pugnæ,
 Non tamen erumpet, nec sponte suaptè, calentes
 Destituet pugiles: donec crepitantia cessent
 Tympana, & inflato tubicen canat ore receptum:
 Id quoque, seu stantes exercitus acer in hostes
 Ventilet; obfessam seu ferro territet urbem.

Nec spolijs inhiet, nec visam inuadere prædam,
 Intempestiuâ, pubes temeraria, flammâ,
 Cogitet: assensum donec concesserit ultrò
 Prætor, & obtentam conclamet adorea palmam.
 Publica quò prædæ diuiso fiat, in unam
 Et spolij & lucri fiat congestio massam.

Templa, DEOq; sacras ne quis contaminet AEdes,
 Lex Rhadamantheâ districtior imperat urnâ.
 Heluetiorum ergo quiscunque sit ordo, cauebit
 Cænobijs ne damna struat, ne sacra prophanet
 Atria: in expositum ne, clamuè palamuè, Sacellum
 Irruat; aut prauo stimulante Mimallonis œstro,
 Cælo auctoritas petulanter polluat aras.
 Hostica nî forsan, tali sub schemate, turba
 Cænobijs templisque inhiet, furtimque sub istis
 Quærat Asyla locis: Poterit sic nempe prehensam,
 Heluetiorum acies, facto moderamine, turbam
 Flectere, & armatas armis compescere dextras.
 Nulla tamen sacrissuè adytis, Diuūmuè Sacellis,
 Nulla usquam augustis fiat pollutio fanis,
 Pestis & ira deūm est: terramque, axemque, Stygemq;;
 Iapetique omnes, vindictæ in tela, nepotes,
 Numinis æterni cum majestate, laceffit,
 Sacrilegas quicunque manus in limina Diuūm
 Inijcit & Superis deuotam exaugurat AEdem.
 Ille quidem Phlegyæque trucis, nimiumque scelesti
 AEmulus Autolyci, tibi quondam erit, AEace, dignus,
 In lare Tartareo Tityi qui semper edacem
 Viscere pascat auein: pondusuè volubile laxi
 Sisyphio squalore rotet: vel perpetæ pœnâ
 Voluat Auernalem, misero cum Ixione, Sphæram.
 Tutus ab armigero sit milite, & impete, sexus
 Femineus; vertatque sibi quicunque supremo

Heluetus opprobrio, genus hoc imbelle, vel armis
Lædere, vel fœdo violare ferociter ausu.
Ergo, Hymenæ, tuis seu jam sit dedita sacris
Femina, Virgineum recolat seu corpore florem,
Militum ab insanis sit salua & libera technis.
Tentet in infirmum quid Virtus Helueta sexum?
Si tamen arreptis imitetur Amazonas armis,
Si quoque tela manu, silicesuè, facesuè capeſſat;
Si ſtruat infidias, ſi tendat subdola cæſſes
Feminei ſentina gregis: Si porrigat hosti
Auxiliatricem nutuue, oculouè, manuuè,
Quod vafra nouit, opem: Vel ſi clamore moleſto
Prodere noſtratem cupiat, ſeu perdere, cætum:
Flagitij delicta luet; poteritque nocentem
Pro grauitate rei, Rhamnusia plectere pestem.

Contemerare iſtas ſi quisquam effrænibus auiſis
Præſummat leges (ſeu ſit de stirpe Menalcæ.
Seu lixa è triuio, ſiue ex' Magnatibus iſpis
Publius aut Tacitus) gemino ſi teſte probatum
Conſtiterit facinus: fortunam protinus omnem
Perdidit, & vitæ jacturam fecit & æris
Cuncta Magistratus ſibi dicet propria, ſontem
Pro meritis ad roſtra trahet, ſumetque decentes,
Pro perpetrato flagrionis crimine, pœnās.

Et quia vita hominis, fortunæ obnoxia telis,
Ancipitem versare rotam, magnæque videtur
AEmula militiæ: dum ferrea ſecla perennes
Progenerator rhonchos; dum rara eſt gratia fratrum,
Vix gener à ſocero, vix hospes ab hospite tutus:
Inter & Heluetios ſi quondam jurgia Pagoſ
Diffona proſiliant, Gensque inuictiſſima bello
In ſua, teligerâ, conſpiret viſcera, dextrâ,
Exemplō Ausonidū: naſcenti pabula flammæ
Ocyūs, antè, ſuas quām tollet ad æthera vires,
Subtrahat ingenuâ Patriæ prudentia curâ:
Ne populum inuictâ qui non niſi victor arenâ
Externæ toties jam contudit ora Meduſæ,
Inteftina ſuo perimat Medea veneno.

Iſta quidem gracili ſic declarata Camænâ

d.

Regula

Regula quam patrius sanxitque tulitque Senatus,
 Donec ab armiferâ fuit obseruata cateruâ,
 Concomitantem habuit, per tot discrimina rerum,
 Cunctipotentis opem; meruitque hinc inde celebres,
 Quos vel Melpomene tragico suffulta cothurno
 Personet, & Phœbo canat insufflata, triumphos.

Tempora si pacis trutines, quid honestius unis
 Obtigit Heluetijs? Quæ gens studiosior æqui?
 Gratior in Superos, rectique tenacior usquam?
 Scintillat teneris fomes pietatis ab annis,
 Et cum materno potatur lacte, decorus
 Iustitiae succus. Vesana superbia, & hydrops
 Tristis avaritiae, feroaque insulsus habendi;
 Liuensque ambitio, fastusque tumorque vetustos
 Nesciit Heluetios: amor hosce timorque Tonantis,
 Et sine fraude fides, & prudentissima cordis
 Rexit simplicitas. Modico contenta paratu
 Mensa dapes tribuit, quæ criminè & arte careret.
 Condiret patrij quam lexque saporque salini;
 Quæ luxus Siculos, & quæ Sybaritica nunquam,
 Fercula quæsisset: quod patria rura, gregesque,
 Quodque Ceres operosa dabat, suppleuit opimas
 Sicaniae cænas, ac prandia stulta Neronis.
 Et tamen hospitio peregrinum excludere, magni
 Instar erat sceleris: secura hodieque Viator
 Compita, & humanos sortitur ubique colonos.
 Vix terræ inuenias, quamquam ultima Baetra peragres.
 Cura peregrinis ubi tanta ministret egenis.
 Quæuè magis foueat tectos centonibus artus.

Iupiter humanæ rursus sub imagine formæ
 Si mutare larem, socioque Hermete pararet,
 Pauperis assumptâ Mopsiue Codriue lacernâ,
 Visere Terrigenas: quamquam Cereremque, stipemque,
 Hospitijque sacrum caperet vix uspiam honorem;
 Helueticas certè si demum inuiseret oras,
 Baucis ubiq; frequens, & creber ubiq; Philemon
 Exciperet blando sacra mendicabula vultu.
 Ut mirum non sit, si, qui coluere, colantur:
 Helueticæ si in templo casæ, vepretaque in hortos

Hispida, & illustres caulae mutentur in aulas.

Hæc populi lex est; Dare dextram cuique, sinistram
Nenini, & ad rectum disponere cuncta tenorem.

Degenerem sed enim merito nunc jure *Mimesin*
Odimus, & nostri cacoëthen carpimus æui:
Quod nisi deposita vigilans solertia laruâ
Passim irrepentes exauctoraret abusus;
Exueret veteres hodierna Lubentia laudes.

Frugales Curios, & parci fercla Zenonis,
Portentosa nouâ tentant abolere saginâ
Prandia Luculli. Pretiosa resurgit Apici
Lautia, & Assyriæ fumant hinc iude culinæ,
Lentulus aut Cicero, Fabiusq; aut *Piso*, frequentes
Non onerant quadras. Auri renouatur orexis,
Pullulat Ambitio: paulatim & candor auitus
Nigrefit, ac Virtus, quæ compertissima nostris
Arrha fuit Proavis, jam in pube senescit & alget.
Incircumcis passim tolerantur Hebræi:
Simplicitas antiqua labat: vilescit amictus
Pristinus, ac ludens nimium bacchatur ineptis
Proteus in caligis: & quidquid futile demum
Expertæ est alibi jam castigata *Mimesis*,
Approbat, ac stabiles pedentem vertit in usus.

Hoc, inquam, patrio gliscens cacoëthes in horto,
Ne prefecturas possit, venientibus annis,
Figere radices: solidum ne extinguere florem:
Neuè illaudatos tolerando licentiūs ausus,
Sternere damnosæ fulcrumque basimque ruinæ:
Cura Magistratūs, veterum reparatio morum,
Tuque, Tuique pares, clauum, CONRADE, tenentes
Lege etiam clamante cauent: nisuque virili,
In sibi commissâ quivis tellure, cauebunt;
Ne sua deformi defint cataplasma pforæ;
Extera ne perdat genuinum excetra decorem;
Calcato Crassus ne jure euisceret Irum;
Major inhumano ne glutiat ore minorem;
Improba pestiferum ne gestet abusio sceptrum
Vtque statutarum custodia seria legum
Augeat HELVETIAE veneranda encomia, sicque

Laudemus

Laudemus veteres, ut eorum utamur & annis.

A. B. Constant hæc omnia ex scriptoribus rerum Heluetica-
rum. C. Inſinuantur hæc decreta à Simlero l. 1. f. 183. Recenſen-
tur verò ſingula in Chron. Capit. Hafneri: quæ quidem à Ciuita-
tibus Heluetiis statuta fuere Anno Christi 1393. D. intimat hæc
clarè Simlerus citatus f. 174. &c.

IX.

ARGUMENTVM.

Coronidem operi imponat eximia gentis
Helueticæ corona, F. Nicolaus Asceta: ut
ſpiſſiori Epiftolarum præſentium caligini lumen ali-
quod impertiatur ab illo D. DEI seruo, qui inter
ſenticta Heluetiæ, quaſi ſtella matutina in medio ne-
balæ emicuit, orbemq; & vitæ ſanctioris exemplo,
et oris modeſtiſſimi Verbo illuſtrauit. Prioris synop-
ſi Epiftola V. pertexuit, de posteriori ſuprema hæc
tractabit, exponetq; ſalubria quædam dogmata, qui-
bus ipſe in Comitijs Stanzij, Heluetiorum Proceres,
ad concordiam, integritatem, atq; constantiam fuit
adhortatus, Anno Christi 1481. Petrus Hugo in
Vita ejusdem. c. 9. & 14. Ioan. Ioach. Eich-
horn. c. 15. &c.

NICOLAVS DE FLEV E, Eremi-
ta Subſiluanus.

HELVETIIS.

De Paræneſi eiusdem, facta ad Heluetios Stan-
zij congregatos &c.

Ille ego dumosæ grandæuior incola filuæ
Inſimus Heluetici vermis & umbra ſoli:
Quin & projectâ terrarum vilior algâ,
Dignantur nimis quem tamen aſtra bonis.

P 5

Ille

Ille ego NICOLEOS, cui quondam agnomena *Rupes*

Ac gentilitiae, clara, dedere petrae,
Heluetijs sincera omnem cum pace salutem.

Ac semper placidum, desuper opto, DEVM,
Gratus in primâ quod possim optare tabellâ,
Undervaldiacas nil datur inter opes.

Qui cupis æthereâ vesci felicius aurâ,
In Domini firmam fige timore basin.

Illa Parens rerum, geminos qui succutit axes,
Quem tremit Empyreæ turba beata plagæ :

Cum sit principium nostratis, & alpha, vigoris.
In quo motamur, viuimus, atq; sumus:

Promeret æternum mortali à semine cultum,
Seruitijque omnes, orbe in utroque, vices,
Lubrica diuinum nec inertia tollat amorem,
Nec vaga mundani sollicitudo fori.

Hæc habeat primas, ferat altera cura secundas,
Nec tamen à vero deuiet ulla scopo.

Felices nimium, quos hæc solertia, summi
Ut primò inquirant regna Tonantis, habet.

Dipiatis, palmæque amplos vicitricis honores,
Donaque fortunæ prosperiora ferunt.

Et Vos Heluetij, Vos terque quaterque beati,
Viueret indultis si sibi quisque bonis.

Nunc quia non Jeuum lis ac decisio rerum
Inter conscriptos, est agitanda, Patres,

Si vacat exiguae dare tempus & ocia chartæ,
Pauculaque inculti Verba notate Senis.

Mandat amor Patriæ, quæ me mihi charior, orto
Heu nimis infidam, tollere ab igne, facem.

Mandat & angustæ nemoroso è *Margine* cellæ,
In bona, sollicitum, publica, ferre pedem.

Vnicuique sui si incumbit cura propinqui,
Cura super patrio stat mihi justa solo.

Fallerer, è nostro si quid præscribere, si me
Auderem tantis æquiparare viris.

Quam vacuam sit grande mihi, quam curta supellex,
Quantaque venturæ mortis imago, scio.

Heluetijs sed enim quam fastidita simultas,

Quamque

Quamque inconueniens sit quoque rixa, Scio. a.
 Vos importuno; fidissima pharmaca, morbo,
 Et febri medicam non renuetis opem.
 Heu nimis infidâ consanguinitate ligatas,
 Virtutem in terris, Inuidiamque, deas!
 Enituit Virtus in apertis vestra periclis
 Haetenus, indomitos edomuitque Duces;
 Et palmam spolijs, famamque decusque trophæis
 Addidit, & partas multiplicauit opes,
 Quis modò Virtuti Liuorem annexere? vestrum,
 Quis jubet, ut nigricans occulat umbra jubar?
 Tam grauiter partæ, diuiso mutua, prædæ,
 Num modò fraternæ scissio pacis erit?
 Carolus ille sui, famâ celeberrimus, æui
 Scipio, Burgundæ gloria summa Domus,
 Nesciit Heluetios dum viuus perdere; fluxi
 Nunc irretitos, perdat, aniore lucri?
 Intempestiuas animis fedate querelas,
 Argumenta grauis perniciosa luis.
 Tollite scissuras: ortæ victoria rixæ
 Præcellet multis cuncta trophæa modis. b.
 Quid juuat, externo tot ab hoste capessere palmas,
 Victorem interni non tamen esse mali?
 Credite Filioli: paruas Concordia vires
 Erigit, & summum tollit ad usque gradum.
 Credite Filioli: summas Discordia vires
 Supprimit & certam mergit ad usque stipem.
 Fœderi, & Heluetico, concors symphonia, flori
 Afferet augmentum, quæ tulit antè basin.
 Proxima diuiso quod sint sua funera regno,
 Vox incarnati prædicat ipsa Dæi.
 Illa tot ac tantis celeberrima Roma triumphis,
 Arduum in edomito quæ tulit orbe caput,
 Nonnè intestinis attrita emarcuit armis,
 Quando hic majorem nauseat, ille parem?
 Machina, ab Assyrio quæ jussa est surgere B E L O,
 Condita sidereas, Turris, ad usque plagas,
 Creuit in horrendam, fausto conamine, molem,
 Dum labij unius quisque colonus erat:

Verum ubi diuinas, Arx haec Babylonica, linguas,
 Hincque altercantes sensit, & inde, fabros:
 Desiit incæpti culmen mirabile muri,
 Et discors totum lingua diremit opus.
 Sic in prodigijs res primùm censa, probrosum
 Post in ludibrijs cœpit habere locum.
 Alloquor expertos. Pucherrima fœderis icti
 Fabrica, discordes donec abesse manus,
 Donec in Heluetico beneconfona barbita plectro,
 Et conspirantes viderit esse choros:
 Stabit, ut in solidâ rupes Atlantica petrâ,
 Gradiui nullis excutienda minis.
 Prodromus excidijs si verò rancor, in istum
 Obliqua inuidiæ semina spargat agrum:
 Libera pestifero succumbet Patria tabo,
 Liuoris comitem nescia ferre luem:
 Prodigiumque isto quod nunc reputatur in ævo,
 Mutato fiet nomine, Ludibrium.
 Parturit omne bonum, rerum Concordia custos:
 Diffidium terris parturit omne malum.
 Fasciculum persæpe cati meditare Sciluri,
 Heluetiæ saluum qui cupis esse statum.
 Frangere connexos sociali fœdere fasces,
 Nec poterit vafris Dædalus ipse dolis:
 Nec famosorum toties cantata gigantum
 Dextera, centimani nec furor ipse Gygis.
 Si secùs; exutos concorde ligamine fustes
 Disrumpet modicâ, pusio quisque, manu,
 Lesbium ab emerito pulsetur Arione fistrum,
 Destruet una omnem, dissona chorda, lyram.
 Plus, ô Heluetij, plus est seruâsse receptum,
 Quam belli studijs obtinuisse, decus.
 Inclita LIBERTAS fors optatissima Diuim,
 Quæ verò Helueticas est caput inter opes
 Hei quam terrificis fuit olim asserta periclis;
 In numero quantum cepit ab hoste malum!
 Hanc ne Tanariæ mutilentuè, adimantuè sorores,
 Quæ tegit hirsutas multa ceraста comas:
 Fœderis incæpti non ultrà extendite sepem,

Quam

Quām bene discussæ postulet ordo rei.
 Neuē peregrinis vos ultrō intrudite caussis,
 Ne vitiet puras pix aliena manus.
 Nec sine delectu stabilite exotica vobis
 Fædera: prudentem res petit ista moram.
 Sic humanarū pulcherrima & optima rerum,
 Tutior in cunctis, Pax erit alma, locis.
 Sit procul oblatum, quo Patria venditur, aurum;
 Quamlibet occultas quod reserare seras,
 Fulmineo quod faxa potest pollentiūs ictu,
 Mæniaque arcanis quod penetrare vijs:
 Libertati, inquam, contraria munera, quæ vos
 De patriæ reddant proditione reos,
 Lethifero censete magis vitanda colubro,
 Vipera, nec vestrūpi vellicet ista sinum:
 Et quia per vastum Respublica quælibet orbem
 Præponi reliquis debet auetque lucris,
 Temnire avaritiam; plusque incessanter habendi,
 Trans Nabathæa, auidam pellite, Bactra, sitim.
 Pergite sollicitam Pupillo tendere dextram,
 Ejusdemque ratas esse jubete preces.
 Nec date difficilem Viduæ clamoribus aurem,
 Introeat vestrūm Causa utriusque forum.
 Sic humiles, censiique tribu de paupere, pergent
 Vos patriæ veros nominitare Patres.
 Sic qui pupillos viduasque inopesque tuetur,
 Vberiore istam reddet amore vicem.
 Helueticos inter, generosa ô nomina, ciues,
 Libertatis ubi grandis habetur honos,
 Vndique terrarum, nolite adscribere, pullos,
 Aut quacunque vagos è regione viros.
 At licet egregijs firmati in prælia neruis
 Nulla sciant juuenes otia, nulla senes.
 Vos tamen illato ne quemquam offendite bello,
 Occlusas Iani nec reserare fores.
 Candida puniceo Pax anteferenda cruori,
 Libera per tutas stetque meetque vias.
 Causa tamen vestras si extorserit æqua secures,
 Excita, non segnes, vertite in arma, manus:

Arma

Arma fugate armis: vim vi propellite: ferro
 Hostica ab inuasis fundite tela focus.
 Pro Patriæ flammis æquas intendite vires,
 Subdiique indigno ne tolerate jugo.
 Inculpata tamen sint prælia vestra, nec æquum
 Vel gladio excedant, vel feritate, modum.
 Ante tamen reliquas, primum lex unica punctum
 Obtinet, estque rei summa, TIME TE DEVUM.
 Quæq; homini vastum simul obseruanda per orbem
 Dogmata, cunctipotens ille Monarcha dedit,
 Fixa tenete animis: latumque, cauebitis, unguem
 Extra legitimæ currere septa viæ.
 Quamuis centoculus nec lumine percipit Argus,
 Auris meningâ nec caput ulla suâ:
 Terrigenum nemo penetrauit corde, refundat
 Præmia quanta Timor, quanta Tonantis Amor.
 Presbyteris (quos esse Dei scit quisque ministros,
 Qui cymbæ clauum nobilioris habent)
 Conueniens reddatur honos: substare notetur
 Lubrica, compositæ, si quoque vita, togæ.
 Quæq; supersolitam clamantque, docentque, cathæ
 Vos in morigerum, quisque, referre sinum. (dræ,
 Inde Sacerdotum si quis fortassis honestâ,
 Intrèt aberrantes, à ratione, vias:
 Doctrinam exosis præponite moribus: auri,
 Perstat & in medio, visque, valorque, luto.
 Frigida, per cupreos, manans è fonte, canales,
 Non minùs humanam temperat, hausta, fitim;
 Fistula currentem, quām si vehat aurea, lympham:
 Quod dedit hinc aurum, porrigit inde cuprum
 Sic in dispositas, diuina charisma, mentes,
 AEternus viuæ fons & abyssus aquæ,
 Per leuiores æquè potis est infundere Mystam,
 Ac famâ insigneū candidiore virum.
 Fœdere adhuc vestro (Sic vos exhortor, & oro,
 Nec feriat nostras ulla repulsa preces)
 Dignari geminas non detrectabitis Vrbes,
 Quas sana. & vitreis Arula lambit aquis;
 Iungite belligero solorum illustre Friburgo,

Et

Et conjuratos inter habete locos.
 Heroum h̄ic flos est: h̄ic Palladis utraquē virtus,
 Stirps ibi pr̄stantūm fulget abundā virūm.
 Hactenus in vestro *Cantones* octo vigebant
 Fœdere: *Cantones* jam numerate decem,
 Numinis h̄ec mens est. Vrbs proderit utraq; vobis,
 Vtraque pr̄clarām suppeditabit opem.
 Heluetiæ, quod certa monent pr̄fagia, st̄abit
 Grandis ab hac *Turri*, grandis ab *Arce*, decor. d.
 Ad calcem propero. Paucos numerabitis, annos
 Cūm mea jam gelidum texerit ossa solum;
 Terra feret mixtas in Relligione Chimæras,
 Et contra solidam bella cruenta *Fidem*.
 Et scissura frequens, & pugna acerrima mentis,
 Et metamorphosis plurima gentis, erit,
 Ancipitem diuisa feret Respublica sortem:
 Illa quidem lentes eliget, ista rotas.
 Vos genus Heroum, vos æmula rupis ahenæ
 Pectora, ab AEolio non agitanda Noto:
 Vos mea sollicitis hortatur epistola votis,
 Et monet, atque iterum Vos iterumque roga:
 Discite justitiam, sincero insistite calli,
 In biuio rectam prouidi inite viam.
 Spiritui (qui multa vago dictare susurro,
 Multa solet vanis illaqueare strophis)
 Præcipitem ne cuīque fidem concedite: ab almo,
 Quærite, num veniat spiritus ille, D E O.
 Næquitiam fraus multa tegit: dum sæpe decorum
 Lucis in aligerum vertitur ipse Sathan.
 Omnia maturo trutinate examine, prauis
 Ne seducantur Curia, plebsque dolis.
 Sic emersuras hac tempestate procellas,
 Et conjurati turbida monstra sali,
 Læta salutiferis superabunt carbasa Ventis,
 Stabit & in tuto vestra carina vado.
 Stabit in optato *Libertas* aurea portu,
 Ipsius auctorem si meminisse D E V M,
 Tollere cælestem si perget ad æthera dextram
 Patria, tam miris nobilitata modis.

Si

Si tam magnificas hæc Helueta natio dotes,
 Quas vix in terris altera, nacta fuit:
 Si victrix, inita, toties contriuit, arenâ,
 Qualibet instructos machinâ & arte globos:
 Horribiles bellantum acies si sæpè coëgit,
 Deserto trepidam puluere, inire fugam:
 Si patriâ inuisos repulit de sede Tyrannos:
 Libera ab extero si colit arua jugo:
 Si modico immensas pessundedit agmine turmas:
 Si spolia, & largas accumulauit opes:
 Ardua si crebris penetrauit sidera palmis,
 Omnigenoqué grauem fecit in hoste metum:
 Respicite Authoré. Decus omne, trophyæ, triumphos,
 Quicquid & obtinuit, N V M I N E freta tulit.
 Prudens simplicitas, tumidosqué exuta cothurnos,
 Conscia mens recti, nupsiam amica doli,
 Dira hostis quoties arma infremuere, Tonantis
 Præsentem toties obtinuere manum.
 Olli (seu pulsis oriatur Phosphorus astris,
 Seu Tartessiacas Hesperus intret aquas)
 AEternum, HELVETII, Pæana, æternaq; laudum
 Munera, post gratas, ingeminate preces.
 Ipsius in vestram, quanta heu benedictio, terram,
 Et quæ munificæ defluit imber aquæ!
 Aeras natura dedit, pro mœnibus, Alpes.
 Mœnia nec ferro, nec penetranda nitro.
 Sed neque tam forti vallatos aggere muros,
 Prodigio Babylon annumeranda, tulit.
 Pingua montanas ludunt armenta per herbas,
 Tondentque in summis pascua lœta jugis.
 Prata suos, hinc inde, bibunt uberrima riuos,
 Efficiuntque ipsum luxuriare solum.
 Alma Ceres largas diffundit in horrea messes,
 Præbentque exculti nobile fœnus agri.
 Ornat Iaccho hilares creberima vinea colles,
 Fætuque eximum dant locuplete merum.
 Squamigerum vitreis genus omne resultat ab undis.
 Ne facile est amnes, nec numerare lacus.
 Dulcior haud usquam est Acheloius humor, & ipsi

Pænè

Pænè Choaspi æquas aduena potat aquas.
 O grati latices: ex imis lympha cauernis,
 Limpida ab excelsis proflit unda petris.
 Corporibus suaves dant terræ viscera thermas:
 Protegit imò ipsus viscera vestra polus,
 Quæsitæ toties, sub opaca silentia, cædes,
 Sæuaque nocturnis arma parata dolis,
 Tentarunt vestras si euertere funditus urbes;
 Obuia si immani dedere quæque neci: f.
 Detectæ insidiæ, patefacti ciuibus hostes,
 Nox cæca in rutilum pænè redacta diem,
 Quam clarè perhibent, jam tunc placidissima cœli
 Numina pro vestris inuigilâsse foci.
 Hanc Superum curam nulla unquam obliuteret ætas.
 Mergat Letheæ nulla charybdis aquæ.
 Fons ille omniparens, ac diâ uberrimus undâ,
 Indelibati viua scatæbra Boni,
 Gratiæ abundantem qui ex ætheris arce saginam
 Impluit, & vestram sic benedixit humum,
 In sibi grata suos deriuat corda liquores:
 Stabit in ingrato Gratia rara sinu.

A. Lisè spolijs Burgundicis orta. B. de his Petrus Hugo, in
 vita F. Nicolai f. 159. 160. C. idem, f. 122. 123. 167. D.
 E. idem f. 161. 162. & seqq. 163. 164. Io. Joachim. Eichhorn.
 c. 15. &c. F. interneciones huiusmodi clandestinae frustra atten-
 tate, & mirabiliter detectæ, Tiguri, Lucerne, Basileæ, Solodori, &c.

Finis Libri Tertiij.

Q

IN.

INDEX
Rerum memorabilium Libro
hoc contentarum.

- A**bbatiscella, fol. 214. Eius generosa facinora
212. 213. 214.
Æneas Sylvius, Vide Pius II.
Adamas Caroli Burgundi 131. 132.
Albertus I. Imp. Principatum in Heluetiâ erigere co-
natur, 19. 29. Clientelam trium Ciuitatum, factâ
Legatione, sollicitat, 22. 29. eius opes & potentia,
22. Praefectos, Imperij nomine dat tribus Ciuitati-
bus, 27. 29. Eius internecio, & clades exinde
secuta, 76. 109. & seqq. Alberti interfectores 109.
110.
Altburæ in arce Nobiles Heluetij interempti. 110.
Ambire dignitates muneribus, apud Heluetios seue-
rißimè interdictum, 64.
Amicitiæ emolumenta, 167.
Angli ab Heluetijs cæsi, 201. 202.
Aragoñia quomodo occupata, & quo iure ab Heluetijs
possideatur? 106. & seqq. Eius Ciuitates, 107. No-
bilitas & amenitas, 109. &c.
Arces & castella ab Austriacis diruta, 110. 111.
Arbergæ Comes, 83. 84. 92. 103.
Arburgum, 107.
Arces trium Pagorum quomodo occupatæ? 67. 69.
70. 71.
Armeniacenses sub Galliæ Delphino 115.
Arnoldus an der Halden de Melchtall, Libertatis re-
stitutæ Triumuir 32. 34. 36. Praefecti famulum boues
abducturum pulsat, clam aufugit: crudelitatem eius
(propter

I N D E X.

(propter oculos parenti erutos) liberè detestatur,
39. 40. 41. 42.

Arouia urbs Aragouiae 107.

Austria 7. 161. contra Heluetios 200. annis bellum
gerit 162. 229. Fœdere perpetuo iungitur Heluetijs
160. 162. &c. Eiusdem terras occupatas resignat
163. Austriæ potentia, opes, regna, excellentia,
7. 8. 9. 162.

Austriæ Duces 8. Heluetios sœpe oppugnant 74. 94.
141. 152. 162. 201. & seqq. benigni in subditos 22.
natti Imperio Rom. 8. 10. 161.

Austriæ Dux Ioannes, Alberti Patrui interactor, 109.
Domus & eminentiæ Austr. basis, Heluetius, Rudolphus.
1. 2. 7.

BAbylonia turris 237.

Badena urbs Aragouiae 14. 107.

Basilea 214. urbs amæna, obsidetur à Rudolpho Habsb.
2. Heluetijs amicissima iam ante Confœderationem,
117. 205. arbitralitis inter Austriacos & Heluetios
163. Concilium ibidem celebratum, 115. Vrbs Epis-
copalis 163. in eius suburbano ad Diui Iacobi confli-
ctus acerrimus, 112. & seqq. Ab insidijs & internecio-
ne nocturna mirabiliter defensa 243. Basiliensium
virtus Gransonij, 203.

Bellum quomodo sit gerendum 87. belli damna, 161.
164. 221.

Bellizona 170.

Berna urbs celebris 82. Virorum illustrium mater 146.
214. profligat Anglos in Fraubrunnen, 201. ad Lau-
pam à 3. Ciuitatibus & Salodoranis egregiè iuuatur.
83. 86. 87. Victoria ibidem celeberrima decoratur.

I N D E X.

91. 92. 93. Salodorum obfessum præsidiario milite
tuetur 154. eidem suppetias mittit in prælio Dorna-
censi 145. 146. eius prouidentia, magnanimitas, Vi-
ctoriæ in Bellis Burgundicis, 128. 129. 133. & seqq.
Bipennes Helueticæ quam sœuæ 80. 101. 119. 201.
Blumbergensis cuiusdam Nobilis, fortis interitus, 92.
Bremgarta Aragouïæ urbs, 107.
Bruderholzi conflictus, 205. 206.
Brugæ in Aragouïa, 107.
Burcardus Mönch à seminece Heluetio interimitur
saxo, 122. 123.
Burgundia, felix & opulenta, 124. Bernenses bello
laceſſit, 84. Burgundica bella, & ſpolia, 130. 131.
132. 138. 139. 237.
Burgundiæ Comitatus fœdere iungitur Heluetijs, 160.
Burgundiæ Dux, Vide Carolus.
Buttisholzi conflictus contra Anglos, 201.
Canes Burgundici ab Helueticis fugantur, 135.
Carolus Burgundiæ Dux, audax, 125. 237. eius
magnificentia, opes, prouinciæ 124. 125. maiestas,
126. perfidia 129. adamus reperitur, venditur, 131.
132. eius gladius, 132 Labarum. à Lucernensibus ca-
pitur, 132. Heluetios pacem petentes ſpernit, 127. 229.
Eosdem bello grauiſſimo laceſſit Elicurti, 125. Gran-
ſonij, ubi contra datam fidem Heluetios ſuspendit,
126. 129. Morati, 133. &c. Nanceiæ 139. interimi-
tur. 140. ſpolia eius precioſiſima, 131. 132. 138. 139.
ſunt cauſa diſſidiij, inter Heluetios, 237.
Carolus Magnus, & Martellus, 179.
Carolus V. 8.
Cerasulensis pugna in Pedemontio 210.

Claro-

I N D E X.

Clarona 214. in Nefels celebrem de hostibus victoriam reportat, 202. Henricum IV. Milite suo fouet &c. 219.

Clemens VIII. Pontifex, 174. & seqq.

Cluixæ Dux Sempaci in lacu submersus, 102.

Concilium Basiliense, 115.

Concilium Constantiense, 106.

Concordiæ bona, 237. 230.

Confœderatio Heluetica 32. 35. 228. perpetua, 61. 67. 82.

Conradus à Baumgarten, Satrapam in balneo obtruncat, 55. 56. & seqq.

DElphinus Galliæ 112. numerosissimo exercitu Alsatiam, inde Heluetiam inuadit, 114. ab Heluetijs paucis incredibilem stragem patitur 116. &c. Delphini ipsius generositas, 115. 118. Heluetiorum virtutem vocat incomparabilem &c. 121. 122.

Dettuillæ conflictus, & Tigurinorum Victoria, 201.

Discordiæ annexa mala, 237. 238.

Dornacum, arx in ditione Solodorenſi, 141. à Cæsarianis frustra obſeffum 141. & seqq. Obſeffione ab Heluetijs solutum 148. Victoria & ſpolia ibidem obtenta, 149. 150. magnanimitas Ducum Heluetiorum oſtenſa, 144. 145. & seqq.

Elicurtum, pugna ibidem peracta, Caroli Burg: clades, & Victoria Heluetiorum admiranda, 125. 126. 203.

Ellerbachius belli dux à Tigurinis cæſus, 201.

Enſhemij balista ingens Dornaci amissa, 150.

Eremus B. Virginis, vulgo Einſidlen, 14. 15. & seqq. eius ſacellum à Christo D. consecratum, 15. A Ediſ eiusdem dignitas & eminentia, 15. 16. &c. Abba-

I N D E X.

- tum aliquot stirps regia, 16. 17. Cœnobij dotes & priuilegia Cœsarea, 17. &c. Abbates S. R. I. Principes, 18.
- Ermatingæ pugna, & Heluetiorum victoria, 208.
- F Amæ lubricitas & incertitudo, 43. 67. 113.
- F Farnsberga arx ab Heluetijs obsessa, 114. 116.
- Faruangæ arx, 110. Nobilitas Heluetica securitatem ibidem querit, 110. Arx occupatur, ibidem plus LX. Viri nobiles capite plectuntur, 110.
- Femina Helueta, 4. militum interfectrix, 209.
- Femineus sexus ut belli quoq; tempore sit secutus, lege Helueticâ sanctitur, 231. 232.
- Ferdinandus Austrius, 8.
- Fœdera Heluetiorum, causis urgentibus incæpta, 32. 62. 82. 228. 229. quâ ratione sint instituenda, 239.
- Austriacum cum pactis & conditionibus, 162. & seqq. Gallicum & eius conditiones 166. 170. &c. fœdus perpetuum inter Heluetios, & eiusdem sanctiones, 61. 62. &c. 82.
- Franciscus Galliæ Rex pacem & fœdus statuit cum Heluetijs, 166.
- Frauentiæ conflictus memorabilis, 207.
- Fraubrunnæ cœduntur Angli, 201.
- Frauenfelda quo iure occupata? 108.
- Friburgum in Nuitonia 166. 214. viris generosis pollet, 200. 241. Commendatur à B. F. Nicolao, 240, 241. Eius feruor in bellis Burgundicis, 128. &c. milites, Dornacum mittit 150. pax & fœdus Gallicum ibi statutum, 166. & seqq.
- Fridericus Austriæ Dux, 8. 74. 106.
- Fridericus Imp. libertatem Heluetiorum confirmat, 24.
- Fugæ

INDEX.

Fugæ quædam hostium insignes, 91. 136. 148. 149.

206. & seqq.

Fürstenbergæ Comites 83. 84. 103. 142. 147. 148.

Galerus Ducalis Heluetiorum virtuti à Pontiff. concessus, 176.

Gæslerus Eques, Vranie & Suitij Praefectus, 27. 35.

51. 52. arcem Altorfij ædificat, 70. pileum honorandum exponit, 44. 45. iaculo transfigitur, 54. 67. 69.

Gallia amicitiam & Fœdus statuit cum Heluetijs, 166.

170. pacem perpetuam init, 168. & c. bellis turbida

177. 216. 217. Heluetiorum armis egregiè propugnata, ibidem. Romam, Pontifices, Ecclesiam, protegit,

178. & seqq. Tyrannos, Saracenos, profligat, 178.

179. eius ubertas & excellentia, 173. merita in Ecclesiam, 178. usq; ad 181.

Galli configunt cum Heluetijs, 116. & seqq, 209. eorum amicitia & vicinia 167. 168.

Grandinis malum, 138.

Gransonum, à Carolo Burg. occupatum, 127. Heluetij præsidiarij contra datam fidem suspensi, 129. victoria Heluetiorum, spolia, & opes innumeræ, 131. 132. 203.

Gratiarum iugis actio Heluetijs inculcata, 242. 243.

Gregorius PP. IV. Heluetijs libertatem procurat à Ludouico Pio Imp. 26. Tres Ciuitates vexillis suis donat, & Ecclesiæ Protectores nominat, 27.

Grifones, vide Rhæti.

Gualterius Fürstius, unus ex primarijs assertoribus & triumuiris Helu. libertatis, 19. 32. 34.

Guido Pusterla, Marchio Italus, Heluetios in Italiam dicit contra Saracenos, 25..

Guiflæ Dux, 210.

Q 4

Habs-

INDEX.

Habsburgum Heluetie arx & Comitatus nobilissimus in Aragouia, 6. 7. Mater Comitum, Principum, Regum, Imperatorum, 8. Eiusdem stirpis incrementum, potentia, regiones, regna, 8. 9. Harda, pugna ibidem & victoria celebris, 206. Haseliæ telluris coloni Saracenos in Italia, cum alijs Heluetijs, oppugnante, 25. inde Liberi, 26. ad Lauptam Bernates iuuant, 87. Hasenburgi Baro, 98. 103. Heluetia in 13. Cantones distincta, 214. & ab initio in Anagrammate. Heroum ac Virorum fortissimorum genitrix, 5. 6. 214. à D. Deo multipliciter benedicta, 236. 242. ab insidijs defensa 243. eius status & fertilitas, 242. 243. Heluetij Romam tuentur 25. 176. Saracenos Italiam expellunt, 26. 176. Protectores Ecclesiae à Pontiff. dicti 27. 182. Galero, seu pileo Ducali, Labarisq; & Insignibus peculiaribus donati, 27. 176. 182. cum Heroibus antiquis comparati, 199. 200. 214. iustitiae & pacis amantissimi, 76. 130. 228. 229. ad bella procedunt necessitate compulsi, 68. 69. 76. 108. 127. 229. uno tempore diuersis exercitibus lacefiti, 74. 142. 143. terras suas iusto titulo possident, 105. 107. 163. iniuriosè ab exteris proscinduntur, 105. 109. 111. gloriose occumbere, quam viuere malunt, 81. 114. 118. 223. primam in pugnis congreßionem amant, 14. 139. 140. virtutis Heluetice comes inuidia, 106. 115. 237. eorum indoles & mores, ab initio in Anagrammate & 130. 143. 144. 214. 228. 229. ardor in conflictibus, 13. 14. 90. 91. 99. 100. 119. 143. 144. politia, 62. 229. &c. disciplina bellica, 238.

I N D E X.

238. & seqq. constantia & magnanimitas, 81. 119.
200. 223. actus generosiores, 117. 121. 122. actus
admirandi 199. usq; ad 214. constantia inuicta in
pugna Yurensi, 223. eorum frugalitas, in Anagram.
& 233. Victoriae stupenda 81. 91. 92. 102. 103. 116.
126. 130. 138. 202. 203. & seqq. Fœdus quando
incœperint, 32. 35. 60. 61. 67. 228. abusus in Hel-
uet. irrepentes, 234. sed castigandi, 234. dissidia
inter Heluetios orta, quomodo sedanda? 64. 232.
pauci Heluetij multas aggressi, 116. 117. 120. &c.
129. 201. 202. 205. 208. 211. Liberi, Vide
Libertas, &c. Heroum titulo perpetuo decorantur à
Gallia Delphino, 121. 122. ab Illustriſſimo Triuul-
tio, 209. & in Epist. Dedicat.
Henricus ab Huneberg, Suitenses de aduentu hostis
missa sagittâ monet, 78.
Henrici IV. Franc. Regis magnanimitas, virtus belli-
ca, 218. 219. 225. ingenij dotes & excellentia, ibi-
dem. Victoriae innumerabiles, 226.
Henrici VVollebij Vraniensis generositas, 207.
Homicidæ & Incendiarij quomodo puniendi? 65.
Hostem quomodocunq; iuuare, foederi repugnat, 163.
169. 232.
Iasonis pro aureo Vellere labores, 33. (seqq.
Iejunium prodigiosū B. F. Nicolai, 184. 185. 190. &
Imperium Rom. ab. Heluetijs semper honoratum, 11.
20. 29. 172. 229. defensum, 12. eius libera mem-
bra Heluetij, 21. 34. ambitur à multis 22. interre-
gnum eiusdem, usq; ad Rudolphum I. 1. 3. 10.
Ioannes ab Hallveil belli Imp. 124. & seqq.
Ioannis Seeuogel à VVildenstein, Basiliensis, fortis in-
teritus, 117. 123.

I N D E X.

- Ioannis Vall Claronensis, facinus, 211.
Ioan. Iacobus à Staal, Solodor. Orator magnus, 174.
183.
Iodoci à Syllinen virtus pro fœdere Austr. 160. & seqq.
Iordani Vndervaldij generositas, 211.
Iornicum, siue Yrnis, pugna & victoria hīc obtenta,
202. 203.
Iulius Cæsar Galliæ domitor, 226. quot hominum mil-
lia interfecerit, 180.
Iulius PP. II. Heluetios encomijs & Insignibus hono-
rat, 182.
K Alendæ Ianuarij Satrapis inuise, 69. & seqq.
Königsfeldæ Nobilitas sepulta, 104.
Kyburgum arx Comitatu & stirpe excellens, 6.
Kyburgi Comes Hartmannus, 2. 7.
L Abaris, siue Vexillis cum Insignibus à Pontiff.
donati sunt Heluetij, 26. 176. 182.
Labara frequentia, Heluetiorum virtute obtenta, 92.
104. 132. 150. Vide Vexilla.
Laupensis pugna & victoria nobilissima, 83. usque
ad 93.
Lenzburgum Comitatus in Aragouia, 107.
Leopoldi Duces Austriæ 8. 74. 76. 94. 95. alter So-
lodorum obſidet, 152. & seqq. Obſidionem ſoluit,
ac Aedi maiori Labarum offert, 160. ab Aulicis
perperam allectus exercitu grandi ſuitiam inuadit,
74. &c. in Morgarten cæditur & fugatur, 79. 80.
alter à ſuis ſimiliter ſeductus Sempacum petit, 94. &
seqq. cum Nobilitate ingenti occumbit 95. 103. &c.
Sepelitur Königsfeldæ, 104. eius generositas &c.
95. 96. 104.

Liber-

I N D E X.

Libertas Heluetiorum thesaurus 21. 238. quando &
à quibus concessa, 24. 26. 27. quomodo vindicata,
& patriæ restituta: 28. 32. 33. 35. 69. 73. eiusdem
restauratores primarij, 32. & seqq. 42. 68.

Libertas III. Ciuitatum &c. ante Confœderationem
Helu. 21. 24. Confirmata à Cœsaribus, Ludouico
II. 26. Friderico II. 24. Rudolpho I. 10. 11. 24.
Ludouico IV. 61. Libertatis perpetuandæ media,
232. 238. 239. &c.

Locarnia, Luganum subduntur Heluetijs, 170.

Lucerna urbs, lux Heluetiæ, 132. 214. cedit Anglos in
Buttisholtz, 201. Teutones in Oxenfelda, 205. gran-
di Sigillo Caroli Burg. & Vexillo primario potitur
Gransonij, 132. fortissimè pugnat Sempaci, 96. &
seqq. Dornaci 147. 148. Fœdus Gallicum ibidem
confirmatum, 166. Defensa ab insidijs, &c. 243.

Ludouicus II. Imp. Heluetios dicitur Liberos, 26. 27.

Ludouicus IV. Imp. Libertatem confirmat. 60. 61.

Ludouicus XI. Francorum Rex, author Fœderis Hel-
ueti-Austriaci 160. 161. & seqq. Fœdus cum Hel-
uetijs meditatur, 122. 166.

Madiana Vallis, & Mendrisium Iuris Helue-
tici, 170.

Magistratus quomodo honorandus: 63. 66.

M. Antoni imp. pietas, 181.

Marionæ in Insubria, pugna acerrima, 209.

Mauri, Italia ab Heluetijs pulsi, 13. 176. cœsi à Gallis, 179.

Maximilianus I. imp. fœdus Hæreditarium instau-
rat, 160. Dornacum obfitet &c. 142. & seqq.

Mellinga urbs Aragouiae, 107.

Moguntinus Elector, 3.

Moratum

I N D E X.

Moratum à Carolo Burg. obsidetur, 133. pugna ibidem terribilis, 135. 136. 137. clades Burgundionum horrenda, & Heluetiorum victoria admiranda, ibidem. Spolia, 138. 139. miles cataphractus, voto facto, lacum incolumis tranat, 137.

Morgartense prælum cum adiunctis 75. & seqq. Morionis dictum sapiens, 77.

Mulhusium urbs confederata, 169.

Munera quomodo dissuadeantur à B. Nicolao, 239.

Nanceiæ prælum, Heluetiorum strenuitas &c. 139. 140.

Netels pugna & victoria stupenda, 202.

Nicolai à Dießbach virtus, pro fædere Austr. 160.

Nicolai de Flüe Eremitæ Undervaldij natiuitas, 184.

198. 236. vita & abstinentia mirabilis 185. &c.

prophetiæ spiritus 191. 192. monita salutaria Heluetijs data, 236. usq; ad 243. mors & miracula, 194. & seqq.

Nidouïæ Comes Bernates oppugnat, 83. & seqq. occubit, 92.

Nobilitas Heluetiorum olim maxima, 109. &c. à quibus sit extincta & exterminata, 110. 111. errant qui Heluetiorum furori hoc adscribunt, 108. III.

Nobilitas plurima Sempaci & Laupæ perempta, 91. 92. 102. 103. 104. 109.

Nouariæ pugna contra Gallos, & victoria memorabilis, 209.

Ochsensteinij magnates, 19. 98. 103. Oculi, innocentij Subsiluano, Praefecti imperijs, euulsi, 36. 40.

Oxenfeldensis conflictus, 205.

Pax,

I N D E X.

- P**AX, 94. 161. 229. 230. inter Heluetios quomo^{do} perpetuanda: 64. 162. 163. 232.
 Pensio Gallica, 170.
 Peregrinus à Landenberg, Siluanie Praefectus, 27. 36.
 & seqq. Capitur & ex Undervaldia proscriptur
 71. 72. &c.
 Pileus in pertica, ut honoraretur, expositus, 44. 45.
 Pius II. Pontif. Heluetijs occupatæ Turgouiæ author,
 108.
 Pontifices Romani Heluetios honorant Galero &
 Insignibus, 26. 176. à Regibus Galliæ magnificè
 suscepiti, defensi, dotati &c. 178. 179. 180.
 Praefecti Imperiales dantur Heluetijs, 27. 29. eorum
 mores, 29. 30. 37. 56. austeritas, 29. 30. 37. 41.
 46. licentia, 30. 37. 38. 69. 229. libido, 56. & seqq.
 alter Sagitta transfigitur, 54. 67. 69. alter in bal-
 neo exanimatur, 59. 69. alter ex Undervaldia pro-
 scribitur, 71. 72.
 Prælia & conflictus varij Heluetiorum, Basileæ ad Di-
 ui Iacobi, 113. & seqq. in Bruderholtz, 205. But-
 tisholtz, 201. Cerasulæ, 210. Dettuillæ, 201. Dor-
 naci, 141. &c. Elicurti 125. 203. Ermatinge, 208.
 Fraßenz, 207. Fraubrunnen, 201. Gransonij, 126.
 & seqq. in Gallia multis locis, 210. &c. Hardæ, 206.
 in Italia contra Saracenos, 25. 26. 176. 210. Laupæ
 83. & seqq. 134. ad Lacum Brigantinum 204. Le-
 mannum, 208. Marionæ, 209. Morati, 133. & seqq.
 Morgarti, 75. & seqq. Nanceiæ, 139. Nefelsij, 202.
 Nouariæ, 209. Oxenfeld, 205. Sempaci, 94. &
 seqq. Suaderloci, 207. in Subsiluania, 31. Yrnis,
 202. Yuri, 215. & seqq.
 Presbyteri quare honorandi: 240. Rein-

I N D E X.

- R**einardus Dux Lotharingiae, 134. 139. 140.
Rhæti siue Grisones, 169. 215. 219.
Rota admirabilis B. F. Nicolai, 193. 194.
Rotundimontanus Comes, 125. 203.
Rudolphus ab Erlach. belli Imperator generosus 83.
et seqq.
Rudolphus Comes ab Habsburg, 1. 2. 11. fit Imperator, 3. basis Monarchiae et potentiae Austriacæ, 7.
8. confirmat libertatem Heluet. 11. 12. 14. 24.
eius fortitudo, et magnanimitas 4. 5. et c. pietas in
superos, 5. prælia insignia, 13. 18. hostes ab ipso su-
perati, 13. deuotio in Vener. Eucharistiam, 9. 10.
Eremi Abbatem constituit S.R.I. Principem, 10. 18.
Imperator victoriosus, 18.
SAbaudi ab Heluetijs cæsi, 205.
Sabaudiæ Dux urget pacem in bello Laupensi,
85. filius eius ibidem occumbit, 92. 93.
San-Galli Abbas et Vrbs, 169.
Saraceni Româ et Italâ totâ ab Heluetijs pulsi, 25.
26. 176. 210. à Francorum Regibus profligati, 179.
Scaphusia urbs, 214.
Scylutus cum suo fasciculo, 238.
Sempaci prælium acerrimum, 94. et seqq. Victoria
Heluetiorum clarissima, 101. 102. Nobilium cla-
des maxima, 193.
Sigismundus Austriæ Dux Fœdus Hæreditarium sta-
tuit cum Heluetijs, 160. et seqq.
Sigismundus Imp. Heluetios ad occupandas terras
hortatur, 106. et seqq.
Solodorum 86. 214. urbs antiquissima, 152. à
Leopoldo Austrio obsidetur, 153. et c. cælitus de-
fendi.

I N D E X.

fenditur, 154. 159. &c. Bernensibus in bello Lau-
pensi egregiam operam nouat, 86. obsidionem Dorn-
aci generoso milite soluit, 145. & seqq. Henricum
M. pro Franciae corona pugnantem strenuissime iu-
uat, 215. & seqq. à B.F. Nicolao commendatur, 240.
241. Thebæi Martyres illic passi, sepulti, Vrbis Tu-
telares, 158. & seqq. à coniuratorum insidijs mirè
defenditur, 243. virorum fortium mater 241.

Suaderloci pugna grauis, 207.

Suevi, ab Heluetijs persæpe cæsi, 80. 103. 204. 205.
206. 207. 208.

Suitium, 20. 75. 76. 214. ab hostibus frequentissi-
mis impeditur, 74. & seqq. à Præfectis premitur,
29. 30. 69. cum Claronensibus apud Nepheliam vi-
ctoria celeberrima potitur, 202. Vide, TresCiuitates.

Surlacum urbs Aragouiae, 95. 107.

Templorum & Sacrorum violatio, etiam belli
tempore, apud Heluetio seuerissime interdi-
cta, 231.

Terrarum & fertilitatis diuersitas, 21.

Thebæi Martyres in Vallesia, 157. Salodori, 152. us-
que ad 160.

Tigurum urbs Heluetiæ primaria, 160. 200. indole
Leonina floret, 214. Leopoldum Austr. apud Mor-
garten fouet, 81. Tigurinorum militum generositas
& constantia ibidem ostensa, 81. eorundem virtus
& victoria Dettuillæ, 201. in pugna Dornacensi no-
bile subsidium mittit, 145. 146. fortissimo actu
Labarum hosti eripit, 151. obsidetur ab Heluetijs,
114. à coniuratione cædis nocturnæ mirabiliter de-
fenditur, 243.

Timor

I N D E X.

Timor Domini à B. F. Nicolao serio commēdatus, 240.
Tres Ciuitates Heluetiae, Vrania, Suitia, Vndervaldia,
fuerunt Terræ libere aliquot seculis ante Confœde-
rationem Heluetiorum, 19. &c. nulli Principum
subiectæ, 21. 34. libera Imperij Rom. membra,
21. 24. 34. Homines liberæ conditionis, 11. 21. 24.
eorum auxilia præstata Imperio Rom. 11. 12. Rudol-
pho I. 13. 14. pontificibus, 25. 26. Romam & Itali-
am armis defendunt, 12. 13. 26. 176. Mauros Italiam
pulsant, 13. 26. 176. cum & pro Bernensibus
ad Laupam egregiè pugnant, 86. 87. hostem
cordatissimè inuadunt, 90. & seqq. victoriâ memo-
rabilis potiuntur, 91. ab ijsdem Dominis Bernensibus
eternæ memoriae commendantur, 93. cum Austriacis
ad Morgartum & Sempacum generosissimè confli-
gunt, 78. 79. 96. & seqq. Victorij & spolijs plu-
rimis donantur &c. 26. 71. 81. 102. 103. &c.
eorum prima Confœderatio perpetua, 61. 67. quibus
de caustis ea sit in cæpta, 61. 82. 228. 229. ab Im-
perio, sub Ducum Austriæ Dominum & tutelam se
subiçere nolunt, 19. 21. 23. 27.

Triuultius Exercitus Galici Imperator, testimonium
dat virtuti Heluetiorum, ab initio in Epist. Dedi-
cat. Et 209. 210.

Tugium, 214. Salodoranis apud Dornacum succur-
rit, 147. Labarum hosti eripit, 151. Tugensium
constantia, & virtus, 147. 148.

Turgouia ab Heluetijs quo jure sit occupata, 108.

V Allesia, 169.
Vexilla & Labara Heluetijs concessa, 26. 176.
hostibus hinc inde erepta 92. 104. 132. 150 151.
202. 207. 213. 214. Victo-

I N D E X.

Victoriæ Heluetiorum, *Vide*, Heluetij.

Victoriæ comites, 87. 88. 97. 98. 144. 145.

Virtus, non moritur, 12. in aduersis elucet, 13. 31. 33.

Vndervaldia, 25. 35 36. 184. 214. arcis suas astis
occupat, 67. 70. & seqq. *Præfectum* capit, 71.
72. illæsum cum suis abire, & ultra non regredi
iuramento adstringit, *ibidem*. Comitem Strasberg.
cædit & fugat, 81. *Vide*, Tres Ciuitates.

Vrania, 43. 61. 62. 70. *Fœderis* Heluetici mater,
214. pollet viris nobilibus, 43. *Vide*, Tres Ciuitates,
& Gæßlerus.

VV Ernerus à Stauffackh, 28. 55. Liber-
tatis restauratae triumuir, & vindex
cordatissimus, 30. & seqq. 35. 55.

VVilhelmus Tellius, 42. &c. sagittarius insignis,
47. pileum Altorfi expositum non honorat, 44.
45. capit, 45. 51. è vertice filii pomum emissum te-
lo iaculatur, 49. è naui profugit, 53. Gæßlerum sa-
gittâ alterâ transfigit, 54. 67. 69. Inter primarios
Libertatis vindices census, 42. & seqq.

VVinkelriedius, Vndervaldensis, 99. eius gene-
rosissimum facinus in pugna Sempacensi, 100.
211. alter Draconis horrendi interfector, 211.

Xenia *Præfectis* data, 70. 71.

YRnis, pugna *ibidem* peracta, 202. 203.
Yurense prælium in Gallia, 216. usq; ad 225.

ZOffinga Vrbs Aragouiae, 107.

Finit rerum INDEX, ubi Lector quærere noli
HEROVM Heluetiæ nomina; fine carent.

R

Men-

Mendas Typi potissimas sic corrigē.

- IN Epist. Dedicatoria, fol. 2. v. penultimo, lege leui-
bus Elegis.
- Fol. 18. versu 16. lege munificum
- F. 32. v. 11. pro quanto, l. quanta.
- F. 35. v. 1. lege, Militat atque v. 11. schemate, v. 22. in-
gentibus.
- F. 43. v. 20. tergora. f. 48. v. 35. redimitum.
- F. 50. v. 33. ultura. f. 58. v. 14. Vsque.
- F. 59. v. 19. immensis. f. 60. v. 9. nomina.
- F. 64. v. 33. comitabitur. f. 66. v. 32. Indelibatum.
- F. 76. v. 23. Argoiæ. f. 86. v. 1. vicini.
- F. 96. v. 2. effictim. f. 97. v. 29. pro Vah, l. Viden.
- F. 101. v. 37. pro nisi, l. sibi. f. 104. v. 31. Tribu.
- F. 106. v. penultimo, l. statuuntque.
- F. 109. v. 33. pro quos, l. quosq;
- F. 111. v. 35. sannas.
- F. 117. v. 16. ullum. v. 27. Mœonijs. v. 36. Birsam.
- F. 121. v. 7. leuat.
- F. 127. v. 22. l. Ocreæq; v. penult. fero.
- F. 128. v. 7. ferrum. v. 17. pro Vox, l. Vox v. 22.
Plumbiuomoq;
- F. 130. v. 21. ingeminans.
- F. 131. v. 9. Vellera. f. 134. v. 2. bellicrepos.
- F. 137. v. 21. pro Næriaq;, l. Næniaq;
- F. 139. v. 18. Nanceium. v. 19. pro Nec, l. Nos.
- F. 142. v. 32. Laomedonteam.
- F. 143. v. 6. pro crimæ, l. Comas.
- F. 151. v. 9. pro Visus, l. Vrsus.
- F. 154. v. 19. l. Bernæ. f. 161. v. 2. Göldly.
- F. 168. v. 27. decretis. v. 32. proprios.
- F. 169. v. 28. pro, causa, l. gentis.
- F. 173. v. 10. India. v. 32. Heluetios.
- F. 174. v. 7. pro sic, l. sit.
- F. 175. v. antepenult. pro Tyrso, l. Tyrio.
- F. 176. v. ult. medulla. f. 181. v. 6. voraret;
- F. 184. v. 36. vigente.
- F. 189. v. 16. arbitrio, v. 23. medici. v. 36. inani, l. sub
inani. v. ult. suppetiante.
- F. 190. v. 35. Hermanni. f. 191. v. 28. Sidus.

F. 194.

F. 194. v. 26. Chloride f. 203. v. 12. Insubrūmq;.·
F. 207. v. 19. inimicā f. 212. v. 4. police.
F. 213. v. 19. vesano f. 214. v. 27. Fulmina.
F. 215. v. 28. Phalangiarcho.
F. 217. v. 29. pro raptis, l. ruptis v. ult. pro Henrico, l.
 Henricus.
F. 220. v. 10. quondam f. 222. v. 7. ullum.
F. 223. v. 1. pro hæc, l. hac v. 2. raræ.
F. 225. v. 15. Borbonio. f. 226. v. 35. Introijtq;
F. 229. v. 12. pro Cœpit, l. Cepit.
F. 230. v. 1. lege delicum. f. 231. v. 19. pro auctori-
 tas, l. auctoratas.
F. 232. v. 34. tollat.
F. 236. v. 9. pro Illa, l. Ille,
F. 239. v. 32. pro At, l. Ac.
F. 240. v. 22. referre, l. referte. Et alia complura.

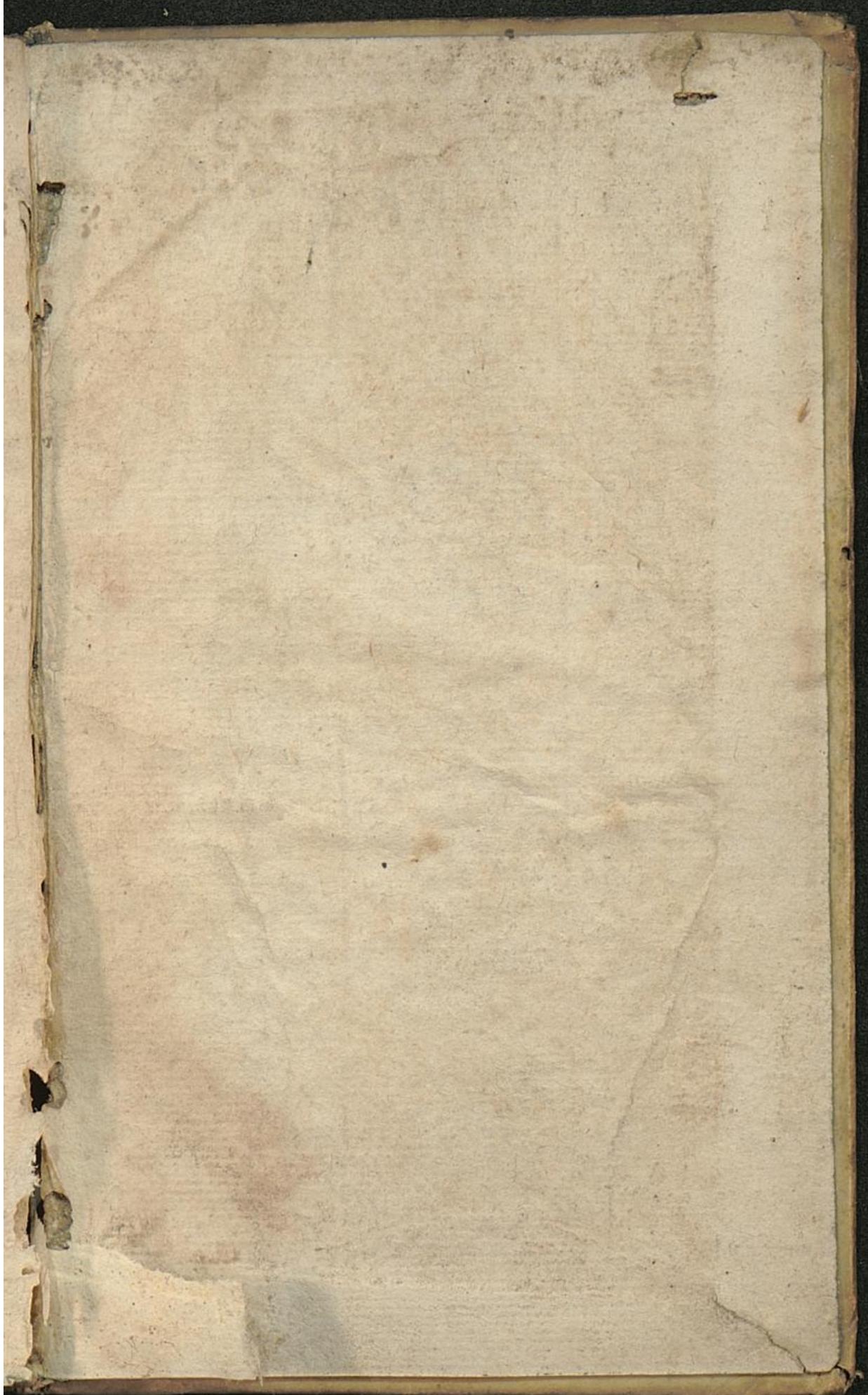
Accentum ab Atq;, Namq;, Quisq;, ac similibus
Proscribe Diætionibus.

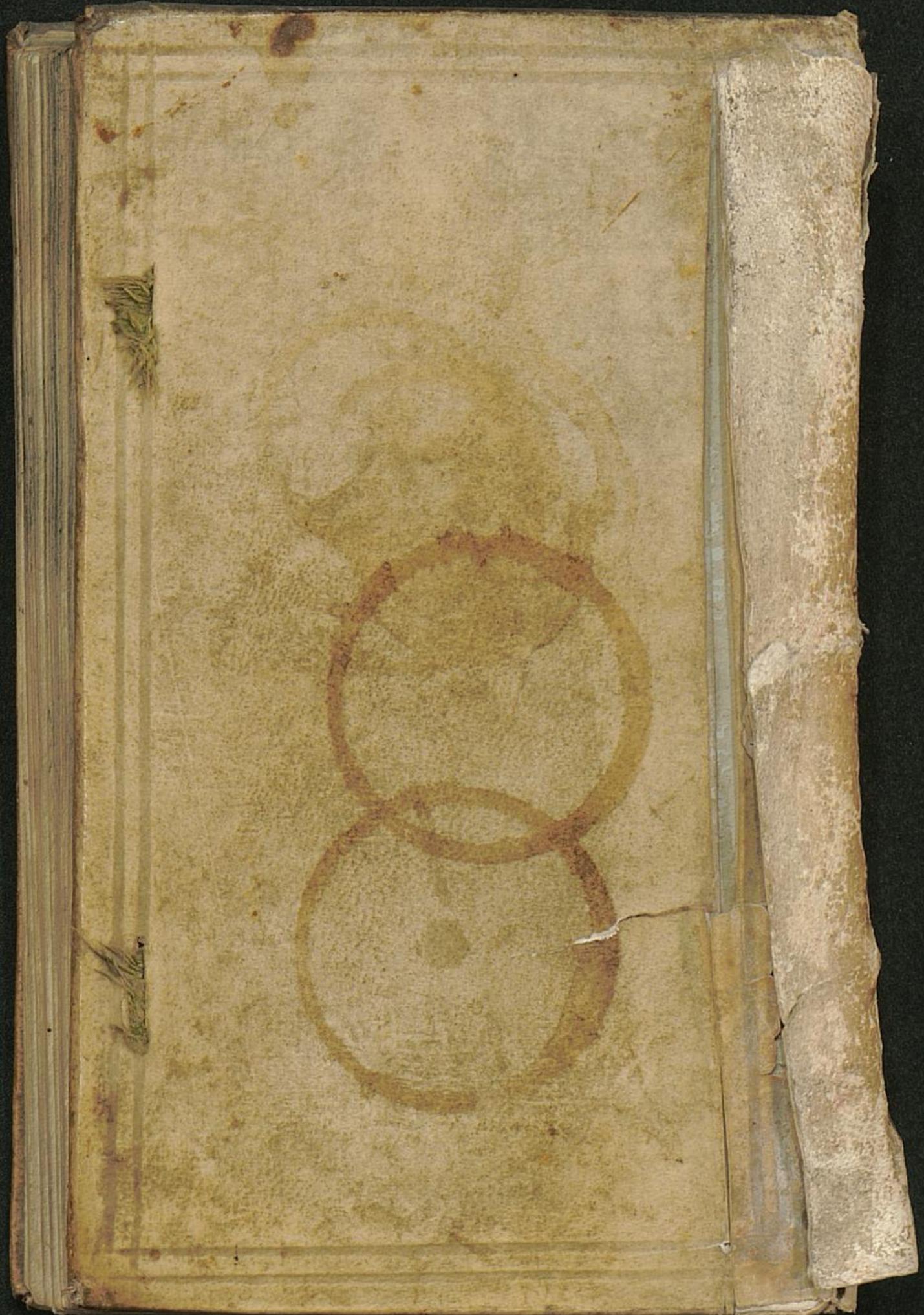
Distinctiones sæpe omissas infere,
Malè positas omitte.

In ceteris, si lineam
 Aduerteris vel unam,
Præter decorum, & candidos
 Exorbitare mores:
Si discrepare à classicis
 Annalium tabellis:
Aut stare contra Regulæ
 Dictamen orthodoxæ:
Nec dicta sit, nec scripta sit;
 Sed AÆaci ministram,
Inepta quævis littera
 Damnetur ad litarum.

FINIS conscripti sit Gloria, Lausq;, Livelli;
Seruiat HELVETIIS altera, prima D E O.

~~—~~ ~~—~~
Th

6026